

Міністерство освіти і науки України

**Навчально-методичний центр професійно-технічної освіти
у Дніпропетровській області**

Методичний посібник

**на допомогу майстру виробничого
навчання – початківцю**

Випуск 3

Дніпропетровськ 2015

Зміст

		Стр.
	Передмова	5
Розділ 1. Методичні рекомендації на допомогу майстру-початківцю		6
1.1	Сучасний урок	6
1.2	Методичні рекомендації щодо виконання дипломної роботи	40
1.3	Вимоги до порядку розробки, погодження та затвердження комплексних кваліфікаційних завдань з професій побутового обслуговування, ресторанного сервісу та торгівлі	65
1.4	Проміжний та вихідний контроль з професійної підготовки	90
1.5	Державна кваліфікаційна атестація	95
1.6	Методичні рекомендації про порядок проведення та оформлення облікової документації з поетапної атестації в ПТНЗ	106
1.7	Комплексно-методичне забезпечення – запорука якісної підготовки кваліфікованих робітників	123
Розділ 2. Впровадження сучасних технологій		125
2.1	Рекомендації щодо змісту та структури електронних засобів навчання	125
2.2	Покрокова інструкція створення блогу	140
2.3	Впровадження ІКТ в навчальний процес ПТНЗ	158
Розділ 3. З досвіду роботи		161
3.1	Кузніченко В.М. Впровадження сучасних будівельних технологій у підготовці кваліфікованих робітників–опоряджувальників	161
3.2	Івахнюк Г.Ю. Покращення процесу підготовки учнів через впровадження в навчально-виробничий процес сучасних засобів навчання	167
3.3	Слюсарєва О.В. Впровадження в навчально-виробничий процес сучасних засобів навчання	173
Розділ 4. Організація виховної роботи		182
4.1	Методичні матеріали на допомогу молодим класним керівникам ПТНЗ	182
4.2	Рекомендації майстрам виробничого навчання та класним керівникам щодо організації роботи з учнями ПТНЗ	203
Розділ 5. Корисні посилання (гіперпосилання на документи в мережі Інтернет)		
Офіційні документи		
1	Наказ Міністерства освіти і науки України «Про доповнення Переліку професійно-технічних навчальних закладів, на базі яких може здійснюватися стажування майстрів виробничого навчання» від 08.10.2015 № 1024	
2	Наказ Міністерства освіти і науки України «Про затвердження переліку професійно-технічних навчальних закладів для стажування майстрів ви-	

	робничого навчання, педагогів професійного навчання та викладачів спеціальних предметів ПТНЗ» від 23.10.2014 № 1199
3	Наказ Міністерства освіти і науки України «Про Порядок підвищення кваліфікації педагогічних працівників професійно-технічних навчальних закладів» від 30.04.2014 № 535
4	Наказ МОН «Про затвердження Змін до наказу Міністерства освіти і науки України від 30 травня 2006 року № 419» від 10.07.2015 № 746
5	Концепція національно-патріотичного виховання дітей та молоді (наказ Міністерства освіти і науки України від 16. 06. 2015 р. № 641)
6	Постанова Кабінету Міністрів України «Про внесення змін до п.4 Порядку здійснення медичного обслуговування учнів загальноосвітніх навчальних закладів» від 05.08.2015р.№ 568
7	Постанова Кабінету Міністрів України «Про внесення змін до Положення про професійно-технічні навчальні заклади» від 17.06.2015 № 414
Методичні рекомендації на допомогу майстру-початківцю	
1	Методичний посібник на допомогу майстру виробничого навчання – початківцю (Випуск 1).
2	Методичний посібник на допомогу майстру виробничого навчання – початківцю (Випуск 2).
3	Інформаційний бюлетень «На допомогу молодому спеціалісту та майстру виробничого навчання-початківцю» Випуск №1
4	Методичні рекомендації з організації роботи майстра виробничого навчання в період виробничої практики учнів на підприємстві
5	Методичні рекомендації з проведення пробних кваліфікаційних робіт
6	Збірник методичних рекомендацій з методики складання планів уроків та інструкційно-технологічних карт для лабораторно-практичних занять з предметів професійно-теоретичної підготовки
З досвіду роботи	
1	Адреси передового досвіду (гірничий напрямок)
2	Збірник матеріалів методичного фестивалю «ПТО Дніпропетровщини - 2015» з професії «Тракторист-машиніст с/г виробництва» (з досвіду роботи ВПУ-75)
3	Збірник матеріалів методичного фестивалю «ПТО Дніпропетровщини - 2015» з професії «Кухар» (з досвіду роботи Криворізького центру професійної освіти робітничих кадрів торгівлі та ресторанного сервісу)
4	Збірник матеріалів методичного фестивалю «ПТО Дніпропетровщини - 2015» з професії «Електрогазозварник» (з досвіду роботи Дніпродзержинського вищого професійного училища)
Організація виховної роботи	
1	Матеріали інструктивно-методичного семінару заступників директорів з навчально-виховної роботи ПТНЗ області, 25.08.2015

Передмова

З метою формування професійних компетенцій у новопризначених майстрів виробничого навчання НМЦ ПТО системно надає молодим спеціалістам цієї категорії практичну допомогу в організації їх педагогічної діяльності. Так, протягом останніх 5-ти років фахівцями обласної методичної служби ПТО підготовлено інформаційно-методичні посібники **«На допомогу майстру виробничого навчання-початківцю»** (Випуски 1, 2, 3). Вищенаведені посібники за формою є електронними носіями інформації, а їх зміст передбачає ознайомлення молодих фахівців з існуючою нормативною базою в сфері ПТО, підходами в організації навчально-виховного процесу (виробничого навчання), кращим досвідом роботи колег-майстрів в/н ПТНЗ області та України в цілому. Усі збірники органічно поєднані між собою, постійно доповнюються новими матеріалами для успішної роботи молодих фахівців в ПТНЗ області та розміщені у відкритому доступі на сайті НМЦ ПТО (**nmc-pto.dp.ua**) у розділі «Електронна бібліотека методичних напрацювань», підрозділ «Професійна підготовка», папка «Загальні для усіх сфер ПТО».

Випуск 1 Методичний посібник знайомить з головною нормативною базою сфери ПТО України, з посадовою інструкцією майстра виробничого навчання, теоретично-методологічними матеріалами з організації навчально-виробничого процесу. Для майстрів в/н як класних керівників збірник представляє структуру планування виховної роботи в групі та перелік і зразки документації керівника групи. Запропонований алгоритм з організації виробничого навчання в ПТНЗ надає практичну допомогу майстру-початківцю сформувати власну методику до підготовки занять.

Випуск 2. Матеріали другого збірника спрямовані на ефективне поєднання теорії з практикою у підготовці кваліфікованих робітників і спрямовані на ознайомлення молодих майстрів виробничого навчання з сучасними педагогічними технологіями і педагогічною технікою спрямування теоретичних знань у професійну практичну сферу діяльності.

Зміст другого випуску методичного посібника переважно висвітлює методику організації і проведення занять виробничого навчання через методичні рекомендації, зразки поурочних планів, перелік вправ. Підрозділ «Поради досвідчених колег молодому фахівцю» та розробки планів уроку виробничого навчання надають практичну допомогу молодим майстрам в/н. У збірнику акцентовано увагу на важливість організації виховної роботи майстра виробничого навчання

у групі, розкрито приклади конкретних заходів виховного спрямування в умовах ПТНЗ.

Випуск 3. У цьому збірнику значну увагу приділено методиці організації і проведення виробничого навчання і виробничої практики, впровадженню педагогічних та виробничих технологій у навчальний процес, досвіду роботи педагогів ПТНЗ області. Надано для ознайомлення нові законодавчі та нормативні документи, які регламентують роботу ПТНЗ. Особливо це стосується вивчення вимог нових наказів Міністерства освіти і науки України:

- Про Порядок підвищення кваліфікації педагогічних працівників професійно-технічних навчальних закладах (наказ від 30.04.2014 № 534);
- Про внесення змін до Положення про організацію навчально-виробничого процесу у професійно-технічних навчальних закладах (наказ від 10.07.2015 №746).

У даному збірнику подано методичні рекомендації з організації роботи майстра виробничого навчання в період виробничої практики учнів на підприємстві, з проведення пробних кваліфікаційних робіт, зі складання планів уроків. Для вирішення завдань впровадження у навчальний процес нових інформаційних технологій, комп'ютерної підтримки у викладанні уроків виробничого навчання у збірнику викладено методичні матеріали у розділі 2 «Впровадження сучасних технологій». Розділи «З досвіду роботи» та «Корисні посилання» висвітлюють власний досвід роботи педпрацівників ПТНЗ області щодо впровадження в навчально-виробничий процес сучасних засобів навчання, а збірники матеріалів методичних фестивалей, які проводились у 2015 році, представляють досвід роботи навчальних закладів з конкретних робітничих професій.

Відповідно до заходів, визначених Концепцією національно-патріотичного виховання дітей та молоді, у розділі «Організація виховної роботи» надані методичні рекомендації класному керівнику щодо організації виховної роботи у групі.

Розділ 1. Методичні рекомендації на допомогу майстру-початківцю

1.1 Сучасний урок

Урок як основна форма професійно-теоретичної та професійно-практичної підготовки

Типи та види уроків виробничого навчання

Уроки виробничого навчання доцільно класифікувати:

- відповідно до основної дидактичної мети;
- за змістом виконуваних навчально-виробничих робіт.

Класифікація уроків виробничого навчання відповідно до основної дидактичної мети

Тип уроку	Вид уроку	Основна дидактична мета
1	2	3
Урок формування початкових (первинних) умінь	Вправи; імітаційний тренінг, практичні роботи, бінарний урок тощо.	Сприйняття та первинне усвідомлення нової інформації інструктивного характеру; показ нових операцій і прийомів професійної діяльності; формування первинних умінь правильного виконання окремих операцій і прийомів з дотриманням охорони праці.
Урок формування складних умінь	Вправи; імітаційний тренінг; самостійна, практична робота, аналіз конкретних виробничих ситуацій, вивчення передових методів праці, бінарний урок тощо	Закріплення і розвиток умінь виконання окремих прийомів і операцій з дотримання якості в роботі; формування умінь з об'єднання декількох простих операцій в одну складну при раціональному використанні урочного часу
Урок удосконалення умінь та формування навичок	Виконання комплексних робіт, самостійна, практична робота, урок-виробничий семінар; конкурс професійної майстерності; урок вивчення передових методів праці; ділові (рольові) ігри	Удосконалення та систематизація умінь застосувати різноманітні сполучення прийомів та операцій, типових для визначених професійних робіт, до набуття автоматизму.

	тощо.	
Урок комплексного застосування знань, умінь і навичок при виконанні навчально-виробничих робіт	Аналіз конкретних виробничих ситуацій; урок-конкурс професійної майстерності; урок технічної творчості; ігрове проектування, ділові (рольові) ігри тощо	Розвиток логічності, аналітичності та критичності мислення учнів в процесі комплексного застосування набутих умінь і навичок
Контрольно-перевірочний урок	Конкурс професійної майстерності; ділові, ситуаційні, рольові ігри; контрольно-перевірочні роботи; тощо	Виявлення глибини знань, перевірка та оцінка набутих умінь і навичок виконання окремих операцій, складних та комплексних робіт; виявлення недоліків у знаннях, уміннях і навичках та їх причини; отримання даних для атестації.

Типи уроків виробничого навчання, класифіковані за змістом

Тип уроку	Характеристика змісту уроку	Особливості проведення уроку
Вступний	Знайомство з професією, навчальною майстернею, підприємством-замовником, правилами охорони праці, майбутніми роботами	Пояснення повинно бути зрозумілим, дохідливим, зацікавлювати учнів, супроводжуватись демонстрацією наочних посібників, сучасних джерел інформації.
Урок вивчення трудових прийомів і операцій	Формування початкових умінь правильно і якісно виконувати прийоми і операції у різних сполученнях за зразком і рекомендаціями інструкційних карток	Обов'язковий показ майстром прийомів і способів виконання трудових дій. Виконання вправ з використанням інструкційних карток
Урок виконання простих комплексних робіт	Закріплення та вдосконалення умінь з виконання прийомів і способів праці, типових для професії, робіт комплексного характеру, що включають операції у різних сполученнях	Використання інструкційно-технологічних карт, акцентування уваги на правильності, точності виконання операцій, якості навчально-виробничих робіт
Урок виконання	Формування умінь і навичок виконання навчально-виробничих робіт, що поєднують усі раніше вивчені	Формування професійної самостійності, вироблення навичок і вмінь пла-

складних комплексних робіт	технологічні операції і способи праці	нування трудових процесів та самоконтролю. Виховання технічної культури
Контрольно-перевірочний урок	Виконання перевірочних робіт, контрольних робіт. Удосконалення умінь і навичок виконання комплексних і складних видів робіт	Планомірне визначення рівня професійних умінь і навичок. Надання повної самостійності у плануванні та здійсненні самоконтролю

Вимоги до структурних елементів уроку виробничого навчання

Вступний інструктаж – сукупність методів і прийомів виробничого навчання, які використовуються на початку занять з метою підготовки учнів до активного, безпомилкового і свідомого виконання практичних завдань.

В процесі вступного інструктажу майстер конкретизує і поглиблює теоретичні знання, набуті учнями на уроках спецтехнології, демонструє нові операції і прийоми трудової діяльності, організовує тренувальні вправи для перевірки доступності і посиленості нової навчальної інформації.

Алгоритм проведення вступного інструктажу

- повідомлення теми і мети уроку;
- цільова установка учнів;
- перевірка знань, умінь і навичок за матеріалами уроків, взаємопов'язаних з метою уроку і необхідних для його проведення;
- пояснення характеру і призначення запланованої на уроці роботи;
- пояснення нової теоретичної навчальної інформації;
- демонстрація нових операцій і прийомів трудової діяльності (рекомендації щодо проведення показу трудових дій наведені в табл.4.5);
- ознайомлення учнів з матеріалами, інструментами і приладами, які вперше будуть застосовуватися на уроці, та з вимогами охорони праці при роботі з ними;
- вивчення інструкційної та інструкційно-технічної (технологічної) документації;
- пояснення та показ способів раціональної організації робочих місць учнів при виконанні завдань;
- інформація про типові помилки та способи їх попередження;
- опитування учнів та пробне виконання ними нових прийомів роботи з метою перевірки засвоєння матеріалу вступного інструктажу;
- відповіді на запитання учнів.

Типові недоліки проведення вступного інструктажу:

- неправильно визначено структуру інструктажу;
- матеріал інструктажу не ув'язаний з матеріалом загальнотехнічних і спеціальних дисциплін та попередніх уроків виробничого навчання;
- дублювання навчального матеріалу спецпредметів;
- не проводиться або проводиться методично та технічно неправильно показ трудових прийомів, дій, рухів та пояснення технологічного процесу в цілому;

- не використовується або використовується методично неправильно навчально-інструкційна та технологічна документація;
- не використовується або використовується педагогічно і технічно неправильно наочні прилади, технічні засоби навчання;
- не використовуються або недостатньо використовуються новинки техніки, технології, передового досвіду;
- не проводиться або проводиться тільки шляхом усного опитування перевірка доступності і посиленості нового навчального матеріалу;
- не демонструється раціональна організація робочих місць під час виконання трудової діяльності;
- не проводиться відповідь на запитання учнів.

Поточний інструктаж – сукупність методів виробничого навчання, при використанні яких інструктивна діяльність майстра орієнтована на диференційний та індивідуальний підхід до учнів під час закріплення ними нової навчальної інформації шляхом її застосування у самостійній практичній діяльності.

Основна мета цього структурного елемента уроку виробничого навчання – формування, закріплення та удосконалення умінь і навичок трудової діяльності.

Реалізація поточного інструктажу передбачає:

- видачу завдань для самостійної роботи учнів;
- пояснення послідовності виконання завдань;
- закріплення учнів за робочими місцями;
- повідомлення про критерії оцінювання практичної діяльності учнів;
- індивідуальний поточний інструктаж шляхом проведення цільових обходів робочих місць учнів.

Приблизні цілі обходів робочих місць:

- перевірка правильності організації робочих місць учнів та додержання ними правил охорони праці;
- перевірка правильності виконання учнями нових прийомів та технологічного процесу виконання робіт;
- перевірка умінь користування кресленнями, інструкційними та технологічними картами;
- надання допомоги учням;
- перевірка ходу виконання робіт (міжопераційний контроль);
- перевірка якості роботи учнів та виконання ними норм часу;
- приймання та оцінка робіт.

Рекомендації майстру при проведенні поточного інструктажу:

- вникати у роботу кожного учня, не випускаючи с поля зору роботу всієї групи;
- розвивати в учнів здібності аналізувати свою роботу;
- заохочувати учнів до самостійності та свідомої активності;
- спостерігати за раціональним використанням учнями урочного часу;
- заохочувати учнів до самоконтролю, формувати вміння знаходити причини помилок та засоби їх усунення;
- виховувати в учнів звичку правильної організації робочого місця та забезпечення безпечних умов праці.

Типові недоліки проведення поточного інструктажу:

- немає чіткої системи практичної діяльності учнів;
- немає чіткої системи в організації поточного інструктування учнів;
- не застосовуються або недостатньо застосовуються методичні засоби розвитку в учнів самостійності та технічного мислення;
- не враховується відсутність умінь і навичок учнів у користуванні навчально-інструктивною і технологічною документацією;
- не беруться майстром до уваги порушення учнями правил організації робочих місць та охорони праці;
- формально проводяться цільові обходи;
- не робиться міжопераційний контроль якості виконуваних робіт;
- не оголошуються критерії оцінювання виконаних робіт.

Заключний інструктаж – підведення підсумків виконання учнями трудових завдань з використанням сукупності методів виробничого навчання, які застосовувались на уроці; об'єктивне оцінювання підсумків їх практичної діяльності.

Основна мета цього інструктажу – на основі фіксації досягнень і недоліків показати учням, чому вони навчилися на уроці, оцінити рівень їх досягнень і творчої активності.

Проведення заключного інструктажу передбачає:

- аналіз умінь учнів застосовувати нову навчальну інформацію, яку отримали на уроці;
- аналіз причин помилок учнів та застосування засобів їх усунення;
- повідомлення та обґрунтування оцінок, отриманих учнями на уроці;
- аналіз додержання вимог охорони праці, організації робочих місць учнів;
- розглядання випадків нераціонального використання урочного часу;
- видача домашнього завдання з інструкцією про способи його виконання.

Методика видачі домашнього завдання

Мета домашньої навчальної роботи учнів:

- закріплення, удосконалення і систематизація набутих на уроці знань, умінь;
- осмислення та узагальнення виробничого досвіду;
- підготовка до наступного заняття;
- знайомство з варіативними джерелами знань для отримання додаткової інформації за темою наступного уроку.

Вимоги до змісту домашніх завдань:

- практична спрямованість;
- реальний та творчий характер змісту;
- зв'язок змісту практичних завдань з теоретичними знаннями та раніше надбаним досвідом;
- постійне підвищення складності;
- диференціація за складністю залежно від інтелекту учнів та рівня їх підготовленості.

Рекомендації щодо підвищення ефективності заключного інструктажу:

- завжди на перший план виносити підведення підсумків виконання навчальних завдань уроку на підставі аналізу успіхів та недоліків діяльності учнів;
- не акцентувати увагу на помилках учнів, якщо їх причиною є недосвідченість;

- починати аналіз діяльності учнів на прикладі їх досягнень;
- всебічно залучати учнів до активного обговорення підсумків уроку;
- аналіз підсумків уроку проводити об'єктивно та аргументовано;
- додержуватись педагогічного такту;
- широко практикувати порівняння робіт, виконаних учнями, із зразками-еталонами;
- практикувати доручати проведення аналізу підсумків діяльності учнів відмінникам з професійної підготовки як метод стимулювання;
- практикувати виставлення комплексних оцінок (за знання теорії та уміння застосовувати їх на практиці).

Типові недоліки проведення заключного інструктажу:

- підведення підсумків не проводяться взагалі або проводяться формально;
- аналіз підсумків уроку починається з помилок, яких припускалися учні під час уроку;
- не видається домашнє завдання або не пояснюються способи його виконання;
- не обґрунтовується оцінка роботи учнів на уроці;
- аналіз підсумків уроку не орієнтований на усунення причин недоліків в діяльності учнів;
- зауваження майстра під час аналізу не носять педагогічного та виховного характеру.

Методика організації занять з професійно-теоретичної та професійно-практичної підготовки

Методика формування мотивації навчання на уроці

Проблема формування мотивації навчання завжди була актуальною для педагогів в процесі проектування уроку. Зміст навчання, його значущість для учня є підґрунтям мотиваційної сфери, а тому саме від змісту залежить спрямованість учнівської діяльності, тобто мотиви навчання.

Психологи стверджують, що будь-яка свідома діяльність людини складається з трьох етапів:

- мотиваційно-організаційного (підготовка до виконання певної діяльності з метою досягнення бажаних результатів);
- діяльнісно-виконавчої (здійснення дій, які повинні забезпечити досягнення бажаного результату);
- контрольнo-корекційного (порівняння отриманого результату з бажаним і внесення змін у разі їх невідповідності).

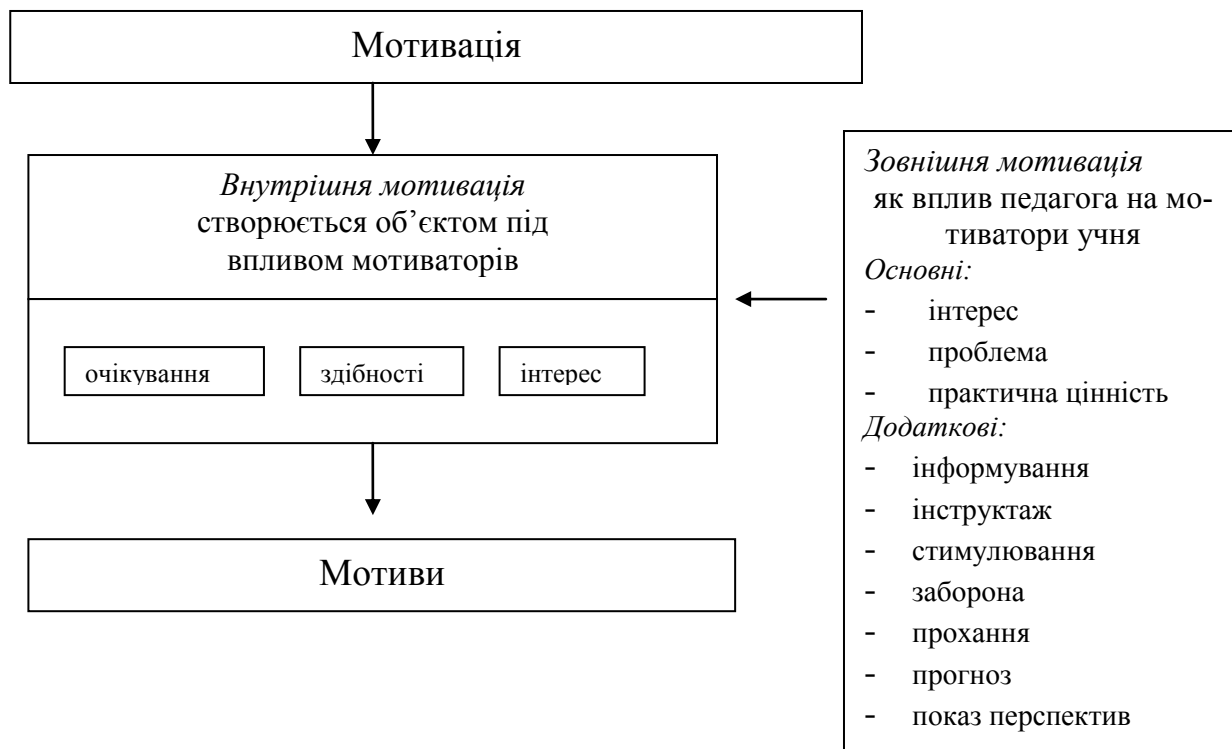
Мотивація – процес, у результаті якого певна діяльність набуває для індивіда особистого сенсу.

Мотив навчання – спрямованість учня на різні сторони навчальної діяльності. Мотиви можуть бути різними (економічними, пізнавальними, соціальними), але вони виникають лише в процесі внутрішньої психічної діяльності суб'єкта. Педагоги прагнуть використовувати всі мотиви для того, щоб забезпечити залучення учнів до навчання, але переважно зосереджують свої зусилля на формуванні пізнавальних мотивів, тобто таких, що викликані інтересом до процесу навчання.

Але найбільша проблема полягає в тому, що не можна зовні у процесі навчання формувати мотиви, на що сподіваються багато педагогів. Мотив - складне психічне явище, яке повинен побудувати сам суб'єкт навчання. Педагог не може формувати мотиви навчання, він може вплинути на формування в учнів **мотиваторів** (інтересів, схильностей, моральних норм, життєвих принципів тощо), які суб'єкт навчання буде використовувати для самоформування мотивів.

Логічний ланцюжок перетворення мотивації у мотиви навчання може бути представлений наступною схемою

Перетворення мотивації у мотиви навчання

Основні прийоми зовнішньої мотивації підходять як для мотиваційно-організаційного етапу вивчення теми програми, так і для аналогічного етапу уроку. Додаткова мотивація застосовується педагогом, як правило, для підтримки учнів на наступному етапі – етапі здійснення навчальної діяльності.

Конкретні прийоми, які використовуються педагогами на мотиваційно-організаційному етапі сучасного уроку, можна об'єднати у наступні групи:

- прийоми, що стимулюють обов'язок та відповідальність учнів;
- прийоми, що формують пізнавальний інтерес;
- прийоми, що створюють навчальні проблемні ситуації з наголошенням на практичному та суспільно-соціальному значенні одержаних знань, умінь та навичок у подальшому житті учнів.

Для досягнення ефективного результату мотиваційно-організаційного етапу уроку можна застосувати наступні прийоми розвитку пізнавальних мотивів:

- **Мотивація навчальної діяльності шляхом бесіди**, коли у вступному слові педагог окреслює коло питань, які розглядатимуться на уроці. При цьому залучаються знання і суб'єктивний досвід учнів, наводяться цікаві приклади й парадоксальні ситуації, демонструються попередні міжпредметні зв'язки з темою, що вивчається, вказується на практичне значення теми, яка розглядається на уроці.
- **Мотивація навчальної діяльності шляхом створення проблемних ситуацій**, яка передбачає постановку питання, демонстрацію експерименту або надання до уваги учнів логічної суперечності, для розв'язання та пояснення якої в них ще бракує знань. При цьому реалізуються наступні **способи створення проблемних ситуацій**:
 - зіткнення учнів із суперечностями між новими фактами та явищами й наявними знаннями за необхідності теоретичного пояснення і пошуку шляхів їх застосування;
 - зіткнення учнів з необхідністю вибору потрібної інформації (ситуація з надлишком інформації);
 - використання суперечностей між наявними в учнів знаннями та практичними завданнями, що виникають під час виконання цих завдань;
 - спонукання до порівняння, зіставлення та протиставлення фактів, явищ, правил дій та їх узагальнення;
 - зіткнення учнів із суперечностями між існуючими технічними рішеннями та новими вимогами, які висуває практика;
 - спонукання учнів до виявлення внутрішніх та міжпредметних зв'язків між явищами тощо.
- ◆ **Мотивація навчальної діяльності через застосування прийому «Незакінчене речення».**

Учням дається завдання на самостійне завершення запропонованого вислову щодо об'єкту, явища, технології, закономірності стосовно теми уроку, причому учні повинні мати достатньо знань та бути готовими обговорити відповідь товариша або попросити його аргументувати свій варіант закінчення вислову.

- ◆ **Мотивація навчальної діяльності шляхом використання творчих завдань**:
 - учням пропонується питання на зразок «Що станеться, якщо...?», де розглядаються парадоксальні ситуації. Учні можуть самостійно добирати такі питання, ставити їх однокласникам, обговорювати, захищати свою пропозицію, використовуючи попередні знання з предмета;
 - складання кросвордів, сканвордів, загадок;
 - художні завдання на зразок «Яким я уявляю собі...» стосовно явища, винаходу, новітньої технології, події тощо;
 - написання фантастичних оповідань, есе, віршів з використанням знань з предмета.
- ◆ **Мотивація навчальної діяльності шляхом створення ситуації успіху.**

Практика свідчить про те, що дуже складно працювати з невстигаючими учнями, тому що вони не можуть засвоїти новий матеріал. Пропонується такий прийом як дозування викладу навчального матеріалу, тобто подання його невеликими смисловими дозами з обов'язковим закріпленням. На початку вивчення теми використовуються репродуктивні методи навчання, щоб учні переконалися у можливості відтворити матеріал, а потім уже використовуються творчі методи. Учні виконують завдання, використовуючи підказку, діючи за алгоритмом тощо.

Складності в розумінні матеріалу, що вивчається, можуть бути спричинені значною кількістю вживання у розповіді педагога незнайомих слів, тобто «щільністю» незрозумілої наукової термінології. Щоб уникнути цього, слід чітко визначити мінімум наукових термінів, які повинен опанувати учень; доцільно показати (там, де це можливо) відмінність їх від повсякденних понять, навести аналогічні терміни, пояснити їх походження; ці терміни необхідно використовувати багаторазово для їх ґрунтовного закріплення в пам'яті учнів.

Чим більш чітко та яскраво виконано поділ навчального матеріалу на частини, чим більш рельєфно показано логічні зв'язки між ними, підкреслено складові, що містять нові знання, тим більш зрозумілим є його зміст. Цьому сприяють наголошення на ключових словах у тексті, наявність плану викладу, питання до нього. Якщо матеріал конкретизується рисунками, схемами, словесними прикладами, близькими до особистого досвіду учня, то він стає доступним для розуміння і викликає інтерес учнів до предмету й віру у власні сили щодо опанування ним.

Критеріями, які свідчать про завершеність мотиваційно-організаційного етапу уроку і здатність до виконання учнями подальшої пізнавальної діяльності, є їх відповіді на такі **контрольні запитання**:

- що вивчатиметься?
- у чому полягає важливість даного матеріалу для вас особисто?
- який результат ви повинні отримати у кінці роботи?
- що, як і в якій послідовності ви повинні робити, щоб досягти визначеного результату?
- що вам для цього потрібно і де ви можете це взяти?
- як і на основі яких критеріїв ви можете переконатися у досягненні результату?

Етап мотиваційно-організаційної діяльності учнів на початковому етапі навчання повинен охоплювати приблизно 15% часу, відведеного на засвоєння нового навчального матеріалу, але у міру оволодіння учнями вище означеними прийомами мотиваційної діяльності час на їх організацію та орієнтацію скорочується, а через декілька уроків цей етап може набути форми запитання: «Чи зрозуміло вам, що і як треба робити для досягнення позитивного результату?».

Лабораторно-практичні заняття є ланкою між теоретичною роботою на уроках та виробничим навчанням. В процесі виконання лабораторно-практичних робіт учні поглиблюють знання та набувають уміння і навички, тому що розрахунки та формули, що мають загальний характер, набувають прикладного значення.

Основні дидактичні цілі лабораторних робіт: експериментальне підтвердження вивчених теоретичних положень; експериментальна перевірка формул, розрахунків; ознайомлення з методикою проведення експериментів, досліджень. У ході виконання лабораторно-практичної роботи учні відпрацьовують уміння спостерігати, зіставляти, робити висновки, аналізувати, користуватися різними прийомами вимірювання, учитися працювати з приладами, установками, машинами; перевіряють закономірності, вивчені на теоретичних заняттях, навчаються самостійно вирішувати виробничі завдання. Навчальними планами передбачаються лабораторно-практичні заняття із загальнотехнічних і спеціальних навчальних предметів, однак викладач на етапі поурочно-тематичного планування повинен самостійно визначити повний перелік лабораторно-практичних робіт.

У ході проведення лабораторно-практичних робіт формуються первісні професійні вміння учнів. Лабораторно-практичні заняття рекомендується проводити, якщо:

- учням важко опанувати визначеною робочою операцією: тема містить складні дії чи розрахунки;
- засвоювана операція часто повторюється, від правильності та швидкості її виконання залежать продуктивність і якість праці;
- вивчаємі пристрої, прилади, устаткування складні і у процесі виробничого навчання учні повинні вміти користуватися ними;
- необхідна корекція дій учнів з метою врахування специфіки виробничих технологій.

На основі дидактичного аналізу у роботі виділені **основні види лабораторно-практичних робіт**, характерні для загальнотехнічної та спеціальної підготовки:

- спостереження й аналіз різних технічних явищ і процесів, властивостей сировини і матеріалів;
- спостереження й аналіз будови і роботи машин, механізмів, приладів, апаратів, інструментів, пристосувань;
- дослідження кількісних і якісних залежностей між технічними величинами, параметрами, характеристиками. Визначення оптимальних значень цих залежностей;
- вивчення способів використання контрольно-вимірювальних приладів і інструментів для визначення і контролю різних технічних і технологічних параметрів;
- діагностика несправностей, регулювання, налагодження, настроювання тощо;
- експериментальна перевірка проведених розрахунків.

Основна вимога до лабораторних занять – вибір такого змісту навчального матеріалу і форми організації занять, які б сприяли розвитку активної пізнавальної діяльності учнів, залучали їх до самостійного і творчого рішення наукових і практичних задач.

При проведенні лабораторних робіт можливі три підходи до їх виконання:

- на базі репродуктивних дій учнів, коли вони виявляють уміння працювати переважно в стандартних умовах, які описані у посібнику з лабораторного практикуму;
- на базі частково пошукових дій учнів, коли вони можуть діяти достатньо самостійно, вирішувати нескладні творчі задачі при безпосередньому керівництві викладача;
- на базі активних творчих дій учнів, коли вони виявляють спроможність діяти в нестандартних умовах, використовуючи придбані знання.

При підготовці лабораторних робіт рекомендується дотримуватись таких вимог:

- раціональне обладнання робочих місць, забезпеченість обладнанням, інструментами, матеріалами, що необхідні для виконання лабораторної роботи за темою, передбаченою програмою;
- наявність плану (інструкції) з виконання лабораторної роботи, необхідної технічної літератури, бланків звітної документації;
- забезпечення безпечних умов роботи згідно із правилами охорони праці.

Інструкції з проведення лабораторної роботи, як правило, включають:

- вступну частину: тему, цілі роботи, стислі зведення з теорії;
- порядок виконання роботи: схема, опис устаткування, підготовка до експерименту;
- порядок проведення експерименту;
- порядок одержання експериментальних і розрахункових даних;
- правила безпеки при виконанні робіт;
- порядок оформлення звіту: форма звіту, форма оформлення розрахункового і графічного матеріалу, порядок порівняння отриманих результатів із розрахунковими й оцінка похибок експерименту, порядок формулювання висновків;
- питання для самоперевірки;
- література, що рекомендується для підготовки до лабораторної роботи;
- особливі вказівки тощо.

Планування лабораторних робіт повинно забезпечувати їх проведення після вивчення відповідного теоретичного матеріалу. Виконанню лабораторних робіт повинна передувати перевірка теоретичних знань учнів з теми.

Лабораторно-практичні роботи можуть проводитися фронтально: всі учні групи виконують однакове завдання індивідуально чи розподілившись по ланках. У цьому випадку управління діяльністю учнів з боку викладача значно полегшується, однак у лабораторії потрібна наявність великої кількості однотипного устаткування.

При нефронтальній організації учні працюють ланками на різному устаткуванні, при цьому зміст завдань для ланок різний. Викладач повинен скласти графік переміщення учнів по робочих місцях. Недоліком такої форми організації є складність управління, оскільки неможливо проводити загальний інструктаж, однак у цьому випадку має місце більша самостійність учнів у процесі ви-

конання роботи. При нефронтальній організації викладачу необхідно ретельно підготувати письмові інструктивні документи, завдання-інструкції.

Викладач здійснює керівництво лабораторно-практичними роботами у формі інструктування. Виділяють вступний, поточний і заключний інструктажі, на яких інформацію учні одержують в усній і письмовій формах.

Вступний інструктаж відіграє важливу роль при створенні орієнтованої основи дій учнів. Усний інструктаж проводять методом бесіди, демонструють трудові прийоми й операції. У ході вступного інструктажу викладач готує учнів до виконання роботи, відзначає її особливості, зв'язок з теоретичним матеріалом. У процесі вступного інструктажу:

- повідомляється мета лабораторно-практичної роботи;
- розповідається про план проведення роботи і вимоги правил безпеки в процесі виконання кожного етапу;
- висвітлюються правила організації робочого місця;
- проводяться інструктажі з правил технічної експлуатації машин, обладнання, приладів, вимірювального інструменту тощо;
- демонструються трудові прийоми, необхідні для виконання завдання;
- повідомляють про порядок проведення записів, підготовку матеріалів звіту.

Письмове інструктування припускає самостійну роботу учнів з інструкціями, інструкційно-технологічними картами, теоретичною інформацією, методикою проведення роботи.

Співвідношення усної і письмової форм вступного інструктажу залежить від способу організації навчальної діяльності учнів. При фронтальному виконанні роботи вступний інструктаж проводять усно для всієї групи, при нефронтальному – учні переважно працюють з документами письмового інструктування. У цьому випадку вступний інструктаж проводиться за такими питаннями:

- вказується мета лабораторно-практичної роботи;
- ознайомлення з графіком переміщення учнів по робочих місцях;
- стисла характеристика робочих місць;
- правила поведінки в лабораторії;
- правила безпеки праці при виконанні роботи;
- порядок виконання роботи;
- відповіді на запитання учнів.

Поточне інструктування проводиться з метою контролю за ходом лабораторно-практичної роботи у вигляді цільових обходів. При підготовці до лабораторно-практичної роботи викладачу рекомендується планувати цілі обходу, його зміст і етапи, методику проведення. Цілі обходів можуть бути такі:

- перевірка правильності організації робочого місця і його відповідність вимогам охорони праці;
- правильність виконання завдань;
- уміння користуватися інструментом, пристосуваннями, приладами;
- уміння працювати з інструкційними картами, кресленнями, технічними довідниками тощо;
- дотримання правил безпеки праці в процесі виконання роботи;

– правильність заповнення таблиць і оформлення звіту тощо.

У випадку виявлення типових помилок чи порушення правил охорони праці викладач проводить колективний поточний інструктаж.

На **заключному інструктажі** підводять підсумки виконання лабораторно-практичної роботи, виставляють оцінки учням.

Методика проведення уроків виробничого навчання

Методика проведення уроків виробничого навчання при вивченні операційних тем

Основна частина уроку виробничого навчання з вивчення операційних тем полягає у виконанні вправ самостійної роботи учнів. Вправи, що застосовуються у виробничому навчанні, складають цілу систему і розподіляються на вправи з виконання трудових прийомів, трудових операцій, трудових процесів. Операційно-комплексна система виробничого навчання передбачає послідовне вивчення трудових дій в порядку їх ускладнення.

На першому уроці учні знайомляться з майбутньою професією, правилами охорони праці і внутрішнього розпорядку та режимом навчального закладу. Майстру необхідно ознайомити учнів з обладнанням, на якому вони будуть працювати, зразками готової продукції, інструментами, пристосуванням, робочими місцями.

На вступному інструктажі при вивченні нової теми майстер характеризує її в такій послідовності: повідомляє кількість годин на вивчення теми, розкриває її значущість для майбутньої професії, знайомить учнів з навчально-виробничими роботами, послідовністю їх виконання.

Далі вступний інструктаж проводиться за конкретними питаннями уроку. Спочатку необхідно націлити учнів на конкретний результат уроку, а саме: визначити практичні знання, уміння та навички, які учні повинні придбати в результаті виконуваної роботи. Дається мотиваційна установка з метою свідомого вивчення навчального матеріалу.

Наступний етап – це ознайомлення учнів з технічними вимогами до робіт, демонстрація зразків, еталонів майбутньої роботи. Майстер відновлює, конкретизує, поглиблює в учнів необхідні знання з предметів спеціальної технології, матеріалознавства, креслення тощо; знайомить учнів з навчально-технічною документацією.

Важливого значення при вивченні операцій набуває правильна методика показу майстром прийомів роботи. Якщо показ прийомів ведеться з робочого місця майстра виробничого навчання, необхідно звернути увагу на його організацію, щоб всім учням з їх робочих місць добре було видно рухи та дії майстра. При іншій організації навчальна група може збиратися біля робочого місця учня, або біля спеціально підбраного обладнання, на якому майстер проводить показ і пояснення трудового процесу.

Спочатку показ прийомів проводиться в нормальному робочому темпі, потім уповільнено з зупинками в характерних місцях і знов у робочому темпі. Пояснення та показ трудових дій повинні проводитись у доступній для учнів формі, з використанням інструкційної карти, наочних посібників. При цьому увагу

учнів треба зосередити на одній визначеній дії. Це може бути поза, хватка інструмента чи структура рухів. Пояснення повинні супроводжувати відповідні дії, які необхідні не тільки для усвідомлення, покращення сприйняття нового, але й для закріплення кожного етапу роботи, а також всієї роботи в цілому. Тому пояснення повинні попереджувати, супроводжувати, завершувати показ прийомів роботи.

Рекомендації щодо проведення показу трудових дій

№п/п	Діяльність майстра	Діяльність учнів
1	2	3
1	Пояснити призначення сформованих умінь	- Уявлення значущості трудового процесу професійній діяльності
2	Показати весь трудовий процес у нормальному темпі	- Спостереження, цілісне сприймання трудового процесу.
3	Виділити операції, прийоми та основні дії в трудовому процесі	- Аналіз складу та структури трудової діяльності.
4	Показати окремі операції, прийоми та пояснити способи їх виконання за інструкційною картою	- Уявлення способів виконання кожної операції, прийомів роботи згідно з інструкційною картою
5	Сформулювати питання для аналізу інструкційної карти	- Відповіді на питання
6	Показати весь трудовий процес в уповільненому темпі	- Сприйняття трудового процесу
7	Запропонувати декільком учням відтворити показані операції	- Спостереження, усвідомлення, аналіз, відтворення
8	Проаналізувати помилки учнів	- Аналіз прийомів роботи
9	Повторити весь трудовий процес в нормальному темпі	- Уявне відтворення всього трудового процесу

Особливу увагу учнів треба звернути на правила охорони праці. Подальші етапи вступного інструктажу:

- перевірка засвоєння і пробне виконання прийомів учнями;
- пояснення та повторний показ тих елементів, при виконанні яких більшість учнів допускали помилки;
- пояснення способів контролю процесу і результатів праці;
- розгляд питань організації робочого місця.

Організація роботи учнів частково залежить від наявності обладнання. При неможливості вивчення теми фронтально, група розподіляється на бригади, вступний інструктаж проводиться для всієї групи; перша бригада приступає до роботи. Інші бригади вивчають тему згідно графіка переміщення по робочих місцях і на вступному інструктажі тільки пригадують те, що пояснював і показував майстер.

Якщо проводиться розчленований вступний інструктаж, то пояснення та показ трудових прийомів сполучаються з пробним виконанням учнями прийомів.

Після вступного інструктажу учні починають виконання вправ з відпрацювання правильних трудових рухів, прийомів або операцій.

Поточне інструктування переважно проводиться індивідуально з використанням різних методичних прийомів:

- своєчасне попередження та виправлення помилок;
- додаткове інструктування з показом трудових прийомів на робочому місці учня;
- розчленування прийому на окремі вправи, рухи (якщо це можливо);
- безпосереднє керівництво рухами учня при виконанні прийому;
- розвиток в учнів загальнопрофесійних умінь;
- виховання акуратності, відповідальності в роботі.

При особистісно-орієнтованому навчанні більшої допомоги з боку майстра потребують слабкі учні, а до сильних ставляться підвищені вимоги (бажано, щоб вони працювали за індивідуальним планом роботи).

Під час утруднення при самотійному виконанні роботи доцільно надавати учням непряму допомогу, а в ході бесіди шляхом навідних питань навести учня на правильне прийняття рішення. Треба пам'ятати, що в процесі навчання частину знань учень повинен здобути самотійно.

При проведенні колективного поточного інструктажу майстер зупиняє роботу всіх учнів і вказує на допущені помилки, відхилення чи неточності в роботі. Разом з учнями визначаються причини помилок та шляхи їх попередження і усунення. Майстер ще раз демонструє невірно виконаний учнями прийом, або елемент прийому, кілька учнів повторюють його дії, останні спостерігають за ними. Переконавшись в тому, що учні усвідомили свої помилки і зможуть правильно виконати вправи, майстер дозволяє їм продовжити роботу.

Підвести підсумки уроку дозволяє аналіз відповідей на вступному інструктажі та спостереження майстра за ходом самотійної роботи учнів. На **заключному інструктажі** майстер дає оцінку роботи кожного учня і групи в цілому. Бажано, щоб учні також брали участь в аналізі та оцінюванні виконаних навчально-виробничих робіт.

Методика проведення уроку виробничого навчання при виконанні комплексних робіт

Завдання уроку з виконання комплексних робіт суттєво відрізняються від завдань уроку по вивченню операцій.

При вивченні комплексних робіт завдання уроку можна сформулювати таким чином:

- формування в учнів складних умінь і навичок ;
- формування умінь планування та обґрунтування послідовності виконання роботи;
- удосконалення навичок швидкого, точного виконання операцій;
- розвиток технічного і технологічного мислення;
- формування професійної самотійності;

- навчання передовим методам праці.

Структура уроку має такі ж елементи, як і при вивченні операцій (організаційна частина, вступний інструктаж, поточний інструктаж, заключний інструктаж), але форма їх проведення змінюється. Організаційними формами в цей період переважно є бригадна та індивідуальна. Практично відсутня фронтальна форма навчання. Бригади виконують завдання згідно графіка переміщення по робочих місцях.

Зміст уроків складається з виконання простих комплексних робіт (що виконуються після вивчення окремих операцій) і складних комплексних робіт (що виконуються після вивчення всіх операцій).

Учні працюватимуть над різними однотипними завданнями, які треба розібрати на вступному інструктажі. Докладно розібрати всі роботи неможливо, тому майстер вибирає типові. **Зміст типового вступного інструктажу** при виконанні комплексних робіт:

- оголошення мети, навчальних задач уроку;
- вивчення технічної, інструкційно-технологічної документації, технічних вимог, норм часу на виконання робіт;
- аналіз технологічних процесів, складених учнями, корегування, виправлення помилок;
- розподіл учнів на бригади;
- аналіз особливостей в роботі кожної бригади.

При проведенні вступного інструктажу майстер нагадує учням особливості виконання знайомих операцій. Складні операції або ті, що виконуються вперше, майстер детально пояснює і демонструє.

Наприкінці вступного інструктажу майстром обов'язково даються вказівки щодо безпечних методів праці, нагадуються правила охорони праці.

Якщо майстер обрав бригадну форму організації учнів на уроці, то вступний інструктаж проводиться спочатку загальногруповий (з виконання типових операцій), а потім побригадний. Учні повинні навчитися сполучати основні операції, планувати свою роботу, виконувати складні операції правильно і точно. Після перевірки засвоєння питань вступного інструктажу учні допускаються до самостійної роботи.

Поточний інструктаж проводиться у формі самостійної роботи учнів і цільових обходів робочих місць. Перевіряються уміння учнів правильно обрати інструменти, режими роботи, дотримання норм часу на виконання завдання, правильність і точність в роботі. Особливу увагу необхідно звертати на міжопераційний контроль. Крім цього майстер повинен надавати індивідуальну допомогу, якщо є загроза допущення браку, порушення правил охорони праці.

В процесі проведення поточного інструктажу майстру необхідно розвивати в учнів уміння аналізувати свою роботу, раціонально використовувати робочий час, здійснювати самоконтроль.

При оцінюванні роботи учнів майстер повинен враховувати безпомилкове виконання учнями кожного прийому, деталі або виробу в цілому, дотримання ними технічних умов. Якщо в роботі учні припустились помилок, майстер в процесі індивідуальної бесіди виявляє їх причини. Перед початком самостійної

роботи учням обов'язково повідомляються критерії оцінювання знань і умінь з урахуванням самостійності у виконанні завдань. Важливо навчити учнів самостійно оцінювати свою роботу. При цьому вони повинні не тільки визначити параметри оцінювання і їх відповідність технічним вимогам, але й обґрунтувати своє рішення.

Заключний інструктаж уроку проводиться традиційно, у формі бесіди. Аналізу підлягають не тільки практичні дії учнів, впродовж всього уроку, але й знання питань теорії. Важливого значення набуває аналіз виконаних робіт, закріплення і узагальнення виробничо-технічного досвіду, визначення нового, що було отримано на уроці.

Кожний урок має свої особливості, його проектування – це творчий процес, тому можна тільки пропонувати типові питання для обговорення на заключному інструктажі:

- правильність експлуатації обладнання;
- аналіз виконання норм виробітку та якості роботи;
- дотримання технологічного процесу відповідно до заданих режимів і аналіз причин відхилень;
- аналіз ефективності використання передового виробничого досвіду;
- шляхи економії матеріалів, електроенергії;
- дотримання правил охорони праці.

У разі проведення між бригадами змагання, підводяться його підсумки та оголошуються переможці.

Характер домашніх завдань на етапі вивчення комплексних робіт ускладнюється. Учні не тільки повторюють навчальний матеріал з теорії, але й можуть виконувати креслення, технічні розрахунки, самостійно розробляти технологічні процеси, доповнюють зміст неповних інструкційно-технологічних карт тощо.

Проведення уроків у відповідності з програмними вимогами до змісту і результатів навчання, методично правильна організація уроку з використанням сучасних засобів – це умови проведення результативного ефективного уроку будь-якого типу і виду.

Методика проведення контрольно-перевірочного уроку

Контрольно-перевірочні уроки проводяться з метою визначення рівня підготовки учнів за певний період навчання, виявлення недоліків в знаннях і умениях учнів та їх причин, одержання даних для атестації.

Контроль проводиться у відповідності з навчальною програмою, з урахуванням вимог Державних стандартів професійно-технічної освіти за професіями.

Структура контрольно-перевірочного уроку складається з таких структурних елементів: організаційна частина, вступний інструктаж, самостійна робота учнів, заключний інструктаж. Порівняно з іншими типами уроків методика проведення окремих елементів уроку змінюється за змістом і витратами часу.

Зміст уроку –самостійне виконання учнями контрольних завдань. При цьому учні демонструють такі загальнопрофесійні уміння та навички, як організація робочого місця, вибір інструментів, пристосувань, вибір технологічної послідовності виконання робіт.

На вступному інструктажі майстер виробничого навчання коротко знайомить учнів із змістом контрольної роботи і умовами її проведення. Інші елементи вступного інструктажу відсутні, тому кількість часу на його проведення зменшується до 5% від загального часу уроку. Спостереження за самостійною роботою учнів тривають біля 5 годин (90%). Майстру треба оцінити не тільки правильність і терміни виконання операцій, але й визначити рівень усвідомленості учнів, їх уміння обґрунтувати свої дії.

Заключний інструктаж проводиться з метою підбиття підсумків уроку. Він складає приблизно 5% навчального часу уроку. Майстер звертає увагу на позитивні та негативні моменти в роботі учнів, дає їм оцінку з обов'язковою аргументацією.

Оцінювання навчальних досягнень учнів при професійній підготовці

Призначення і функції контролю навчальних досягнень учнів

Контроль знань і вмінь учнів є одним з важливих етапів навчального процесу. В процесі контролю реалізується так званий «зворотній зв'язок», тобто інформація, що надходить від учня педагогу і характеризує процес навчання: досягнення й утруднення в опануванні знаннями, формуванні вмінь і навичок, розвитку пізнавальних здібностей та інших якостей особистості.

Контроль у загальному випадку визначається як операція зіставлення запланованого результату з еталонними вимогами або стандартами. Процес контролю можна представити у вигляді формули

$$K = B + B_m + O_{\text{ц}}$$

де: **K** – контроль; **B** – виявлення; **B_m** – вимірювання; **O_ц** – оцінювання.

Таким чином, контроль включає декілька етапів:

- розпізнавання та виявлення засвоєного учнями навчального матеріалу;
- вимірювання засвоєного навчального матеріалу: за рівнями засвоєння, за повнотою, за усвідомленістю тощо;
- оцінювання результату учіння за визначеною шкалою.

У випадку пропуску одного з вищеназваних елементів процес контролю буде суб'єктивним, тобто базованим на особистих враженнях педагога.

Якщо розглядати контроль як самостійну процедуру, то можна виділити такі його компоненти, як: цілі, зміст, функції, принципи і способи взаємозв'язку між ними.

Цілями контролю навчальних досягнень учнів є:

- діагностика і констатація обсягу та рівнів формованих знань і вмінь учнів;
- одержання інформації про характер пізнавальної діяльності, самостійності й активності учнів у процесі навчання;
- визначення ефективності діяльності педагога;
- стимулювання і мотивування навчальної діяльності учнів.

Зміст контролю – це обсяг знань, умінь і навичок учнів (базових, діяльнісних, підсумкових), який необхідно проконтролювати відповідно з поставленими цілями. Вибір змісту контролю знань і вмінь вимагає ретельного логічного

аналізу змісту навчального матеріалу, який підлягає перевірці, з позиції вимог освітньо-кваліфікаційної характеристики.

Вхідними критеріями змісту контролю є:

- відповідність повноти обсягу навчального матеріалу певному етапу навчання;
- узагальнений характер змісту контролю, тобто вибір таких завдань і питань, відповіді на які припускають засвоєння максимальної кількості понять і дій;
- продуктивний, прикладний характер змісту контролю;
- спрямованість змісту контрольних завдань на активізацію навчально-пізнавальної діяльності учнів.

Стосовно до навчального процесу, контроль варто розглядати як багатоаспектне поняття, якому властивий ряд **функцій**:

- перевірна функція – забезпечує фіксування рівнів досягнень учнів, їх відповідності нормам і стандартам;
- навчальна функція – у ході контролю відбувається повторення, закріплення, удосконалення знань і вмінь, виправлення помилок, використання набутих знань і вмінь на практиці;
- розвиваюча функція – полягає в тому, що в процесі контролю формуються пізнавальні здібності учнів. У процесі контролю учні повинні відтворювати засвоєння навчальної інформації, систематизувати й узагальнювати знання й уміння, приводити доказ, що вимагає напруженої розумової діяльності і сприяє розвитку механізмів мислення, пам'яті, технічно грамотної мови;
- виховна функція – пов'язана з формуванням адекватної самооцінки, відповідальності, вольового саморегулювання, необхідності систематичної й активної навчально-пізнавальної та навчально-виробничої діяльності;
- стимулююча функція – контроль повинен формувати впевненість учнів у можливості досягнення нових успіхів у навчанні, а також більш високого рівня навченості та розвитку;
- методична функція – пов'язана з педагогічною рефлексією педагога. Контроль дозволяє оцінити методику викладання, побачити її слабкі і сильні сторони, вибрати оптимальні варіанти навчальної діяльності.

Процес контролю базується на принципах, які є відображенням загальних дидактичних принципів, але мають специфічний характер і висвітлюють вимоги учнів і педагогів до раціональної організації та проведення контролю знань, умінь і навичок. Такими принципами є: науковість, системність, надійність, зв'язок контролю з навчанням; індивідуальний характер контролю; єдність вимог педагогів до учнів.

Контроль ефективний у тому випадку, якщо буде відповідати таким вимогам:

- планованість і систематичність, тобто контроль повинен здійснюватися відповідно до запланованого ходу навчально-виробничого процесу і будуватися на вузлових питаннях програми навчання. Планованість

- контролю дозволяє вчасно виявляти і виправляти помилки учнів, знаходити оптимальні шляхи удосконалення їх навчальної діяльності;
- об'єктивність, яка дозволяє реально оцінити успіхи і недоліки навчально-пізнавальної діяльності учнів, виключити суб'єктивність в оцінюванні. Об'єктивність оцінювання визначається низкою чинників: науковою обґрунтованістю і методичною правильністю постановки цілей навчання, вимог до знань, умінь і навичок учнів, відповідністю змісту знань, які перевіряються, цілям перевірки;
 - всебічність перевірки результатів навчання. У когнітивній сфері визначається рівень оволодіння знаннями й уміннями. Відповідно до таксономії цілей навчання (за Б.Блумом), коли рівні опанування навчальним матеріалом виділяються у вигляді конкретних дій учнів: знає, розуміє, застосовує, аналізує, узагальнює (синтезує) й оцінює навчальний матеріал. Другий спосіб перевірки результатів навчання може ґрунтуватися на рівнях засвоєння знань і вмінь учнів (у сучасній дидактиці найбільш широко застосовується класифікація В.П.Беспалько).

У психологічній сфері перевіряється розвиток мови, мислення, пам'яті, уваги, здібностей (пізнавальних, комунікативних, творчих тощо).

У соціальній сфері діагностується ступінь опанування соціальними нормами поведінки, моральна самосвідомість, здатність до адаптації в соціальній сфері, а також:

- відкритість (гласність) і обґрунтованість оцінки, для чого потрібно особлива аргументація;
- економічність за витратами часу педагога й учнів, тобто аналіз знань і вмінь, які перевіряються, а їх оцінювання повинно проводитися в порівняно короткий термін;
- педагогічна тактовність, яка забезпечується індивідуальним підходом до особистості учня, тактовним і доброзичливим відношенням педагога.

На основі узагальнення педагогічного досвіду можна рекомендувати педагогу використовувати такі **прийоми** у процесі оцінювання:

- під час контролю й оцінювання створювати атмосферу довіри, доброзичливості. Учень повинен бути впевнений в об'єктивності педагога;
- чітко роз'яснити учням критерії оцінювання;
- при контролі й оцінюванні слабого учня не слід проявляти негативну реакцію на неправильні відповіді чи дії;
- виставляючи негативну оцінку, варто надавати учню надію на наступний успіх, віру у свої сили;
- не допускати байдужного відношення до оцінки, яка виставляється.

Види контролю знань, умінь і навичок учнів

Професійно-технічні навчальні заклади, органи управління освітою, засновники ПТНЗ організовують та здійснюють поточний, тематичний, проміжний і вихідний контроль навчальних досягнень учнів, слухачів, рівень їхньої кваліфікаційної атестації.

Поточний контроль передбачає поурочне опитування учнів, слухачів, проведення контрольних і перевірних робіт, тематичне тестування та інші форми контролю, що не суперечать етичним та медико-педагогічним нормам. Перевірні роботи є формою поточного контролю вмінь та навичок учнів, слухачів.

Тематичний контроль застосовується для оцінювання навчальних досягнень учнів, слухачів по завершенню вивчення теми робочої навчальної програми.

Педагогічні працівники, органи управління освітою, засновники ПТНЗ самостійно обирають форму поточного, тематичного контролю рівнів навчальних досягнень учнів, слухачів.

Проміжний контроль передбачає семестрові заліки, семестрову атестацію (іспити), річні підсумкові заліки, річну атестацію (річні підсумкові іспити), проміжну кваліфікаційну атестацію (кваліфікаційний іспит), індивідуальні завдання учням, слухачам.

Вихідний контроль передбачає державну кваліфікаційну атестацію, яка включає: кваліфікаційну пробну роботу, яка відповідає вимогам освітньо-кваліфікаційної характеристики випускника ПТНЗ відповідного кваліфікаційного рівня; державний кваліфікаційний іспит або захист дипломної роботи, проекту чи творчої роботи, що їх замінює.

Форми і періодичність проміжного та вихідного контролю визначаються робочими навчальними планами. Додержання зазначених у робочому навчальному плані конкретних форм проміжного і вихідного контролю та їх періодичність є обов'язковими.

Керівники ПТНЗ, органи управління освітою, засновники ПТНЗ обирають форми контролю за якістю здійснення педагогічними працівниками навчально-виробничого процесу відповідно до їх функціональних обов'язків, робочих навчальних планів та робочих навчальних програм. Контроль навчальної роботи педагогічних працівників у ПТНЗ здійснюють керівник, його заступники, старший майстер і методист, які вивчають стан і якість виконання робочих навчальних планів і робочих навчальних програм, науково-методичний рівень і ефективність комплексно-методичного забезпечення викладання навчальних предметів та проведення професійно-практичної підготовки, організацію індивідуальної роботи з учнями, слухачами, впровадження передового педагогічного та виробничого досвіду тощо.

Забезпечення контролю за навчально-виробничим процесом ПТНЗ здійснюється за графіком, що складається під керівництвом заступника керівника з навчально-виробничої роботи на семестри та затверджується керівником ПТНЗ. Графіком визначаються терміни проведення контролюючих, перевірних робіт з метою виявлення рівнів навчальних досягнень учнів, слухачів з окремих тем робочої навчальної програми. З урахуванням підсумків навчальних досягнень учнів у навчальних групах визначається якість проведення навчальної роботи педагогічним працівником. Підсумки вивчення роботи педагогічних працівників розглядаються на засіданні педагогічної ради та враховуються при їх атестації.

Завдання для планових контрольних, перевірочних робіт, що організовують керівники ПТНЗ, розробляються педагогічними працівниками, розглядаються і схвалюються методичними комісіями та затверджуються заступниками керівників ПТНЗ відповідного напрямку роботи.

В основу виділених вище нормативних видів контролю покладена специфіка дидактичних завдань на різних етапах навчання. Крім перелічених вище видів у педагогічній практиці часто застосовується **попередній (вхідний) контроль**, що проводиться для виявлення вхідного рівня навченості учнів і є необхідною передумовою для планування, управління навчальним процесом і визначення припустимої складності навчального матеріалу. Порівняння вхідного і кінцевого рівнів дозволяє об'єктивно визначити обсяг сформованих знань, умінь і рівень їх засвоєння. Попередній контроль може бути застосований на початку навчального року, перед вивченням розділу, теми, модуля з метою виявлення базових знань, досвіду учнів.

Коригуючий контроль застосовують для створення мотивації навчально-пізнавальної діяльності учнів, актуалізації їх знань і досвіду. **Констатуючий** контроль дозволяє оцінити результат завершеного навчального процесу.

Професійно-теоретична підготовка передбачає оволодіння знаннями з двох напрямків: загальнотехнічного та спеціального. Об'єктами оцінювання навчальних досягнень учнів з професійно-теоретичної підготовки є загальнотехнічні, технологічні, спеціальні знання, що здобуті у процесі вивчення відповідних навчальних дисциплін та умінь і навички застосувати ці знання при виконанні як типових, так і нестандартних завдань в межах навчальних програм.

Основними функціями оцінювання навчальних досягнень учнів є: контролююча, навчальна, діагностико-коригуюча, стимулюючо-позитивна, виховна.

При визначенні навчальних досягнень учнів з професійно-теоретичної підготовки аналізу підлягають:

- рівень самостійності учня при здійсненні пізнавальної діяльності, відповідях та виконанні практичних завдань: з допомогою, з частковою допомогою, з консультативною допомогою викладача, самостійно;
- рівень відтворення навчального матеріалу: рівень розпізнавання, рівень запам'ятовування; без розуміння або з розумінням; в неповному обсязі (елементи, фрагменти, основні положення, основний навчальний матеріал), в повному обсязі, правильно або з помилками та неточностями тощо;
- характеристики якості знань: глибокі, узагальнені, системні, міцні, осмислені, гнучкі, дієві;
- характеристики відповіді учня: правильність, цілісність, повнота, логічність, обґрунтованість;
- рівень застосування знань, умінь і навичок для використання практичних або контрольних завдань: усвідомлено або несвідомо; в неповному або в повному обсязі; за типовим або за самостійно розробленим алгоритмом (послідовність дії); правильно або з помилками та неточностями;
- рівень володіння розумовими операціями: вміння аналізувати, систематизувати, порівнювати, узагальнювати, класифікувати, встановлювати причинно-наслідкові зв'язки, робити висновки тощо;

- рівень застосування довідкової, технічної, конструкторсько-технологічної документації у навчальній діяльності;
- характер помилок та здатність їх виправляти;
- самостійність оцінних суджень.

Ці орієнтири покладено в основу виокремлення чотирьох рівнів навчальних досягнень учнів з професійно-теоретичної підготовки: початкового, середнього, достатнього, високого.

Професійно практична підготовка полягає в оволодінні учнями уміннями і навичками застосувати здобуті професійні теоретичні знання (загальнотехнічні, технічні, спеціальні) у продуктивній діяльності за обраною професією.

При визначенні навчальних досягнень учнів з професійно – практичної підготовки **аналізу підлягають:**

- рівень професійних знань, що необхідні для виконання даної роботи;
- рівень володіння прийомами і технологічними операціями, що необхідний для виконання даної роботи;
- рівень самостійності учня у процесі організації роботи та виконання навчально-виробничого або контрольного завдання з допомогою, з консультативною допомогою майстра виробничого навчання, самостійно;
- характер виконання навчально-виробничого або контрольного завдання (за типовим або самостійно складеним алгоритмом, в типовій, в ускладненій або нестандартній ситуації);
- обсяг і тривалість виконання навчально-виробничого або контрольного завдання;
- уміння користуватися різними видами технічної і конструкторсько-технологічної документації та розробляти її види;
- уміння застосовувати прийоми самоконтролю виробничих дій та методи контролю за якістю роботи;
- відповідність результату роботи вимогам кваліфікаційної характеристики з обраної професії відповідного ступеню професійно-технічної освіти на даний період навчання;
- рівень виконання діючих якісних і кількісних показників (норми виробітки, норми часу тощо);
- уміння дотримуватись нормативних витрат матеріалів та інших ресурсів в процесі виконання робіт;
- характер помилок та здатність їх виправити;
- рівень опанування основами професійної культури та здатності до продуктивної і творчої співпраці у колективі;
- уміння організувати робоче місце;
- рівень дотримання правил безпеки праці.

Ці орієнтири покладено в основу виокремлення чотирьох рівнів навчальних досягнень учнів з професійно-практичної підготовки: початкового, середнього, достатнього, високого.

Діюча 12-ти бальна система оцінювання навчальних досягнень учнів з професійної підготовки в ПТНЗ (затверджена наказом № __ Міносвіти від 14.06.2000) має визначені утруднення в її застосуванні, одне з яких полягає в тому, що викладачу і майстру виробничого навчання дуже складно утримувати

в оперативній пам'яті характеристику всіх 12 балів для правильного та об'єктивного виставлення оцінок. Тому вважається доцільним виокремлення критеріїв і учнів у систему, яка має 4 рівня: початковий, середній, достатній, високий.

Критерії і показники рівневого оцінювання знань і умінь з професійно-теоретичної та професійно-практичної підготовки представлені додатками.

Методи контролю навчальних досягнень учнів

Призначення методів контролю – забезпечення своєчасного і всебічного зворотного зв'язку між учнями і педагогом, на підставі якого встановлюється ступінь засвоєння учнями знань, умінь і навичок. Мета контролю визначає вибір методів. У професійно-технічних навчальних закладах застосовуються такі методи контролю знань, умінь і навичок учнів:

- усне (комбіноване) опитування;
- письмова перевірка;
- практична перевірка;
- програмований стандартизований контроль;
- тестовий контроль.

Усне опитування сприяє встановленню безпосереднього контакту між педагогом і учнями. Усне опитування вимагає від педагога попередньої підготовки: вибору змісту запитань і завдань, способів активізації пізнавальної діяльності учнів. При підготовці до усного опитування педагог може діяти за такою схемою:

- виділити вузлові питання теми (модульного елемента), важливі для глибокого розуміння навчального матеріалу;
- визначити рівень засвоєння знань учнем з цих запитань або середній рівень для групи учнів;
- сформулювати питання і завдання, адекватні запланованому рівню засвоєння.

При усному опитуванні можна оцінити знання, варіюючи рівні засвоєння знань: можливо шляхом навідних запитань надати допомогу слабкому учню і підвищити складність завдання сильному. Основою підготовки до усного опитування є формування питання, завдання. Уміння ставити запитання визначає деякою мірою професіоналізм педагога.

Розрізняють фронтальне, індивідуальне та комбіноване усне опитування. Фронтальне опитування проводиться у вигляді бесіди і дозволяє втягнути в активну розумову діяльність усю групу. Для цього запитання повинні допускати стислу форму відповіді, бути ув'язані в логічній послідовності, що дозволить розкрити зміст теми, розділу. Індивідуальне опитування припускає повну самостійну відповідь учня, тому відіграє важливу роль у розвитку його мови і мислення. Запитання індивідуального опитування повинні бути конкретними, емкими, мати прикладний характер. Їх зміст повинен стимулювати розвиток логічного, практичного, аналітичного мислення учнів. Класифікація запитань, які застосовуються при усному опитуванні наведені у таблиці нижче.

Класифікація запитань

№ з/п	Підстава для класифікації	Групи запитань
1	2	3
1.	За типом	- уточнюючі; - запитання, які доповнюють.
2.	За змістом	- інформаційні; - дослідницькі.
3.	За мірою виявлення знань	- основні; - додаткові; - допоміжні.
4.	За функцією в навчальному процесі	- контролюючі; - стимулюючі.
5.	За формою побудови запитання	- прості; - складні.
6.	За формою побудови відповіді	- відкриті; - закриті.

Характеристика різних груп запитань

№ з/п	Група запитань	Характеристика запитань
1	2	3
1.	Уточнюючі	Відповідь закладена в запитанні у вигляді готового судження
2.	Запитання, які доповнюють	Вимагають знань, не визначених раніше запитанням
3.	Інформаційні	У ролі оператора виступають навідні вимоги
4.	Дослідницькі	Пошукові запитання, на які немає готової відповіді
5.	Основні	Метою є потреба повної інформації про об'єкт
6.	Додаткові	Мета – потреба часткової інформації про об'єкт
7.	Допоміжні	Приводять учня до правильної відповіді
8.	Контролюючі	Мета – перевірка результатів навчання на визначених етапах навчального процесу та рівня засвоєння знань і умінь.
9.	Стимулюючі	Мета – формування пізнавального інтересу. <u>Запитання-сумнів:</u> -«А може бути...?» -«Можливий такий варіант...?» <u>Запитання-подив</u> – містить протиріччя. <u>Запитання-підказка:</u> -«А якщо спробувати...?» -“Можливо, правильна відповідь такої...?” <u>Запитання-схвалення:</u> -«Ви на правильному шляху, але поясніть...?» -«Молодці, тепер давайте подумаємо...?»

10.	Прості	Вимагають однозначної відповіді
11.	Складні	Складаються з декількох простих
12.	Відкриті	Відсутні варіанти відповідей, потрібно дати вільну відповідь
13.	Закриті	Необхідно вибрати варіант відповіді із запропонованих

Письмова перевірка передбачає виявлення знань і вмінь учнів за допомогою самостійних робіт. За змістом і формою самостійні роботи можуть бути різноманітними:

- диктанти (математичні, графічні, технологічні, хімічні);
- письмові відповіді на запитання, завдання;
- розв'язування задач і прикладів;
- складання тез;
- виконання схем, креслень;
- підготовка рефератів тощо.

За тривалістю письмові роботи можуть бути короткочасні (10-15хв.) та тривалі (1-2 академічні години). При плануванні письмових робіт варто передбачати завдання різного рівня засвоєння: відтворення фактичного матеріалу, вирішення проблем, творче використання знань і вмінь у різних виробничих ситуаціях.

Практична перевірка дозволяє виявити вміння застосовувати знання на практиці, наскільки учні опанували вміннями, необхідними для виконання професійної діяльності. Практичні завдання при вивченні загальнотехнічних і спеціальних навчальних предметів включають: проведення різних вимірів, складання, розбирання, налагодження машин і механізмів, діагностику несправностей, налаштування приладів, розробку технічної документації, виявлення властивостей матеріалів, аналіз виробничих ситуацій тощо. Цей метод використовується на лабораторних роботах, практичних заняттях, при виконанні проєктів, при проходженні виробничої практики.

Програмований (стандартизований) контроль полягає в тому, що учням пред'являються однакові за кількістю і складністю контрольні завдання, запитання. Стандартизувати можна такі характеристики засвоєння навчальної інформації, як повноту, правильність, точність. При використанні цього методу контролю неможливо визначення продуктивності, критичності, аналітичності мислення. Питання для програмованого контролю повинні бути такими, котрі передбачають коротку, точну відповідь.

Тестовий контроль знань і вмінь учнів

Традиційними способами контролю досить складно об'єктивно оцінити досягнення учнів, незважаючи на розроблену і застосовувану в даний час 12-бальну шкалу оцінювання. У деякій мірі при оцінюванні відіграє роль суб'єктивне враження, оскільки відсутній точний еталон-зразок правильного і послідовного виконання дій. Більш об'єктивним способом контролю належить вважати тестування.

Тест - це контрольне завдання на виконання діяльності даного рівня, яке дозволяє об'єктивно вимірити ступінь її засвоєння відповідно до визначеної си-

стеми оцінок. У цю систему оцінок обов'язково входить еталон, тобто зразок правильного рішення завдання

$$T = Z + E,$$

де: T – тест успішності; Z – завдання; E – еталон відповіді.

У випадку некомп'ютерного тестового контролю учень виконує письмове завдання або завдання у вигляді ручних (мануальних) дій, еталон відповіді знаходиться у викладача.

При комп'ютерному тестовому контролі учню пред'являється завдання і закодовані відповіді; такий спосіб тестування застосовують для перевірки першого і частково другого рівнів засвоєння. Однак розвиток комп'ютерної техніки відкриває великі перспективи для роботи над тестами другого і третього рівнів засвоєння.

Критерієм, за яким можна судити про правильне виконання тесту, є коефіцієнт засвоєння K_a . Ця величина визначається за формулою:

$$K_a = \frac{a}{p},$$

де: **a** – кількість правильно виконаних суттєвих операцій;

p – кількість суттєвих операцій, які необхідно виконати для розв'язання контрольного завдання (тесту).

При контролі засвоєння знань, умінь і навичок операцією буде кожна нерозподілена дія, яку повинен виконати учень відповідно до завдання.

Суттєві операції – це операції, що відображають засвоєння знань, умінь і навичок за контрольними навчальними елементами.

Головними ознаками тестів успішності є:

- відносна короткочасність виконання завдання;
- однозначність відповіді на завдання;
- можливість строго кількісної оцінки успішності виконання тесту відповідно до еталону;
- об'єктивність оцінки.

Найбільше широко застосовуються тести, класифіковані за рівнями засвоєння знань, умінь і навичок

Для **першого рівня засвоєння (рівень знайомства)** застосовують тести на упізнання, розрізнення, співвідношення, класифікацію. Усі ці тести одночасно мають і завдання, і відповідь, а учню потрібно виконати дії з упізнання, тобто співвіднести об'єкт і задану ознаку.

Тест упізнання. Учню задається запитання, яке вимагає альтернативної відповіді «так» чи «ні», «є» чи «не є» (число виробів або число суттєвих операцій позначено символом **P**).

Тест упізнання	
Сталь марки X18H10T відноситься до неіржавіючих сталей?	Так
	Ні

Недоліком таких тестів варто вважати можливість легкого угадування правильної відповіді. З метою ускладнення тестів можливе введення третього варіанта відповіді «у залежності від...»...

Тест розрізнення разом із завданням містять і відповіді, з яких необхідно вибрати правильний варіант (один чи декілька). Відповіді такого тесту можуть бути подані у виді: термінів, назв, понять, формулювань, позначень, одиниць вимірів, числових значень, формул, ознак, характеристик, залежностей, графічних зображень. У тестах розрізнення рекомендується не приводити абсурдні варіанти відповідей.

Якщо тест припускає декілька правильних відповідей, це повинно бути ясно за змістом поставленого запитання. У таких тестах значно зменшується ймовірність угадування, оскільки можливе включення трьох і більше варіантів відповідей.

Тест розрізнення

Чим можна пояснити високу міцність мартенситу?

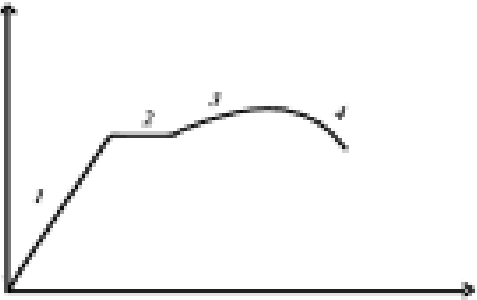
1. *Формою елементарного осередку.*
2. *Кількістю атомів вуглецю в осередку.*
3. *Деформацією кристалічних ґрат.*
4. *Великою кількістю атомів в елементарному осередку..*

Еталон: 2

Тест розрізнення

Яка ділянка кривої розтягання відповідає пластичному плину?

1, 2, 3, 4

Тести співвідношення і класифікації пропонують знайти спільності чи розходження у вивчених об'єктах, причому, об'єкти і порівнювані властивості (параметри) подані в тесті. Учні необхідно зіставити елементи і вибрати правильне співвідношення.

Тест співвідношення

Вкажіть правильне співвідношення між назвою сталі та її маркою.

<i>Хромиста сталь</i>	<i>1.60C2</i>
<i>Шарикопідшипникова сталь</i>	<i>2.X18H10T</i>
<i>Нержавіюча сталь</i>	<i>3.9XC</i>
<i>Пружинно-ресорна сталь</i>	<i>4.ШХ15</i>

Еталон: 1-3;2-4;3-2;4-1;

Перевірку засвоєння на першому рівні найбільш раціонально проводити з використанням комп'ютерів, оскільки тести такого типу просто запрограмувати.

Тести другого рівня засвоєння (репродуктивний рівень) призначені для виявлення вмінь учнів відтворювати за пам'яттю раніш засвоєну інформацію без підказки ззовні, розв'язувати на цій основі типові задачі, виконувати типові практичні роботи. Тести другого рівня подають у вигляді таких різновидів: тести підстановки, тести конструктивного відтворення, тести типові задачі, тести процеси, мануальні тести.

Тести підстановки можуть мати у завданні різноманітні види інформації: словесний текст, формули, рівняння, креслення, схему, графік, але у яких пропущені складові: слова, індекси, умовні позначення, позначення хімічних елементів, схем, деталей тощо. Одержавши завдання, учень повинен відтворити в пам'яті та заповнити пропущені місця, а також виконати інші завдання, що містяться в тесті.

<i>Тест підстановка</i>	
<i>Заповніть пропуски: "Сплави, у яких _____ другого компоненту не перевищує _____ у _____ стані кристалізуються як _____ розчини."</i>	
<i>1. концентрація;</i>	<i>4. твердому;</i>
<i>2. граничної;</i>	<i>5. однорідні;</i>
<i>3. розчинності</i>	<i>6. тверді.</i>

Конструктивні тести вимагають від учнів самостійного відтворення інформації по пам'яті без усякої підказки. Учень повинен відповісти по пам'яті відповідно до поставленого завдання. Такими завданнями можуть бути:

- "відтворіть формулювання...";
- "дайте характеристику...";
- "напишіть формулу (рівняння)...";
- "доведіть теорему..." тощо.

<i>Конструктивний тест</i>
<i>Напишіть формулу закону Ома для електричного кола.</i>
Еталон: $I = V/R$; $P = 4$ (I,V,I,R)

Тести – типові задачі перевіряють уміння учнів відтворити відому послідовність навчальних дій (правило) для одержання шуканого результату. Умови таких тестів-задач дозволяють знаходити рішення без додаткових перетворень на основі попереднього навчання. Вони служать для перевірки вмінь застосовувати знання в практичній діяльності в типових умовах, засвоєння алгоритмів розв'язання, правильності обчислень, знання розмірності величин.

До тестів-задач можна віднести практичні завдання із загальнотехнічних і спеціальних навчальних предметів: розрахунок і побудова епюр діючих навантажень, підбір перетинів і матеріалу балок, розрахунки кінематики механізмівтощо.

Тест - типова задача

На ділянці електричного кола з опором $R=50\text{м}$ вольтметр показує напругу $V=10\text{В}$. Які будуть показання амперметра?

Еталон:

$$I=V/R, \text{ А}$$

$$I=10/5=2(\text{А})$$

$$P = 4 (10, 1, 5, 2)$$

Тести-процеси призначені для перевірки підготовленості учнів до розробки змісту і послідовності технологічних процесів. Еталонами цих тестів може служити інструкційно-технологічна документація з повним описом всіх операцій. Наприклад, тест-процес включає завдання із самостійної розробки технологічного процесу на виготовлення деталі. Для виконання такого завдання додається креслення деталі, вказується матеріал заготовки. Можна запропонувати учням вибрати тип устаткування і вимірювального інструменту, виходячи з визначених показників (економічність, продуктивність). Еталоном до такого тесту-процесу буде правильно розроблена технологічна карта. Можливо скласти тест-процес на одну операцію чи перехід.

Мануальні тести призначені для тестування практичних умінь і навичок учнів. Еталоном такого тесту може служити інструкційна чи інструкційно-технологічна карта в залежності від виду виконуваних робіт. Тестування належить проводити на діючому устаткуванні, тренажерах, моделях. Перевірити правильність мануального тесту складніше, оскільки це треба здійснювати в ході виконання роботи. Іноді контролюється тільки кінцевий результат – якість роботи, пропускаючи окремі операції. Однак така оцінка не завжди доцільна, оскільки неможливо проконтролювати правильність виконання кожної операції, уміння використовувати вимірювальний інструмент, вибрати безпечні способи діяльності тощо.

Тести третього рівня (рівень умінь і навичок) – це **нетипові задачі та завдання**, розв'язати які учень може в процесі евристичної діяльності: провести перетворення вихідних умов так, щоб вони підійшли під типовий алгоритм діяльності, відкоригувати відомий спосіб діяльності так, щоб його можна було застосувати в нестандартній ситуації. Еталоном у даному випадку буде служити послідовність навчальних дій з вибору оптимального варіанту розв'язання. Задачі (завдання) цього рівня можуть бути такого змісту: вибір і розробка раціонального алгоритму діяльності, оцінювання нестандартної ситуації і вибір методу розв'язання, використання знань у нових умовах, зміна відомого алгоритму в зв'язку зі зміною мети тощо.

Тести четвертого рівня (рівень знань - трансформацій) спрямовані на виявлення творчих умінь учнів. **Тести проблеми** як завдання застосовують проблемні запитання, складні завдання, алгоритм розв'язання яких учням невідомий. Еталон у даному випадку відсутній, але може враховуватися думка досвідчених експертів (фахівців) за даною проблемою. Належить враховувати, що під творчою діяльністю учнів варто розуміти не тільки створення принципово нового (об'єктивна новизна), але і створення нового, невідомого учням (суб'єктивна новизна). Прикладами творчої діяльності учнів може служити: раціоналізаторство, моделювання, винахідництво, технічна творчість.

Узагальнені дані з діяльності учнів і відповідних їй видів тестового контролю приведені в таблиці.

Вплив виду навчальної діяльності учнів на характер тестового контролю

№ п/п	Вид навчальної діяльності учнів	Рівень засвоєння знань і вмінь		Види тестового контролю
		Назва	Характеристика	
1	2	3	4	5
1.	Репродуктивна з опорою	Учнівський	Знання-знайомства	Тести-упізнання, Тести-розрізнення, Тести-співвідношення, Тести-класифікації.
2.	Репродуктивна без опори	Репродуктивний	Знання-копії	Тести-підстановки, Тести конструктивного відтворення, Тести-типові задачі, Тести-процеси, Мануальні тести.
3.	Продуктивна з опорою	Евристичний	Уміння-навички	Нетипові задачі та завдання
4.	Продуктивна без опори	Творчий	Знання-трансформації	Творчі (дослідницькі) завдання

При розробці тестів різного рівня необхідно враховувати вимоги, які до них пред'являються

- відповідність тесту змісту й обсягу отриманої учнями інформації;
- валідність - це точна відповідність тесту частковій дидактичній меті як за рівнем знань, так і за рівнем діяльності;
- простота – тест повинен мати чітке формулювання завдання на діяльність даного рівня (тільки одного);
- визначеність (загальнозрозумілість) – учні, прочитавши завдання тесту, повинні зрозуміти, яку діяльність вони повинні виконати;
- докладність змісту завдання і лаконічність відповідей тестів;
- ідентичність усіх відповідей тестів за формою, тематикою, обсягом;
- рекомендована кількість відповідей тесту – чотири;
- граматична і логічна відповідність вибіркового відповіді завданню тесту;
- вибіркові відповіді тесту не повинні бути абсурдні чи явно неправильними;
- однозначність - якість однакового виконання тесту повинно оцінюватися різними експертами;
- надійність (пред'являється до набору тестів) - визначає кількість тестів, які повинен виконати учень для об'єктивної перевірки його рівня діяльності.

Існують дві можливості застосування тестів у навчальному процесі: у вигляді батареї тестів або у вигляді тесту-сходинки.

Батарея тестів – це визначена сукупність тестів одного і того ж рівня, які пропонуються учням з метою оцінювання якості засвоєння навчального матеріалу. **Тестом – сходинкою** називають набір батарей тестів різного рівня, що одночасно пред'являються учням.

Як свідчить практика, кожна тема має поняття (інформаційно-сміслові елементи), які учні повинні засвоїти на різних рівнях: з одними ознайомитися, інші вони повинні вміти застосовувати на практиці в типових умовах, треті, як правило, професійно значимі – використовувати для розв'язання нестандартних завдань.

Рекомендації педагогу з організації тестового контролю

1. Для кожного навчального елемента повинен бути встановлений рівень засвоєння, на якому контролюється єдність опанування учнями навчального матеріалу. Для цього потрібно провести структурно-логічний аналіз змісту навчання та визначити рівень засвоєння.
2. Рекомендується проводити контроль не тільки на запланованому рівні, але і на всіх попередніх. Наприклад, засвоєння навчального матеріалу повинне відповідати третьому рівню, а контроль проводиться спочатку на першому і другому рівнях. Це дозволяє педагогу з'ясувати для невстигаючих учнів досягнутий ними рівень засвоєння і відкоригувати навчальну діяльність.
3. Перевірку знань навчального матеріалу можна проводити, застосовуючи батареї тестів: спочатку першого рівня, потім другого і третього. Можна використовувати тест-сходинку.
4. Якщо учень виконав тести першого рівня з коефіцієнтом засвоєння нижче 0,7, то його не рекомендується допускати до тестів другого рівня. Учні, що перевищили цей показник, виконують тести другого рівня, а ті, хто і їх успішно розв'язав, допускаються до виконання тестів третього рівня. При тестовому контролі визначають час, необхідний для розв'язання завдання тестів кожного рівня.
5. Для оцінювання результатів тестового контролю російськими педагогами розроблена шкала оцінювання, яка враховує взаємозв'язок між значенням коефіцієнта засвоєння й оцінками за 12-и бальною шкалою

Взаємозв'язок між рівнями засвоєння і 12-и бальною шкалою оцінювання

Коефіцієнт засвоєння	Оцінки за рівнями засвоєння		
	I рівень	II рівень	III рівень
1	2	3	4
$K_a. < 0,7$	0	0	0
$0,7 < K_a. < 0,8$	1	4	7
$0,8 < K_a. < 0,9$	2	5	8
$K_a. > 0,9$	3	6	9

6. Тестування дозволяє об'єктивно оцінити знання й уміння учнів, оскільки оцінювання виконується на основі точно визначеного еталона. При цьому роль викладача змінюється: замість носія вимог до якості знань учнів він стає консультантом у процесі тестування.

Підготовка майстра виробничого навчання до уроку

План уроку виробничого навчання

Алгоритм підготовки майстра виробничого навчання до уроку.

- Аналіз майстром результатів попереднього заняття, на основі якого уточнюється зміст, тема і мета наступного уроку. Тема визначає загальну назву тієї частини навчального матеріалу, який буде вивчатися на уроці («що вивчається»), а мета – «для чого вивчається», «чого необхідно досягти».
- Визначення структури уроку та приблизного часу на проведення кожного його елемента. І структура, і розподіл часу на пряму залежать від періоду навчання, від місця даного уроку в темі програми. Так, при вивченні «операційних» тем складовою структурною частиною уроків, як правило, є спеціальні тренувальні вправи в опрацюванні та закріпленні трудових операцій і прийомів. При проведенні уроків, де основою є виконання навчально-виробничих робіт комплексного характеру, цей структурний елемент, як правило, відсутній.

Обов'язкові структурні елементи уроку виробничого навчання – вступний інструктаж, вправи (самостійна робота) учнів й поточне інструктування, заключний інструктаж. В процесі розподілу урочного часу по структурним елементам необхідно враховувати реальні умови вивчення навчального матеріалу. В ряді випадків при вивченні трудових операцій доцільно вступне інструктування поєднувати із тренувальними вправами учнів.

- Визначення майстром конкретних навчально-виробничих робіт за темою уроку з урахуванням індивідуальних особливостей, рівня підготовленості учнів. Підготовка заготовок, матеріалів, інструментів, пристосувань, перевірка справності обладнання, якості матеріалів та заготовок.
- Вибір форм, методів і прийомів проведення структурних елементів уроку, які трудові прийоми, в якій послідовності продемонструвати; які, коли і як використати наочні та технічні засоби; як організувати самостійну роботу учнів; на які моменти звернути особливу увагу в процесі поточного інструктування; як проконтролювати якість учнівської роботи тощо.
- Заключним етапом підготовки до уроку є складання плану уроку - робочого документу його проведення.

Стандартних обов'язкових планів уроків виробничого навчання не існує, тому що план уроку, як і його зміст, глибина розкриття процедури проведення, змінюється в залежності від змісту уроку, його дидактичних цілей, характеру навчально-виробничих завдань, організації самостійної роботи тощо.

Схема плану уроку виробничого навчання

Тема програми _____

Тема уроку _____

Мета уроку:

- а) навчальна – які професійні знання, уміння, навички формуються, закріплюються і розвиваються на уроці;
- б) розвиваюча – які операції і прийоми розумової діяльності учнів розвиваються на уроці;
- в) виховна – які якості особистості учнів формуються і розвиваються на уроці.

Тип уроку _____ Вид уроку _____

Дидактичне забезпечення (за допомогою якого здійснюється процес навчання) _____

Матеріально – технічне забезпечення _____

Міжпредметні зв'язки _____

Методи навчання _____

Форми організації навчальної діяльності учнів _____

Перелік навчально-виробничих робіт _____

Літератури _____

*Методична мета– вказується тільки при проведенні відкритих уроків.

Хід уроку

I. Організаційна частина:

- перевірка наявності учнів;
- перевірка готовності учнів до уроку;
- інструктаж з охорони праці.

II. Вступний інструктаж:

Актуалізація знань:

- повідомлення теми програми і уроку;
- цільова установка проведення уроку;
- перевірка опорних З, У, Н учнів, необхідних їм для подальшої роботи на уроці;
- аналіз і доповнення відповідей учнів, підведення підсумків.

Викладання нового матеріалу (створення орієнтованої основи дій):

- повідомлення нової інформації інструктивного характеру;
- показ нових прийомів трудової діяльності;
- пояснення характеру і послідовності роботи учнів на уроці;
- обговорення типових помилок;
- повідомлення про передовий досвід за темою уроку;
- опитування учнів і пробне виконання ними нових прийомів, показаних майстром, для перевірки доступності нового інструктивного матеріалу;
- відповідь майстра на запитання учнів;

- видання завдань для самостійної роботи учнів та пояснення порядку їх виконання;
- розподіл учнів за робочими місцями;
- повідомлення про критерії оцінювання виконуваних робіт;
- підведення підсумків вступного інструктажу.

III Самостійна робота учнів і поточний інструктаж:

- самостійна робота учнів над виданими завданнями;
- цільові обходи майстра робочих місць учнів;
- прийом майстром виконаних робіт;
- прибирання робочих місць.

IV Заключний інструктаж:

- аналіз діяльності учнів у процесі всього уроку;
- оцінка роботи учнів, її об'єктивне обґрунтування;
- аналіз причин помилок учнів та засоби їх усунення;
- видача домашнього завдання.

1.2.Методичні рекомендації щодо виконання дипломної роботи

Проведення державної кваліфікаційної атестації учнів професійно-технічних навчальних закладів визначені робочими навчальними планами підготовки робітничих кадрів, Положенням про організацію навчально-виробничого процесу в професійно-технічних навчальних закладах (наказ Міністерства освіти і науки України від 30.05.2006 р. № 419), Положенням про порядок кваліфікаційної атестації та присвоєння кваліфікації особам, які здобувають професійно-технічну освіту (наказ Міністерства праці та соціальної політики України і Міністерства освіти України від 31.12.98 р. № 201/469). Державна кваліфікаційна атестація (ДКА) – завершальний етап навчального процесу, що проводиться державною кваліфікаційною комісією з метою встановлення готовності осіб, які здобувають професійно-технічну освіту, самостійно виконувати комплекс робіт чи певну роботу з обраної професії, спеціальності та спеціалізації відповідного розряду (класу, категорії).

За місяць до початку календарного року директор формує склад кваліфікаційної комісії (який погоджує з головним управлінням освіти і науки) та видає наказ про створення та функціонування постійно діючої кваліфікаційної комісії, яка працює протягом календарного року. Вимоги щодо формування кількісного та її представницького складу викладені у Положенні про організацію навчально-виробничого процесу, затвердженого наказом МОН України від 30.05.2006 року № 419 п.6., згідно якого до комісії повинні ввійти представники підприємств, установ, організацій-замовників підготовки робітничих кадрів.

Кваліфікаційна атестація базується на державних стандартах професійно-технічної освіти з урахуванням документів, які регламентують організацію навчально-виробничого процесу в професійно-технічних навчальних закладах.

За результатами державної кваліфікаційної атестації чи кваліфікаційної атестації учням (слухачам) присвоюється кваліфікація певного рівня з внесен-

ням записів у відповідні документи (протоколи засідань кваліфікаційних комісій, журнали обліку навчальної роботи, зведені відомості, додатки до дипломів або свідоцтв про присвоєння робітничої кваліфікації тощо).

Державна кваліфікаційна атестація включає:

- кваліфікаційну пробну роботу;
- захист дипломної роботи (або творчої роботи, що її замінює з пояснювальною запискою), проект для випускників вищого професійного училища третього атестаційного рівня.

Результати складових атестацій: зведену відомість підсумкових оцінок предметів професійної підготовки, щоденники обліку виробничої практики, виробничі характеристики учнів, наряди виконаних кваліфікаційних пробних робіт розглядаються кваліфікаційною комісією та оформляються протоколом кваліфікаційної атестації, який зберігається у навчальному закладі протягом 75 років (визначено п.6.24 Положення про організацію навчально-виробничого процесу).

Для якісної підготовки та проведення кваліфікаційної атестації керівникам професійно-технічного навчального закладу необхідно:

- укласти угоди з господарствами, підприємствами, установами і організаціями на проходження учнями, виробничої практики з врахуванням підготовки за інтегрованими професіями;
- розробити програми виробничої практики учнів з урахуванням регіонального компоненту. Розглянути їх на засіданнях відповідних методичних комісій, погодити з замовниками підготовки робітничих кадрів, затвердити і довести до відома виконавців (майстрів виробничого навчання, учнів);
- створити державні кваліфікаційні комісії для проведення атестації. Склад комісій затверджується та погоджується у відповідності до нормативно-правових документів;
- створити та затвердити графік проведення державної кваліфікаційної атестації (кваліфікаційної атестації);
- підготувати та розглянути питання про допуск учнів до кваліфікаційної атестації (кваліфікаційної атестації) на засіданні педагогічної ради;
- розробити, погодити з керівниками відповідних підрозділів підприємств, організацій, установ - замовниками підготовки кадрів і затвердити переліки кваліфікаційних пробних робіт. Переліки кваліфікаційних пробних робіт та їх зміст визначаються майстром виробничого навчання, розглядаються і схвалюються методичними комісіями, затверджуються заступником директора з навчально-виробничої роботи професійно-технічного навчального закладу; учні, які навчаються за суміжними та інтегрованими професіями, кваліфікаційну пробну роботу виконують окремо з кожної професії;
- забезпечити безпечне проведення робіт на виробництві під час виконання кваліфікаційних пробних робіт;
- для проведення теоретичної частини проміжної кваліфікаційної атестації рекомендується розробити комплексні контрольні завдання відповідно до рівня кваліфікації. Комплексні контрольні завдання (ККЗ) розробляються викладачами професійно-теоретичної підготовки, обговорюються на засіданнях методич-

них комісій та затверджуються заступником директора з навчально-виробничої роботи;

- розробити та затвердити перелік тем дипломних робіт, проектів або творчих робіт. Теми мають відповідати змісту виробничої практики учнів, обсягу знань, умінь та навичок, передбачених робочими навчальними програмами та освітньо-кваліфікаційною характеристикою випускника відповідно до ступеня професійно-технічної освіти;
- організувати замовлення документів про освіту.

Мета і завдання дипломної роботи

Виконання дипломної роботи передбачає наступну мету:

- засвоєння учнями методів розробки та технологічного вирішення поставлених завдань;
- закріплення навичок самостійної роботи з технічною літературою при застосуванні отриманих знань та досвіду перед випускною виробничою практикою на підприємстві;
- перевірку рівня професійної підготовленості учня до самостійної роботи по спеціальності.

Для досягнення цієї мети учень повинен продумати і якісно представити собі умови завдання, правильно вибрати або обрати вхідні дані, визначити найбільш раціональну технологію виконання роботи, обґрунтувати її доцільність. Крім того, випускник повинен вміло користуватися технічною літературою, правильно викладати свої думки.

Порядок підготовки, затвердження та виконання завдання дипломної роботи

1. Вимоги до написання дипломних робіт, теми та завдання дипломних робіт розглядаються та схвалюються на засіданні методичної комісії та затверджуються заступником директора з навчально-виробничої роботи.

2. Теми та завдання на дипломні роботи складають та обговорюють на засіданні методичної комісії викладачі професійно-практичної підготовки спільно з майстрами виробничого навчання. Теми повинні відповідати змісту виробничої практики учнів (за можливості - змісту кваліфікаційних пробних робіт), обсягу знань, умінь та навичок, що передбачається освітньо-кваліфікаційною характеристикою та робочими навчальними програмами з відповідної професії (професій, у разі підготовки кадрів за інтегрованими професіями).

3. Учні одночасно із темою отримують і завдання до дипломної роботи (дод.1).

4. Викладачі ознайомлюють учнів з вимогами до оформлення та написання дипломної роботи, а також з термінами виконання роботи.

5. Розгляд питань з приводу виконання дипломної роботи проводяться на консультаціях до написання дипломної роботи згідно розкладу.

6. Виконані дипломні роботи зберігаються у керівників, а за 2-3 дні до заохисту видаються учням.

7. Термін зберігання в навчальному закладі виконаних дипломних робіт – 1 рік.

Керівником дипломної роботи, як правило, призначається викладач предмету спецтехнології. Доцільно в ПТНЗ обладнати один з кабінетів професійно-теоретичної підготовки стендом з докладними зразками виконання дипломної роботи. Проведення занять з виконання дипломних робіт у формі групових та індивідуальних консультацій в цьому кабінеті з використанням стенду підвищує ефективність роботи як учня, так і викладача-консультанта.

Групові консультації надаються для всіх учнів групи. Мета їх проведення – ознайомлення з вимогами щодо до змісту та оформлення дипломної роботи. Постійні консультації допомагають учням у виборі методів роботи, своєчасному усуненні недоліків, тощо. У подальшому консультації можуть надаватися індивідуально та групам і підгрупам учнів залежно від потреби. Рекомендується проводити індивідуальні консультації в присутності інших учнів. Це дає можливість викладачу ознайомити більшу кількість учнів із загальними положеннями виконання письмової екзаменаційної роботи уникаючи повторень, робити аналіз допущених і попереджати аналогічні помилки. Окремі розділи пояснюють та консультують, розбивши групу на підгрупи або індивідуально і акцентують увагу на особливостях виконання кожного з розділів дипломної роботи.

Кількість годин на проведення консультацій визначені робочим навчальним планом. На період виконання дипломної роботи обов'язково складається графік консультацій викладачів-консультантів та проводиться облік їх відвідувань. Виконання графіка консультацій контролюється заступником директора з НВЧ.

Викладач-консультант:

- надає рекомендації щодо основної літератури за темою;
- проводить консультації з питань виконання дипломної роботи;
- систематично здійснює контроль за дотриманням вимог щодо змісту та оформлення дипломної роботи;
- перевіряє матеріали, що входять до складу дипломної роботи;
- здійснює контроль за дотриманням графіку виконання дипломної роботи.

Викладач повинен розвивати й заохочувати ініціативу учнів, направлену на технічно грамотне виконання завдання. При цьому він не повинен ні в якому разі нав'язувати учням готове рішення.

Основна мета викладача-консультанта – направляти учнів у процесі виконання завдання на правильний шлях, розвивати їх самостійність при вирішенні конкретних питань, використанні довідкової літератури, досвіду, отриманого під час проходження виробничої практики.

Тематичний графік виконання консультацій

1. Отримання учнями тем дипломної роботи.
2. Розгорнутий план виконання дипломної роботи.
3. Ознайомлення із загальними вимогами щодо виконання дипломної роботи.
4. Демонстрація зразків дипломних робіт.

5. Добір літератури відповідно до теми. Індивідуальні консультації.
6. Консультації до етапів виконання дипломної роботи: Вступ.
7. Розділ 1. Коротка характеристика матеріалів.
8. Розділ 2. Інструменти. Пристрої. Інвентар.
9. Ескізи, рисунки, таблиці, які повинні міститися у дипломній роботі.
10. Технологічний процес (технологія виконання робіт). Використання існуючих технологічних карт.
11. Складання технологічних карт на конкретні види робіт.
12. Застосування новітніх форм і методів виконання робіт.
13. Правила організації робочого місця. Наукова організація праці. Використання технологічних карт при складанні схеми організації робочого місця.
14. Ознайомлення із нормативними документами та стандартами ГОСТа.
15. Визначення норм часу, праці, необхідних для виконання цієї роботи.
16. Основні технічні вимоги до виконання та результатів виконаної роботи.
17. Контроль за раціональністю використовуваних матеріалів та інструментів.
18. Контроль за якістю виконаних робіт.
19. Розділ 3. Дотримання вимог охорони праці.
20. Складання переліку літературних джерел.
21. Вимоги до змісту та оформлення графічної роботи або макета (зовнішнього вигляду) відповідно до теми дипломної роботи.
22. Перевірка чернеток, додаткові рекомендації щодо оформлення чистового варіанту дипломної роботи.
23. Перевірка графічних робіт або макетів. Відгук на виконання дипломної роботи.

Рецензію на виконану дипломну роботу складають всі закріплені викладачі – консультанти (за свій розділ дипломної роботи), а керівник роботи підсумково оцінює роботу, беручи до уваги оцінку своїх колег.

У процесі виконання дипломної роботи учні самостійно працюють зі спеціальною літературою. При підборі літератури слід користуватися предметними каталогами бібліотек, бібліографічними збірниками з відповідної галузі знань, реферативними журналами, періодичними виданнями, методичними посібниками, довідниковою літературою, мережею Інтернет, тощо.

Основні етапи виконання дипломної роботи:

- Розподіл та закріплення тем.
- Затвердження тем в залежності від підприємств де учні проходять виробничу практику.
- Складання (заповнення плану дипломної роботи та погодження його з викладачем, керівником дипломної роботи).
- Підбір джерел інформації для написання дипломної роботи згідно з планом – завданням .
- Написання і оформлення дипломної роботи.

- Надання дипломної роботи для рецензування.
- Доопрацювання роботи згідно з зауваженнями рецензента.
- Захист дипломної роботи згідно з встановленим графіком.

Тематика дипломних робіт

Теми дипломних робіт визначаються викладачем спеціальної технології спільно з майстрами виробничого навчання та повинні відповідати змісту виробничої практики учнів (за можливості - змісту кваліфікаційних пробних робіт), обсягу знань, вмінь та навичок, що передбачається освітньо-кваліфікаційною характеристикою та робочими навчальними програмами з відповідної професії. Учні, які навчаються суміжним та інтегрованим професіям, письмову екзаменаційну роботу виконують окремим розділом з кожної професії. Рівень кваліфікації повинен відповідати рівню, визначеному в кваліфікаційній характеристиці. Учні, які оволодівають професіями з доповнюючими вміннями (наприклад, швачка – кравець, кравець – закрійник, кухар – кондитер, офіціант – бармен - адміністратор тощо), завдання на дипломну роботу видається, виходячи з вимог кваліфікаційної характеристики з більш складної, основної професії (відповідно – кравець, закрійник тощо). Дипломні роботи учнів, які навчаються за інтегрованими професіями, повинні відображати кваліфікаційні вимоги до кожної з них (наприклад, покоївка-офіціант-агент з організації туризму). Зміст дипломної роботи повинен відповідати темі.

Приклади тем дипломних робіт:

- для професії „Швачка” - технологія виготовлення (виконання) будь-якого вузла швейного виробу;
- для професій „Швачка. Кравець” - розробка технологічного процесу (або технологія) виготовлення (виконання) будь-якого швейного виробу;
- для професії „Закрійник” - розробка конструкції виробу (назва) чи колекції виробів (назва) на одній конструктивній основі;
- для професій «Кравець. Закрійник» - розробка конструкції та технологічного процесу виготовлення будь-якого швейного виробу (колекції виробів) за індивідуальним замовленням;
- для професії „Кухар” - розробка технологічного процесу (або технологія) приготування (кулінарних виробів (страв)) для святкової вечері на певну кількість осіб (наприклад 10);
- для професії „Кондитер” - розробка технологічного процесу (або технологія) приготування кондитерських виробів (страв) для дитячої вечірки на певну кількість осіб;
- для професій „Кухар. Кондитер” - розробка технологічного процесу (або технологія) приготування кулінарних та кондитерських виробів(страв) для святкування весілля на 15 осіб;
- для професій „Продавець продовольчих товарів”, „Продавець непродовольчих товарів” - організація торговельно-технологічного процесу продажу в магазині «_____», відділ продовольчих (непродовольчих) товарів;
- для професій „Офіціант”, „Бармен” - організація обслуговування відвідувачів у ресторані _____ (вказати назву ресторану, його категорію та кільк-

- кість гостей при обслуговуванні) та технологія приготування та (чи) подавання напоїв, коктейлів конкретної групи;
- для професій „Перукар”, „Манікюрник”, „Візажист” - розробка технології виконання будь-якої зачіски, стрижки, фарбування, манікюру, макіяжу тощо (в чоловічому та жіночому залах);
 - для професії „Агент з організації туризму” - розробка, організація та проведення внутрішніх чи міжнародних туристичних та екскурсійних маршрутів (конкретна вказівка щодо виду маршруту).

ОФОРМЛЕННЯ, ОБСЯГ ТА ЗМІСТ ДИПЛОМНОЇ РОБОТИ

Робота повинна відповідати таким вимогам:

- містити всі питання плану згідно з завданням;
- містити висновки та пропозиції учня по даній темі;
- мати належне охайне оформлення;
- робота, що не відповідає вимогам, повертається для доопрацювання;
- бути виконаною і поданою на рецензування в термін, передбачений графіком навчального процесу.

Дипломна робота повинна складатися з 20-25 друкованих стандартних аркушів, містити в собі обов'язково три частини і ілюструватись малюнками, схемами. Шрифт тексту 14 кегель, полуторний інтервал. Дипломна робота складається з:

- титульного аркушу;
- завдання на виконання дипломної роботи;
- зміст;
- Розділ I. Вступ (1 аркуш)
- Розділ II. Розрахунково – технологічний (Технологічний, якщо робота не пов'язана з розрахунками).
- Розділ III. Охорона праці та безпека життєдіяльності.
- Висновок
- Література

Дипломна робота є звітною документацією учня і повинна відповідати структурі та правилам оформлення згідно з ДСТУ 3008-95. Вона має бути написана державною мовою.

Першими сторінками дипломної роботи є титульна (Додаток 1), завдання (Додаток 2), зміст дипломної роботи (Додаток 3), вони мають бути оформлені та заповнені за формою, що наведена у відповідних додатках.

Нумерацію сторінок роботи надають арабськими цифрами згідно з планом. Першою сторінкою в роботі є титульний лист, другою – завдання на виконання письмової екзаменаційної роботи, 1,2 сторінки включають до загальної кількості сторінок, але не нумерують, нумерацію роботи починають з третьої сторінки – зміст роботи. Заголовки розділів допускається розміщувати на окремих аркушах. Кожний розділ розпочинають з окремої сторінки. Додатки включають до загальної нумерації сторінок, але не нумерують. Нумерація сторінок у роботі повинна бути наскрізною.

Робота повинна бути акуратно оформлена на одному боці аркушів білого паперу формату А4 (297 x 210 мм) з рамкою, поля якої не менше: лівий – 20мм, верхній, нижній та правий – 5мм з основним надписом (штампом) внизу.

Текст або (рукопис) пишеться пастою чорного кольору з інтервалом між рядками за трафаретом № 2, або друкується з використанням комп'ютерних технологій в редакторі Word з використанням шрифту Times New Roman (чи аналогічного) розміру 14, міжрядковий інтервал – 1.

Кожна частина роботи (вступ, технологічна частина, розділи, висновки) повинна мати **заголовок** відповідно до змісту роботи, який необхідно писати великими літерами та посередині сторінки. Кожен розділ слід починати з нової сторінки. Заголовки підрозділів пишуть малими літерами, крім першої літери, посередині сторінки. Розділи роботи повинні бути пронумеровані арабськими цифрами. Після номеру розділу ставиться крапка. Підрозділи нумерують у межах кожного розділу (наприклад 2.2, 2.3 і т.д.), у кінці розділу та підрозділу крапку не ставлять. Підкреслювати заголовки та переносити слова в заголовках не допускається. Відстань між заголовком та текстом дорівнює 2-ом інтервалам основного тексту.

При виконанні дипломної роботи учні повинні пояснювальну записку супроводжувати схемами, таблицями тощо, розміщуючи їх за викладом тексту. **Таблиці** слід подавати безпосередньо після посилання на них у тексті, де вони згадані вперше, або на наступній сторінці та нумерувати послідовно. Слово „Таблиця” вказують один раз зліва над таблицею. У разі перенесення таблиці на іншу сторінку пишуть: «Продовження таблиці __» з зазначенням її номера.

Формули і рівняння розташовують після тексту, в якому вони згадуються,

посередині сторінки. Вище і нижче формули або рівняння залишають не менше одного

вільного рядка. Формули і рівняння у роботі (за винятком формул і рівнянь, наведених у

додатках) слід нумерувати порядковою нумерацією в межах розділу. Номер формули або

рівняння складається з номера розділу і порядкового номера формули або рівняння,

відокремлених крапкою, наприклад, формула (4.2) – друга формула четвертого розділу.

Номер формули або рівняння зазначають на рівні формули або рівняння в дужках у крайньому правому положенні на рядку. Пояснення кожного символу чи числового коефіцієнта слід давати з нового рядка. Перший рядок пояснення починають з абзацу словом "де" без двокрапки.

Якщо письмова екзаменаційна робота містить **додатки**, на них мають бути посилання у текстовій частині роботи. Додаток повинен мати заголовок, надрукований у верхній частині сторінки малими літерами (перша велика літера симетрично тексту сторінки). Над заголовком маленькими літерами (перша велика літера) друкується слово «Додаток» і велика літера, що позначає додаток (наприклад: Додаток А). Слово «Додаток» розміщують по центру сторінки.

Оформлена письмова екзаменаційна робота повинна показати:

- Вміння учня-випускника обґрунтувати актуальність обраної теми;
- Логіку викладання матеріалу;
- Знання новинок техніки, технологій за професією, які стосуються теми роботи;
- Творчий підхід до обраної теми;
- Використання методів практичного дослідження;
- Можливість знаходити та аналізувати інформацію;
- Дотримання вимог до оформлення.

Нумерувати аркуші краще в останній момент, коли робота закінчена і загальна кількість аркушів не зміниться. Номера аркушів з яких починаються розділи і питання записуються в змісті. Текст роботи повинен бути стилістично грамотним і по можливості коротким.

При виконанні розрахунків результати вимірювання повинні бути виражені в одній системі і позначені у відповідності до стандартів.

При використанні довідникових даних в тексті роботи потрібно вказувати джерела, з яких вони взяті: точну назву, рік видання, сторінку, номер таблиці. Якщо джерело вказано в переліку використаної літератури, то в дужках ставиться його порядковий номер і сторінка, номер таблиці або формули. Наприклад: (8 с.43, табл.12).

В кінці роботи приводиться перелік використаної літератури з обов'язковим вказуванням автора, назви видавництва, року видання. **Список використаної літератури** слід розміщувати у такій послідовності:

- Закони України;
- Укази Президента України;
- постанови Кабінету Міністрів України;
- літературні джерела в алфавітному порядку: підручники, посібники, брошури, журнальні та газетні статті.

У кінці списку наводять іншомовні видання та електронні джерела інформації. Відомості про книги обов'язково містять прізвище та ініціали автора (авторів), заголовок, місце видання, видавництво, рік видання, кількість сторінок. Відомості про журнальні та газетні статті - прізвище, ініціали автора, заголовок, назву періодичного видання, серію, рік випуску, номер видання, сторінки. Назви джерел наводяться тією мовою, якою вони видані.

Найбільш суттєві опорні схеми, графіки і діаграми, що розроблені до дипломної роботи бажано виконувати на окремих аркушах.

Зміст дипломної роботи для професій „швачка”, „крavecь”

Розділ I. Вступ (Описати напрямки моди на даний сезон на вибраний асортимент одягу, обґрунтувати актуальність вибраної моделі, відповідність моделі вимогам до одягу, обґрунтувати її економічність. Обсяг даного розділу 2-3 сторінки).

Розділ II. Технологічна частина

2.1. Опис зовнішнього вигляду моделі. Вибір моделі здійснюється на основі самостійного творчого пошуку, з урахуванням сучасних тенденцій моди. Опис

обраної моделі (обов'язкова наявність ескізу) виконується в такій послідовності:

1 аркуш – малюнок ескізу моделі. Виконується тоновим, лінійним малюнком або акварельними фарбами, кольоровими олівцями. Модель малюється на постаті людини, на манекені або у вигляді технічного малюнка з додержанням пропорційних співвідношень. Вид спереду повинен бути у три рази більшим від виду зворотнього.

2 аркуш – загальна характеристика виробу: найменування виробу, його призначення, вікова група, найменування тканини, силует, покрій виробу, наявність підкладки, враховуючи всі конструктивні особливості;

3 аркуш – вихідні дані. Записуються ті мірки і прибавки, які необхідні для розрахунку та побудові креслення, згідно моделі, яка розробляється (спідниця, брюки, жакет, пальто та інше).

4 аркуш – розрахунок креслення. Виконується в табличній формі, згідно з методикою, яка вивчається. Запис повинен бути стислий, із застосуванням умовних позначень.

5 аркуш – креслення основи конструкції моделі, що розробляється. Для плечового виробу будується пілочка, спинка, рукав, комір.

- опис пілочки, спинки, рукава виробу з зазначенням форми;

- опис застібки, коміра, горловини;

- опис розташування конструктивних ліній, рельєфів, кокеток тощо;

- опис конфігурації зрізів виробу або деталей;

- опис місця розташування ліній входу в кишеню;

- опис фурнітури, оздоблювальних та накладних деталей тощо.

2.2. Обґрунтування вибору матеріалів. Обсяг розділу – 2 аркуша. Необхідно докладно описати всі властивості основної тканини, а також види та властивості прикладних матеріалів – підкладки, оздоблювальних матеріалів тощо; охарактеризувати види підбраної фурнітури – гудзики, застібки тощо (обов'язкова наявність натуральних зразків всіх матеріалів, які використовують при виготовленні виробу).

1 аркуш – описуються матеріали виробу, їх властивості, артикул, переплетення, режим ВТО.

Зразок	Волокнистий склад	Артикул	Фарбування	Переплетення	Сипучість	№ голок № ниток	Режим ВТО	Особливості тканини
Матеріал верху								
Підкладочний матеріал								
Прокладочний матеріал								

Для верхнього одягу описується:

- матеріал верху,
- підкладочний матеріал,
- утеплюючий матеріал,
- прокладочний матеріал, клейовий пружок.

Для виробів легкого асортименту:

- два основних матеріали,
- прокладочний матеріал,
- клейовий пружок,
- оздоблювальні матеріали.

2 аркуш – описується підбір ниток та голок, їх особливості. Дані заносяться до таблиці з описом властивостей ниток.

Натура- льний зразок	
	Нитки бавовняні. № 40-50 Колір чорний. Кручення – праве Z Призначення: з'єднання деталей одягу, обметування зрізів крою.
	Нитки поліестрові. № ТС 75/2 Колір чорний. Кручення - праве Z Призначення: з'єднання деталей одягу, обметування зрізів крою, петель. Для прокладання оздоблювальних строчок, пришивання фурнітури
	Швейний шовк. № 18, 65, 33 Колір чорний. Призначення: з'єднання деталей одягу, обметування зрізів, для прокладання оздоблювальних строчок, пришивання фурнітури.

2.3. Опис та побудова креслення швейного виробу виконуються в масштабі 1:4. Основні зрізи деталей наводяться суцільною лінією завтовшки 0,5 мм, а допоміжні – тонкою лінією завтовшки 0,1 мм.

2.4. Характеристика обладнання. (швейного та для виконання вологотеплової обробки) та **приспосуввань** (засоби малої механізації) для виготовлення конкретного виробу, обґрунтування їх вибору, з урахуванням забезпечення підвищення продуктивності праці та якості обробки виробу. Обсяг розділу 3-4 аркуші.

1-3 аркуш - технічна характеристика машин, які використовуються при виготовленні виробу згідно з завданням

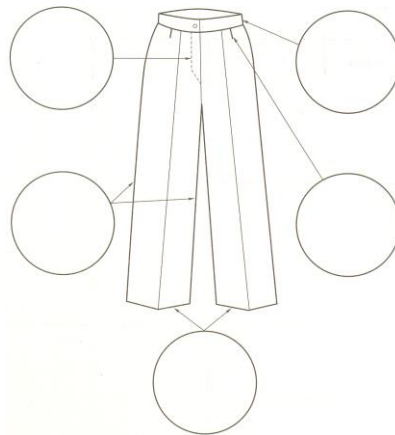
4 аркуш - устаткування для ВТО. Учень повинен виконати ескіз обладнання для ВТО(прес, пароманекен, праска) обґрунтувати свій вибір, враховуючи продуктивність праці, якість виконання робіт з використанням техніки, передових методів базового підприємства.

№ з/п	Клас (марка) машини (обладнання) або номер чи назва пристосування	Назва та країна підприємства (фірми) виробника	Призначення	Стисла характеристика обладнання, пристосувань

2.5. Технологічна послідовність виготовлення виробу

Обов'язкова наявність графічних зображень та технічних параметрів всіх швів, обробки деталей та вузлів.

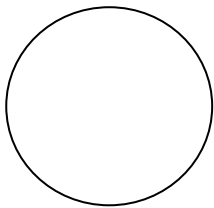
Наприклад:

На першому аркуші учень повинен виконати малюнок вибраної моделі та поруч розмістити графічне зображення вузлів, технологічну послідовність обробки яких необхідно буде описати в табличній формі по неподільним операціям згідно технічних вимог щодо виготовлення цих вузлів. Устаткування, пристрої та пристосування, які підібрані в розділі «Характеристика машин для виготовлення виробу, обладнання для ВТО» вказуються для кожної операції окремо. Графічне зображення технологічної послідовності учень може виконати як для кожної операції окремо, так і для двох чи трьох операцій одне.

Малюнки виконуються простим або кольоровим олівцем. Розділ закінчується таблицею дефектів, у якій вказано причину дефекту та засіб його усунення. Дефектів необхідно підібрати не менше п'яти.

Інший варіант запису

Інструкційно - технологічна карта по обробці

№ з/п	Технологічна послідовність	Технічні умови	Графічне зображення	Обладнання, інструменти та пристосування

Розділ III. Охорона праці та безпека життєдіяльності. Обсяг розділу 3-4 аркуші. (при виконанні). В розділі описуються безпечні засоби роботи при виконанні робіт по виготовленню конкретного швейного виробу, за індивідуальним завданням: ручних, машинних, та волого – теплових робіт. Розділ повинен включати опис та ескіз пристроїв малої механізації, інструкції з техніки безпеки на робочих місцях, законодавчі документи «Про охорону праці», включати в себе види інструктажів, які використовують на виробництві.

Примітка: письмова екзаменаційна робота може доповнюватися зразком обробки конкретного вузла виробу (визначається при видачі завдання), зразками послідовності виконання конкретного вузла виробу, інструкційно-технологічною картою обробки конкретного вузла, карткою можливих технологічних дефектів та засобів їх усунення тощо.

Зміст дипломної роботи для професії „закрійник”

Розділ I. Вступ (див. Зміст письмової екзаменаційної роботи для професій „Швачка”, „Кравець”).

Розділ II. Розрахунково – технологічна частина

2.1. Опис зовнішнього вигляду моделі (див. Зміст письмової екзаменаційної роботи для професій „Швачка”, „Кравець”).

2.2. Обґрунтування вибору матеріалів (див. Зміст письмової екзаменаційної роботи для професій „Швачка”, „Кравець”).

2.3. Вихідні дані (виміри – добирають з таблиць або знімають зі статури, на яку виготовляється дана модель, та прибавки – добираються з таблиць згідно силуету та виду одягу).

2.4. Розробка та побудова креслення основи конструкції моделі виконуються в масштабі 1:4 (обов’язкове виконання попереднього розрахунку та положення всіх конструктивних точок і ділянок). Основні зрізи деталей наводяться суцільною лінією завтовшки 0,5 мм, а допоміжні – тонкою лінією завтовшки 0,1 мм.

№ з/п	Назва конструктивної то-чки або ділянки	Умовне поз-начення	Розрахункова формула	Числове зна-чення (см)

2.5. Моделювання деталей виробу відповідно до фасону. Фасонні лінії наносяться на основу олівцем тонкою лінією. Якщо на одній конструктивній основі моделюються декілька виробів, то лінії фасонів цих виробів позначаються різними лініями (штриховими, пунктирними, кольоровими тощо).

Методом шаблону виконують моделювання деталей. Змодельовані деталі накладають на чистий аркуш паперу, контури зрізів обводять олівцем.

2.6. Виготовлення лекал (лекала виготовляються в масштабі 1:4, вказуючи напрямки нитки основи, величину припусків, контрольні насічки).

2.7. Розкладка лекал на тканині (розкладка лекал виконується на міліметровому папері або на звичайному аркуші паперу, який має бути завширшки таким, як і обрана тканина. Розкладка виконується в масштабі 1:4, контури деталей обводять олівцем, деталі крою на розкладці підписуються, позначаються всі контрольні знаки відповідно до вимог технології обробки деталей. Розкладку лекал виконують таким чином, щоб витрати тканини були мінімальними. На розкладці обов'язково вказуються витрати тканини на дану модель).

Розділ III. Охорона праці та безпека життєдіяльності (при виконанні робіт по виготовленню конкретного швейного виробу).

Примітка: письмова екзаменаційна робота з професії „Закрійник” може доповнюватися:

- графічною частиною – малюнок моделі та побудова конструкції виробу з нанесеними лініями фасону в масштабі 1:2. Графічна частина виконується на папері формату А1, розміщуючи зліва малюнок моделі, а справа - побудову конструкції виробу;
- зразком моделі, виконаним в масштабі 1:2, або зразком обробки конкретного вузла виробу (визначається при видачі завдання), електронною презентацією роботи тощо.

Зміст дипломної роботи для професій „кухар”, „кондитер”

Розділ I. Вступ (стисло охарактеризувати підприємство, на якому учень проходив виробничі практики та асортимент його продукції, зазначити актуальність теми роботи).

Розділ II. Розрахунково – технологічна частина

2.1. Технологічний процес приготування страв згідно меню (розрахунок сировини на задану кількість порцій, опис послідовності приготування страв, правила оформлення, вимоги до якості готової страви). Складання інструкційно-технологічних карт та карт контролю якості страв згідно меню (обов'язкова наявність графічних зображень, малюнків чи фотоматеріалів, що дають наочне

уявлення про послідовність приготування страв, правила оформлення та подачі).

2.2. Товарознавча характеристика сировини, що входить до складу конкретної страви, згідно завдання викладача (вимоги до її якості, умови та терміни зберігання).

2.3. Характеристика обладнання, інструментів та пристосувань (згідно завдання викладача) що використовуються для приготування конкретної страви (обов'язкова наявність графічних зображень, малюнків чи фотоматеріалів, що дають наочне уявлення про обладнання, інструменти чи пристосування).

2.4. Організація робочого місця кухаря (кондитера) при приготуванні конкретної страви (виробу). Санітарні вимоги до сировини, інструментів, пристосувань та обладнання для приготування конкретної страви.

Розділ III. Охорона праці та безпека життєдіяльності (Техніка безпеки на робочому місці, при експлуатації конкретного обладнання, згідно завдання викладача).

Примітка: дипломна робота з професій „Кухар”, „Кондитер” може бути доповнена виготовленням муляжу конкретної страви.

Зміст дипломної роботи для професій

„продавець продовольчих товарів”, „продавець непродовольчих товарів”

Розділ I. Вступ (стисло охарактеризувати підприємство, на якому учень проходив виробничу практику та асортимент його продукції, акцентувати увагу на тих товарах, які зазначені в темі роботи).

Розділ II. Технологічна частина:

2.1. - для продавців продовольчих товарів – загальна характеристика конкретного виду продукції, її поживних речовин, асортимент продукції, вимоги до її якості, пакування, зберігання, транспортування тощо;

- **для продавців непродовольчих товарів** – загальна характеристика конкретного виду продукції, асортимент продукції, вимоги до її якості, пакування, зберігання, транспортування тощо.

2.2. Організація торговельно-технологічного процесу на торговельному підприємстві (приймання товару за кількістю та якістю, підготовка товарів до продажу, характеристика торговельного обладнання, оформлення вітрин, продаж товарів тощо). Доповнюється зразками обліково-звітної документації.

Розділ III. Охорона праці та безпека життєдіяльності. Техніка безпеки на робочому місці продавця, санітарно-гігієнічні вимоги (при організації продажу конкретного товару, продукції).

Примітка: письмова екзаменаційна робота з професій „Продавець продовольчих товарів”, „Продавець непродовольчих товарів” може бути доповнена виготовленням каталогу, що характеризує асортимент конкретного виду продукції.

Зміст дипломної роботи для професій „офіціант”, „бармен”

Розділ I. Вступ (навести коротку довідку виникнення підприємства, на якому учні проходили виробничу практику – тип та клас підприємства, рік заснування, форма власності, місце знаходження, характеристика будівлі, режим роботи, кількість залів, потужність, націнка, інтер'єр тощо).

Розділ II. Розрахунково-технологічна частина

2.1. Підготовча робота щодо організації обслуговування відвідувачів (в ранковий, денний чи вечірній час, згідно меню комплексних обідів, згідно заданого святкового бенкету тощо). Підготовка приміщень, попереднє сервірування столів (доповнюється схемами, ілюстраціями чи фотоматеріалами, що дають наочне уявлення про сервірування столів, складання серветок тощо).

2.2. Організація обслуговування відвідувачів (зустріч гостей, приймання замовлення, складання меню відповідно до теми дипломної роботи, приведення попереднього сервірування столів у відповідність до замовлення (схема додаткового сервірування), подача страв та напоїв згідно представленого меню, розрахунок з відвідувачами).

2.3. Приготування та (чи) подавання напоїв, коктейлів конкретної групи (характеристика сировини, технологія приготування – складання інструкційно-технологічної карти, обов'язкова наявність ілюстрацій або фотозображень усіх операцій технологічної послідовності приготування коктейлів, організація робочого місця бармена, форма обслуговування в барі тощо).

2.4. Особиста гігієна офіціанта, бармена (при виконанні конкретних видів робіт).

Розділ III. Охорона праці та безпека життєдіяльності Технічні вимоги безпеки праці (при виконанні конкретних видів робіт).

Примітка: дипломна робота може бути доповнена виготовленням муляжу конкретного коктейлю.

Зміст дипломної роботи для професії „перукар”

Розділ I. Вступ (1 аркуш) У вступі можна надати характеристику передбаченого темою дипломного проекту історичного періоду, викласти світогляд суспільства, показати сформований в цьому суспільстві ідеал краси. Дати опис одягу, зачісок і прикрас, як атрибутів належності їх власників до певного класу і стану. Виходячи з понять "стиль" і "мода", дати докладний опис зачісок, найбільш характерних для даного історичного періоду. Доцільно провести аналіз історичних зачісок з метою визначення її спільного стилістичного напрямку з завданням письмової екзаменаційної роботи. Проаналізувавши роботи провідних зарубіжних майстрів перукарської справи, центрів моделювання зачіски України, дати характеристику сучасних і перспективних напрямків розвитку моди в зачісках. Необхідно описати або представити фото напрямків моди в жіночих та чоловічих зачісках (повсякденна, ділова, вечірня, подіумна). Щоб показати зв'язок сучасних напрямків в моделюванні зачісок з модою історичної епохи, доцільно провести аналогію з відповідними історичними формами, силуєтами, деталями зачісок. Це дозволить продемонструвати еволюцію і постій-

не вдосконалення перукарського мистецтва, методів і прийомів виконання зачісок.

Розділ II. Розрахунково – технологічний

Розробка технології виконання зачіски, стрижки, фарбування тощо (фото або малюнок стрижки, зачіски тощо; її характеристика - до якого типу стрижок чи зачісок відноситься, для якого типу обличчя підходить; складання інструкційної або інструкційно-технологічної карти виконання зачіски, стрижки, фарбування тощо, обов'язкова наявність графічних або фотозображень усіх операцій технологічної послідовності). Як приклад:

2.1 Технологічна послідовність виконання стрижки (чоловічої), зачіски (жіночої). Розробку технологічної послідовності виконання стрижки необхідно розпочинати з обумовлення початкових даних, тобто необхідно з'ясувати яким операціям і в якій послідовності слід піддати волосся, щоб досягти бажаного результату.

Пильний огляд стану волосся дозволить правильно підібрати парфюмерно-косметичні засоби і матеріали для виконання певних операцій відповідно до структури волосся. Необхідно описати вибір довжини волосся, обов'язково складається технологічна послідовність виконання стрижки в табличній формі.

Технологічна картка виконання стрижки

№з/п	Технологічна послідовність	Інструменти	Матеріал

Технологічна картка підтверджується схематичним зображенням або постадійно відзнятими фотокартками.

Даний розділ може містити технологічний процес виготовлення зразка (моделі), інструкційно – технологічну карту виготовлення.

Як приклад: розробку технологічної послідовності виконання зачіски необхідно розпочинати з характеристики волосся клієнта (довжина, текстура, колір, стан шкіри голови). Пильний огляд стану волосся дозволить правильно підібрати парфюмерно-косметичні засоби і матеріали для виконання зачіски, а також допоможе визначити необхідність виконання тих чи інших технологічних операцій (стрижка, фарбування, хімічна завивка, лікування волосся), вибрати спосіб укладки волосся в зачіску. Необхідно описати вибір довжини волосся, кольору волосся, текстури волосся для створення нової зачіски. Підбір прикрас або постижорних виробів. Охарактеризувати вибір способу укладання волосся в зачіску. Докладно описати характер і послідовність всіх технологічних операцій при створенні зачіски. Якщо розроблена зачіска виконується із застосуванням бігуді, необхідно обґрунтувати їх вибір (тип, матеріал, діаметр, метод кріплення) залежно від призначення зачіски, схему накручування на бігуді, описати технологічну послідовність виконання зачіски в технологічній карті (див. п.6), спосіб кріплення оздоблень. Техкарта підтверджується фотографіями плюс фото моделі до і після укладання волосся.

2.2 Вибір та характеристика необхідних інструментів та обладнання (тільки для виконання тих видів робіт, які зазначені в темі письмової екзаменаційної роботи).

2.3 Вибір та характеристика матеріалів (для виконання конкретних видів робіт - засоби для миття голови, фарбу вання волосся, укладання волосся тощо). Відповідно до структури волосся і призначення дати обґрунтування вибору парфюмерно-косметичних засобів, рекомендованих для виконання тих чи інших технологічних операцій, охарактеризувати їх роль у створенні зачіски.

2.4 Організація робочого місця перукаря, дотримання техніки безпеки, норм санітарії та гігієни (для виконання конкретних видів робіт).

Розділ може бути доповнений питаннями з вивченого курсу, згідно прийнятого рішення методичного об'єднання.

Розділ III. Охорона праці та безпека життєдіяльності.

В даному розділі учні повинні запропонувати заходи які б виключали небезпечні ситуації на підприємстві (зокрема на дільницях та робочих місцях, які визначені консультантом роботи).

Даний розділ містить відповіді на питання, які вказані консультантом. Консультант з даного розділу повинен так підібрати питання, щоб вони відображали застосування прийомів та засобів безпечної праці на визначених робочих місцях, зокрема при технологічних операціях, які виконував учень в процесі роботи, а також містити теоретичні відомості з безпеки життєдіяльності.

Примітка: дипломна робота може бути доповнена виготовленням постижорного виробу.

Зміст дипломної роботи для професії „агент з організації туризму”

Розділ I. Вступ (охарактеризувати сучасний стан туристичної галузі, стисло охарактеризувати туристичну фірму, на якій учні проходили виробничу практику, комплекс її туристичних послуг, основні напрямки діяльності фірми).

Розділ II. Розрахунково-технологічний

2.1. Розробка та організація:

- **туристичного маршруту** – програма обслуговування туристів на маршруті, технологічна документація (технологічна карта маршруту, паспорт маршруту, інформаційний листок, каталог маршруту, калькуляція туру, туристичний ваучер тощо);

- **екскурсійного маршруту** – вид екскурсії, тривалість, схема та технологічна карта маршруту, методична розробка екскурсії, контрольний текст тощо.

2.2. Оформлення туристичної документації (замовлення на туристичний пакет, договір на туристичне обслуговування, правила оформлення віз у посольствах або консульствах, бронювання послуг тощо). Доповнюється зразками заповнених документів (за можливості).

2.3. Організація системи безпеки туристів та страхування (природні фактори конкретного регіону, місцевості, країни, що можуть негативно вплинути на здоров'я туриста, безпека життєдіяльності людини при перевезенні конкретним видом транспорту, що передбачений розробленим туристичним маршрутом, оформлення страхування тощо).

Розділ III. Охорона праці та безпека життєдіяльності.

В даному розділі учні повинні запропонувати заходи які б виключали небезпечні ситуації на підприємстві (зокрема на дільницях та робочих місцях, які визначені консультантом роботи).

Захист дипломної роботи

Учень повинен виконати дипломну роботу та подати її викладачам – консультантам та керівнику на перевірку в термін, передбачений графіком здачі. Викладачі ретельно перевіряють роботу, оцінюють її та пишуть **рецензію за формою:**

- короткий виклад змісту роботи;
- висновки, зауваження;
- оцінка рецензента (за 12-ти бальною системою).

Дата. Підпис та посада особи, яка рецензувала роботу.

Якщо робота не допускається до захисту, вона повертається учню на доопрацювання з поясненням зауважень. Учень повинен внести зміни відповідно до зауважень та подати роботу на повторне рецензування, але не пізніше 3-х днів до захисту.

Захист дипломної роботи проводиться за графіком навчального процесу державною кваліфікаційною комісією. Захищені дипломні роботи передаються в архів, де вони зберігаються згідно з вимогами такого виду документів.

Критерії оцінювання знань під час захисту дипломної роботи

Високий рівень – робота виконана самостійно, завдання роботи виконані в повному об'ємі, згідно плану, розкриті та обґрунтовані всі питання. Робота містить додатки (натуральні зразки, розроблену інструктивно-технологічну документацію тощо). Дипломна робота оформлена відповідно до встановлених вимог. Учень під час захисту роботи демонструє вміння застосовувати теоретичні знання для практичного вирішення виробничих ситуацій, на запитання відповідає правильно, змістовно, логічно, послідовно, впевнено.

Достатній рівень – дипломна робота та її захист відповідають високому рівню, але допускаються неточності в оформленні роботи та у відповідях, які не змінюють сутності питання.

Середній рівень - дипломна робота та її захист відповідають достатньому рівню, але допускаються неточності в оформленні роботи, відсутність ілюстративного матеріалу тощо, утруднення у відповідях, помилки у практичному вирішенні виробничих ситуацій.

Запропоновані методичні рекомендації не вичерпують всіх аспектів поставленої проблеми, вони можуть бути доповнені та розширені згідно вимог ДСПТО, кваліфікаційних характеристик та сучасних потреб виробництва.

Додаток №1

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ, МОЛОДІ ТА СПОРТУ УКРАЇНИ
ГОЛОВНЕ УПРАВЛІННЯ ОСВІТИ І НАУКИ
ДНІПРОПЕТРОВСЬКОЇ ДОБЛАСНОЇ ДЕРЖАВНОЇ АДМІНІСТРЦІЇ
НАЗВА НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ**

«До захисту до-
пускається»

Заступник директора з НВЧ

(пі-

дпис)

(П.І.Б.)

“ _____ ” _____ 2012 р.

ДИПЛОМНА РОБОТА

Те-

ма: _____

_____ учня групи _____

_____ (прізвище, ім'я, по батькові)

З професії: 7433 - "Кравець"

Керівник роботи: _____

Оцінка (з обґрунтуванням) _____

**Дніпропетровськ
2012**

"РОЗГЛЯНУТО"

на засіданні МК профпідготовки з
спецпредметів

Протокол № _____

" ____ " _____ 2012р.

Голова МК _____

" ____ " _____ 2012р.

Завдання
на дипломну роботу учня (учениці)
назва навчального закладу _____

прізвище, ім'я по батькові учня

за фахом " Кравець "

Дата видачі завдання: 1. Креслення, схеми _____

2. Розрахунково - пояснювальна частина _____

3. Здача всієї роботи _____

Тема завдання:

Розділи роботи:

1. Графічна частина: скласти схеми та креслення _____

_____ дата виконання: _____ Консультант: _____

2. Розрахунково - пояснювальна частина:

а) напрямки моди _____

_____ дата виконання: _____ Консультант: _____

б) специфікація та вимоги на матеріали, які необхідні для роботи за означеною темою;

в) розробка конструкції і креслення _____

_____ дата виконання: _____ Консультант: _____

г) вибір і характеристика машин, прасок, пресів при виготовленні _____

_____ дата виконання: _____ Консультант: _____

д) загальні вимоги до організації _____ робочого місця, охоро-
на праці на виробництві легкої промисловості і безпечні прийоми роботи

дата виконання: _____ Консультант: _____

є) розробка технологічного процесу обробки вузлів _____

_____ дата виконання: _____ Консультант: _____

3. Рекомендована літерату-

ра: _____

Керівник роботи: _____ (_____)

Роботу одержав: _____

(дата отримання завдання, підпис учня)

ЗМІСТ (дипломної роботи)

Розділ I. Вступ

Розділ II. Розрахунково-технологічний

2.1. Коротка характеристика матеріалів, необхідних для виконання роботи згідно із темою дипломної роботи.....

2.2. Перелік та опис інструментів, пристроїв, інвентарю.....

2.3. Опис технологічного процесу (послідовності виконання робіт).....

2.4. Особливості організації робочого місця.....

2.5. Визначення норм часу, праці та розцінювання виконаних робіт.....

2.6. Основні технічні вимоги до виконання та приймання виконаних робіт...

Розділ III. Охорона праці під час послідовного виконання робіт.....

Висновок

Перелік літературних джерел.....

Додатки.....

НАЗВА НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ
РЕЦЕНЗІЯ (ВІДГУК)
НА ДИПЛОМНУ РОБОТУ
УЧЕНИЦІ(НЯ) ГРУПИ _____

Тема роботи: _____

АНАЛІЗ ВИКОНАНОЇ РОБОТИ ЗА КОМПОНЕНТАМИ:

1. Теоретичний рівень розрахунково - пояснювальної частини:

Матеріалознавство (підбір тканини і фурнітури) _____

Оцінка: _____ Консультант: _____

Конструювання _____

Оцінка: _____ Консультант: _____

Обладнання _____

Оцінка: _____ Консультант: _____

Технологічна частина _____

Оцінка: _____ Консультант: _____

Охорона праці і наукова організація робочих місць _____

Оцінка: _____ Консультант: _____

2. Структура роботи _____

3. Культура оформлення роботи _____
ти _____

4. Якість аналітичного огляду літератури _____. Використано _____ найменувань літератури, окрім книжок, підручників використані професійні журнали.

Робота допускається до захисту з оцінкою _____

(балів)

" ____ " _____ 2012р.

Керівник роботи: _____

(підпис)

(

П. І. по Б)

(складається у відповідності виконаної дипломної роботи завданню; рівню підготовленості випускника ПТНЗ до прийняття сучасних рішень та професійних умінь і знань, його особисті здобутки; якість підготовки випускника ПТНЗ щодо вимог освітньо-кваліфікаційної характеристики та можливостей у присвоєнні йому відповідної кваліфікації).

1.3 Вимоги до порядку розробки, погодження та затвердження комплексних кваліфікаційних завдань з професій побутового обслуговування, ресторанного сервісу та торгівлі

Контроль знань учнів, засобами комплексних кваліфікаційних завдань, може проводитись під час поетапної кваліфікаційної атестації (на присвоєння кваліфікаційного розряду) та атестаційної експертизи навчального закладу (в процесі проведення самоаналізу освітньої діяльності та атестаційної експертизи, періодичність – раз на 10 років).

З метою визначення рівня професійної підготовки, готовності випускників професійно-технічних навчальних закладів самостійно виконувати виробничі завдання відповідного рівня кваліфікації, творчою групою педагогів ПТНЗ розробляється пакет комплексних кваліфікаційних завдань (далі ККЗ). До творчої групи педагогів повинні входити викладачі професійно-теоретичного циклу, за предметами визначеними робочим навчальним планом, та майстри виробничого навчання.

Комплексне кваліфікаційне завдання – завдання, яке містить, відповідно до вимог кваліфікаційної характеристики і програми професійної підготовки варіант виробничої ситуації з метою визначення спроможності випускника професійно-технічного навчального закладу самостійно виконувати завдання і обов'язки опанованої професії. ККЗ розробляються професійно-технічними навчальними закладами для кожної професії з професійно-теоретичної та професійно-практичної підготовки.

ККЗ з професійно-теоретичної підготовки спрямовані на можливість учнів показати знання програмного матеріалу з професії, вміння застосовувати їх при виконанні робіт, експлуатації обладнання, економічних розрахунків тощо.

ККЗ з професійно-практичної підготовки включають види робіт, які за своєю складністю відповідають вимогам кваліфікаційних або освітньо-кваліфікаційних характеристик випускника, програм з професійно-практичної підготовки, кваліфікаційних розрядів, класів, категорій, які присвоюються випускникам.

Для організаційного забезпечення розробки ККЗ, при атестаційній експертизі, наказом директора ПТНЗ призначається склад творчих груп з кожної професії, терміни розробки завдань, погодження та затвердження пакетів ККЗ.

Матеріали ККЗ готуються в пакеті, до якого включаються:

- кваліфікаційна (якщо по професії не розроблений Державний стандарт) або освітньо-кваліфікаційна характеристика випускника;
- 25-30 варіантів комплексних кваліфікаційних завдань окремо з професійно-теоретичної та професійно-практичної підготовки;
- 3-4 рецензії (НМЦ ПТО та споріднених навчальних закладів);
- критерії оцінювання рівня навчальних досягнень учнів за 12-ти бальною шкалою оцінювання;
- перелік устаткування, техніки, приладів, інструментів, матеріалів, лі-

тератури, необхідної для виконання комплексно-кваліфікаційних завдань.

Пакет ККЗ складається з 25-30 завдань з теоретичної і практичної підготовки, по 3 варіанти виробничих ситуацій у кожному, завдання мають бути рівноцінними за складністю і обсягом.

ККЗ повинно охоплювати 75% змісту кваліфікаційної або освітньо-кваліфікаційної характеристики, навчальних програм предметів професійно-теоретичної та професійно-теоретичної підготовки з професії.

ККЗ із суміжних та інтегрованих професій повинні бути розроблені з кожної складової професії, на відповідну кваліфікацію.

У ККЗ зазначається номер завдання, код і назва професії, проблемна виробнича ситуація складена відповідно до вимог кваліфікаційної або освітньо-кваліфікаційної характеристики.

Розроблені ККЗ:

- розглядаються на засіданні методичної комісії навчального закладу;
- направляються на рецензію в 2-3 споріднені навчальні заклади;
- направляються на рецензію до Навчально-методичного центру професійно-технічної освіти у Дніпропетровській області;
- доопрацьовуються з метою усунення можливих недоліків;
- погоджуються із організацією (замовником кадрів) та регіональною експертною радою;
- затверджуються департаментом освіти і науки обласної державної адміністрації (за 1 місяць до їх виконання).

Зразок для професії продавець продовольчих товарів

Критерії кваліфікаційної атестації випускників

Професія – Продавець продовольчих товарів

Кваліфікаційний рівень – 3 розряд

Бали	Знає	Бали	Уміє
1	Учень (слухач) має незначні знання, пов'язані з асортиментом товарів та правилами з охорони праці. Знання учня потребують структурованої підтримки.	1	Учень (слухач) має незначні базові навички з розпізнавання асортименту, здатний виконувати прості завдання: перебирати і протирати товари, отримувати і готувати пакувальний матеріал, прибирати нереалізовані товари і тару з дотриманням правил з охорони праці. Навички учня потребують структурованої підтримки. Без присвоєння кваліфікації.

2	<p>Учень (слухач) має загальні знання, пов'язані з асортиментом товарів та правилами з охорони праці, класифікацією товарів, організацією окремих операцій торгово-технологічного процесу. Знання учня потребують структурованої підтримки.</p>	2	<p>Учень (слухач) має загальні навички з розпізнавання асортименту з урахуванням ознак класифікації, здатний виконувати прості завдання: надавати товарам товарного вигляду, отримувати і готувати пакувальний матеріал, прибирати нереалізовані товари і тару з дотриманням правил з охорони праці і організації робочого місця продавця. Навички учня потребують структурованої підтримки. Без присвоєння кваліфікації.</p>
3	<p>Учень (слухач) має базові загальні знання, пов'язані з асортиментом товарів та правилами з охорони праці, класифікацією товарів, організацією окремих операцій торгово-технологічного процесу. Знання учня потребують структурованої підтримки.</p>	3	<p>Учень (слухач) має базові навички пов'язані з розпізнаванням асортименту з урахуванням ознак класифікації, здатний виконувати прості завдання: надавати товарам товарного вигляду, перевіряти терміни придатності товарів, отримувати і готувати пакувальний матеріал, прибирати нереалізовані товари і тару з дотриманням правил з охорони праці і організації робочого місця продавця. Здатний підраховувати незначну кількість одиниць товару. Навички учня потребують структурованої підтримки. Без присвоєння кваліфікації.</p>

4	<p>Учень (слухач) має обмежений обсяг знань з асортименту товарів, класифікації товарів, споживних властивостей., основних операцій торгово-технологічного процесу (приймання, підготовка, продаж). Несе часткову відповідальність за своє навчання, знання потребують подальшого вдосконалення через досвід роботи, але застосовує навички під керівництвом у контрольованому середовищі.</p>	4	<p>Учень (слухач) має обмежений обсяг навичок, пов'язаний з розпізнаванням асортименту з урахуванням ознак класифікації, здатний виконувати прості завдання: надавати товарам товарного вигляду, перевіряти терміни придатності товарів, приймати товари по кількості, отримувати і готувати пакувальний матеріал, прибирати нереалізовані товари і тару з дотриманням правил з охорони праці і організації робочого місця продавця, здатний виконувати завдання з підготовки робочого місця продавця та товарів до продажу. Застосовує навички під керівництвом у контрольованому середовищі.</p>
5	<p>Учень (слухач) має обмежений обсяг знань з більш широким відтворенням асортименту, класифікації товарів, споживних властивостей, основних операцій торгово-технологічного процесу і основних видів торговельного обладнання. Несе часткову відповідальність за своє навчання, знання потребують подальшого вдосконалення через досвід роботи, але застосовує навички під керівництвом у контрольованому середовищі.</p>	5	<p>Учень (слухач) має обмежений обсяг навичок, пов'язаний з розпізнаванням асортименту з урахуванням ознак класифікації, здатний виконувати прості завдання: надавати товарам товарного вигляду, перевіряти терміни придатності товарів, приймати товари по кількості, приймати товари по якості, отримувати і готувати пакувальний матеріал, прибирати нереалізовані товари і тару з дотриманням правил з охорони праці і організації робочого місця продавця, здатний виконувати завдання з підготовки робочого місця продавця та товарів до продажу, дотриманням правил експлуатації окремих видів торговельного обладнання (вагове, РРО) Застосовує навички під керівництвом у контрольованому середовищі.</p>

6	<p>Учень (слухач) має обмежений обсяг знань, пов'язаний з асортиментом, класифікацією, якісною характеристикою окремих груп товарів, ознаками браку товарів та тари. Знає операції торгово-технологічного процесу (підготовка робочого місця, товарів до продажу, продаж товарів: окремі елементи процесу обслуговування), основні види та правилами експлуатації торговельного обладнання. Несе часткову відповідальність за своє навчання, знання потребують подальшого вдосконалення через досвід роботи, але застосовує навички під керівництвом у контрольованому середовищі.</p>	6	<p>Учень (слухач) має обмежений обсяг навичок з основних конкретних операцій, що пов'язані з продажем товарів, підготовкою робочого місця, перевіркою справності торгово-технологічного обладнання, підготовкою РРО до роботи, розміщенням товарів в торговельному залі. Застосовує навички з продажу товарів (зважування) під керівництвом у контрольованому середовищі.</p>
7	<p>Учень (слухач) має широкі загальні знання, пов'язані з відмінними особливостями асортименту, споживними властивостями товарів, сировиною, умовами та термінами зберігання окремих груп товарів, принципами розміщення та викладки товарів, основними видами торговельного обладнання, правилами підготовки і його експлуатації, елементами процесу обслуговування покупців, відповідає за своє навчання.</p>	7	<p>Учень (слухач) має конкретні практичні навички з розпізнавання асортименту, надання консультації з окремих питань призначення властивостей. Виконує самостійно завдання з підготовки товарів до продажу, враховуючи товарне сусідство та зручність в роботі. Здатний виконувати навички під керівництвом з питань надання консультації покупцям з термінів придатності упаковки товарів, проведення розрахунків з покупцями. Має обмежений досвід практики з обслуговування покупців.</p>

8	<p>Учень (слухач) має широкі базові знання, пов'язані з правилами продажу та обміну товарів, правилами торговельного обслуговування населення. Учень має конкретні базові знання, пов'язані з відмінними особливостями асортименту, споживними властивостями товарів, сировиною, умовами та термінами зберігання окремих груп товарів, принципами розміщення та викладки товарів, основними видами торговельного обладнання, правилами підготовки і його експлуатації, елементами процесу обслуговування покупців, відповідає за своє навчання.</p>	8	<p>Учень (слухач) має конкретні практичні навички з питань: надання консультації покупцям з призначення, підготовки товарів до продажу; окремих елементів процесу продажів товарів та обслуговування покупців. Здатний виконувати завдання під керівництвом, пов'язані з обміном товарів, читанням штрих-кодів, проведенням розрахункових операцій через РРО та виконання заключних операцій, має обмежений досвід практики в обслуговуванні покупців та продажу товарів.</p>
9	<p>Учень (слухач) має широкі загальні знання, пов'язані з асортиментом всіх груп товарів та їх виробниками, правилами користування виробничим інвентарем, інструментом в торгово-технологічному процесі, правилами продажу та обміну товарів, правилами торговельного обслуговування населення. Учень має конкретні базові знання, пов'язані з відмінними особливостями асортименту, споживними властивостями товарів, сировиною, умовами та термінами зберігання окремих груп товарів, принципами розміщення та викладки товарів, основними видами торговельного обладнання, правилами підготовки і його експлуатації, елементами процесу обслуговування покупців, відповідає за своє навчання.</p>	9	<p>Учень (слухач) має конкретні практичні навички та самостійно виконує: всі операції з підготовки робочого місця та товарів до продажу, обслуговування покупців з урахуванням всіх елементів та правил продажу та обміну товарів, перевірки сортності товарів. Здатний виконувати завдання під керівництвом, пов'язані з розміщенням товарів з урахуванням частоти попиту, проведенням заключних операцій, визначення результатів роботи за день, оформленням прилавкових вітрин, підготовкою товарів до інвентаризації.</p>

10	<p>Учень (слухач) має значні конкретні теоретичні знання з основ товарознавства, організації торгівлі. Знає правила продажу, обміну, торговельного обслуговування покупців. Учень має широкі загальні знання, пов'язані з асортиментом всіх груп товарів та їх виробниками, правилами користування виробничим інвентарем, інструментом в торгово-технологічному процесі, правилами продажу та обміну товарів, правилами торговельного обслуговування населення. Учень має конкретні базові знання, пов'язані з відмінними особливостями асортименту, споживними властивостями товарів, сировиною, умовами та термінами зберігання окремих груп товарів, принципами розміщенням та викладки товарів, основними видами торговельного обладнання, правилами підготовки і його експлуатації, елементами процесу обслуговування покупців, відповідає за своє навчання. Має здатність застосовувати спеціальні знання з основ бухгалтерського обліку, здатен до самокерування при навчанні.</p>	10	<p>Учень (слухач) має конкретні практичні навички з виконання операцій торгово-технологічного процесу, які передбачені вимогами кваліфікаційної характеристики. Вирішує прості проблемні ситуації самостійно, а складні – під контролем.</p>
----	---	----	--

11	<p>Учень (слухач) має значні конкретні теоретичні знання. Учень має значні конкретні теоретичні знання з основ товарознавства, організації торгівлі. Знає правила продажу, обміну, торговельного обслуговування покупців. Учень має широкі загальні знання, пов'язані з асортиментом всіх груп товарів та їх виробниками, правилами користування виробничим інвентарем, інструментом в торгово-технологічному процесі, правилами продажу та обміну товарів, правилами торговельного обслуговування населення. Учень має конкретні базові знання, пов'язані з відмінними особливостями асортименту, споживними властивостями товарів, сировиною, умовами та термінами зберігання окремих груп товарів, принципами розміщення та викладки товарів, основними видами торговельного обладнання, правилами підготовки і його експлуатації, елементами процесу обслуговування покупців, відповідає за своє навчання. Має здатність застосовувати спеціальні знання з основ бухгалтерського обліку. Здатен до самокерування при навчанні, самостійно, компетентно вирішує проблеми. Оцінює та використовує отриману інформацію.</p>	11	<p>Учень (слухач) має конкретні практичні навички з виконання операцій торгово-технологічного процесу, які передбачені вимогами кваліфікаційної характеристики. Вирішує прості проблемні ситуації самостійно, виявляє пізнавальний інтерес. Здатний до самокерування.</p>
----	--	----	---

12	<p>Учень слухач має значні конкретні теоретичні знання з основ товарознавства, організації торгівлі. Знає правила продажу, обміну, торговельного обслуговування покупців. Учень має широкі загальні знання, пов'язані з асортиментом всіх груп товарів та їх виробниками, правилами користування виробничим інвентарем, інструментом в торгово-технологічному процесі, правилами продажу та обміну товарів, правилами торговельного обслуговування населення. Учень має конкретні базові знання, пов'язані з відмінними особливостями асортименту, споживними властивостями товарів, сировиною, умовами та термінами зберігання окремих груп товарів, принципами розміщення та викладки товарів, основними видами торговельного обладнання, правилами підготовки і його експлуатації, елементами процесу обслуговування покупців, відповідає за своє навчання. Має здатність застосовувати спеціальні знання з основ бухгалтерського обліку. Здатен до самокерування при навчанні, самостійно, компетентно вирішує проблеми. Оцінює та використовує отриману інформацію. Виявляє пізнавально-творчий інтерес.</p>	12	<p>Учень (слухач) має конкретні практичні навички з виконання операцій торгово-технологічного процесу, які передбачені вимогами кваліфікаційної характеристики. Вирішує прості проблемні ситуації самостійно, виявляє пізнавальний інтерес. Здатний до самокерування в практичній роботі, в простих та виняткових ситуаціях. Усвідомлено та самостійно виконує всі операції.</p>
----	---	----	--

Професійно-теоретична підготовка

Комплексне кваліфікаційне завдання №1

з професії 5220 "Продавець продовольчих товарів»

Ви працюєте продавцем продовольчих товарів III розряду. Вам пропонується:

- Описати підготовку ВНЦ до роботи та порядок зважування на даній вазі;
- проконсультувати і підібрати покупцеві даний товар;
- охарактеризувати види матеріальної відповідальності;
- виконати розрахунки збірної покупки на калькуляторі, дати здачу;
- порядок підготовки ЕККА до роботи;
- основні причини травматизму на виробництві

Номер варіанту			
	I	II	III
1	Прянощі квіткові, листяні, насінні	Макаронні вироби	Цукор
2.	Печиво «Марія» 2 п. по ціні 1 грн. 60 коп. Зефір 350 г по ціні 8 грн. 95 коп. Цукерки «Ромашка» 520г по ціні 18 грн. 50 коп. З вас: ----- Ваших: 50 грн. Здача: -----	Печиво «Артемон» 320 г по ціні 11 грн. 50 коп. Мармелад 450 г по ціні 13 грн. 50 коп. Цукерки «Карпати» 700 г по ціні 22 грн. 50 коп. З вас: _____ Ваших: 40 грн. Здача: _____	Торт «Верховна» 500 г по ціні 23 грн. 50 коп. Печиво «До кави» 3 п, по ціні 1 грн. 85 коп. Цукерки «Білочка» 480г по ціні 23 грн. 10 коп. З вас: _____ Ваших: 100 грн. Здача: _____

Термін виконання завдання - 4 години.

Професійно-практична підготовка
Комплексне кваліфікаційне завдання №1
з професії: 5220 «Продавець продовольчих товарів».

Ви працюєте продавцем продовольчих товарів III розряду і вам пропонується:

1. Підготувати товар для продажу у відділі.
2. Оформити цінник на товар.
3. Виконати таксування накладної.
4. Установити вагу ВНЦ-10, зважити товар.
5. Зробити розрахунок вартості покупки.
6. В процесі роботи виникла ситуація: покупець хоче обміняти банку консерви з м'яса на консерви із субпродуктів. Ціна на товар однакова. Ваші дії?

Назва показника	Варіант		
	I	II	III
Назва товару	Крупи	Цукор	Карамель
Ціна товару за кг./ шт.	3,50	3,80	7,40
Вага/ к-сть товару	700 г.	1000 г.	350 г.
Знижка на товар, %	5%	7%	3%

Термін виконання завдання - 6 год.

Зразок для професії непродовольчих товарів
Професійно-теоретична підготовка
Комплексне кваліфікаційне завдання №1
з професії 5220 "Продавець непродовольчих товарів"

Ви працюєте продавцем непродовольчих товарів III розряду. Вам пропонується:

- проконсультувати і підібрати даний товар покупцеві;
- описати організацію і вимоги зберігання даної групи товарів у магазині;
- підібрати і обґрунтувати необхідне обладнання, інструменти для організації робочого місця;
- виписати накладну на основі даних.

	Номер варіанту		
	I	II	III
1	Абразивні матеріали	Оліфи	Лаки
2	Товари відпустили працівнику магазину: Рибак І.Ю. зі складу. Відпущено такий товар: мило туал. 20шт. по 80 коп., папір туал. 10шт. по 55 коп., серветки 5шт. по 1 грн.20коп. порошок Гала 6 шт. по 2грн.30коп.	Товари відпустили працівнику магазину: Рибак І.Ю. зі складу. Відпущено такий товар: порошок до прання ВОННС 10 п.по 3грн.80коп., очищувач повітря 5 б. по 4грн.50коп., гель для душу 6 б. по 11 грн.,	Товари відпустили працівнику магазину: Рибак І.Ю. зі складу. Відпущено такий товар: туал.вода 5шт. по 17грн Ргопто поліроль для меблі 5шт. по 6грн. Містер мускул 3шт. по 8грн.50коп, порошок

Термін виконання завдання - 4 години.

Професійно-практична підготовка
Комплексне кваліфікаційне завдання №1
з професії: 5220 „Продавець непродовольчих товарів“

Ви працюєте продавцем непродовольчих товарів III розряду і вам пропонується:

1. Організувати робоче місце та підготувати товари для продажу у відділі.
2. Запропонувати товар покупцеві, надати консультацію про його якісну характеристику та рекомендації по використанню
3. Підібрати взаємозамінні, супутні товари.
4. Обслужити покупця у відділі, провівши оформлення покупки через РРО (ЕККА)тарозрахувати покупця в залежності від покупки.
5. В процесі роботи виникла ситуація: покупець просить повернути гроші за зимове пальто, мотивуючи це тим що воно не підходить за кольором. Ціна на товар понизилась. Ваші дії?

Назва показника	Варіант		
	I	II	III
Назва товару	Взуття	Жіноча білиз-	Фарфоро-фаянсовий по-
Ціна за од. товару	320,00	на	суд
кількість товару	1	45,00	10,00
Для оплати покупця	400	3	6

Термін виконання завдання - 6 год.

**Зразок для професії касир (в банку)
Професійно-теоретична підготовка
Комплексне кваліфікаційне завдання №1
з професії 4212 „Касир (в банку)”**

Ви працюєте касиром в банку.

- Вам необхідно описати за обраним варіантом:
 - операції, які повинен виконувати касир на своєму робочому місці;
 - відомості про роботу з касовою документацією;
 - порядок проведення обліку бухгалтерських операцій;
 - прикладне програмне забезпечення, з яким працює касир в банку.
- Вам необхідно розкрити питання з охорони праці: Назвіть основні причини пожежонебезпеки на робочому місці банківського працівника

Ва-ріант завдан-ня	Надати основні відомості	Описати поряд-ок оформлен-ня касової до-кументації	Вказати по-рядок прове-дення обліку бухгалтерсь-ких операцій	Описати прикладне програмне забезпе-чення
1.	Порядок відкриття поточних рахунків фізичних осіб і операції за ними	Оформлення грошового чеку	Порядок ви-правлення помилкових записів у звіт-ності	MS Word: робота з графічними об'єктами
2.	Організаційна структура касового відділу банку	Оформлення до-кументів з купі-влі та продажу іноземної валю-ти	Облік фондів банку	1 С Бухгалтерія: пере-гляд довідника, вве-дення в довідник но-вого елемента, групи

**Професійно-практична підготовка
Комплексне кваліфікаційне завдання №1
з професії 4212 «Касир (в банку)»**

Ви працюєте в установі банку касиром і вам пропонується виконати роботи по оформленню банківських документів згідно варіанту: оформлення касових операцій, депозитів та розрахункових чеків.

Сформувати корінець купюри номіналом 20 грн. та визначити справжність даної банкноти..

Назва робіт	I варіант	II варіант
Оформлення договору на відкриття депозитного рахунку «До запитання»	Згідно наданої заяви на відкриття депозитного рахунку «до запитання» – оформити договір фізичної особі	
Оформлення платіжних документів	Платіжне доручення	Меморіальний ордер
Робота з документами по грошовим чекам	Заява на отримання грошової чекової книжки	Грошовий чек

Термін виконання 4 години

Зразок для професії кравець
Професійно – теоретична підготовка
Комплексне кваліфікаційне завдання №1
з професії: 7433 «Кравець»

Ви працюєте кравцем третього розряду. Вам пропонується описати види робіт по виготовленню швейного виробу згідно варіанту:

1 Опишіть зовнішній вигляд моделі.

2 Дайте характеристику основному матеріалу (зразок додається) для моделі за планом:

- асортиментна група;
- волокнистий склад тканини;
- забарвлення тканини;
- вид ткацького переплетення;
- характеристика технологічних властивостей.

3 Виконайте розрахунок та побудуйте конструкцію виробу М1:4.

4 Складіть технологічну послідовність обробки вузла, вкажіть технічні умови виконання операцій.

5 Вкажіть причини виникнення «петляння знизу» та засоби усунення неякісної строчки човникового стібка.

6 Зазначте правила з охорони праці при виконанні волого-теплових робіт.

Номер варіанту	Назва показника		Модель одягу	Вхідні дані: р.164-92-100			
	Вузол обробки	Деталь		Виміри, см		Прибавки, см	
I	Обробка бокових швів та зрізів	Креслення кльошової спідниці «сонце»		Ст	38,0	Пт	0,5
				Сб	50,0		
Дю	75,0						
II	Обробка застібки спідниці на тасьму «блискавка»	Креслення переднього полотнища прямої спідниці		Дюс п	103,0	Пб	2,0
				Дюс б	105,0		
III	Обробка верхнього зрізу спідниці пришивним поясом	Креслення клиновидної спідниці		Дюс з	104,0		
			Дюя	104,5			

Термін виконання завдання – 4 години

Професійно-практична підготовка
Комплексне кваліфікаційне завдання № 1
з професії: 7433 «Кравець»

Ви працюєте в ательє кравцем третього розряду.

Вам пропонується виконати роботи по виготовленню жіночої спідниці згідно варіанту.

№з/п	Назва робіт	I варіант	II варіант
1	Обробка низу спідниці	Обробка нижнього зрізу спідниці швом в підгин з відкритим обметаним зрізом. Ширина підгину в готовому вигляді 10мм	Обробка нижнього зрізу спідниці швом в підгин з закритим зрізом. Ширина підгину в готовому вигляді 20мм
2	Обробка складок в жіночій спідниці	Обробка зустрічних складок на передньому полотнищі спідниці. Ширина складки 30мм	Обробка бантових складок на передньому полотнищі спідниці. Ширина складки 60мм
3	Обробка кишені у шві	Обробка кишені у шві (оздоблювальна строчка 5мм по входу в кишеню)	Обробка кишені у шві (чистий край)

Термін виконання – 6 годин

Зразок для професії закрійник
Професійно-теоретична підготовка
Комплексне кваліфікаційне завдання №1
з професії: 7435 Закрійник

Ви працюєте закрійником 5-го розряду, Вам пропонується:

1. Виконати технічний малюнок згідно запропонованих варіантів.
2. Описати технологічну послідовність монтажу виробу згідно виконаного вами ескізу моделі.
3. Виконати креслення згідно варіантів.
4. Виконати моделювання (ескіз додається).

№з/п	Назва показника	I в	II в	III в
1.	Виріб (жіноче пальто прямого силуету)	Жіноче пальто прямого силуету з вшив-ним одношов-ним рукавом	Жіноче пальто прямого силуету з вшивним двошовним рукавом	Жіноче пальто прямого силуету з англійським коміром
2.	Деталь (спинка жіночого пальто прямого силуету)	Спинка жіночого пальто прямого силуету Дг=9см	Спинка жіночого пальто прямого силуету Дг=8см.	Спинка жіночого пальто прямого силуету Дг=10см.

Термін виконання: 4 год.

Професійно-практична підготовка
Комплексне кваліфікаційне завдання №1
з професії: 7435 Закрійник

Ви працюєте на швейному підприємстві (ательє) закрійником 5 розряду. Вам пропонується побудувати креслення моделі вечірньої сукні, змоделювати його, виготовити лекала, зробити розкладку на тканині згідно варіанту.

Варіант	Назва завдання
I	З малюнком в одну сторону при ширині 120 см.
II	З бархату при ширині 150 см.
III	Гладкопофарбованій при ширині 90 см.

Термін виконання: 6 год.

Зразок для професії перукар
Професійно – теоретична підготовка.
Комплексно - кваліфікаційне завдання №1
з професії 5141 «Перукар»

Ви працюєте перукарем 1 класу в салоні, Вам пропонується:

- Описати організацію робочого місця для виконання робіт згідно з запропонованим варіантом;

- Описати технологічну послідовність виконання контрастної стрижки волосся для певних типів обличчя;
 - Обґрунтувати вибір фасону стрижки, інструментів, якими виконується стрижка, матеріали;
 - Описати засоби для дезінфекції ріжучих інструментів;
 - Вказати заходи з попередження конфліктних ситуацій.
- Описати перукарську послугу згідно з варіантами:

I	II	III
Проста контрастна стрижка для овального обличчя. Укладка волосся.	Контрастна стрижка з використанням прогресивних методів обробки волосся для квадратного типу обличчя. Укладка волосся.	Контрастна стрижка для круглого типу обличчя. Волосся рідке. Креативна укладка волосся.
		

Термін виконання: 4 години

Професійно – практична підготовка
Комплексно – кваліфікаційне завдання № 1
з професії 5141 "перукар"

Ви працюєте перукарем 1 класу в сучасній перукарні. Дотримуючись правил техніки безпеки, вимог санітарії та гігієни, вам необхідно виконати два вида робіт згідно з варіантом.

Варіант	Назва видів робіт	
	Жіноча зачіска на волоссі середньої довжини	Чоловіча
1	зачіска " Вечірня "	стрижка " Канадка "
2	історична зачіска давньогрецької епохи	стрижка "Молодіжна"
3	зачіска в екзотичному стилі	стрижка " Каре "

Термін виконання завдання – 2,5 години

Зразок для професії адміністратор
Професійно- теоретична підготовка
Комплексне кваліфікаційне завдання № 1
з професії 4222 « Адміністратор»

Ви працюєте адміністратором в організації.

1. Вам необхідно описати відповідно до обраного варіанту:
 - операції, які повинен виконувати адміністратор на своєму робочому місці;
 - відомості про організаційну роботу з персоналом;
 - відомості про роботу з кадровою документацією.
2. Вам необхідно розкрити питання:
 - етики ділового спілкування;
 - з охорони праці: «Охорона праці жінок та підлітків».

№ варіанту	Основні відомості	Порядок роботи з кадровою документацією	Дати характеристику ситуації, шляхи її вирішення	Організація роботи з відвідувачами
1.	Порядок приймання та оформлення на роботу	Перерахуйте документи, які підлягають реєструванню? Вказати основні ознаки інформаційних документів. Напишіть характеристику на одного зі своїх співробітників.	На роботі при обговоренні проблеми у вас зав'язалась суперечка з колегою. Ви почали висловлювати роздратування одне одному. Що ви чи ваш колега зробили не так?	Дайте характеристику репозиціонуванню
2.	Етапи оцінки кандидатів при прийманні на роботу	Інформаційні документи в роботі адміністрації, порядок роботи з ними. Подати зразок протоколу колегіального зібрання.	Ви працюєте адміністратором. В установу прийшов відвідувач. Ваші дії?	Рекламний бренд комерційного банку містить наступні елементи: -зовнішня реклама; -реклама на телебаченні; -поширення рекламної продукції. Здійсніть ребрендинг.

Професійно – практична підготовка
Комплексне кваліфікаційне завдання № 1
з професії: 4222 «Адміністратор»

Ви працюєте адміністратором.

Вам необхідно виконати ряд поставлених завдань:

1. Скласти об'яву прийняття на роботу адміністратора, вказавши ключові обов'язки та вимоги до кандидата.
2. Скласти та оформити документ особової справи. Резюме.
3. Заповнити згідно поданих даних журнал обліку прийняття на роботу та журнал обліку переведення, переміщення працівників.

Дані: Сергієнко Сергій Павлович (дата народження 12.04.1981) прийнятий на посаду головного менеджера ВАТ «Олімпус» 12 квітня 2009 року на основі наказу №465 від 02.04.09. Освіта вища.

Несторенко Альоша Анатоліївна (дата народження 17.09.1986) переведена на посаду адміністратора торгової зали магазину «Варус» з посади старший касир магазину «Варус» (наказ №45/4), на основі проходження курсів підвищення кваліфікації.

4. Засоби рекламного інформування. Скласти електронний варіант об'яви – про надання послуг.

Термін виконання 6 годин

Зразок для професії кухар
Професійно-теоретична підготовка
Комплексне кваліфікаційне завдання №1
з професії: 5122 Кухар

Ви працюєте кухарем четвертого розряду. Вам пропонується виконати завдання, згідно із запропонованим варіантом.

1. Вкажіть набір сировини і розрахуйте її кількість на одну і 47 порцій;
2. Опишіть технологічну послідовність приготування страви, вкажіть вимоги до якості (бракераж) та вкажіть правила відпуску страви;
3. Доберіть згідно обраного варіанту необхідне обладнання, інструменти, інвентар;
4. Дайте товарознавчу характеристику коренеплідних овочів;

Номер варіанту		
I	II	III
Борщ зелений	Борщ український з пампушками	Борщ львівський з сосисками

5. Опишіть гігієнічні вимоги до миття і знезаражування посуду.

6. Розв'яжіть виробничу ситуацію:

I варіант: Погіршилися смакові й ароматичні якості бульйону. Чому це сталося?

II варіант: Від чого залежить смак і якість бульйону?

III варіант: При варінні бульйону піна опустилася на дно. Ваші дії.

Термін виконання – 4 години.

Професійно-практична підготовка
Комплексне кваліфікаційне завдання №1
з професії: 5122 “Кухар”, кваліфікація - 4 розряд

Ви працюєте кухарем 4 розряду в ресторані.

Вам необхідно приготувати комплексний обід на 2 персони, згідно із запропонованим варіантом

Варіанти	Назва страв комплексного обіду
1	Бутерброди асорті Борщ український з пампушками Чай з цукром, лимоном, медом
2	Салат «Цезар» Зрази «Хрещатик» Кава з морозивом (гляссе)
3	Вінегрет Січеники з яловичини натуральні (біфштекс січений) Какао

Термін виконання завдання 6 годин

Зразок для професії кондитер
Професійно-теоретична підготовка
Комплексне кваліфікаційне завдання №1
з професії: 7412 Кондитер

Ви працюєте кондитером четвертого розряду. Вам пропонується виконати завдання, згідно із запропонованим варіантом.

1. Вкажіть набір сировини і розрахуйте її кількість на 30 штук;
2. Опишіть технологічну послідовність приготування тістечок (підготовка сировини, виготовлення напівфабрикатів), вкажіть вимоги до якості (бракераж), виготовлення оздоблень та оздоблення виробу;
3. Доберіть згідно обраного варіанту необхідне обладнання, інструменти, інвентар;
4. Дайте товарознавчу характеристику борошна;

Номер варіанту		
I	II	III
Тістечка шарові з кремом „Наполеон”	Тістечка шарові: трубочки з кремом.	Тістечка шарові штучні з кремовим оздобленням

5. вкажіть вимоги до виробничої санітарії, особистої гігієни під час виготовлення виробів; правила зберігання і терміни реалізації продукції;
6. Розв’яжіть виробничу ситуацію, дайте пояснення. Шарове тісто при розкачуванні рветься. Вкажіть причину.

Термін виконання – 4 години.

**Професійно-практична підготовка
Комплексне кваліфікаційне завдання №1
з професії: 7412 «Кондитер»**

Ви працюєте в кондитерському цеху кондитером IV розряду. Вам пропонується виготовити кондитерські вироби згідно варіанту:

№ з/п	Назва показників	1 варіант	2 варіант	3 варіант
1.	Назва кондитерських виробів	Тістечко «Пісочне», глазуrowане помадою, з кремом (нарізне). Рецепт-у-	Тістечко «Пісочне» з білковим кремом (нарізне). Рецепт-ура № 291, (Тістечко «Пісочне» з кремом (нарізне). Рецепт-ура №288 ,(1).
2.	Кількість ви-	10 шт	15 шт	12 шт

Термін виконання завдання - 6 годин.

**Зразок для професії кухар, кондитер
Професійно-теоретична підготовка
Комплексне кваліфікаційне завдання № 1
з професії: 5122 “Кухар ”, кваліфікація - 4 розряд,
5123 «Кондитер», кваліфікація – 3 розряд**

Ви працюєте кухарем четвертого розряду. Вам пропонується виконати завдання із запропонованим варіантом.

Кухар:

1. Опишіть технологічну послідовність приготування запечених страв з яєць, вкажіть правила запікання та вимоги до якості, правила подачі.

Номер варіанту		
I	II	III
Омлет натуральний	Омлет з сиром	Омлет фарширований

2. Дайте товарознавчу характеристику ковбасним виробам.

3. Доберіть згідно обраного варіанту необхідне обладнання, інструменти, інвентар.

Ви працюєте кондитером третього розряду. Вам пропонується виконати завдання із запропонованим варіантом.

Кондитер:

1. Опишіть технологічну послідовність приготування вафельних тортів масового виробництва, вкажіть вимоги до якості.

I	II	III
Торт вафельний зі згущеним молоком	Торт «Арахіс»	Торт зефірно-вафельний

2. Дайте товарознавчу характеристику згущеного молока та зефіру.

3. Доберіть згідно обраного варіанту необхідне обладнання, інструменти, інвентар.

4. Опишіть вимоги безпеки праці при експлуатації обладнання на пару.
5. Опишіть санітарно – гігієнічні вимоги до кухаря.

Виробничі ситуації:

I варіант: На підприємстві відсутній овоскоп. Як в такому випадку перевіряють якість яєць?

II варіант: Чому під час приготування омлету фаршированого не рекомендують використовувати копчені ковбасні вироби?

Термін виконання – 4 години.

Професійно-практична підготовка
Комплексне кваліфікаційне завдання №1
з професії: 5122 “Кухар ”, кваліфікація - 4 розряд,
5123 «Кондитер», кваліфікація – 3 розряд

Ви працюєте кухарем 4 розряду, кондитером 3 розряду в ресторані.

Вам необхідно приготувати комплексний обід на 2 persons, згідно із запропонованим варіантом

Варіанти	Назва страви Кухар	Назва страви Кондитер
1	Бутерброди асорті Борщ український з пампушками Чай з цукром, лимоном, медом	Сочники з сиром
2	Салат «Цезар» Зрази «Хрещатик» Кава з морозивом (гляссе)	Тістечко бісквітне „Буше з горіхами”
3	Вінегрет Січеники з яловичини натуральні (біфштекс січений) Какао	Трубочка вафельна з начинкою

Термін виконання завдання 6 годин

Зразок для професії офіціант
Професійно-теоретична підготовка
Комплексне кваліфікаційне завдання №1
з професії: 5123 «Офіціант»

Ви працюєте офіціантом 4 розряду. Вам пропонується згідно обраного варіанту:

- Описати підготовку торгового залу до обслуговування, підібрати посуд для сервірування столу, описати покрокове його сервірування.
- Надати кулінарну характеристику двох страв з меню.
- Описати особливості обслуговування відвідувачів та подачі страв.
- Описати санітарні вимоги до офіціанта при виконанні даних робіт.

- Описати правила безпеки праці при виконанні даних робіт.

I варіант	II варіант	III варіант
Сніданок: <ul style="list-style-type: none"> - Салат асорті - Налисники з начинкою із печінки - Чай по-турецьки - Хліб 	Обід: <ul style="list-style-type: none"> - Салат із чорноголової капусти і яблук - Борщ з грибами і чорносливом - Свинина смажена порційними шматками - Тістечко «Слойка з яблуками» - Кава «Сюрприз» - Хліб 	Вечеря: <ul style="list-style-type: none"> - Салат-коктейль креветочний - Яловичина тушкована з баклажаном - Мус сунічний - Чай по-мексиканськи - Хліб

- Розв’яжіть виробничу ситуацію: Ваші дії у випадку, коли до ресторану зайшли 5 гостей однієї компанії, а вільним є 1 чотиримісний стіл і декілька двомісних.

Термін виконання 4 годин

Професійно-практична підготовка
Комплексне кваліфікаційне завдання №1
з професії : 5123 «Офіціант»

Ви працюєте офіціантом IV-го розряду.

Згідно з запропонованим видом обслуговування та кількістю осіб:

1. Складіть меню для бенкету, згідно з меню ресторану (додається).
2. Підберіть посуд і розрахуйте його кількість.
3. Виконайте фрагмент сервірування стола на 4 особи та обслуговування відвідувачів.
4. Продемонструйте техніку подавання холодних закусок французьким способом та прибирання посуду.
5. Підрахуйте вартість замовлення та продемонструйте розрахунок з відвідувачем.

№ з/п	Назва показників	I варіант	II варіант	III варіант
1.	Вид обслуговування	Прийом-вечеря	Бенкет-вечеря	Весільний бенкет
2.	Кількість осіб	50	80	

Термін виконання завдання: 6 годин

Зразок для професії бармен
Професійно-теоретична підготовка
Комплексне кваліфікаційне завдання №1
з професії 5123 «Бармен»

Ви працюєте барменом IV-го розряду, вам необхідно:

- описати організацію робочого місця бармена.
- підібрати та обґрунтувати необхідне устаткування, посуд для приготування напоїв (згідно варіанту).
- описати технологію приготування напоїв з урахуванням ходу технологічного процесу, способи приготування та вимоги до подачі.
- Дати товарознавчу характеристику компонентів коктейлів.
- Описати санітарні вимоги та заходи безпеки, котрих необхідно дотримуватись при приготуванні напоїв.

1-варіант	2-варіант	3-варіант
Довгий напій «Коньяк-кола», Коктейль «Горілка – бум»	Коктейль молочний «Ан-тошка» Фліп «Вишневий»	Шаруватий коктейль «Пусс–лямур» Гарячий напій «Ананасова кава»

- Розв'яжіть виробничу ситуацію: відвідувач просить виготовити коктейль за його рецептурою, тобто в меню він не значиться.

Термін виконання 4 години.

Професійно-практична підготовка
Комплексне кваліфікаційне завдання №1
з професії: 5123 «Бармен»

Ви працюєте барменом IV розряду, вам необхідно:

1. Організувати робоче місце та підготувати:
 - вітрину бару; компоненти, льод для змішаних напоїв; посуд та інвентар бару;
2. Запропонувати відвідувачам змішані напої згідно завдання, надати консультацію про особливості напоїв.
3. Прийняти замовлення у відвідувача, виконати замовлення та обслужити гостей.
 - Підібрати необхідне обладнання, матеріали та допоміжні засоби для приготування коктейлю (згідно з обраним варіантом),
 - Приготувати коктейль, оформити його та подати.
 - Оформити замовлення через касовий апарат та розрахуватися з відвідувачем.

№ варіанту Назва показників	I варіант	II варіант	III варіант
Назва коктейлю	Коктейль молочно-кавовий	Коктейль шаровий „Абрикосовий”	Крюшон „Вишневий”
Кількість порцій	4	4	4

Додаток

Коктейль молочно-кавовий

Молоко 120 мл., сироп кавовий 30 мл.

Вихід 150 г

Коктейль шаровий „Абрикосовий”

Лікер абрикосовий 20 мл., горілка 20 мл., жовток яйця 1 штука (жовток кладіть цілим)

Вихід 60 г

Крюшон „Вишневий”

Вишні консервовані 70 мл., горілка 20 мл., цукор 10 г., вино червоне столове 50 мл., шампанське 50 мл.

Вихід 200 г

Термін виконання завдання 1 година

Зразок реценцій

Рецензія

на професійно - теоретичні і професійно - практичні комплексні кваліфікаційні завдання з професії « Офіціант », кваліфікація 3 розряд

Комплексні кваліфікаційні завдання розроблені викладачами і майстрами виробничого навчання Нікопольського професійного ліцею відповідно до вимог кваліфікаційної характеристики з професії “Офіціант” кваліфікація 3 розряд.

Фонд завдань включає в себе два розділи, що повинен знати і що повинен уміти випускник. Кожен з цих завдань має три варіанти і дає можливість в повному обсязі охопити перевіркою засвоєння знань, передбачених навчальною програмою.

В розділі теоретичних питань відображено перевірку знань з організації обслуговування в ресторанах, технологічного обладнання, техніки обчислень, обліку та звітності, кулінарної характеристики страв, товарознавства продовольчих товарів.

Комплексні кваліфікаційні завдання (професійно-теоретична частина) охоплює весь вивчений навчальний матеріал предметів професійної підготовки, що дає можливість визначити рівень професійних знань та умінь учнів вирішувати виробничі ситуації.

Практичні завдання дозволяють виявити рівень професійних навичок випускників, їх спроможність самостійно виконувати виробничі завдання.

Пакет комплексних кваліфікаційних завдань може бути використаний для атестаційної експертизи навчального закладу.

Директор НМЦ ПТО
Методист

В.М. Василенко
О.В. Гришаєва

**Рецензія
на комплексні кваліфікаційні завдання
з професійно - практичної підготовки
з професії “Офіціант 3 розряду”**

Практичні комплексні кваліфікаційні завдання, розроблені майстрами виробничого навчання Нікопольського професійного ліцею, складені таким чином, що кожен учень має можливість охопити усі види робіт, які передбачені кваліфікаційною характеристикою «офіціант 3 розряду».

При складанні комплексних практичних кваліфікаційних завдань враховано практичні навички правильно виконувати всі прийоми і технологічні операції при виконанні робіт у торговому залі, при підготовці до обслуговування та в процесі обслуговування відвідувачів.

Практичні комплексні кваліфікаційні завдання дозволяють надати об’єктивну оцінку рівню підготовки учнів, ступінь засвоєння тем, розділів програми, вміння застосовувати теоретичні знання при виконанні практичних завдань.

Практичні комплексні кваліфікаційні завдання дозволяють випускникам Нікопольського професійного ліцею обслуговувати споживачів в закладах ресторанного господарства.

Завдання відповідають вимогам кваліфікаційної характеристики.
Завідуюча виробництвом кафе « Афіна»

Т.І. Макаренко

**Рецензія
на комплексні кваліфікаційні завдання
з професійно – теоретичної підготовки
з професії “Офіціант 3 розряду”**

Комплексні теоретичні завдання з професії «Офіціант 3 розряду» розроблені викладачем спеціальних дисциплін та майстрами виробничого навчання для визначення рівня професійно-теоретичної підготовки учнів. Вони охоплюють весь програмний матеріал, що дає можливість контролювати і об’єктивно оцінити ступінь засвоєння учнями навчальної програми, тем предметів, які входять до плану підготовки.

Випускник повинен знати, асортимент, рецептури, технологію виготовлення страв і напоїв; кулінарну характеристику страв і напоїв; правила і технічні прийоми обслуговування споживачів; види меню, порядок запису страв і на-

поїв в меню; правила і порядок подання страв і напоїв, вимоги до їх оформлення і температури; відповідність асортименту вино-горілчаних виробів характеру страв; порядок оформлення рахунків та форми розрахунку із споживачами, правила експлуатації відповідних видів торгівельно-технологічного обладнання, ЕККА, виробничого інвентарю, інструменту, ваговимірювальних приладів, їх призначення та використання в технологічному процесі; правила роботи закладів ресторанного господарства; санітарні правила для закладів ресторанного господарства.

Зміст комплексних теоретичних кваліфікаційних завдань відповідає кваліфікаційній характеристиці з даної професії, що забезпечує формування, засвоєння та застосування знань, умінь і навичок передбачених навчальною програмою у продуктивній діяльності за професією « офіціант 3 розряду». Слід зазначити, що розробники врахували обов'язкове знання вимог техніки безпеки, санітарії та гігієни при виконанні фахових робіт.

Варіанти дають змогу учню знайти, обґрунтувати, цілісно і повно розв'язати завдання, показати знання, вміння і навички виконання запропонованих робіт.

1.4.Проміжний та вихідний контроль з професійної підготовки

Запровадження Державних стандартів професійно-технічної освіти з конкретних професій, вимоги сучасного виробництва потребує оновлення системи роботи в професійно-технічному навчальному закладі щодо організації та проведення проміжного та вихідного контролю з рівня навчальних досягнень учнів.

Професійна підготовка учнів здійснюється в декілька етапів. Кількість етапів визначається кількістю рівнів кваліфікації (розрядів, класів, категорій) та термінами навчання. Кожен етап забезпечує отримання відповідного рівня кваліфікації робітничої професії, завершується виробничою практикою та поетапною атестацією, а при повному завершенні навчання — державною кваліфікаційною атестацією.

Поетапна атестація відноситься до проміжного контролю, державна кваліфікаційна атестація — до вихідного контролю і проводяться у відповідності до Закону України «Про професійно-технічну освіту»,

Положення про організацію навчально-виробничого процесу у професійно-технічних навчальних закладах від 15.06.06 р. №419 та Положення про порядок кваліфікаційної атестації та присвоєння кваліфікації особам, які здобувають професійно-технічну освіту, затверджених наказами МОН України від 31.12.1998 р. №201/469.

Час на проведення кваліфікаційної атестації виділяється за рахунок кількості годин професійно-практичної підготовки.

Поетапна атестація (проміжна) включає: кваліфікаційну пробну роботу; контроль з предметів професійно-теоретичної підготовки (вид і форма контролю визначається навчальним закладом).

Державна кваліфікаційна атестація включає: кваліфікаційну пробну роботу; захист дипломної роботи чи творчої, що її замінює.

Організація та проведення кваліфікаційних пробних робіт

Кваліфікаційна пробна робота є невід'ємною частиною кваліфікаційної атестації. Перелік кваліфікаційних пробних робіт розробляється майстром виробничого навчання під керівництвом старшого майстра, розглядається методичною комісією, погоджується з керівниками підрозділів підприємств і затверджується заступником директора з навчально-виробничої роботи.

Підбираються характерні роботи і вироби для даної професії і підприємства, де проходить виробничу практику. Вони повинні відповідати вимогам кваліфікаційної характеристики випускника відповідної кваліфікації та технологічним вимогам, що діють на даному підприємстві. Орієнтовний перелік кваліфікаційних пробних робіт наведений у Типових навчальних програмах з виробничого навчання Державного стандарту професійно-технічної освіти з конкретного кваліфікаційного рівня професії. Кваліфікаційна пробна робота, як правило, виконується в останній тиждень виробничої практики (за рахунок часу відведеного на виробничу практику).

У зв'язку з тим, що учні, як правило, проходять виробничу практику на різних підприємствах та з метою чіткого контролю, заступником директора з навчально-виробничої роботи складається графік проведення кваліфікаційних пробних робіт. У випадку, коли учні влаштовані на виробничу практику на підприємствах, які розташовані за межами міста (району, області) або неможливості організації проведення кваліфікаційних пробних робіт на підприємстві, їх проводять у навчальному закладі з дозволу управління освіти і науки.

Підготовку робочих місць, обладнання, інструментів, матеріалів, документації, забезпечення виконання норм і правил безпеки праці здійснюють майстри виробничого навчання з відповідними працівниками підприємства під керівництвом старшого майстра навчального закладу.

Учням повідомляється порядок і умови виконання кваліфікаційної пробної роботи, видається потрібна документація (креслення, технічні вимоги тощо), наряд на виконання роботи із зазначенням розряду роботи, норми часу.

Орієнтовні критерії оцінювання кваліфікаційної пробної роботи:

- кінцевий результат виконання завдання;
- організація робочого місця;
- уміння та навички учнів правильно виконувати прийоми роботи;
- уміння користуватись технічною документацією;
- застосування сучасних методів праці;
- уміння налагоджувати, обслуговувати і регулювати машини, механізми, пристрої та обладнання;
- уміння користуватися інструментами;
- дотримання правил безпеки праці;
- правильне планування роботи;
- запобігання нераціональним витратам матеріалів та енергетичних ресурсів.

Кваліфікаційна пробна робота вважається зарахованою за умови, що завдання виконано у відповідності з технічними та технологічними вимогами і у заданий нормочас.

Для проведення та обліку кваліфікаційних пробних робіт оформляються наступні документи: перелік кваліфікаційних пробних робіт (з підписами майстра групи, відповідального працівника підприємства або керівника підприємства та печаткою підприємства, установи, організації); наряд на виконання кваліфікаційних пробних робіт (із зазначенням розряду робіт, норми часу); протокол кваліфікаційних пробних робіт (з підписами майстра групи, відповідального працівника підприємства або керівника підприємства та печаткою підприємства, установи, організації). Протокол складається за місцем проведення кваліфікаційних пробних робіт. Результати виконання робіт переносяться у форму журналу професійно - практичного навчання та у підсумковий протокол. У разі проведення кваліфікаційних пробних робіт у навчальному закладі протокол завіряється директором ПТНЗ.

Контроль з предметів професійно-теоретичної підготовки є другою складовою кваліфікаційної атестації. Викладачі спеціальних дисциплін спільно розробляють комплекти варіантів комплексних завдань, які повинні охоплювати не менше ніж 75% змісту програмового матеріалу з основних спеціальних предметів та охорони праці (білети, різнорівневі тестові завдання тощо), які розглядаються на засіданні методкомісії і затверджуються заступником директора з навчально-виробничої роботи.

Цей контроль проводиться за рахунок часу, визначеного робочими навчальними планами (7 годин) у рядку Державна атестація та інші форми контролю по завершенню кожного етапу навчання і приймає комісія, яка затверджується наказом директора професійно-технічного навчального закладу. Результати контролю оформляються протоколом і заносяться в журнал теоретичного навчання (відповідно до тарифікації).

Результати складових поетапної атестації: зведена відомість підсумкових оцінок предметів професійної підготовки, щоденники обліку виробничої практики, виробничі характеристики учнів, наряди виконаних кваліфікаційних пробних робіт розглядається кваліфікаційною комісією та оформляються протоколом кваліфікаційної проміжної (поетапної) атестації, який зберігається у навчальному закладі протягом 75 років. Всі інші документи щодо поетапної атестації підлягають збереженню до завершення навчання учнями.

Організація проведення Державної кваліфікаційної атестації

Державна кваліфікаційна атестація (ДКА) — завершальний етап навчального процесу, що проводиться державною кваліфікаційною комісією з метою визначення рівня кваліфікації та підготовки випускників до самостійної роботи з обраної професії чи спеціальності, вміння орієнтуватися в різних виробничих ситуаціях.

Директор формує склад кваліфікаційної комісії (який погоджує з управлінням освіти і науки) та видає наказ про створення постійно діючої кваліфікаційної комісії (на навчальний рік). Вимоги щодо формування кільк-

кісного та її представницького складу викладені у Положенні про організацію навчально-виробничого процесу, затвердженого наказом МОН України від 30.05.2006 року № 419 п.6.

При проведенні ДКА перша її складова залишається без змін — обов'язкове виконання пробної кваліфікаційної роботи. Друга складова - захист дипломної роботи або творчої, що її замінює - виконується з метою перевірки знань та умінь учнів, вміння застосовувати одержані професійні знання, користування довідковою літературою, нормативно-технічною документацією, спонукання учнів до творчої праці.

Учні, які навчаються суміжним та інтегрованим професіям, виконують єдину дипломну роботу, зміст завдання якої також інтегровано. Рівень кваліфікації повинен відповідати рівню, визначеному в кваліфікаційній характеристиці.

При професійно-технічному навчанні в ПТНЗ, а також навчання слухачів від центру зайнятості, де не передбачена видача диплому “кваліфікованого робітника”, а тільки свідоцтва - дипломна робота не виконується, а виконується кваліфікаційна пробна робота, яка передбачає виконання практичних робіт на відповідних машинах, налагодження, регулювання, ремонт машин в обсязі вимог, передбачених кваліфікаційною характеристикою. Підготовка робітників цієї категорії закінчується складанням випускного кваліфікаційного екзамену.

Учні вищих професійних училищ під час завершення навчання за вищим ступенем після виконання кваліфікаційних (пробних) робіт для одержання кваліфікації “молодший спеціаліст” захищають дипломний проект. Обсяги дипломних проектів визначаються відповідними нормативними документами з вищої освіти.

Теми дипломних робіт або творчих, що їх замінюють, повинні відповідати змісту виробничої практики учнів, освітньо-кваліфікаційної характеристики випускника, кваліфікаційної характеристики з конкретної професії і визначаються викладачами спеціальних предметів разом з майстрами виробничого навчання, розглядаються методичними комісіями, затверджуються заступником директора з навчально-виробничої роботи та видаються учням до початку виробничої практики.

Державною кваліфікаційною комісією розглядаються результати проведення кваліфікаційних пробних робіт, захисту дипломної роботи, навчальні досягнення учнів, виробничі характеристики та присвоюється відповідна кваліфікація і оформляється протокол.

Терміни зберігання облікових документів для державної кваліфікаційної атестації та проміжної (поетапної) атестації — ідентичні (визначені п.6.24 Положення про організацію навчально-виробничого процесу).

Дипломна (письмова) робота повинна охоплювати: конкретну характеристику галузі і відповідної професії розробку та опис технологічного процесу виконання роботи, вибір і короткий опис обладнання, інструментів, приладів пристроїв, параметрів і режимів ведення процесу, обґрунтування технічних (технологічних) вимог у відповідності до знань, які отримані учнем в про-

цесі теоретичного та професійно - практичного навчання опис властивостей використаних матеріалів, сировини тощо. опис передового виробничого досвіду, що забезпечує підвищення продуктивності праці та високої якості продукції стосовно даного виробництва (види робіт) розробку пропозицій з удосконалення виконання окремих виробничих операцій (пристроїв, інструментів, оснастки, способів контролю робіт тощо визначення економічної ефективності та показників від впровадження технологічного процесу, раціоналізаторських пропозицій, передових прийомів праці тощо опис передового досвіду організації робочого місця, правил безпеки праці, безпеки життєдіяльності, охорони навколишнього середовища графічну частину (в залежності від складності професій): робоче креслення, ескіз, креслення пристрою, інструментів тощо При виконанні письмової дипломної роботи необхідно дотримуватися єдиних граматичних, графічних та інших нормативних робіт з кожної професії окремо.

Перед початком видачі тем дипломних робіт проводяться збори групи, на яких учням пояснюється порядок та послідовність виконання роботи, їх зміст і об'єм питань з кожного розділу.

Виконанням дипломної роботи керує викладач спеціального предмету, який призначений наказом по навчальному закладу. В обов'язки керівника входить: надавати допомогу у формуванні мети, завдань, в осмисленні проблеми і теми роботи; надавати консультації щодо розробки структури і плану роботи; визначити перелік рекомендованої літератури; скоригувати обсяг роботи та термін її виконання; консультувати учня з питань методики роботи над темою; здійснювати поетапний контроль за виконанням учнем роботи; підготувати рецензію на дипломну роботу.

ДИПЛОМНА РОБОТА

ЗМІСТ ВІДПОВІДАЄ:	МАЮТЬ БУТИ ЧІТКО ВИРАЖЕНІ:
обраній темі;	практична спрямованість;
розробленому плану;	логічна послідовність викладу
сучасному науковому рівню матеріалу;	переконливість аргументації поставленим завданням. стислість і точність формулювань; конкретність викладу результатів роботи; наукова обґрунтованість висновків, рекомендацій і пропозицій, їх відповідність поставленим завданням.

Дипломна (письмова) робота має відповідати наступним правилам оформлення:

1. Обсяг роботи складає 20 - 30 сторінок комп'ютерного набору. До загального обсягу роботи не входять додатки, список використаних джерел, таблиці та ри-

сунки, які повністю займають площу сторінки. Але всі сторінки зазначених елементів підлягають суцільній нумерації.

2. Текст набирається на аркушах білого паперу стандартного формату А-4, з використанням шрифтів текстового редактора Word, кеглем 14, через 1,5 інтервалу (30 рядків на сторінці) з дотриманням таких розмірів полів: верхнього, нижнього і лівого — 20 мм, правого — 10 мм.

3. Титульна сторінка оформлюється за встановленою формою.

4. Заголовки розділів виконують комп'ютерним набором великими літерами, симетрично до тексту, наприклад: ЗМІСТ, ВСТУП, РОЗДІЛ, ВИСНОВКИ, СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ, ДОДАТКИ. Крапку в кінці заголовка не ставлять.

5. Заголовки параграфів виконують комп'ютерним набором маленькими літерами (крім першої великої) з абзацного відступу. Якщо заголовок складається з двох або більше речень, їх розділяють крапкою.

6. Кожний розділ дипломної роботи треба починати з нової сторінки.

7. Список використаної літератури містить перелік літератури та інших документальних джерел, використаних під час виконання роботи, розміщується після висновків і оформлюється відповідно до чинних стандартів.

8. Додатки (за необхідністю), які уміщують допоміжний матеріал: малюнки, фотографії, таблиці, плани, схеми, графіки, інструкції чи виписки з них, копії необхідних документів, використовуються для повноти сприйняття виконаної роботи. Термін зберігання в училищі виконаних дипломних письмових робіт, звітів та щоденників про виробничу практику — 1 рік.

Дипломна творча робота — це вид роботи, при виконанні якої учень систематизує та поглиблює теоретичні і практичні знання з обраної професії, удосконалює або набуває досвіду самостійної творчої роботи, розвиває навички самоосвіти.

Творча дипломна робота включає: конкретний продукт (макет, модель, стенд, планшет тощо), при виготовленні якого учень (декілька учнів) систематизують та вдосконалюють отримані професійні знання, уміння, навички відповідно до кваліфікаційної характеристики з конкретної професії (інтегрованих професій). конкретну письмову записку:

- опис технологічного процесу виконання роботи, вибір і короткий опис обладнання, інструментів, приладів пристроїв, параметрів і режимів ведення процесу, обґрунтування технічних (технологічних) вимог у відповідності до знань, які отримані учнем в процесі теоретичного та професійно - практичного навчання;
- опис властивостей використаних матеріалів, сировини тощо;
- визначення економічної ефективності та показників від впровадження технологічного процесу, раціоналізаторських пропозицій, передових прийомів праці тощо;
- опис правил безпеки праці, безпеки життєдіяльності, охорони навколишнього середовища;
- графічну частину (в залежності від складності професій): робоче

креслення, ескіз, креслення пристрою, інструментів тощо;
Виконання дипломної роботи — головне в самостійній роботі учнів на конкретному або завершальному етапі навчання. Її рівень і якість — основний показник спільної педагогічної і навчальної діяльності.

1.5 Державна кваліфікаційна атестація

Державна кваліфікаційна атестація (ДКА) – завершальний етап навчального процесу, що проводиться державною кваліфікаційною комісією з метою визначення рівня кваліфікації та підготовки випускників до самостійної роботи з обраної професії чи спеціальності, вміння орієнтуватися в різних виробничих ситуаціях.

За місяць до початку календарного року директор формує склад кваліфікаційної комісії (який погоджує з управлінням освіти і науки) та видає наказ про створення постійно діючої кваліфікаційної комісії. Вимоги щодо формування кількісного та її представницького складу викладені у Положенні про організацію навчально-виробничого процесу, затвердженого наказом МОН України від 30.05.2006 року № 419 п.6.

Дипломна робота виконуються з метою перевірки знань та умінь учнів, вміння застосовувати одержані професійні знання, користування довідковою літературою, нормативно-технічною документацією, спонукання учнів до творчої праці.

Теми дипломних робіт повинні відповідати змісту виробничої практики учнів, освітньо-кваліфікаційної характеристики випускника з конкретної професії, визначаються викладачами спеціальних предметів разом з майстрами виробничого навчання, розглядаються методичними комісіями, затверджуються заступником директора з навчально-виробничої роботи та видаються учням до початку виробничої практики.

Терміни зберігання облікових документів для державної кваліфікаційної атестації та проміжної (поетапної) атестації – ідентичні (визначені п.6.24 Положення про організацію навчально-виробничого процесу).

Результати складових атестації: зведену відомість підсумкових оцінок предметів професійної підготовки, щоденники обліку виробничої практики, виробничі характеристики учнів, наряди виконаних кваліфікаційних пробних робіт розглядається кваліфікаційною комісією та оформляються протоколом кваліфікаційної атестації, який зберігається у навчальному закладі протягом 75 років.

Кваліфікаційна атестація є вихідним контролем у формі державних кваліфікаційних іспитів й має на меті встановлення готовності осіб, які здобувають професійно-технічну освіту, самостійно виконувати комплекс робіт чи певну роботу з обраної професії, спеціальності та спеціалізації відповідного розряду (класу, категорії).

Кваліфікаційна атестація базується на державних стандартах професійно-технічної освіти з урахуванням документів, які регламентують організацію навчально-виробничого процесу в професійно-технічних навчальних закладах.

Державні кваліфікаційні іспити включають:

- кваліфікаційну пробну роботу;
- дипломну роботу (або творчу роботу, що її замінює з пояснювальною запискою), проект для випускників вищого ступеня вищого професійного училища, іншого професійно-технічного навчального закладу третього атестаційного рівня;
- іспит або захист дипломної роботи, проекту в межах вимог кваліфікаційних характеристик.

Етапи підготовки Творчої Дипломної Роботи

При підготовці спеціалістів виконання творчої роботи займає важливе місце у визначенні рівня можливості учня – випускника застосовувати набуті знання та вміння на практиці, учні повинні мати:

- цілісні знання про функціонування і розвиток сфери діяльності;
- сформоване вміння самостійно творчо виконувати практичну роботу з цієї галузі.
- розвинутий апарат практичного дослідження та вміння.

На підприємствах, де учні проходять виробничу практику, при проведенні пробних кваліфікаційних робіт і встановленні кваліфікаційного розряду учням підбирають операційні, а не комплексні роботи. Це не кращий спосіб визначити професійні знання, уміння й навички. Тому, учні випускних груп можуть представляти на кваліфікаційну атестацію творчу дипломну роботу. Це самостійна робота учня-випускника, яка спрямована на розв'язання конкретних завдань в області удосконалення техніки, технології, підвищення продуктивності праці, якості випускаємої продукції, розширення технологічних можливостей устаткування. До того ж це ефективний спосіб поповнити матеріально-технічну та комплексно-методичну базу навчального закладу необхідним устаткуванням, навчально-наочними посібниками, діючими моделями.

Робота педагогічного колективу навчального закладу по підготовці учнів до реального дипломування здійснюється під керівництвом заступника директора з навчально-виробничої частини та старшого майстра. Протягом навчального року, що передує випуску учнів, заступник директора з навчально-виробничої частини приймає від викладачів, завідувачів майстернями й лабораторіями заявки на виготовлення навчально-наочних посібників, пристосувань, устаткування, механізмів, реальних зразків продукції.

По мірі нагромадження заявок здійснюється їх систематизація по технічним і технологічним ознакам виготовлення, тобто визначається наявність того чи іншого обладнання, устаткування й рівень кваліфікації викладачів та майстрів виробничого навчання для впровадження робіт, можливість виконання заявленої номенклатури на наявній навчально-виробничій базі, забезпеченість необхідними для виготовлення виробів сировиною, матеріалами, придбаними комплектуючими. Робота з систематизації заявок закінчується до початку нового навчального року.

На початку наступного навчального року для учнів випускних груп методична комісія розглядає тематику реальних робіт і їх виконавців. При цьому враховуються складність роботи, рівень професійних знань, умінь і навичок виконавців, необхідність надання учням практичної допомоги при виконанні

окремих технологічних операцій майстрами виробничого навчання й іншими фахівцями навчального закладу. Крім цього, якщо виріб складний, затверджуються склад творчих груп учнів, які навчаються по одній або різних професіям, наприклад: «офіціант - бармен»; «крavecь - закрійник»; «перукар - флорист»; «крavecь - декоратор вітрин»; «кухар - офіціант» і т.ін.

Після цього кожному учневі - випускнику видається «Завдання на виконання творчої дипломної роботи». Якщо виріб виготовляється групою учнів з різних професій, то кожен отримує завдання, пов'язане тільки з його професією.

Для того, щоб учні підготували пояснювальні записки до своїх творчих реальних робіт, і власне частково свою реальну роботу, при плануванні тематики консультацій до державної кваліфікаційної атестації необхідно внести питання підготовки творчих реальних робіт. На консультаціях координуються графічні схеми виробів, виконуються ескізи окремих деталей і вузлів, розробляються технологічні схеми, оформляються в чорновому варіанті пояснювальні записки.

Виготовлення виробу, деталей, складання вузлів і механізмів, учні випускних груп на базі повної загальної середньої освіти (термін навчання – 1,5 роки) починають на II курсі в першому півріччі (жовтень), а учні випускних груп на базі базової загальної середньої освіти (термін навчання – 3 роки) розпочинають роботу на III курсі - в другому півріччі навчального року. Ці роботи виконуються в період виробничого навчання й виробничої практики на підприємствах. За домовленістю з керівництвом підприємств, учень може виготовляти деталі або вузли своєї дипломної роботи на підприємстві або приходити відповідно до розкладу занять у майстерні училища й виготовляти роботу в них.

Доцільно щоб в дипломних проектах висвітлювалися нові питання, які ще не мали вирішення і застосування в конкретному випадку. Можлива і раціоналізація технологічного процесу на основі застосування більш продуктивного і прогресивного обладнання, пристосування і інструментів.

Виконання таких робіт буде засвідчувати про творчий підхід до вирішення виробничих питань і професійної самостійності робітника. Найбільш здібним учням повинні рекомендуватись такі теми, де можливий найбільший прояв їх самостійності та творчості.

Зміст пояснювальної записки до творчої дипломної роботи

Творчими дипломними роботами, до яких додається пояснювання записки на 5-6 аркушах можна вважати діючі моделі, електрифіковані стенди, муляж, винахідницькі пропозиції, нову технологію виробництва;

Творча дипломна робота складається з двох частин:

1. Пояснювальна записка.
2. Натуральний зразок.

Пояснювальна записка повинна бути загальним об'ємом не менше 6 аркушів і обов'язково складатися з 3 – ох розділів

Розділ I. Вступ (1 аркуш)

У вступі пояснюється чому обрана така тема, за якими параметрами вона важлива, чим вона актуальна і яку практичну цінність вона представляє; об'єм розділу 1 сторінка формату А 4.

Розділ II. Розрахунково – технологічний (Технологічний, якщо робота не пов'язана з розрахунками).

Даний розділ може містити технологічний процес виготовлення зразка (моделі), інструкційно – технологічну карту виготовлення.

Карту пропонуємо оформляти у вигляді таблиці.

Коротка інструкційно – технологічна карта виготовлення виробу

Найменування об'єкту _____

№ опер.	Найменування та зміст операції	Присутність	Інструменти		Допоміжні матеріали	Примітка
			Основний	Допоміжний		

Запропонована таблиця може бути змінена і доповнена за специфікою професії.

Розділ може бути доповнений питаннями з вивченого курсу, згідно прийнятого рішення методичного об'єднання.

Об'єм розділу 4 аркуші формату А4.

Графічна частина при виконанні творчої роботи відсутня, але пояснювальна записка, наприклад, для кравців - обов'язково супроводжується робочим кресленням побудови деталей крою (формат обговорюється на засіданні методичної комісії).

За бажанням учня або за вказівкою консультанта пояснювальна записка супроводжується додатковими кресленнями, схемами, малюнками, світлинами, комп'ютерними програмами й т. ін., які оформляються у вигляді додатків.

Розділ III. Охорона праці та безпека життєдіяльності.

В даному розділі учні повинні запропонувати заходи які б виключали небезпечні ситуації на підприємстві (зокрема на дільницях та робочих місцях, які визначені консультантом роботи).

Даний розділ містить відповіді на питання, які вказані консультантом. Консультант з даного розділу повинен так підібрати питання, щоб вони відображали застосування прийомів та засобів безпечної праці на визначених робочих місцях, зокрема при технологічних операціях, які виконував учень в процесі роботи, а також містити теоретичні відомості з безпеки життєдіяльності.

Об'єм розділу 1 аркуш формату А4.

Оформлена пояснювальна записка повинна показати:

- Вміння учня-випускника обґрунтувати актуальність обраної теми;
- Логіку викладання матеріалу;
- Знання новинок техніки, технологій за професією, які стосуються теми роботи;
- Творчий підхід до обраної теми;
- Використання методів практичного дослідження;
- Можливість знаходити та аналізувати інформацію;
- Дотримання вимог до оформлення.

Пояснювальна записка повинна бути акуратно оформлена: написана чорнилами від руки або надрукована на комп'ютері на одній стороні аркуша паперу формату А4.

Нумерувати аркуші краще в останній момент, коли робота закінчена і загальна кількість аркушів не зміниться. Номера аркушів з яких починаються розділи і питання записуються в змісті. Текст записки повинен бути стилістично грамотним і по можливості коротким. Не слід наводити загально прийнятих виражень, термінів і понять або лишній раз описувати те що зрозуміло із креслення, схеми, малюнку.

При виконанні розрахунків результати вимірювання повинні бути виражені в одній системі і позначені у відповідності до стандартів.

При використанні довідникових даних в тексті роботи потрібно вказувати джерела, з яких вони взяті: точну назву, рік видання, сторінку, номер таблиці. Якщо джерело вказано в переліку використаної літератури, то в дужках ставиться його порядковий номер і сторінка, номер таблиці або формули. Наприклад

В кінці розрахунково-пояснювальної записки приводиться перелік використаної літератури з обов'язковим вказуванням автора, назви видавництва, року видання.

Найбільш суттєві опорні схеми, графіки і діаграми, що розроблені в пояснювальній записці до творчої роботи бажано виконувати на окремих аркушах.

Критерії оцінювання до пояснювальної записки

Оцінка «високого рівня» виставляється у випадках, коли творча робота:

- носить дослідницький характер, містить грамотно викладені теоретичні положення, критичний розбір практичного досвіду по досліджуваній проблемі, характеризується логічним, послідовним викладом матеріалу з відповідними висновками й обґрунтованими реченнями;
- має позитивну рецензію керівника дипломної роботи й рецензента;
- при захисті учень показує глибоке знання питань теми, цікаво презентує свою творчу роботу та вільно оперує даними, під час доповіді використовує ілюстративний (таблиці, схеми, графіки й т.п.) або роздатковий матеріал, легко відповідає на поставлені питання.

Оцінка «достатнього рівня» виставляється у випадках, коли дипломна робота:

- носить дослідницький характер, містить грамотно викладені теоретичні положення, критичний розбір практичного досвіду по досліджуваній проблемі, характеризується послідовним викладом матеріалу з відповідними висновками, але не цілком обґрунтованими реченнями;
- має позитивні відгуки керівника дипломної роботи й рецензента;
- при захисті роботи учень показує знання питань теми, оперує даними дослідження, під час доповіді використовує ілюстративний (таблиці, схеми, гра-

фіки й т.п.) або роздавальний матеріал, без особливих затруднень відповідає на поставлені питання.

Оцінка «середнього рівня» виставляється у випадках, коли дипломна робота:

- носить дослідницький характер, містить грамотно викладені теоретичні положення, базується на практичному матеріалі, але відрізняється поверхневим аналізом практичного досвіду по досліджуваній проблемі, характеризується непослідовним викладом матеріалу й необґрунтованих речень, не може презентувати творчу роботу цікаво;

- у відгуках керівника дипломної роботи й рецензента є зауваження по змісту роботи й методам дослідження;

- при захисті роботи учень проявляє невпевність, показує слабке знання питань теми, не дає повної, аргументованої відповіді на поставлені питання, ілюстративний матеріал підготовлений неякісно.

Оцінка «початкового рівня» виставляється у випадках, коли дипломна робота:

- не носить дослідницького характеру, не містить аналізу практичного досвіду по досліджуваній проблемі, характеризується непослідовним викладом матеріалу, не має висновків або вони носять декларативний характер;

- у відгуках керівника дипломної роботи й рецензента є критичні зауваження;

- при захисті роботи учень не може відповідати на поставлені питання по темі, не знає теорії питання, при відповіді допускає істотні помилки, ілюстративний матеріал до захисту не підготовлений.

Вимоги до творчої роботи (натурального зразка)

Зміст і об'єм практичної частини вказується консультантом при видачі завдання і заноситься в графу бланка завдання.

Для кравців (наприклад, пошив жіночої сукні (назва) з колекції (назва) – випускники проектують та шують виріб):

1. зразки виконувати у відповідності з вимогами робочих креслень;
2. поопераційна обробка супроводжується схемами (зразками), підписуючи зразки номерами операцій;
3. роботу оформлюють у вигляді стандартного планшета розміром 590x395 мм або у вигляді набору зразків, промаркованих номерами операцій.
4. Робота повинна мати охайний вигляд.
5. Робота повинна супроводжуватись таблицею з вказівкою ПІБ учня, групи; ПІБ консультанта та його посада.

Для кухарів, кондитерів, офіціантів, барменів (наприклад, сучасні інструменти (сучасний посуд) бармена (офіціанта, кухаря, кондитера), випускники оформлюють планшет із зразками сучасних інструментів (посуду)):

1. роботу оформляють у вигляді стандартного планшета відповідного розміру із зазначенням назви інструменту (посуду) та операції використання.
2. Робота повинна мати охайний вигляд і супроводжуватись таблицею з вказівкою ПІБ учня, групи; ПІБ консультанта та його посада.

Для офіціантів, барменів (наприклад, приготування, оформлення та подачі малинового напою на 12 осіб в десертному барі категорії «люкс», дитяче свято)

1. роботу оформляють у вигляді реальної подачі напою, з відповідним сервіруванням тематичних столів з підбором посуду, скла та декоруванням на 12 осіб.

2. Робота повинна мати охайний вигляд і супроводжуватись таблицею з вказівкою ПІБ учня, групи; ПІБ консультанта та його посада.

Для виконання складних (комплексних) творчих робіт, рекомендуємо створювати групи з учнів-випускників, які навчаються за різними спеціальностями, котрим можна запропонувати наступне завдання, наприклад:

- **кралець, квіткар** «Виготовлення колекції одягу «Пори року»». Методичне об'єднання, на чолі з заступником директора з навчально-виробничої частини та старшим майстром затверджують ескізи моделей до колекції, та визначають окремі завдання для кожного учня, за своєю професією. Кравці займаються пошиттям моделей одягу, а квіткарі виготовляють декоративне оздоблення з квітів до кожної затвердженої моделі, за ескізом, включаючи шляпки, парасольки, сумочки.

- **Перукар, флорист** «Виготовлення постижорних виробів для весільних зачісок». Методичне об'єднання, на чолі з заступником директора з НВЧ та старшим майстром затверджують ескізи постижорних виробів до колекції, та визначають окремі завдання для кожного учня, за своєю професією. Перукарі виготовляють постиж з волосся, а флористи виготовляють декоративне оздоблення з штучних квітів до кожної затвердженої моделі, за ескізом, пропонуючи форми букетів (парасольки, сумочки, веєри).

- **Кухар, кондитер** «Виготовлення муляжів блюд для свята (назва, наприклад День закоханих, корпоративне свято, новорічне свято)». Методичне об'єднання, на чолі з заступником директора з НВЧ та старшим майстром затверджують назви блюд, та визначають окремі завдання для кожного учня, за своєю професією. Кухарі виготовляють муляжі перших, других страв, кондитери – муляжі святкових тортів, або тістечок, або солодких страв. Також в якості технологічних карт учням можна запропонувати виготовлення плакатів (банерів), якими на подальше може користуватися викладач або майстер на уроках.

Можна підключити до творчої групи випускників групи кравців (пошив скатертин, серветок та чохлів для стільців), флористів (виготовляють тематичну композицію з штучних квітів та тематичні композиції для оформлення залу).

Етапи підготовки творчої дипломної роботи

Послідовність виконання дипломної роботи учнем включає наступні етапи:

- вибір і обґрунтування теми разом з керівником творчої роботи;
- одержання завдання на дипломну роботу;
- вибір технології виконання роботи;
- складання разом з керівником роботи календарного графіка з вказівкою строку завершення окремих етапів;

- підбір матеріалів відповідно до наміченого плану;
- вивчення й систематизація зібраних матеріалів;
- уточнення окремих питань у консультанта й керівника дипломної роботи;
- подання тексту роботи на перевірку керівнику по мірі написання окремих розділів, за графіком;
- письмовий виклад результатів дослідження й формулювання висновків;
- виконання практичної творчої роботи;
- внесення виправлень і доповнень у роботу за зауваженнями керівника;
- оформлення й брошування роботи;
- подання роботи на рецензію;
- підготовка до захисту дипломної роботи: написання тексту виступу, відбір і оформлення графічного (ілюстративного) матеріалу, що виноситься на захист;
- отримання заліку по переддипломній виробничій практиці;
- захист дипломної роботи.

Робота учня з літературними джерелами та web-ресурсами мережі інтернет

Успішне виконання творчої роботи припускає докладне й творче вивчення літературних джерел та Web-Ресурсів мережі Інтернет. При підборі літературних джерел варто звертатися до алфавітних і предметних каталогів бібліотек, спеціальних бібліографічних довідників, тематичних збірників літератури, покажчиків журнальних статей, добірок газет, використовувати посилання на опубліковані роботи, наявні в монографіях, брошурах, статтях. Бажано звертатися до видань останнього років, тому що в них найбільше повно освітлена теорія й практика досліджуваної теми. Список літератури повинен бути погоджений з керівником дипломної роботи. Вивчення літературних джерел супроводжується виписками й конспектуванням. Конспектувати треба, в основному, ті джерела, які по змісту дипломної роботи можуть бути широко використані, в інших випадках досить обмежитися виписками. При цьому доцільно фіксувати, з якого джерела взято матеріал і в якій частині дипломної роботи його варто використовувати. Дослівні тексти оформляються як цитати (у лапках) із вказівкою прізвища автора, його ініціалів, повної назви книги або статті, видавництва, місця й року видання, номера журналу, сторінки й т.ін. Це надалі полегшить обробку матеріалу й складання бібліографічного списку.

При зборі інформації для дипломного дослідження не слід забувати про можливості мережі Інтернет. І якщо головним джерелом фундаментальної теоретичної й аналітичної інформації служать бібліотечні фонди, то в роботі з фактичною інформацією більшу допомогу може зробити комп'ютер. На відміну від друкованої інформації дані, опубліковані в Інтернеті, постійно оновлюються, що дозволяє оперативнo одержувати інформацію з тематики, яка цікавить.

При цьому варто враховувати, що жодна з баз даних Інтернету не є всеосяжною, і якість наданої інформації має потребу в критичній оцінці. Пошук інформації в Інтернеті пропонується проводити з урахуванням наступних рекомендацій:

- бажано уникати прямолінійного пошуку по одному слову, краще задавати пошуковій системі групу ключових слів або фразу;
- для пошуку по групі слів або по ключовій фразі рекомендується використовувати не будь-яку пошукову систему, а ту, котра найбільш знайома, тому що в різних системах використовуються різні правила для запису групи слів (правила потрібно знати);
- при пошуку за одним словом доцільно застосовувати якнайбільше різних пошукових систем.

Захист творчої дипломної роботи

Захист проходить в присутності державної кваліфікаційної комісії, склад якої затверджується наказом директора.

Необхідно мати на увазі найбільш важливі моменти цього відповідального етапу:

Порядок захисту оголошує голова державної кваліфікаційної комісії. Кожен учень виступає з доповіддю на 10-15 хвилин, яку він підготував завчасно, розкриваючи в ній стисло і глибоко, аргументовано і чітко висвітлюючи актуальність теми, мету і завдання дослідження, основний зміст роботи та її наслідки. Слід додати, що, доповідь про зміст та важливість роботи повинна бути спрямована більшою мірою на викладення висновків, конкретних пропозицій. Доповідь супроводжується демонстрацією самої творчої роботи. Мова доповідача повинна бути вільною, чіткою, емоційною і правильною. Наприкінці виступу слід подякувати усім, хто допомагав у підготовці роботи.

2. Не слід затягувати доповідь, після її завершення члени державної комісії обов'язково присутні зададуть питання кожному випускнику. Ці питання або безпосередньо стосуються проблеми, або певним чином пов'язані з нею. Короткі, влучні по суті відповіді на запитання свідчать про те, наскільки вільно та глибоко учень володіє знаннями з цієї проблеми та відповідної літератури, а також показують його загальну ерудицію.

3. Зразу після відповідей учня на запитання фактично розгортається обговорення творчої роботи. Керівник роботи зачитує відгук.

Державна кваліфікаційна комісія після захисту робіт усіх учнів на закритому засіданні, в присутності лише керівника і майстра виробничого навчання, обговорює та виставляє у відомість і протокол захисту остаточну оцінку творчої роботи за дванадцятибальною системою. При цьому враховуються критерії оцінки дипломної роботи та її захисту навчальні досягнення учнів, виробничі характеристики та присвоюється відповідна кваліфікація і оформляється протокол.

Після обговорення і виставлення державною комісією оцінок голова комісії оголошує їх усім присутнім, робить узагальнюючі висновки з питань підготовки дипломних робіт та їх захисту в цілому, висловлює рекомендації комісії. Найбільш цінні та цікаві творчі роботи рекомендуються для ознайомлення учнів навчального закладу перехідного контингенту.

Наслідки роботи державної комісії обговорюються на засіданнях педагогічної ради. Творчі роботи після захисту залишаються в навчальному закладі. Кращим учням, творчі роботи яких продемонстрували їх якісну підготовку та схильність до творчої, креативної праці, можна пропонувати і рекомендувати продовжити навчання у вищому навчальному закладі відповідного профілю.

Захист дипломної роботи розкриває не тільки вміння учня виконати творчу роботу, але й доповнює уявлення про самостійність виконаної роботи, вільне володіння матеріалом, рівень підготовки кваліфікованого робітника в цілому.

Етапи підготовки творчої дипломної роботи (алгоритм)

Термін виконання	Зміст роботи	Хто відповідає
Поточний рік, який передуює випуску	Формування заявок на виготовлення навчально-наочних посібників, пристосувань, устаткування, механізмів, реальних зразків продукції.	Викладачі, завідувачі майстернями й лабораторіями.
Кінець навчального року	Систематизація заявок по технічним і технологічним ознакам виготовлення, тобто визначається наявність того чи іншого обладнання, устаткування й рівень кваліфікації викладачів та майстрів виробничого навчання для впровадження робіт, можливість виконання заявленої номенклатури на наявній навчально-виробничій базі, забезпеченість необхідними для виготовлення виробів сировиною, матеріалами, придбання комплектуючих.	Заступник директора з НВЧ, старший майстер
За графіком	Розгляд, вибір та обґрунтування тематики творчих робіт та їх виконавців	Заступник директора з НВЧ, старший майстер, голови МК та майстри в/н
За графіком	Видача завдання на виконання творчої дипломної роботи. Разом з учнем (учнями) необхідно провести: <ul style="list-style-type: none"> • вибір технології виконання та підбір матеріалів до виконання роботи; • складання календарного графіка з вказівкою строку завершення окремих етапів; 	Керівник роботи та майстер в/н
За графіком	Консультації та координування учнів з питань	Керівник роботи, майстер в/н та

	<ul style="list-style-type: none"> • вивчення й систематизація зібраних матеріалів; • відбору і оформлення графічного (ілюстративного) матеріалу, що виноситься на захист; • уточнення окремих питань; • подання тексту роботи на перевірку керівнику по мірі написання окремих розділів, за графіком; • письмового викладу результатів дослідження й формулювання висновків; • виконання практичної творчої роботи 	учень (учні)
--	---	--------------

1.6 Методичні рекомендації про порядок проведення та оформлення облікової документації з поетапної атестації в ПТНЗ

Воснову методичних рекомендацій покладено вимоги наказів Міністерств освіти і науки України від 10.07.2015 № 746 «Про затвердження Змін до наказу Міністерства освіти і науки України від 30 травня 2006 року № 419» (zareєстровано в Міністерстві юстиції України 29 липня 2015 р. за № 913/27358) та від 30.05.2006 року № 419 «Про затвердження Положення про організацію навчально-виробничого процесу у професійно-технічних навчальних закладах» (zareєстрованого у Міністерстві юстиції України 15 червня 2006 року за № 711/12585).

Кваліфікаційна атестація є вихідним або проміжним контролем відповідно у формі державних кваліфікаційних іспитів або кваліфікаційних іспитів на завершальному етапі певного проміжного ступеня навчання й має на меті встановлення готовності осіб, які здобувають професійно-технічну освіту, самостійно виконувати комплекс робіт чи певну роботу з обраної професії, спеціальності та спеціалізації відповідного розряду (класу, категорії).

Для надання адресної методичної допомоги педагогічним працівникам ПТНЗ, які здійснюють підготовку кваліфікованих робітників, стосовно проведення поетапної атестації (проміжного контролю) на відповідний розряд, НМЦ ПТО у Дніпропетровській області оформлено узагальнену інформацію про порядок проведення та оформлення облікової документації проміжної атестації, орієнтовні завдання з предметів професійно-теоретичної й професійно-практичної підготовки (ККЗ) та зразки оформлення протоколів до них відповідно.

Контроль за навчально-виробничим процесом.)

Перш за все слід нагадати, що:

ПТНЗ, органи управління освітою, засновники ПТНЗ організують та здійснюють поточний, тематичний, проміжний і вихідний контроль навчальних досягнень учнів, слухачів, їх кваліфікаційну атестацію .

Поточний контроль - передбачає поурочне опитування учнів, слухачів, проведення контрольних і перевірних робіт, тематичне тестування та інші форми контролю, що не суперечать етичним та медико-педагогічним нормам.

Тематичний контроль - застосовується для оцінювання навчальних досягнень учнів, слухачів по завершенню вивчення теми робочої навчальної програми.

Педагогічні працівники, органи управління освітою, засновники ПТНЗ самостійно обирають форму поточного, тематичного контролю рівня навчальних досягнень учнів, слухачів.

Проміжний контроль передбачає семестрові заліки, семестрову атестацію (іспити), річні підсумкові заліки, річну атестацію (річні підсумкові іспити), проміжну кваліфікаційну атестацію (кваліфікаційний іспит), індивідуальні завдання учням, слухачам.

Вихідний контроль передбачає державну кваліфікаційну атестацію, яка включає: кваліфікаційну пробну роботу, яка відповідає вимогам освітньо-кваліфікаційної характеристики випускника ПТНЗ відповідного кваліфікаційного рівня; державний кваліфікаційний іспит або захист дипломної роботи, проекту чи творчої роботи, що їх замінює.

Періодичність і форми проміжного та вихідного контролю визначаються робочими навчальними планами.

Додержання зазначених у робочому навчальному плані конкретних форм проміжного і вихідного контролю та їх періодичність не є обов'язковими. (Розділ Контроль за навчально-виробничим процесом.)

Облік навчальної роботи

Основними документами обліку навчальної роботи в ПТНЗ є журнали теоретичного і виробничого навчання установленої форми, у яких педагогічні працівники здійснюють облік проведення навчальних занять, оцінювання навчальних досягнень, поведінки учнів, слухачів, відвідування ними занять та виконання робочих навчальних планів і робочих навчальних програм, а також відмітку про групу здоров'я учня відповідно до висновку медичної комісії .

Журнали обліку навчальної роботи ведуться та зберігаються згідно з чинним законодавством.

Організація проведення семестрових, річних атестацій і заліків з навчальних предметів (професійно-теоретичної, загальнотехнічної підготовки тощо), що входять у додаток до диплома (свідоцтва), фізичної підготовки та перевірних робіт)

Семестрові, річні атестації і заліки з навчальних предметів, що входять у додаток до диплома (свідоцтва) є формою проміжного контролю знань учнів, слухачів.

Вони проводяться в терміни, що передбачені робочими навчальними планами.

До атестації з навчальних предметів, що входять у додаток до диплома (свідоцтва) допускаються учні, слухачі, які мають річні оцінки не нижче 4 балів з професійно-практичної підготовки і з усіх навчальних предметів (професійно-теоретичної, загальнотехнічної підготовки тощо), що входять у додаток до диплома (свідоцтва) та зразкову або задовільну поведінку.

Атестації з навчальних предметів, що входять у додаток до диплома (свідоцтва), передбачаються робочим навчальним планом і проводяться атестаційними комісіями, до складу яких входять, як правило, заступники керівника ПТНЗ, викладачі відповідних предметів ПТНЗ або викладачі запрошені з інших навчальних закладів чи установ.

Результати атестації заносяться (прописом) до протоколу встановленого зразка та (цифрами) до журналу обліку теоретичного навчання і в зведену відомість.

Звільнення учнів, слухачів від атестації та заліків здійснюється відповідно до наказу керівника ПТНЗ.

Перевірні роботи є формою поточного контролю вмінь та навичок учнів, слухачів.

Перевірні роботи з виробничого навчання проводяться майстром виробничого навчання за відповідними графіками і переліками в кожній навчальній групі під керівництвом старшого майстра відповідно до робочої навчальної програми з професійно-практичної підготовки.

Порядок проведення державної підсумкової атестації із загальноосвітніх предметів та кваліфікаційної атестації

Кваліфікаційна атестація проводиться відповідно до Положення про порядок кваліфікаційної атестації та присвоєння кваліфікації особам, які здобувають професійно-технічну освіту, затвердженого наказом Міністерства праці та соціальної політики України та Міністерства освіти України від **31.12.98 N 201/469(z0124-99)** та зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 01.03.99 за N 124/3417.

Час на проведення кваліфікаційної атестації виділяється за рахунок кількості годин, відведених на професійно-практичну підготовку.

Поетапна (проміжна) кваліфікаційна атестація проводиться діючою протягом навчального року кваліфікаційною комісією, склад якої повинен бути погоджено департаментом освіти і науки облдержадміністрації.

Поетапна (проміжна) кваліфікаційна атестація включає:

кваліфікаційну пробну роботу за рівнем кваліфікації, встановленим робочим навчальним планом на даний етап професійної підготовки, відповідно до вимог кваліфікаційної характеристики професії певного проміжного розряду;

проміжну кваліфікаційну атестацію з предметів загально-професійної та професійно-теоретичної підготовки, включених у програму професійної підготовки певного проміжного розряду.

Перелік пробних кваліфікаційних робіт та їх зміст визначається майстром виробничого навчання, погоджується старшим майстром та керівниками відпо-

відних підрозділів підприємств, де учні проходять виробничу практику на проміжний етап, розглядається на засіданні методичної комісії та затверджується заступником директора з навчально-виробничої роботи (додаток № 1).

Під час виробничої практики на підприємстві, організації, установі чи у сфері послуг учні/слухачі виконують кваліфікаційні пробні роботи згідно наряду, у якому її керівник оцінює виконання навчально-виробничих робіт, та по їх закінченню робить загальний висновок про результати виконаних робіт (додаток 2). На проміжні пробні кваліфікаційні роботи видається наряд, необхідна технічна документація та інструкційно-технологічна документація.

Для робітничих професій, у яких не передбачено встановлення відповідного тарифного розряду, класу або категорії роботодавець оформляє на учня/слухача «Висновок про досягнутий рівень кваліфікації» (додаток 2а).

Проміжні кваліфікаційні (пробні) роботи учнів/слухачів проводиться безпосередньо на робочих місцях на підприємстві, організації, установі чи у сфері послуг з метою встановлення здобутих знань, умінь і практичних навичок, що необхідні для досягнення відповідного рівня кваліфікації, встановленими кваліфікаційними характеристиками і державними стандартами, а також з метою забезпечення їх соціальної, психологічної і професійної адаптації в трудових колективах. Як виняток, дозволяється проведення кваліфікаційних (пробних) робіт в майстернях, навчальних господарствах та на полігонах навчального закладу з письмового дозволу департаменту освіти і науки обласної державної адміністрації.

Пробні кваліфікаційні роботи проводяться за графіком, затвердженим директором ПТНЗ. Про час і місце їх виконання учнів повідомляють завчасно.

У приміщеннях, де будуть виконуватися пробні кваліфікаційні роботи для учнів організуються індивідуальні робочі місця, які забезпечуються устаткуванням, обчислювальною технікою, приладами, інструментами, матеріалами та довідковою літературою.

Необхідно звернути увагу на нормування робіт, які надаються для виконання пробної кваліфікаційної роботи (виконується за рахунок часу, відведеного на виробничу практику; узгоджується зі старшим майстром).

При оформленні учням/слухачам нарядів на кваліфікаційні пробні роботи навчальній частині ПТНЗ слід брати до уваги «Типові норми часу ...» на певні види робіт відповідної галузі виробництва, а також «Перелік кваліфікаційних пробних робіт при підготовці робітничих професій за державними стандартами ПТО». Для робітничих професій, на які відсутні державні стандарти ПТО, навчальні заклади разом з фахівцями підприємств, організацій та установ складають відповідний перелік кваліфікаційних пробних робіт згідно кваліфікаційної характеристики.

Особливо слід звернути увагу на те, що теоретична частина виконання кожного завдання повинна включати знання з предметів загально-професійної, професійно-теоретичної підготовки, які включені до ДСПТО та робочого навчального плану відповідно, обов'язково включати питання з предмету «Охорона праці» (безпосередньо ситуації, що стосується даної професії).

За результатами проведення проміжної кваліфікаційної атестації (ККЗ) з предметів загально-професійної та професійно-теоретичної підготовки (орієнтовні завдання з предметів професійно-теоретичної підготовки, протокол проведення іспиту (заліку) з предметів професійно-теоретичної підготовки (додаток № 4) та виконання учнями пробної кваліфікаційної роботи, оформляється протокол засідання кваліфікаційної комісії з проміжної (поетапної) атестації (додаток № 5).

і досяг (ла) наступних виробничих показників

(відповідність і самостійність ведення технічного та технологічного процесів;

виконання встановлених виробничих норм і показників; вміння та навички виконання обумовлених виробничих завдань,

їх своєчасність та обґрунтованість; дотримання вимог охорони праці, техніки безпеки тощо)

Якість виконаних робіт і досягнуті виробничі показники

(Прізвище та ініціали учня / слухача)
відповідають кваліфікаційним вимогам професії

(повна назва професії)

м.п. Керівник підприємства
установи, організації

(Прізвище та ініціали)

(повна назва)

(підпис)

Додаток 1
Затверджую
заступник дирек
тора з
НВР ПТНЗ

від ____ 20__

р.

**Перелік
кваліфікаційних пробних робіт**
навчальна група № ____, курс навчання _____

(назва професії)

№ з/п	Назва робіт, операцій	Розряд	Норма часу на одиницю	Кількість* одиниць виробів, операцій	Всього часу
1	2	3	4	5	6

* Кількість одиниць (виробу, операцій, тощо) залежить від складності виконаних робіт і пропорційно до загального часу визначеного на виконання пробної кваліфікаційної роботи.

Майстер в/н _____
(прізвище, ім'я, по батькові)

Обговорено на засіданні методкомісії Протокол від ____ 20__ р.
№ ____

Або зверху зліва

Наряд
на виконання кваліфікаційної пробної роботи
 навчальна група № ____, курс навчання _____

назва професії

назва професійно-технічного навчального закладу

№ з/п	Прізвище, ініціали учня	Назва робіт	Розряд	Кількість робіт	Норма часу	Початок роботи	Кінець роботи	Всього затра-	% виконання роботи
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10

Майстер в/н групи _____
 (прізвище, ім'я, по батькові)

М.П. Відповідальний працівник підприємства (дільниці, цеха) _____
 (прізвище, ім'я, по батькові)

**Протокол
кваліфіційних пробних робіт**
навчальна група № ____, курс навчання _____

назва професії

назва професійно-технічного навча-
льного закладу

від _____ 20_ р.

№ з/п	Прізвище, ініціали уч-ня	Назва робіт	Розряд	Оцінка	Примітка
1	2	3	4	5	6

Не з'явилися* : _____

(прізвище, ім'я, по батькові учня)

Майстер в/н _____

(прізвище, ім'я, по батькові)

М.П. Відповідальний працівник підприємства

(прізвище, ім'я, по
батькові)

Додаток 4
Затверджую
директор ПТНЗ

_____ від _____

_____ 20_ р.

Протокол
проведення іспиту (заліку) з предметів професійно-теоретичної підготовки
навчальна група № _____, курс навчання _____

назва професії

_____ назва професійно-технічного навча-
льного закладу
від _____ 20_ р.

№ з/п	Прізвище, ініціали учня	Номер білета	Оцінка (прописом) атестаційна	
			4	5
1	2	3	4	5

Викладач _____
(прізвище, ім'я, по батькові)

Асистент _____
(прізвище, ім'я, по батькові)

**Протокол
засідання кваліфікаційної комісії з проміжної (поетапної) атестації**

назва професійно-технічного навчального закладу

навчальна група № ____, курс навчання _____

назва професії

Голова комісії

прізвище, ім'я, по батькові (посада)

Члени комісії

прізвище, ім'я, по батькові (посада)

Комісія розглянула результати навчальних досягнень учнів за відповідний етап підготовки, кваліфікаційних пробних робіт, іспиту з професійно-теоретичної підготовки, виробничої характеристики і постановила:

1. Зазначеним у списку особам присвоїти кваліфікацію:

№ з/п	Прізвище, ім'я, по батькові	Рік, місяць, число народження	Оцінка		Професія, спеціальність, та кваліфікація (розряд, клас, категорія), що присвоюється	Висновок кваліфікаційної комісії з поетапної атестації
			Кваліфікаційна пробна робота	Іспит (залік)		
1	2	3	4	5	6	7

Не з'явилися : _____

_____ (прізвище, ім'я, по батькові учня)

М.П. _____ навчального закладу

Голова комісії

_____ (підпис)

« _____ » _____ 200__ р.

Члени комісії

_____ (підписи)

*Повторна кваліфікаційна атестація для учнів, які не з'явилися проводиться у терміни визначені **розділом 8.7 «Переведення учнів на наступний курс навчання та проведення повторної атестації і заліків»** Повторна атестація та повторні заліки можуть проводитися для учнів невипускних груп у будь-який час, установлений ПТНЗ, але не раніше ніж через 10 днів після атестації чи заліків і не пізніше 30 вересня наступного навчального року. За таким же порядком проводиться атестація та заліки для учнів, які не атестувалися та не здавали заліків з навчальною групою.

Професійно-теоретична підготовка
 Комплексне кваліфікаційне завдання № 8
 з професії: 7133,7141,7132 «Штукатур, маляр, лицювальник-плиточник»

Ви працюєте штукатуром 3-го розряду, маляром 3-го розряду, лицювальником-плиточником 3-го розряду. Вам пропонується виконати вказані роботи згідно з варіантом.

Опишіть технологічну послідовність виконання робіт, методи контролю запропонованих всіх видів робіт. Для цього підберіть, технологічно і економічно обґрунтуйте необхідне обладнання, інструмент, матеріали, виконайте відповідні розрахунки витрат матеріалів, вкажіть заходи безпеки при виконанні даних робіт.

Варіант	Штукатурні роботи 3 розряд	Лицювально-плиточні роботи 3 розряд	Малярні роботи 3 розряд
1	Обштукатурювання кабінки душа довжина 1,5 х 1 м висота 2,5 м	Облицювання зовнішніх стін керамічною плиткою на сучасних розчинових сумішах ТМ «CERESIT» CM11, довжина 5 м, висота 2,5 м витрати 3,5кг/м ²	Підготування нової поверхні під фарбування вапняним складом довжина 5 м висота 3 м витрати,45кг/м ²
2	Обштукатурювання плавального басейну торкрет-штукатуркою довжина 50 м висота 3 м	Облицювання стін гіпсокартонними листами по металевому каркасу довжина стіни 10 м висота 3 м	Пофарбування стін емаллю механізованим способом довжина стіни 10 м висота 2,5 м витрати 0,2кг/м ² за 1 раз
3	Обштукатурювання рустів з/б перекривають довжина 40 м ширина 0,015 м	Настилання підлоги з карт килимової мозаїки на сучасних розчинових сумішах ТМ«БудМайстер» «FLEX-W», довжина 50 м, ширина 10 м, витрати 2кг/м ²	Обклеювання стелі вініловими шпалерами довжина 4 м ширина 5 м витрати клею 0,04кг/м ²

Термін виконання - 2 години

Професійно-практична підготовка

Комплексне кваліфікаційне завдання №20

з професії «Штукатур, маляр, лицювальник-плиточник» (Код 7133, 7132, 7141)

Вам необхідно виконати роботу:

Варіант	Штукатурні роботи 3 розряд	Лицювально-плиточні роботи 3 розряд	Малярні роботи 3 розряд
1	Розкрій гіпсокартонних листів для облицювання поверхні Норма часу 1 кв.м за 0,67год Денне завдання 10 кв.м	Набити дроту у сітку на дерев'яну поверхню під облицювання. Площа 15 кв.м Норма часу 1 кв.м за 1,9год Денне завдання 10 кв.м	Нанести шпаклівку на поверхню стін шпателем і надати поверхні фігурної структури, фігурним валиком. Довжина 5,5 м Висота 2.5м Норма часу 1 кв.м за 0,97год Денне завдання 10 кв.м
2	Установка гіпсокартонних листів, кріплення їх на мастиці . Норма часу 1 кв.м за 1,9год Денне завдання 10 кв.м	Набити цвяхи та оплести дротом на дерев'яну поверхню під облицювання. Площа 10кв.м Норма часу 1 кв.м за 1,9год Денне завдання 10 кв.м	Шпаклювання та шліфування обштукатурованої поверхні під фарбування вододispersною фарбою . Довжина 17 м Ширина 5м Норма часу 1 кв.м за 0,36год Денне завдання 30 кв.м
3	Обробити гіпсокартонні шви сумішшю та самоклеючою плівкою. Довжина 30 пг.м Норма часу 1 пг.м за 0,23год Денне завдання 50 пг.м	Прогрунтувати поверхню емульсією під облицюванням. Довжина 19 м Висота 2.5м Норма часу 1 кв.м за 0,57год Денне завдання 30 кв.м	Нанесення акрилової водної фарби на поверхню, ручним валиком. Довжина 13 м Висота 2.5м Норма часу 1 кв.м за 0,69год Денне завдання 30 кв.м

Термін виконання - 6 годин

Професійно-теоретична підготовка

Комплексне кваліфікаційне завдання № 5

з професії: 7241 «Електромонтер з ремонту та обслуговування електроустаткування»

(3 розряд)

1.1.В молочному блоці змонтовано устаткування для доїння корів.

Вибрати кабель живлення доїльної установки.

1.2.Визначити вартість електроенергії, яка витрачається електроустановкою за рік.

1.3.Визначити заходи безпечного обслуговування електрообладнання в молочному блоці.

Умови використання установки.

№ п/п	Назва показника	№ варіанту			Примітка
		1	2	3	
1	Тип доїльної установки	АДМ-8А-1	ДАС-2В	УДС-3А	
2	Встановлена потужність (Р), кВт	3	4	5,5	
3	Середньорічне напруження (Тріч), год	1500	1400	1600	
4	Вартість електроенергії (α) грн. за 1кВт·год.	0,196	0,196	0,196	
5	$\cos\alpha$ вакуумного насоса	0,88	0,88	0,89	
6	Напруга мережі (U), В	380	380	380	
7	ККД двигуна (η)	0,845	0,87	0,88	

Термін виконання - 2 години

Професійно-теоретична підготовка

Комплексне кваліфікаційне завдання № 5

з професії: 7241 «Електромонтер з ремонту та обслуговування електроустаткування»

(3 розряд)

Підготувати асинхронний електродвигун з короткозамкненим ротором до пуску, визначивши попередньо «кінці» і «початки» виводів обмоток.

Умови використання установки

№ варіанта		1	2	3	Примітка
Назва показника					
1	Виміряти опір ізоляції	мегометр	мегометр	Мегометр	
2	Спосіб визначення «кінців» і «початків»	Методом підбору фаз	Методом трансформації	Методом відкритого трикутника	

Термін виконання - 4 години

Професійно-теоретична підготовка

Комплексне кваліфікаційне завдання № 15

з професії: 8331 “Тракторист-машиніст сільськогосподарського виробництва (категорія В1)”

1. Ви працюєте трактористом-машиністом категорії А1, А2, В1 у сільськогосподарському підприємстві. Вам необхідно провести обмолот гороху комбайном- підбирачем. Обґрунтуйте вибір комбайна з підбирачем. Опишіть будову й регулювання підбирача. Назвіть агротехнічні вимоги до комбайну. Яких правил безпеки праці повинен дотримуватися тракторист (робота на комбайні).

2. При огляді комбайну виявлена несправність – підбирача-комбайна. Описати будову, роботу та технологічне налагодження підбирача.

Варіант	Комбайн	Підбирач	Площа	Несправність
I	Дон -1500Б	Підбирач комбайна	400	Великий зазор між кінцями підбираючими пальцями і поверхнею поля.
II	КЗС-9-1 «Славутич»	Підбирач комбайна	450	Струшування валка перед підбирачем.
III	«ЛАН»	Підбирач комбайна	400	Поломка пружинних пальців транспортера.

Термін виконання: 3 години

Професійно-теоретична підготовка

Комплексне кваліфікаційне завдання № 5

з професії: 8331 “Тракторист-машиніст сільськогосподарського виробництва (категорія В1)”

Вам необхідно підготувати комбайна ДОН-1500 або (СК-5 «Нива») до підбирання гороху з валків, а також провести підбирання зернових культур з валків на площі 2 га.

Термін виконання: 7 годин.

1.7. Комплексно-методичне забезпечення – запорука якісної підготовки кваліфікованих робітників

Сьогодні компетентність фахівця – це сукупність особистісних та професійних **компетенцій**, які забезпечують оновлення змісту професійної освіти і дадуть змогу випускникові фахово використовувати знання та вміння на робочому місці на рівні встановлених вимог, досягати очікуваних результатів, швидко адаптуватися до змінних умов виробничого середовища, бути конкурентоспроможним на ринку праці, використовувати і розвивати власні творчі здібності.

Підготовка професійно-компетентного робітника потребує нових підходів до організації навчання, визначення нових дидактичних завдань, оновлення змісту навчально-методичного забезпечення професійної підготовки, застосування сучасних і ефективних технологій навчання.

Особливої актуальності в процесі формування професійно-компетентного випускника набувають дидактичні принципи, що є провідними у професійному навчанні: виховання і навчання на основі продуктивної праці; навчання на основі формування знань, умінь і навичок; науковість у навчанні; систематичність; зв'язок практики з теорією; свідомість і активність учнів у навчанні; оволодіння навичками, складними вміннями, оптимальне поєднання навчання в майстернях, лабораторіях, полігонах і на виробництві.

Ці принципи враховують інноваційні тенденції як на виробництві, так і в освіті, визначають зміст, організаційні форми, засоби і методи навчання в навчальних закладах профтехосвіти.

Головним завданням професійно-технічного навчального закладу в контексті оновлення змісту професійної підготовки кваліфікованих робітників це створення таких умов для запровадження інноваційних методів і технологій навчання, які дали б змогу інтенсивно формувати в учнів такі професійні та ключові компетенції, що у майбутньому дадуть їм право зайняти активну життєву позицію.

Шляхами оновлення змісту професійної підготовки є:

- **вивчення вимог роботодавців**, провідних фахівців галузі до майбутніх випускників, потенційних працівників підприємств у формі анкетування, співбесід, залучення фахівців виробництва до участі в роботі державних

кваліфікаційних комісій; ознайомлення майстрів виробничого навчання та викладачів спецтехнологій із новітнім обладнанням, устаткуванням, програмними засобами, технологічними процесами які відбуваються у формі стажування, екскурсій на підприємствах, спілкування з професіоналами-практиками в процесі організації виробничої практики для учнів навчального закладу.

- **внесення змін до навчальних планів та програм** на основі вивчення вимог роботодавців до кваліфікаційного рівня випускника.

- **роботодавець хоче бачити** не тільки навченого основних прийомів роботи працівника, а й відповідальну, творчу, **активну особистість**. Досягти цього допомагає впровадження сучасних форм, методів і технологій проведення навчальних занять: уроки з використанням проектних та особистісно орієнтованих технологій.

Педагоги повинні застосовувати такі методи навчання, як командні ігри, тести, тренінги, групові дослідження. Великої уваги заслуговують ділові ігри, які дають учням змогу якнайкраще проявити свій професіоналізм, компетентність, уміння застосовувати здобуті знання. Організуючи таким чином навчання, можна одночасно реалізувати всі дидактичні принципи професійного навчання та декілька цілей: збагачення знань з предмета: розвиток професійних навичок; розвиток особистісних якостей: формування цінностей: розвиток почуття громадського обов'язку; формування підприємницької поведінки;

- **оновлення змісту комплексно-методичного забезпечення** - проблема досить актуальна в сучасних умовах розвитку освіти. Ця діяльність тісно пов'язана з рівнем професійної майстерності педагогічних працівників (технологічна грамотність, рівень володіння інформаційно-комунікаційними технологіями, розуміння тенденцій розвитку виробництва, впровадження сучасних виробничих технологій підприємств галузі тощо).

Одним із напрямів дослідницької діяльності викладачів і майстрів виробничого навчання є **розробка та експериментальна перевірка педагогічних технологій, навчально-методичних комплексів**. Перевага надається особистісно орієнтованим, розвивальним, активним та ін-терактивним методам і формам організації навчального процесу, при яких навчальний процес відбувається на основі постійної активної взаємодії учнів та педагогів. Для реалізації цієї мети в ПТНЗ потрібно проводити навчання педагогічних працівників основ комп'ютерної грамотності, використання ІКТ у навчальному процесі, широке залучення мультимедійних пристроїв та інструментів Інтернет для активізації пізнавальної діяльності учнів, проводити педагогічні тренінги, майстер-класи тощо.

Інноваційна діяльність має здійснюватися на широкій науковій основі, зокрема з урахуванням провідних теоретичних положень, обґрунтованих ученими з проблем теорії і методики професійної освіти, педагогічного досвіду, що відображає нове мислення викладачів і майстрів виробничого навчання. Це потребує від педагогів ПТНЗ готовності до діяльності дослідницького характеру, зокрема вміти здійснювати аналіз виробничого або педагогічного процесу, виявляти причини, що призвели до негативних наслідків, визначати педагогічні умови, котрі забезпечують результативність процесу навчання, критерії онов-

лення змісту професійної освіти, проектувати педагогічні технології, моделювати навчально-виробничий процес.

В умовах інформаційного суспільства, його невпинного і стрімкого розвитку, зростаючих вимог до сучасного випускника, оновлення змісту професійної освіти відбувається у напрямках впровадження нових стандартів підготовки кваліфікованих кадрів, упровадження сучасних форм, методів і технологій у навчальний процес, внесення змін до навчальних планів і програм підготовки до вимог ринку праці та роботодавців, а також зміна власних світоглядних позицій педагогічних працівників, їхнє ставлення до своєї професійної діяльності.

Враховуючи реалії сьогодення, спад в економіці держави, тенденції до зменшення кількості працюючих підприємств, скорочення працюючих та штучне зменшення облікової чисельності персоналу на підприємствах, співпраця навчального закладу з роботодавцями-замовниками кадрів є актуальною проблемою, оскільки навчальний заклад повинен ставити перед собою завдання оновлення змісту професійного навчання як одну з умов підготовки конкурентоспроможного випускника.

Сучасний ринок праці постійно змінює свої пріоритети, тож професійні заклади мають бути гнучкими в підготовці майбутнього кваліфікованого робітника з високим рівнем професійної компетентності.

Для чого створюємо КМЗ?

- Комплексне методичне забезпечення ПТНЗ з певної професії покликане давати повну уяву про забезпеченість навчально-методичними засобами для підготовки певної кількості кваліфікованих робітників з даної професії при одночасному навчанні за визначеними навчальним планом і програмою, щоб не допускалося зайвого дублювання окремих навчальних засобів та літератури.

Розділ 2. Впровадження сучасних технологій

2.1 Рекомендації щодо змісту та структури електронних засобів навчання

Процес входження навчальних закладів у світовий освітній простір вимагає удосконалення, а також серйозну переорієнтацію комп'ютерно - інформаційної складової. Початок XXI століття стало періодом переходу до інформаційного суспільства. Ріст обсягів інформації, прийняв характер інформаційного вибуху у всіх сферах людської діяльності.

Інформаційний вибух породив безліч проблем, найважливішою з яких є проблема навчання. Особливий інтерес представляють питання, пов'язані з ав-

томатизацією навчання, оскільки «ручні методи» без використання технічних засобів давно вичерпали свої можливості. Найбільш доступною формою автоматизації навчання є застосування відео та комп'ютерної техніки, тобто використання машинного часу для навчання й обробки результатів контрольного опитування знань учнів. Все більше використання комп'ютерів дозволяє автоматизувати, а тим самим спростити ту складну процедуру, що використовують і викладачі при створенні методичних посібників. Тим самим, подання різного роду «електронних засобів навчання», методичних посібників на комп'ютері має ряд важливих переваг. По-перше, це автоматизація як самого процесу створення електронних засобів навчання, так і зберігання даних у будь-якій необхідній формі.

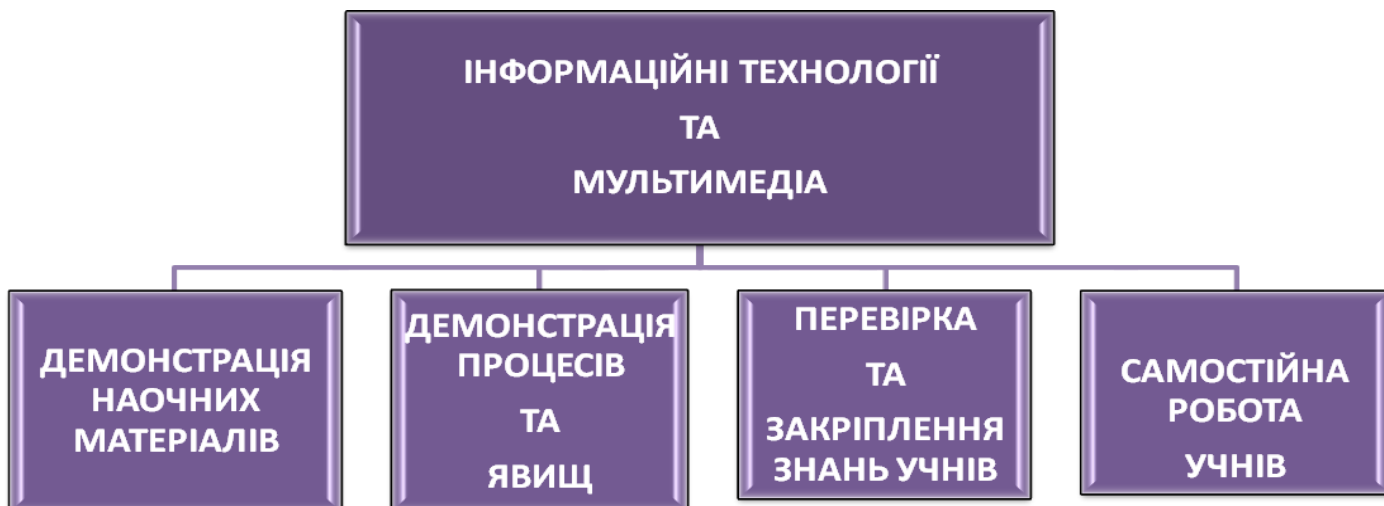
По-друге, це робота із практично необмеженим обсягом даних. Створення комп'ютерних технологій у навчанні сусідить із виданням навчальних посібників нової генерації, що відповідає потребам особистості учня

Визначення пріоритетів викладача та майстра виробничого навчання повинно відбуватися в контексті становлення нової освітньої парадигми, що витікає із необхідності реалізації особистісно зорієнтованої освіти, заснованої на життєвих та професійних компетенціях. Це передбачає широкий пошук нових підходів, педагогічних технологій, адекватних динаміці розвитку суспільства, нових інформаційних технологій, комп'ютерну підтримку викладання предмету, використання освітніх комп'ютерних програм.

Швидкий розвиток інформаційних та комунікаційних технологій (далі – ІКТ) відкриває людству нові можливості в освіті, висуваючи натомість нові вимоги до навчання. Розвиток так званого «інформаційного простору» вимагає від сучасних закладів модифікації окремих аспектів її діяльності, які вже не задовольняють усіх потреб інформаційного суспільства. Саме використання ІКТ дозволяє змінити зміст освіти. На мій погляд, комп'ютерні технології сприяють:

- засвоєнню і учнем, і викладачем нових важливих знань, умінь, навичок;
- самоосвіті й самовдосконаленню особистості учня й педагога;
- ідеально підходять для вивчення й викладання багатьох предметів;
- можуть використовуватися у всіх видах урочної і позаурочної діяльності.

Які ж основні напрямки використання інформаційно-комунікаційних технологій на уроках ?

Сьогодні з'являється безліч програм (програмних засобів навчального призначення), за допомогою яких можна вирішувати найрізноманітніші навчально-методичні завдання. Наприклад у хімії, географії, фізиці як і в багатьох інших науках, не можливо принести в клас предмет вивчення – природні і соціальні об'єкти, процеси, але можливо, за допомогою комп'ютера, показати учням динамічні моделі (наприклад, хімічний лабораторний практикум, циркуляцію повітряних мас на планеті, рух літосферних плит і багато чого іншого). Інтерактивні засоби дозволяють керувати викладачеві й учню потоком інформації, акцентуючи увагу на найбільш цікавих чи складних моментах досліджуваного матеріалу. У викладанні предметів необхідно використовувати нові можливості мультимедійних додатків, що комплексно впливають практично на всі органи сприйняття людини. У змісті предметів, крім абстрактних закономірностей, велике місце надається практичному матеріалу, що ілюструє ці теоретичні висновки, підтверджуючи правило про те, що краще один раз побачити, ніж сто раз почути.

Активно використовуючи електронні засоби навчання на уроках, підвищується динаміка пізнавального процесу, активізації пізнавального процесу учнів, організації плідної роботи учнівського колективу творчого та дослідницького характеру, самоосвітньої діяльності учнів.

Види електронних засобів навчання за характером інформації

Всі види електронних засобів навчання мають відповідати затвердженому навчальному плану, теми мають текстологічно і за змістом збігатися з робочою навчальною програмою.

Систему навчальних видань умовно можна розділити на 2 групи: навчальні (підручники, навчальні посібники, тексти лекцій, конспекти лекцій) і допоміжні (практикуми, збірки задач і вправ, лабораторних і практичних робіт, хрестоматії).

КЛАСИФІКАЦІЯ НАВЧАЛЬНИХ ВИДАНЬ	
Навчальні (основні засоби навчання)	Підручник
	Навчальний посібник
	Конспект лекцій
	Курс лекцій
Допоміжні (допомагають закріпити навчальний матеріал на прикладах і задачах, сприяють засвоєнню теоретичного курсу)	Практикум
	Хрестоматія
	Збірка задач і вправ

Серед видів навчальних видань розрізняють: підручник, навчальний посібник, навчально-наочний посібник, навчально-методичний посібник, глосарій (словник) для учнів, довідник, практикум, збірники задач і вправ із професійним спрямуванням, курс лекцій, методичні рекомендації, навчально-методичний комплекс. Залежно від виду, видання забезпечують реалізацію навчальної програми з конкретного предмета або з виробничого навчання майбутніх фахівців, формування у них високого рівня професійної компетентності.

Підручник – навчальне видання, що містить систематичний виклад навчального предмета, курсу, дисципліни відповідно до офіційно затвердженої або експериментальної навчальної програми і офіційно затверджене як даний вид видання. Це основний матеріал з конкретної дисципліни і є обов'язковим для засвоєння. Зміст підручника повинен повністю розкривати програму з конкретної дисципліни. Назва підручника також повинна відповідати назві дисципліни.

У системі засобів навчання, які містять в собі всю основну навчальну інформацію і сприяють організації процесу її засвоєння, найважливіша роль належить підручнику, практика створення якого має певні принципові відмінності щодо змісту побудови, мови, художнього оформлення та поліграфічного виконання.

Якщо говорити про сучасний підручник для системи професійної освіти, то його слід розглядати у межах підходів до навчання і виховання робітничих кадрів, визначених програмою “Освіта” (Україна ХХІ століття) та законом України “Про професійно-технічну освіту”, у яких йдеться про “...створення соціально-активного, морального і фізично здорового національного потенціалу, який має посісти важливе місце у технологічному оновленні виробництва, впровадженні у практику досягнень науки і техніки”. У педагогічній системі підготовки такого “потенціалу” складовою частиною вважається повноцінний підручник із спецпредметів, що являє собою інформаційну модель науково-технічних знань та соціального досвіду практичної діяльності у відповідній галузі виробництва, враховуючи при цьому можливості свого споживача – слухача, учня.

Навчальний посібник – навчальне видання, яке доповнює або частково замінює підручник у викладі навчального матеріалу з певного предмета, курсу, дисципліни або окремого його підрозділу.

Навчально-наочний посібник – навчальне образотворче видання матеріалів, які містять ілюстративно-наочні матеріали, що сприяють вивченню і викладанню дисципліни, засвоєнню їх змісту.

Навчально-методичний посібник – навчальне видання з методики викладання навчальної дисципліни, яке, окрім викладу навчального матеріалу, містить методичні вказівки і рекомендації щодо викладання дисципліни або організації самостійної роботи учнів, розвитку і виховання особистості.

Глосарій (словник) для учнів – довідкове видання упорядкованого переліку мовних одиниць (слова, словосполучення, фрази, терміни, поняття, знаки, імена тощо), доповнених відповідними довідковими даними.

Довідник – навчальне видання довідкового характеру, яке містить упорядкований предметний матеріал, узагальнені, стислі відомості з певних галузей науки, професій тощо.

Практикум – навчальне видання практичних завдань і вправ, що сприяють засвоєнню набутих знань, умінь і навичок, їх систематизації та узагальненню, перевірці якості їх засвоєння (різновиди: збірник задач і вправ, тестові завдання, збірники текстів диктантів і переказів, інструкції до лабораторних і практичних робіт, робочі зошити, дидактичні матеріали).

Збірник задач і вправ, тестові завдання, збірники текстів диктантів і переказів із професійним спрямуванням – навчальні видання, які містять професійно спрямовані завдання для практичних занять і самостійної роботи. Розділи можуть відноситися до одного практичного заняття або до тематичного блоку.

Курс лекцій – навчальне видання, яке містить повний виклад лекційного матеріалу відповідно до затвердженої дисципліни (всіх лекцій або змістового блоку).

Методичні рекомендації – навчальне видання з методики засвоєння дисципліни.

Навчально-методичний комплекс – навчальне видання з викладом основного змісту та завдань лекційних і практичних занять. Містить всі теми дисципліни, основні визначення і конспект лекційних тем, плани і питання практичних занять, поради щодо підготовки до них та інструкції до самостійної й індивідуальної роботи, визначає форми та засоби поточного і підсумкового контролю.

Інформаційно-методичний збірник – це, як правило, брошуроване видання, що призначено надати інструктивно-методичну допомогу в практичній діяльності педагогічним працівникам, а також інформувати їх про новітні освітні технології.

Методичний вісник – брошуроване видання, що містить методичні матеріали з окремих навчальних предметів, методичні рекомендації щодо планування та організації навчально-виховного процесу.

Підготовка вихідних матеріалів для створення електронних засобів навчання

До складу ЕЗН входять титульний лист, анотація, зміст, елементи навчання й функції керування.

1. **Титульний аркуш** повинен містити назву, місце й рік створення або видання, відомості про автора або видавця ЕЗН (Додаток 1).

2. **Анотація** повинна включати мету, завдання й короткий зміст елементів і функцій навчання.

3. **Зміст** показує склад і структуру ЕЗН, за якими можна здійснити навігацію.

4. **Елементи навчання** являють собою семантичну одиницю навчальної інформації. Елементами навчання є **уроки, модулі й блоки**.

4.1. **Урок** є мінімальною семантичною одиницею навчальної інформації, що містить у собі наступні частини: зміст, питання-відповіді, завдання, тести, глосарій, довідник. Якщо зміст буде написано українською мовою, то урок може містити українсько-російський словник термінів, що зустрічаються в змісті. У контексті конкретного змісту в урок включаються всі його інші частини.

4.1.1. **Зміст** являє собою теоретичну частину навчального матеріалу, представленого на уроці. Зміст повинен складатися з текстової, графічної, аудіо, відео й іншої інформації, що відноситься до зазначеної назви й відповідної аудиторії, меті і завданням ЕЗН. Основний зміст, який безпосередньо відноситься до мети і завдань ЕЗН, повинен перебувати в центрі уваги. Фоновий зміст не повинен відволікати увагу. Абзаци в змісті не повинні бути великими, що полегшить зорове сприйняття навчального матеріалу. Анімації й фільми повинні підключатися в контексті змісту за бажанням учня.

4.1.2. **Питання** повинні відповідати меті, завданню змісту, спрямовані на засвоєння знань й придбання навичок роботи з ЕЗН, ґрунтуватися на рівень знань учнів, і правильно підбиратися з дотриманням розумних інтервалів у тексті змісту, щоб учень мав можливість оцінити свій прогрес у процесі навчання. Відповіді на питання повинні бути ясними, щоб учень до проведення заключного тесту міг досить попрактикуватися за всіма пунктами вивченого матеріалу.

4.1.3. **Завдання** повинні містити зрозуміле й точне формулювання завдань і вправ, що ставляться до досліджуваного навчального матеріалу на уроці. Виконання вправ або рішень завдань, повинні бути показані й пояснені.

4.1.4. **Тест** представляє собою питання, які ставляться до досліджуваного навчального матеріалу уроку. Тести призначені для здійснення самоконтролю знань й повинні бути досить продумані, щоб виключати метод простого вгадування при виборі правильної відповіді. Неправильні відповіді за своїм змістом повинні бути близькі до правильних, щоб тільки при глибоких знаннях й розумінні навчального матеріалу учень зміг би знайти правильну відповідь.

4.1.5. **Глосарій** (словник) повинен мати набір термінів і скорочень, які зустрічаються в змісті ЕЗН, а також гіпертекстові посилання на їхні визначення.

4.1.6. **Довідник** повинен містити коротку навчальну інформацію з кожного модуля навчального курсу.

4.2. **Модуль** повинен включати послідовність уроків, що мають інтеграційні зв'язки від уроку до уроку.

4.3. **Блоки** повинні включати послідовність модулів, що мають інтеграційні зв'язки від модуля до модуля.

Вимоги до електронних засобів навчання (ЕЗН)

ЕЗН повинні задовольняти навчально-методичним, дизайн - ергономічним і технічним вимогам.

Навчально - методичні вимоги необхідні для досягнення повноти змісту з предмету. Список навчально-методичних вимог до ЕЗН надається в таблиці.

Навчально-методичні вимоги до ЕЗН

№	Найменування вимоги	Пояснення до вимоги
1	Адаптуємість	ЕЗН повинен враховувати мову спілкування, рівні знання й навички робіт учня, тобто ЕЗН повинен будуватися за змістом від простого до складного
2	Актуальність	ЕЗН повинен забезпечувати наявність у доступній формі самої свіжої інформації з обраної навчальної дисципліни
3	Імперативність	В ЕЗН повинен бути алгоритми для реалізації індуктивних і дедуктивних методів навчання або питання, відповіді яких чекають від учня
4	Мотивація	ЕЗН повинен підтримувати бажання навчатися за допомогою включення візуально привабливих ігор, дослідницьких завдань і проблемних завдань, а також підтримувати самостійну роботу й посиленій контроль за виконанням зі зворотним зв'язком.
5	Наочність	ЕЗН повинен мати ефективні ілюстрації (малюнки, фотографії, схеми, креслення й інші візуальні об'єкти), що дозволяють усвідомити, осмислити й запам'ятати навчальний матеріал
6	Науковість викладу	В ЕЗН при подачі навчального матеріалу необхідно використовувати наукову термінологію, однозначне трактування термінів і їх визначень
7	Нетривіальність питань	В ЕЗН не повинні бути питання, які привчають тільки вгадувати правильні відповіді замість того, щоб розвинути здатність учня до правильного прийняття самостійних рішень
8	Зрозумілість	ЕЗН повинен забезпечити доступність лексики й синтаксису мови викладу навчального матеріалу
9	Порційність	Навчальний матеріал повинен бути розбитий на порції

		(модулі, блоки)
10	Послідовність	В межах одного навчального модуля новий навчальний матеріал повинен бути логічно пов'язаним з попередніми навчальними матеріалами
11	Практичність	ЕЗН повинен мати можливість учню після викладу основного матеріалу, відразу застосувати його на практиці
12	Відповідність відповідей тестів матеріалу	В ЕЗН всі відповіді (правильні і неправильні) повинні відповідати досліджуваному навчальному матеріалу
13	Цілісність	ЕЗН повинен надавати можливість учню складати загальне уявлення про дисципліну або тему, яку він вивчає
14	Чіткість	В ЕЗН пояснення значення нових понять повинні бути досить чіткими (ясними)
15	Ефективність	Процес навчання за матеріалами ЕЗН й досягнення методичної мети не повинні вимагати великих матеріальних, фізичних і розумових витрат учня

При розробці матеріалів для електронних засобів навчання, крім зазначених у таблиці 1 вимог, необхідно дотримувати кількох правил, виконання яких дозволить підвищити якість готових електронних курсів.

Правило 1. Перегляньте знову структуру курсу:

- Уникайте східчастого підходу до подачі матеріалу;
- Адаптуйте процес навчання для ефективного використання технологій;
- Сконцентруйтеся на оформленні користувацького інтерфейсу, який повинен бути гранично простим і зручним.

Правило 2. Використовуйте інтерактивні вправи:

- Практичний спосіб - одна інтерактивна вправа на кожні три екрани;
- Варіюйте методи - використовуйте ряд інтерактивних методів (таких, як рольові ігри, розгляд конкретних прикладів, виконання впорядкованих вправ, вправи з підстановкою, обговорення питань у режимі реального часу на чатах, на форумах або за допомогою обміну електронним посланнями, заповнення анкет).

Правило 3. Більше - не значить краще.

Коли мова заходить про навчання через Інтернет, то упор варто робити не на кількість, а на якість:

- компоуйте матеріал невеликими частинами;
- Прокручування тексту на екрані - це погано. Чим менше учню доводиться прокручувати інформацію на екрані, тим краще.

Правило 4. Важливість дизайну (розмітки) тексту:

- Залежно від того, як Ви розташуєте інформацію при розмітці сторінки, можна сховати або підкреслити ключові моменти навчального матеріалу;
- Невдалий дизайн може привести учня у зневіру, відбити у нього бажання до занять, зробити читання навчального матеріалу нудним і знизити запам'ятовування прочитаного.

Правило 5. Обов'язково робити посилання в курсі.

Для поліпшення навігації електронний курс необхідно супроводжувати достатньою кількістю посилань. Посилання в дистанційному курсі - це фрагмент тексту, при натисканні на який користувач переходить на іншу сторінку. Адреса цільової сторінки задається автором курсу.

ПАМ'ЯТАЙТЕ: Надання інформації – Це ще не навчання.

Метод навігації за навчальним матеріалом

Обов'язковими загальноприйнятими методами навігації за навчальним матеріалом будь-якого курсу є:

- посторінковий доступ до матеріалу, який найбільш близьким до традиційного використання підручників (вивчення якої-небудь дисципліни з «нуля») і в усіх випадках, коли є важливою послідовність викладення матеріалу. При цьому відбувається перехід за текстом з демонстрацією всіх зв'язаних медіа елементів;
- можливість доступу за розділами, темами і підтемами матеріалу важлива для розуміння логіки курсу в цілому, часто застосовується для повторного звертання до інформації і при використанні довідників;
- пошук за ключовим словом, словосполученням, стрічкою, вибір ключових понять із алфавітних списків; можливість знаходити потрібну інформацію, навіть не маючи уяви про логіку викладення інформації даного курсу;
- можливості навігації в текстах за «гарячими» словами і зв'язками теми є звичайними для гіпертекстових систем. При читанні тексту користувач виявляє значення виділених понять, переміщується у зв'язаний з даним матеріалом фрагмент іншої теми, в кінці тексту переходить до однієї з тем, яка є логічним продовженням прочитаної;
- полегшує пошук потрібної інформації доступ за медіа елементами, що є в даній комп'ютерній навчальній системі (електронному підручнику), оскільки для кожної людини зручніше оперувати із зоровими і звуковими образами, а не з абстрактними поняттями. Залежно від організації матеріалу такими медіа елементами можуть бути графіки, таблиці, схеми, малюнки, анімації, звукові й музичні фрагменти, фотокартки, кіно- і відеоматеріали, інтерактивні елементи.

Важливу роль відіграє якість виконання інтерфейсу, оптимальною є рівновага між естетичним оформленням, змістом і загальним враженням від електронного підручника.

Якість виконання інтерфейсу

Вимоги, запропоновані до дизайну

До дизайну, пред'являються наступні вимоги:

- Простота,
- Гнучкість,
- Послідовність, злагодженість і стандартизація,
- Відсутність накопичень,
- Наявність візуальної ієрархії,

- Інтуїтивність навігації,
- Наявність елементів зворотного зв'язку.

Особлива увага при створенні інтерфейсу електронного курсу приділяється кольору. Варто пам'ятати про психологічні властивості кольору, які впливають на користувача. У таблиці надані основні кольори і їх психологічні властивості.

Психологічні властивості кольору

Колір	Психологічні властивості
Чорний	Діє гнітюче , викликає сум
Фіолетовий	Рівною мірою відразливий і приваблюючий , у деяких випадках викликає смуток
Зелений	Спокійний , створює прекрасний настрій , багатий асоціаціями
Жовтогарячий	Веселий , викличе радість , підсилює активність
Жовтий	Теплий , веселий , діє збуджуюче
Блакитний	Спокійний , заспокоює нервову систему
Червоний	Збудливий , активний , багатий на асоціації
Білий	Стомлює, створює порожнечу

Крім того, необхідно пам'ятати про можливі колірні комбінації тексту й основи. В таблиці представлені колірні комбінації тексту й основи, а також оцінка чіткості даних колірних комбінацій.

Оцінка чіткості колірних комбінацій

Колірні комбінації	Оцінка чіткості
Чорні букви на білій основі	Відмінно
Зелені на білій основі	Добре
Чорні на жовтій основі	
Сині на білій основі	
Червоні на білій основі	Задовільно
Червоні на жовтій основі	
Зелені на червоній основі	Погано

Вимоги до структури вихідних матеріалів курсу

Для наступного формування електронного курсу необхідно правильно оформити структуру вихідних матеріалів даного курсу.

Ми рекомендуємо надавати вихідні матеріали курсу у вигляді комплекту файлів **DOC**. У цих файлах повинна розміщуватися повна інформація про електронний курс, як показано в таблиці

Інформація про електронний курс

Інформація	Кількість файлів	Приклад іменування файлу
Титульний аркуш до електронного курсу	один	titul_назва_матеріалу.doc
План курсу	один	CoursePlan.doc
Матеріал курсу	один	curs_назва_матеріалу.doc
Питання для тестів	дорівнює кількості розділів, по яких потрібне тестування	TestQuestions.doc
Глосарій	один	Glossary.doc

Нижче ми розглянемо більш докладно кожен пункт загальної інформації.

Титульний аркуш до матеріалу

У файлі опису курсу звичайно описуються:

- ✚ Назва навчального закладу
- ✚ ПІБ автора матеріалу
- ✚ Для спеціальності
- ✚ Дисципліна (назва)
- ✚ Для групи (груп)
- ✚ Назва матеріалу
- ✚ Анотація на матеріал (формулюється автором для більше чіткого подання значенневого змісту даного виду матеріалу й повинна включати мету, завдання й короткий зміст елементів і функції навчання курсу);
- ✚ Системні вимоги
- ✚ Мова навчання

Ми рекомендуємо оформляти ці дані в окремий файл у вигляді таблиці. Зразок заповнення титульного аркуша можна подивитися в Додатку 2.

План курсу

Для більш успішного навчання й викладання курсу ми рекомендуємо в плані курсу описувати всі основні заходи, з яких складається вивчення курсу, але не обов'язково прив'язувати кожний захід до певної дати, можна вказати в який день від початку навчання буде проходити даний захід.

Кожний захід характеризується рядом властивостей:

1. **Назва** – визначає назву заходу коротким описовим текстом («Семінар», «Колоквіум», і т.д.);
2. **Старт** – інтервал у днях від моменту початку навчання до моменту заходу. Відлічується з нуля.
3. **Тривалість** – число днів, що відводиться на проходження заходу слухачами.
4. **Тип** – визначає рід діяльності слухачів, учнів. Можливі значення для «типу»: **лекція, семінар, іспит, тестування, обмін файлами, відеоконференція, чат (спілкування в мережі Інтернет, в «прямому ефірі»), організаційний захід, інше.**

5. Можливі оцінки –заходи з оцінювання результатів учнів, такі як: здача тесту, іспиту, або виконання завдання, мають на увазі **виставляння оцінки** викладачем. Інші заходи не оцінюються.

6. Примітки – коментарі до заходу (необов'язкові).

Ми рекомендуємо оформляти план курсу в таблиці.

Матеріали курсу

У даному файлі надається весь матеріал курсу, включаючи: теоретичний матеріал, приклади, завдання, методичні вказівки, питання й т.ін. (на розсуд викладача, що створює даний курс). Матеріал готується відповідно до вимог, викладених в даному керівництві. Тести не повинні входити в цей розділ, оскільки вони створюються окремо в спеціальній системі тестування..

Питання для тестів

При створенні тесту необхідно вказувати наступні дані:

- 1) назва курсу, з яким буде пов'язаний тест;
- 2) назва тесту;
- 3) прохідний бал (у відсотках);
- 4) час, що відводиться на виконання тесту;
- 5) тип тесту (для самоперевірки або іспит).

Ми рекомендуємо оформляти ці дані в таблиці. (Зразок оформлення даних про тесту дивися в Додатку 3.) Розробляючи тести, важливо знати які види тестових завдань можна створювати.

Тип тестового завдання	Набір відповідей
Один з багатьох	Кілька варіантів відповідей, з яких лише один є правильним. Викладач повинен явно вказати правильна відповідь.
Багато з багатьох	Кілька варіантів відповідей, з яких деякі є правильними. Викладач повинен явно вказати правильні відповіді.
Упорядкування	Послідовність значень, які слухач повинен упорядкувати.
Так/Ні	Слухачеві пропонується дати позитивну або негативну відповідь на питання. Викладач повинен вказати, який з варіантів відповіді є вірним для даного питання.
Область на малюнку	Викладач пов'язує з питанням малюнок, область якого повинен вибрати як відповідь учень.
Розгорнута відповідь	Викладач не створює варіантів відповіді.
Кілька пропущених слів	Викладач створює кілька фраз з пропущеними словами. Учні пропонується заповнити пропуски. З кожним «пропуском» викладач може зв'язати кілька варіантів відповідей, які зараховуються в якості вірних.

Рекомендується для кожного блоку курсу (фрагмента підручника) скласти кілька тестових питань.

Глосарій і збірник відповідей

Глосарій (словник) повинен містити набір термінів і скорочень, що зустрічаються в змісті курсу, а також гіпертекстові посилання на їхні визначення. Ключові поняття повинні бути сформульовані коротко й однозначно.

Збірник відповідей на питання, що задаються часто, оформляється у вигляді набору питань і відповідей у довільній формі.

ДОДАТКИ

Додаток 1

Структура електронного підручника

ЕЛЕКТРОННІ ПІДРУЧНИКИ

ЗАСТАВКА З НАЗВОЮ КНИГИ ТА ІНШИМИ ТИТУЛЬНИМИ ЕЛЕМЕНТАМИ

БІБЛІОГРАФІЯ, РОЗДІЛИ КНИГИ

(ЗМІСТ)

ГЛОСАРІЙ

ВСТУП

(ПЕРЕДМОВА) ПРИМІТКИ КОРИСТУВАЧА

ПІСЛЯМОВА

АНОТАЦІЯ + КОРОТКА ХАРАКТЕРИСТИКА МАТЕРІАЛУ ПРЕЗЕНТАЦІЇ.

ОСНОВНИЙ ТЕКСТ (ПЕРЕХІД ЗДІЙСНЮЄТЬСЯ

ВИБОРОМ ВІДПОВІДНОГО РОЗДІЛУ)

ПАРАГРАФИ

АБЗАЦИ

ТЕКСТОВІ СУДЖЕННЯ З ВИКОРИСТАННЯМ ГІПЕРТЕКСТУ

ЕЛЕМЕНТИ АКТИВІЗАЦІЇ ПІЗНАВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

ТЕСТИ КОНТРОЛЮ ЯКОСТІ ЗАСВОЄННЯ, ВІДЕО ТА АНІМАЦІЯ, ЗВУК,

ДІАГРАМИ, ГРАФІКИ

Додаток 2

Назва навчального закладу	Перукарська справа
ПІБ автора матеріалу	Гришаєва О.В.
Для спеціальності	Перукар (перукар-модельєр)
Для групи (груп)	Першого курсу
Назва файлу	Perukar.doc
Назва матеріалу	Електронний підручник з перукарської справи
Анотація на матеріал	Інформаційно-довідкова програма містить лекційний матеріал з перукарської справи, який викладений згідно Держстандарту.
Системні вимоги:	Windows, 95/98/03/07/Me/XP, Монітор – 1024 X 768 Sound Card, mouse, Macromedia Flash Player 8.0
Мова навчання	українська

Дані про тест

Назва курсу, з яким буде пов'язаний тест	Перукарська справа
Назва тесту	Тест за восьми модулем «Постижерні роботи»
Прохідний бал (у відсотках)	65%
Час, що відводиться на виконання тесту, хв	60 хв
Тип тесту (для самоперевірки або іспит).	Самоперевірка

Післямова

Головною перевагою електронних навчальних курсів у порівнянні із традиційними друкованими виданнями є:

- + можливість включення мультимедійних фрагментів і анімації;
- + можливість підключення комп'ютерних тестових систем;
- + легкість тиражування;
- + відносна простота відновлення матеріалу і його адаптації до потреб окремих категорій користувачів;
- + зручність гіпертекстової навігації.

Щоб використовувати систему зі своїми методичними матеріалами (лекціями, що контролюють питаннями до лекцій, тестами по блоці лекцій, практичними заняттями, описом лабораторних робіт і т.д.) необхідно їх підготувати користуючись рекомендаціями, наданими вище.

Таким чином, обмін ідеями, знаннями, знахідками, написання посібників, підручників буде гарантом високого рівня успішності. Синтез плідної співпраці педпрацівників допоможе реалізувати головну мету підготовки – формування професійної самодостатності майбутніх спеціалістів.

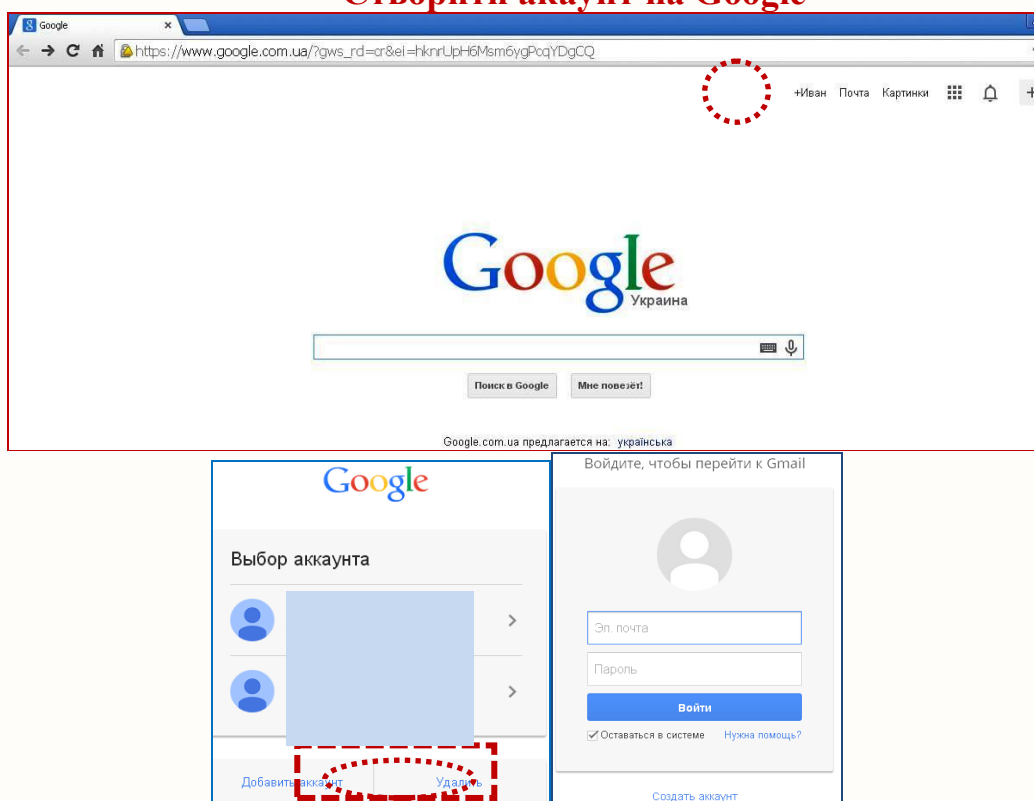
2.2 Покрокова Інструкція створення блогу

Покрокова інструкція створення блогу на інтернет-сервісі служби blogger Створення блогу

Виконавши це завдання ви будете вміти створювати блоги та публікувати дописи.

Блог — це ваш веб-сайт, який легкий у користуванні. Це те віртуальне середовище, де ви можете якісно презентувати свою педагогічну діяльність, або свої уподобання, швидко публікувати свої думки, отримувати коментарі на них, спілкуватися з колегами та багато чого іншого. І все це **БЕЗКОШТОВНО**.

Створити акаунт на Google

Ви перейдете на сторінку **Створити акаунт Google**. Заповніть поля, запропонованої вам форми:

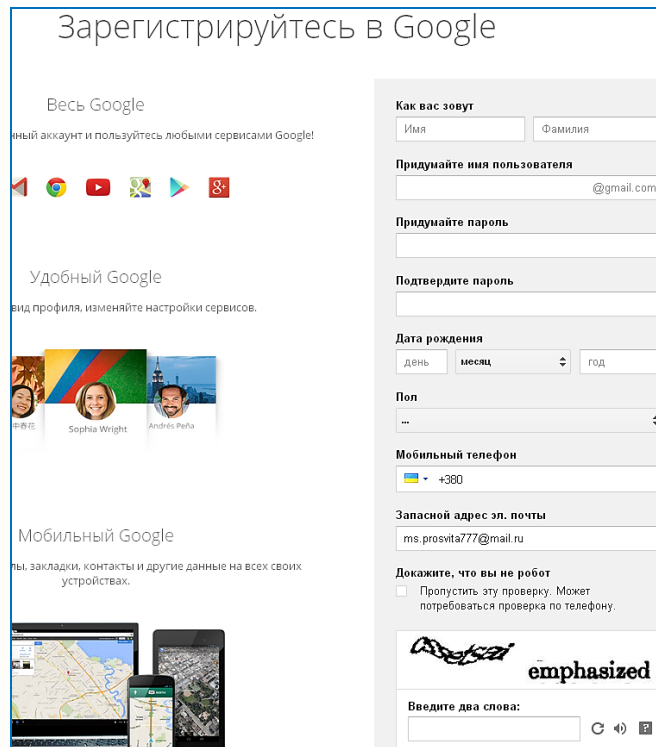
При заповненні вкажіть свою власну **справжню** електронну адресу.

Відразу запишіть свій логін та пароль у свою записну книжку, щоб ви завжди могли його знайти.

Виконайте перевірку словом

Вкажіть що ви згодні з **умовами надання послуг**, поставивши прапорець (галочку) та натисніть на стрілку **Продовжити**.

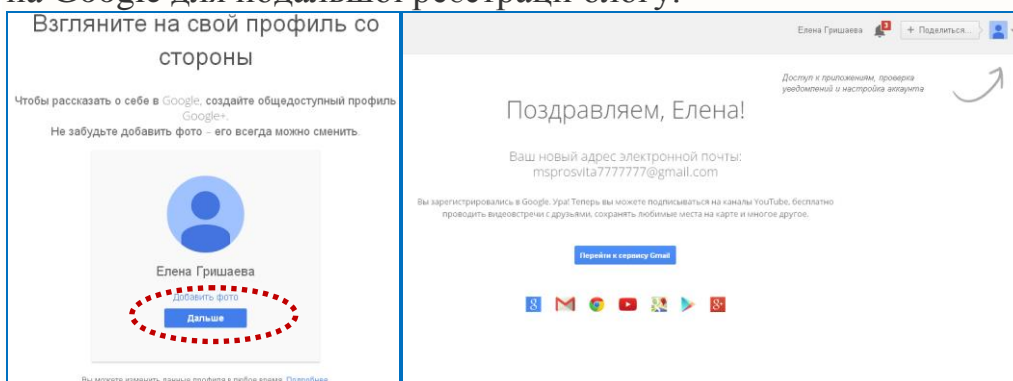
Примітка. Бажано прочитати умови надання послуг.

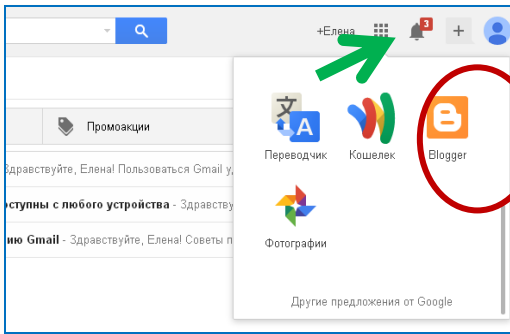

На вашу электронную скриньку, яку ви вказали при заповненні форми, має прийти лист. Для активізації вашого акаунта та підтвердження вашої електронної адреси, будь ласка, клацніть на надісланому в листі гіперпосиланні. Ваш особистий акаунт створено і підтверджено.

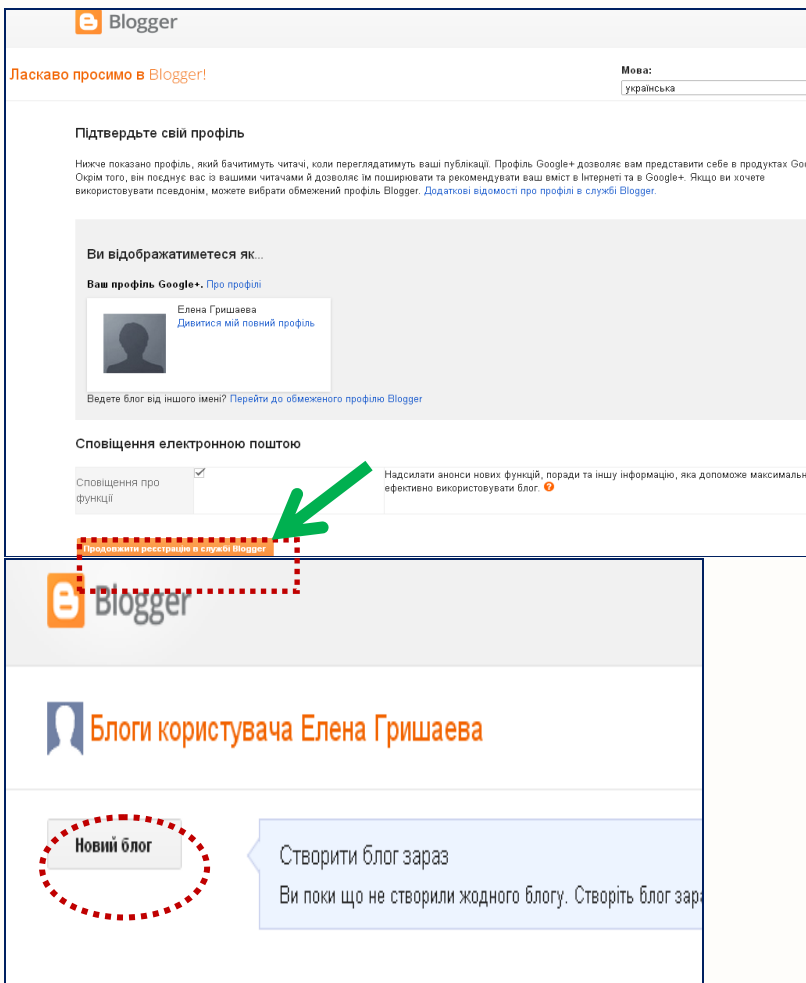
Примітка. Якщо Ви вже маєте акаунт Google (електронну пошту на gmail, yahoo) у службах Gmail, Групи Google (Yahoo) або Orkut, клацніть по посиланню спочатку ввійдіть до нього.

Після заповнення форми реєстрації Ви отримуете створену поштову скриньку на Google для подальшої реєстрації блогу.

Відкриється сайт <https://www.blogger.com/start>. Необхідно натиснути на посилання «Продовжити реєстрацію в службі Blogger». Оберіть мову спілкування (в правому верхньому куті, або на нижньому меню). В наступному вікні – «Новий блог»

Створити перший блог

На сторінці назвіть **Ваш блог**

Крок 1. 1. Ввійдіть на стартову сторінку служби Blogger <http://www.blogger.com>, перейдіть за посиланням «Створити ваш блог зараз»

Назвіть ваш блог, заповніть поля, запропонованої вам форми.. Це може бути, наприклад, така назва — «Соціальні сервіси в моєму житті» **Примітка.** Ви потім

зможете змінити назву свого блогу.

Крок 2. Введіть адресу блогу.

Коли ви введете **Адресу блогу** (латиницею), натисніть на посилання і перевірте доступність адреси. Якщо така назва блогу вже існує (створена іншими), змініть назву. Проте важливо, щоб назва була пов'язана з темою, змістом блогу.

УВАГА!! **Обов'язково відразу занотуйте в записник адресу блога, який ви створили.** Наприклад : **msprosvita.blogspot.com** При цьому, обов'язково, програма Вам підказує про можливість чи неможливість реєстрації під саме такою адресою.

Теперцю адресу ви можете надіслати вашим друзям, іншим людям з якими збираєтесь співпрацювати.

Крок 3. Задайте макет.

Для оформлення блогу виберіть **шаблон** із запропонованих макетів (його можна буде потім змінити)

Крок 4. Натисніть навіконце «Створити блог».

Список блогів → Створити новий блог

Заголовок: ДЛЯ ВАС ШАНОВНІ

Адреса: msprosvita.blogspot.com ✓
Дана адреса для блогу доступна.

Шаблон:

Прості шаблони | Динамічний перегляд

Венеціанське вікно | Захоплення | Водяний знак

Ви можете переглянути набагато більше шаблонів і налаштувати свій блог пізніше.

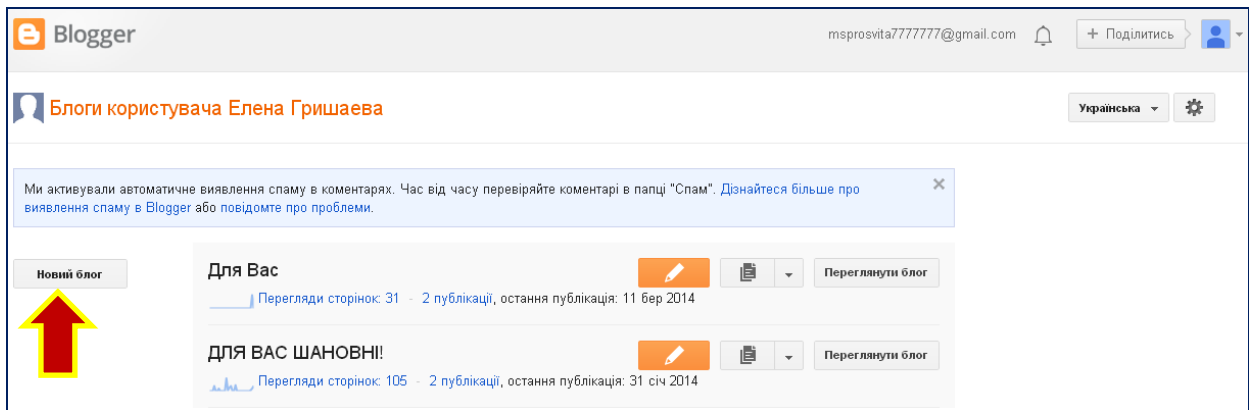
Створити блог | Скасувати

У разі правильного виконання дій, система видасть повідомлення про успішне створення блогу. Для того, щоб додати свій перший допис до блогу слід вибрати кнопку **Початок ведення блогів**.

Примітка: Користувачу, який має обліковий запис, створений у службі Google,

а). потрібно лише задати нік і погодитися з умовами послуг;

б). для входу в систему Blogger (а також в інші служби Google) зазначати не повну адресу електронної пошти, а лише назву скриньки в Gmail.

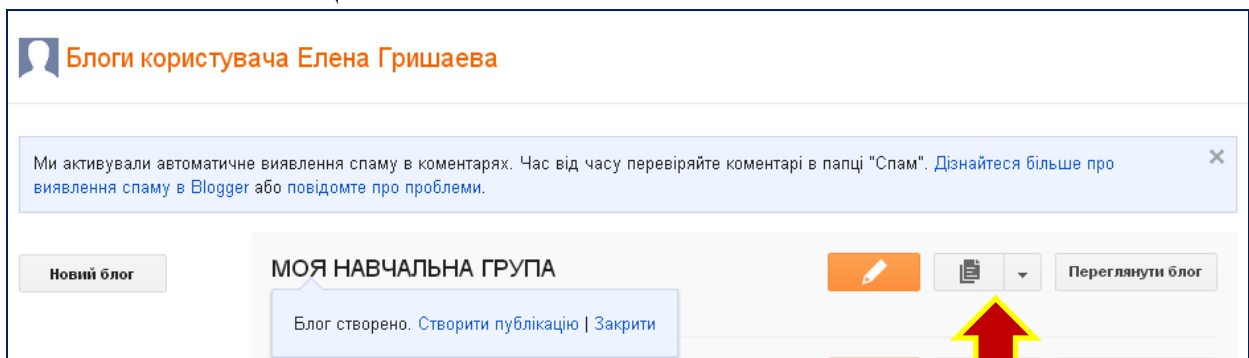
Після натискання кнопки «Новий блог» введіть назву блогу у поле “Заголовок”, його майбутню адресу в Інтернеті (поле “Адреса блогу (URL)”) і знову клацніть кнопку “Створити блог”.

- Зауважте, що блог буде створено в домені **Blogspot/com**).
- Оберіть шаблон і клікніть “Створити блог”

Крок 5. Далі Ви попадаєте вже в свою блогосферу

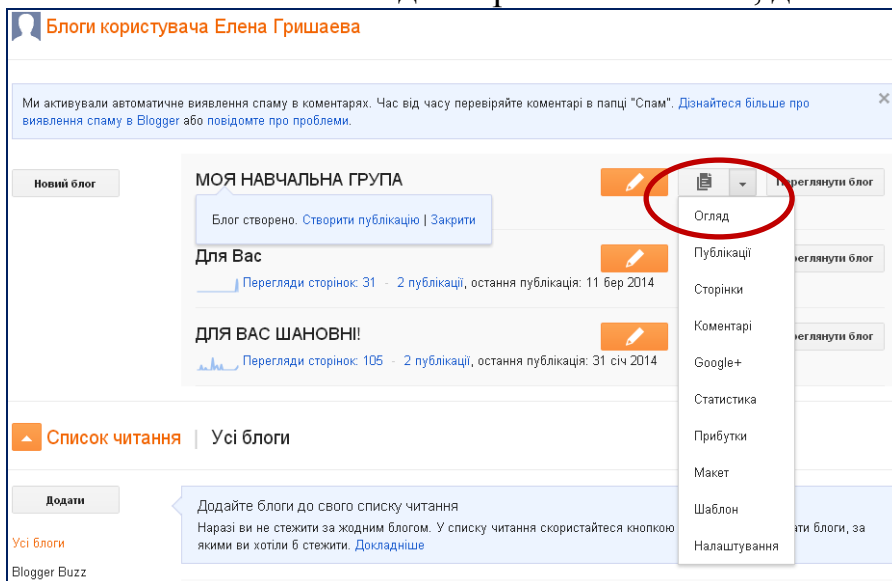

натискаєте на віконце

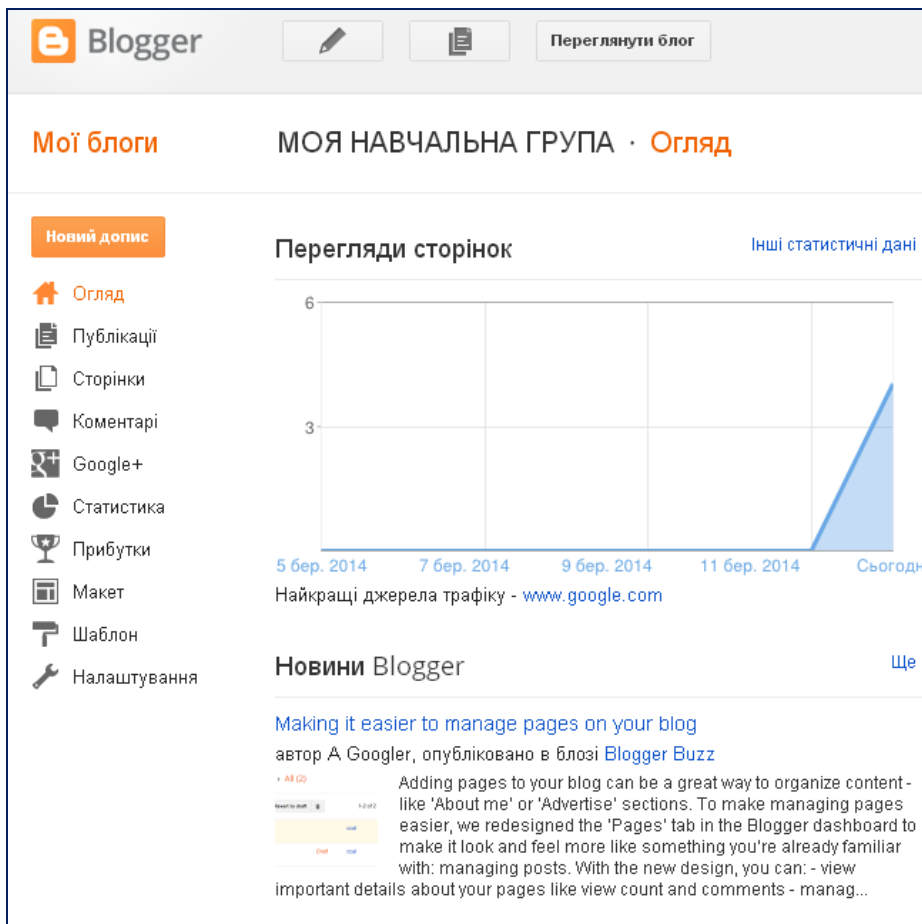

Крок 6.

Після натискання – випадає вертикальне меню, де Ви вибираєте «Огляд»

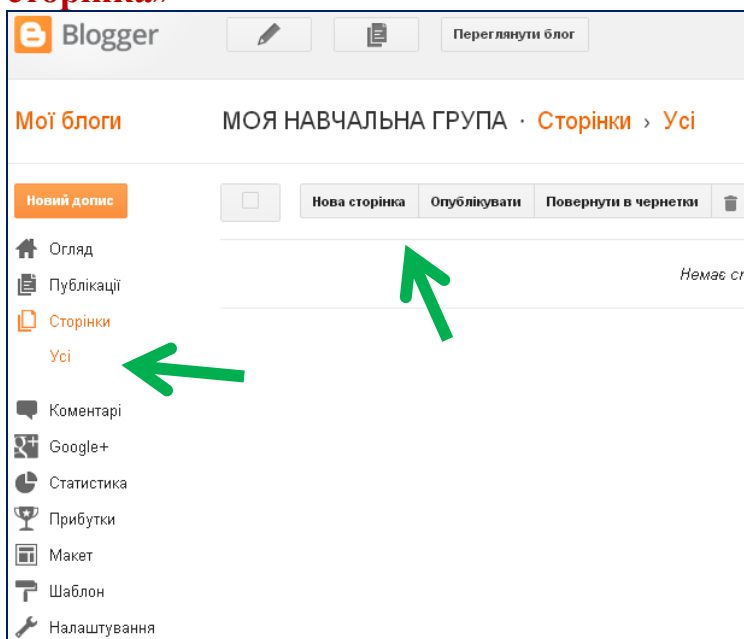

Зправа Ви бачите **«Меню»** для створення свого блогу, а саме **«Публікації»** для додавання певних повідомлень, **«Сторінки»** для додавання сторінок, **«Макет»** для вибору зручного для Вас макету блогу, **«Шаблон»** для вибору приємного візуального інтерфейсу

The screenshot shows the Blogger dashboard for a blog named 'МОЯ НАВЧАЛЬНА ГРУПА'. The left sidebar contains a menu with options: Огляд, Публікації, Сторінки, Коментарі, Google+, Статистика, Прибутки, Макет, Шаблон, and Налаштування. The main content area is titled 'Перегляди сторінок' and features a line graph showing page views from 5 бер. 2014 to 'Сьогодні'. Below the graph, it lists 'Найкращі джерела трафіку - www.google.com'. There is also a 'Новини Blogger' section with a news item about easier page management.

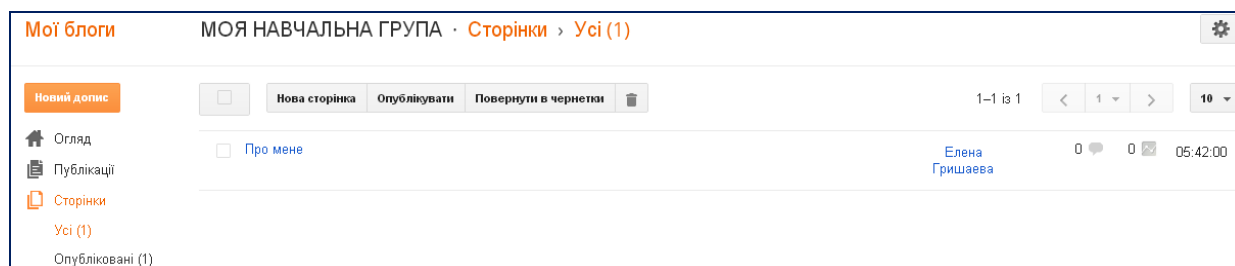
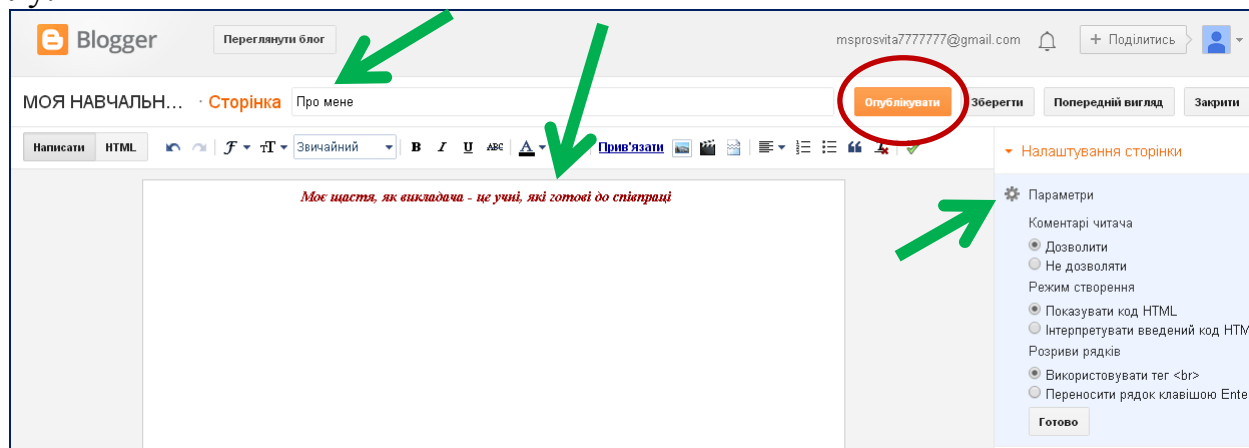
Крок 7. Для зручності, з досвіду роботи, раджу перше що зробити створити сторінки блогу, для цього натискаєте в лівому меню **«Сторінки»**, далі **«Нова сторінка»**

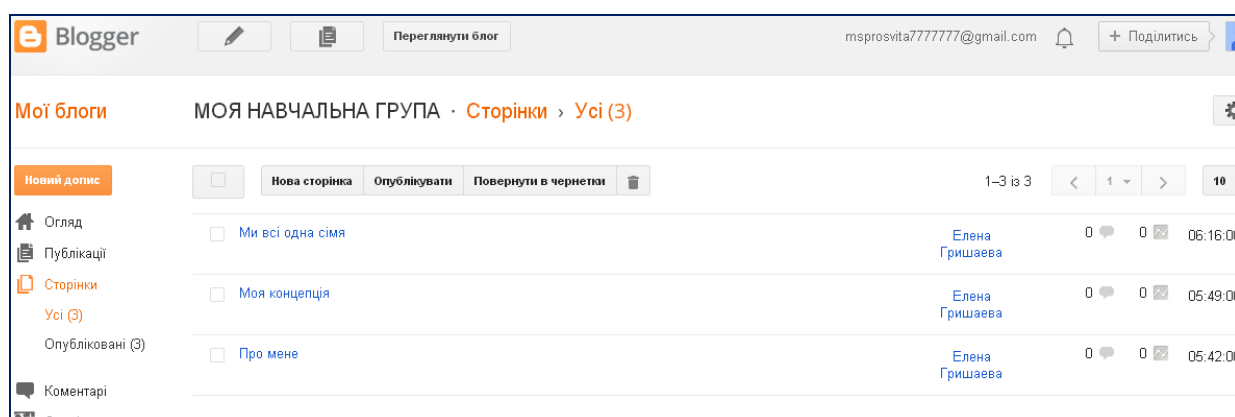
This screenshot shows the 'Сторінки' (Pages) management interface. The left sidebar menu has 'Сторінки' highlighted. The main area shows a 'Нова сторінка' button, which is pointed to by a green arrow. Another green arrow points to the 'Усі' link in the sidebar menu. The interface also includes buttons for 'Опублікувати', 'Повернути в чернетки', and a trash icon.

Крок 8. Ви готові до створення сторінки?!

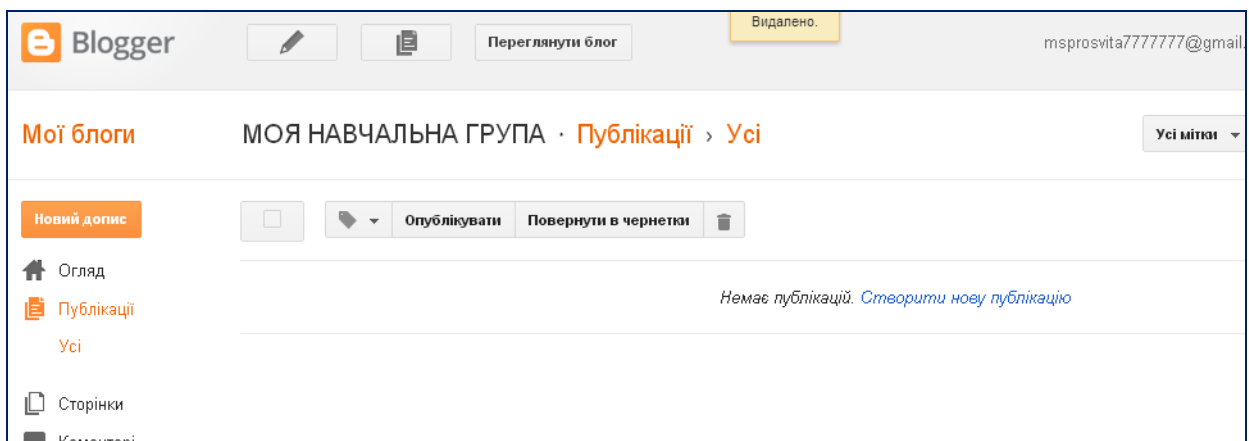
Зауважу, що сторінка це більш менш, статична інформація, яку Ви ставите надовго, але можливі певні зміни. Записуєте назву сторінки у віконці «Сторінка» (назва повинна бути лаконічною). На чистому аркуші пишете, а можливо вставляєте скопійований матеріал (можливо певні особисті данні виставляти не потрібно). На панелі з права проставляєте параметри сторінки: режим створення та розрив рядків залишаєте, як на скріншоті, а ось параметр «коментар читача» можливо дозволити, а можливо не дозволити, оберіть в залежності від матеріалу.

Вищеописаним способом Ви додаєте сторінки «Моя концепція», «Ми всі одна сім'я» і ось що Ви повинні отримати

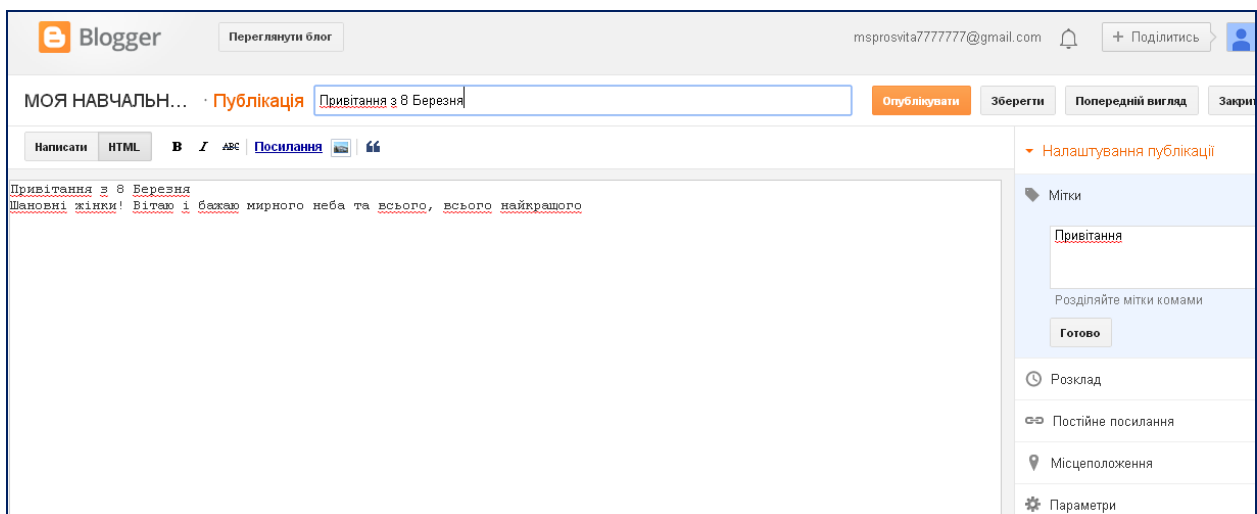
Крок 9. Далі переходимо до створення публікацій. Публікація це змінна інформація, або інформація, яка буде накопичуватись. (в нашому блозі це такі розділи як привітання, розклад занять, заміни, інформація для батьків, наше сьогодні)

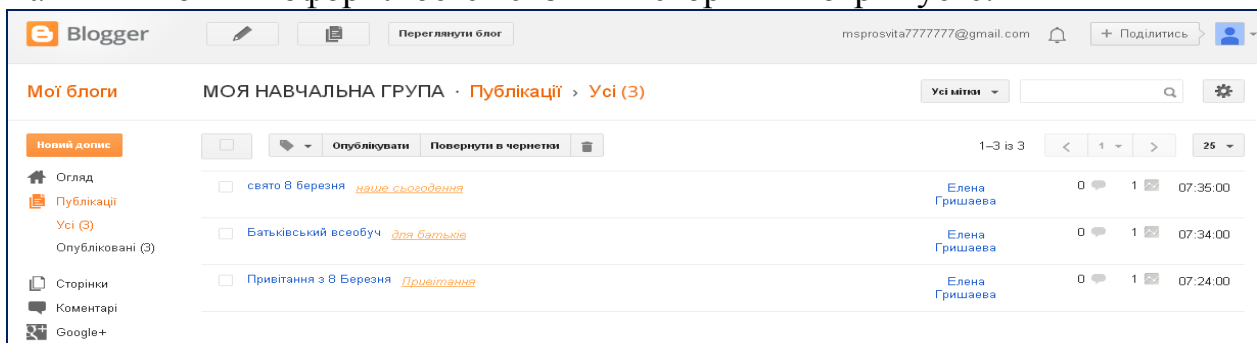
Зліва натискаємо на кнопку «Публікація» та на верхній панелі натискаємо на

значок «Створити нову публікацію». Після того, як написали назву публікації, сам текст, в «Налаштування публікації» необхідно обрати «мітки». Мітка це саме те середовище, де буде накопичуватись тематична інформація. У віконці, яке з'явилося Ви пишете, наприклад «привітання». В налаштуваннях «Розклад» Ви оберете примусову чи автоматичну дату, в «параметрах» - дозвіл на коментар читача. Якщо все готово, Ви можете натиснути кнопку «Зберегти», далі «Опублікувати»

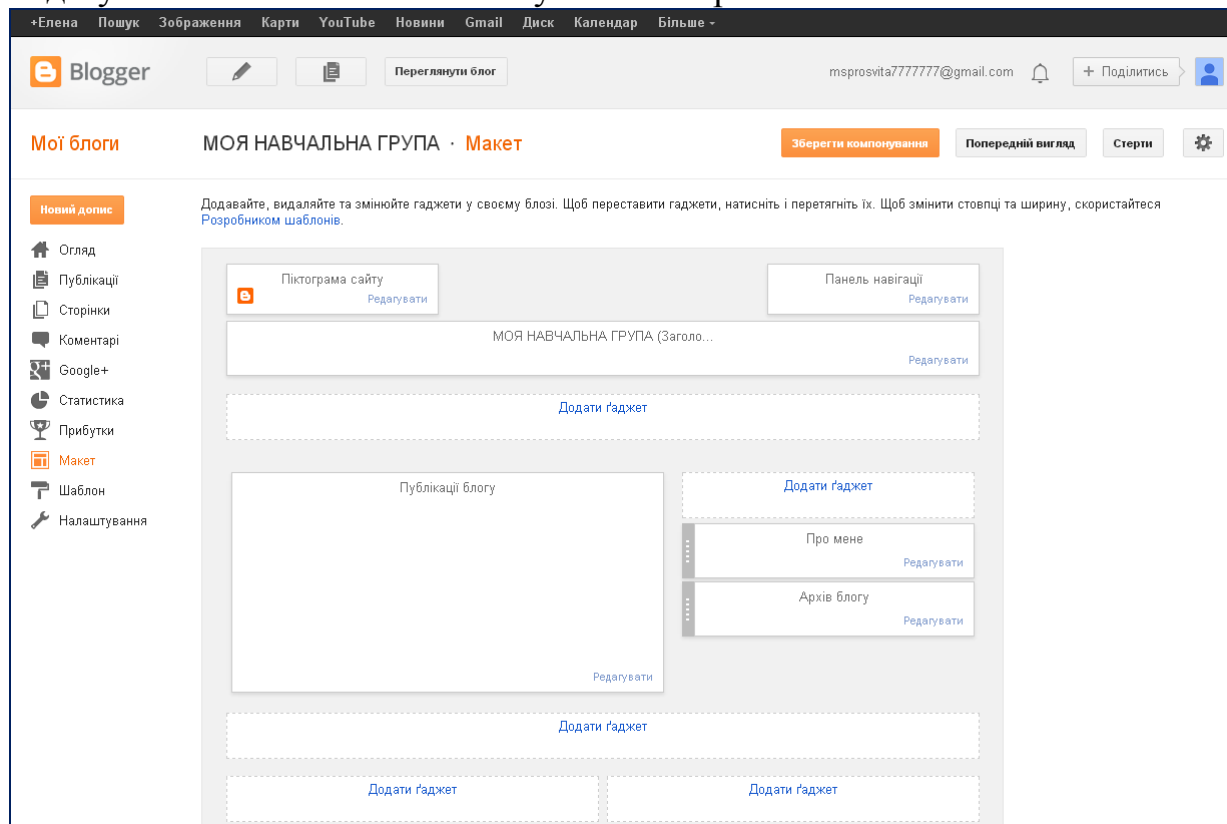

Таким чином Ви оформлюєте всі змінні сторінки і отримуєте:

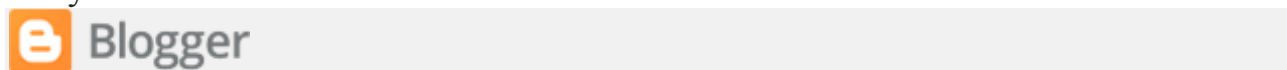

Крок 10. Далі переходимо до зміни макету та шаблону. На лівій панелі обираємо «Макет». Кожну панель, яка висвітилась Ви в змозі редагувати. Після того, як Ви обрали варіант, який Вам сподобався, заповнили необхідну форму, натискаєте «Зберегти».

Редагувати Ви можете нескінчену кількість раз.

Крок 11. Після заголовка стоїть інтерактивне віконце «Додати гаджет». Вам необхідно натиснути на нього і з віконця, яке випаде, оберіть гаджет – «сторінка» і натисніть «+». Висвічується вікно, в якому Вам необхідно спочатку обрати порядок сторінок (лівою кнопкою миші наводите на назву сторінки і перетаскуєте на потрібне Вам місце, саме в такій послідовності вони будуть висвічуватись в блозі), а потім відмітити сторінки для відображення. Далі натискаєте «Зберегти», Вас викидає знову в макет, де ви натискаєте «Зберегти компонування»

Налаштувати список сторінок

Заголовок (не обов'язково)

Сторінки

Автоматично додавати нові сторінки після їх опублікування

Сторінки для відображення

- Головна сторінка
- напрямки виховної роботи
- Ми всі одна сім'я

- Моя концепція
- Про мене

Порядок сторінок

Перетягніть і опустіть, щоб змінити

- Головна сторінка
- Про мене
- Моя концепція
- Напрямки виховної роботи
- Ми всі одна сім'я

+ Додати посилання на сторінку

Порада. Щоб змінити зовнішній вигляд гаджета, перемістіть його в режимі "Дизайн".

Вкладки — перемістіть гаджет під заголовок

Список посилань – перемістіть гаджет до стовпця з боку

Скасувати Назад

Натискаєте кнопочку «Переглянути блог і ось що у Вас повинно вийти»

МОЯ НАВЧАЛЬНА ГРУПА

Головна сторінка
Про мене
Моя концепція
напрямки виховної роботи
Ми всі одна сім'я
✕

середа, 12 березня 2014 р.

свято 8 березня

аирапирлипаи

Опубліковано Елена Гришаева о 07:35 Немає коментарів:

Рекомендувати в Google

Мітки: наше сьогодніня

Батьківський всеобуч

Шановні батьки

Опубліковано Елена Гришаева о 07:34 Немає коментарів:

Рекомендувати в Google

Мітки: для батьків

Привітання з 8 Березня

Привітання з 8 Березня Шановні жінки! Вітаю і бажаю мирного неба та всього, всього найкращого

Опубліковано Елена Гришаева о 07:24 Немає коментарів:

Рекомендувати в Google

Мітки: Привітання

Про мене

Елена Гришаева

Підписатися 1

Дивитися мій повний профіль ✕

Архів блогу

▼ 2014 (3)

▼ березня (3)

- [свято 8 березня](#)
- [Батьківський всеобуч](#)
- [Привітання з 8 березня](#)

✕

Додавайте, видаляйте та змінюйте гаджети у своєму блозі, натисканням на кнопку «Додати гаджет». Висвічується робоче віконце з назвою та характеристикою гаджета. Щоб переставити гаджети, натисніть і перетягніть їх.

Крок 11.Для змінної інформації (наприклад, для батьків, наше сьогодні, привітання) необхідно вибрати в правому меню гаджет «Мітки», обов'язково переіменуйте його (наприклад, новини), виставте

Показати – усі мітки

Сортування – за алфавітом

Показувати – список

Показувати кількість дописів на кожній мітці

Ось що у нас вийшло

МОЯ НАВЧАЛЬНА ГРУПА

Головна сторінка Про мене Моя концепція напрямки виховної роботи Ми всі одна сім'я

середа, 12 березня 2014 р.

фівфаука

Опубліковано Елена Гришаева о 08:24 [Немає коментарів:](#)

[M](#) [B](#) [t](#) [f](#) [p](#) [g+](#) [Рекомендувати в Google](#)

Мітки: наше сьогодні

аирапирпиаи

Опубліковано Елена Гришаева о 07:35 [Немає коментарів:](#)

[M](#) [B](#) [t](#) [f](#) [p](#) [g+](#) [Рекомендувати в Google](#)

Мітки: наше сьогодні

Батьківський всеобуч

Шановні батьки

Опубліковано Елена Гришаева о 07:34 [Немає коментарів:](#)

[M](#) [B](#) [t](#) [f](#) [p](#) [g+](#) [Рекомендувати в Google](#)

Мітки: для батьків

Привітання з 8 Березня

Новини

- для батьків (1)
- наше сьогодні (2)
- Привітання (1)

Які позакласні заходи найбільш Вас цікавлять

класні години

творчі проекти та їх захист

екскурсії

You may select multiple answers.

[Голосование](#) [Показать результаты](#)

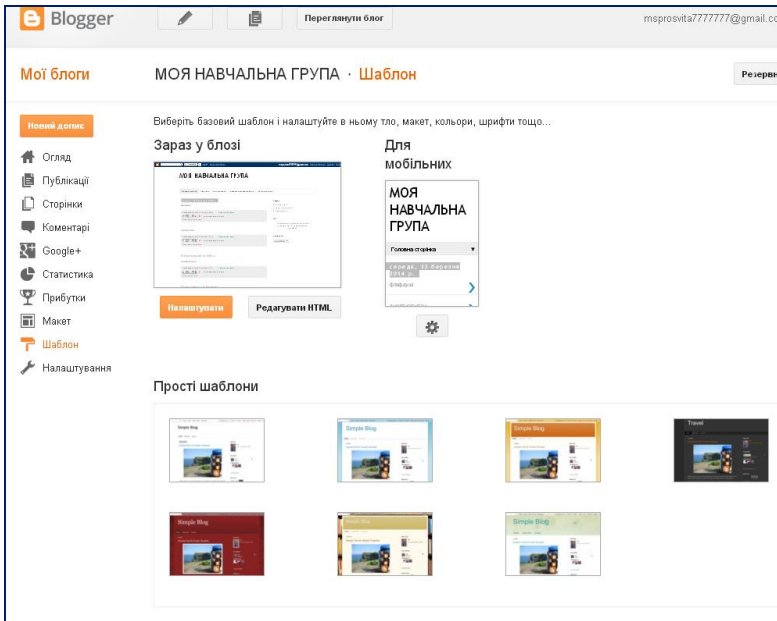
Количество проголосовавших на текущий момент: 0

Дней до окончания голосования: 12

Архів блогу

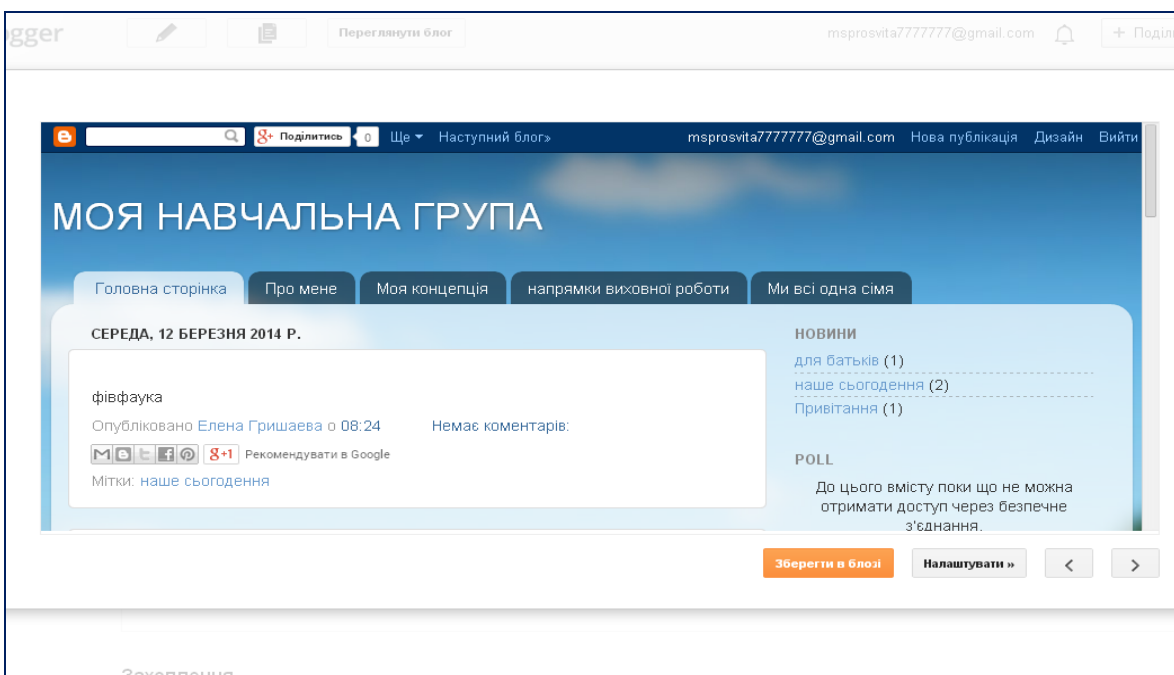
[Архів блогу](#)

Крок 12.Щоб візуально змінити інтерфейс, змінити стовпці та їх ширину, в лівому меню скористайтеся кнопкою «шаблон»

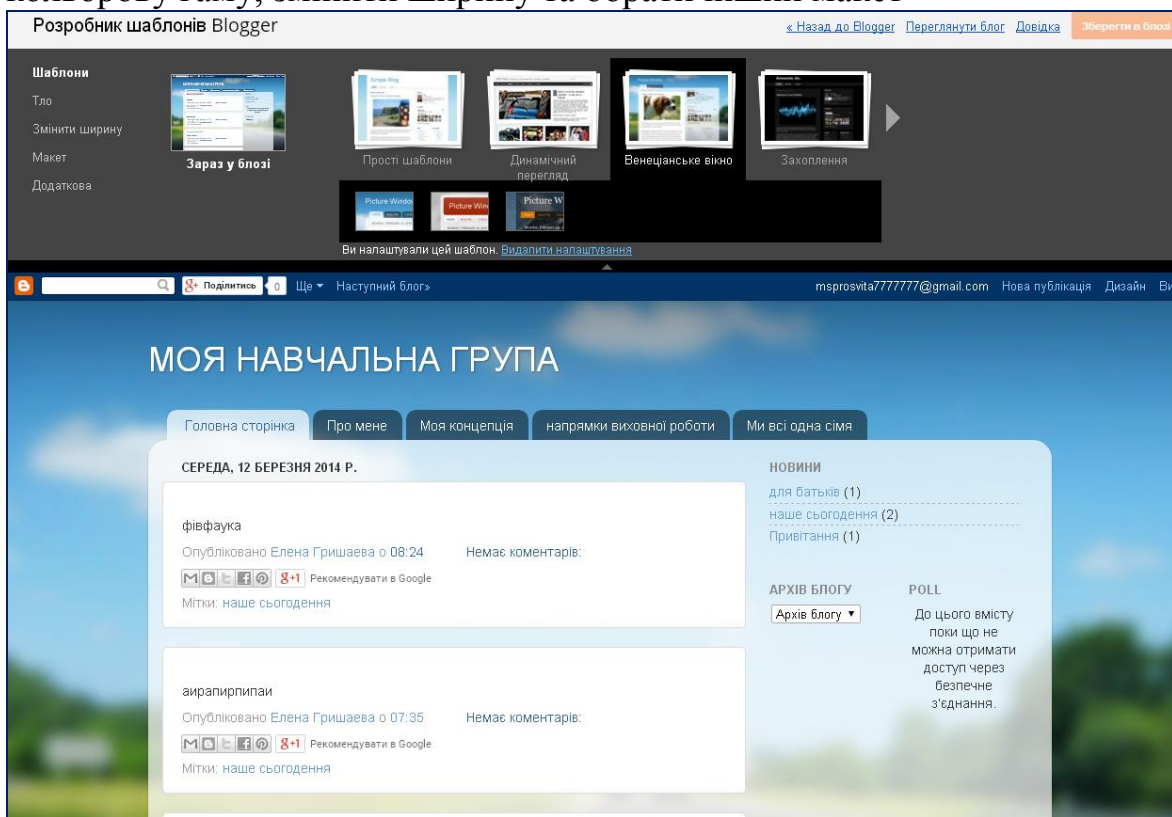

Оберіть найбільш прийнятний для Вас натисніть «застосувати до блогу»

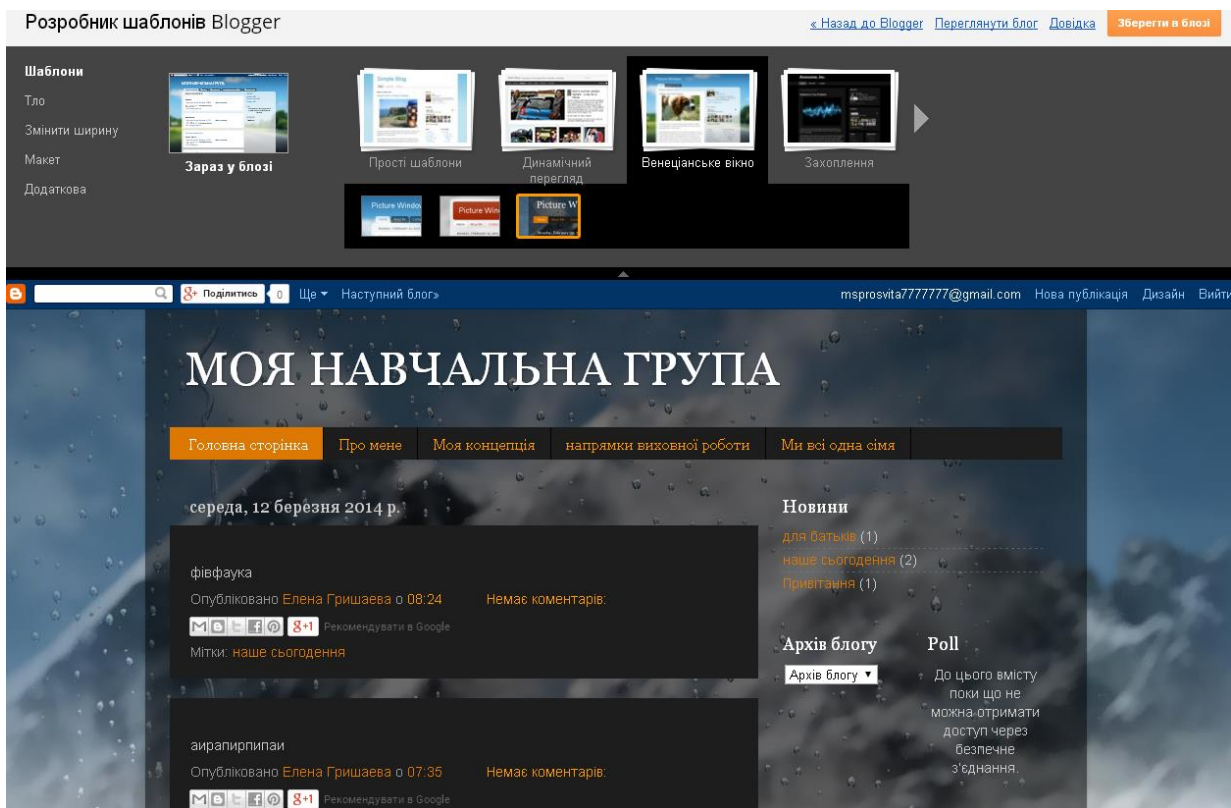
Венеціанське вікно

Висвітиться віконце попереднього перегляду, якщо Вам подобається натисніть «налаштувати», де Ви знову ж таки можете змінити шаблон, змінити кольорову гаму, змінити ширину та обрати інший макет

Крок 12.Зміна шаблону. Коли Ви натискаєте у верхньому полі запропоновані варіанти, в нижньому Ви бачите кінцевий результат, наприклад

Крок 13.Тло- кольорова гама. І знову ж таки все динамічно, тут Ви засто-
суєте і бачите кінцевий результат можете обирати, а можливо і ні.

Розробник шаблонів Blogger

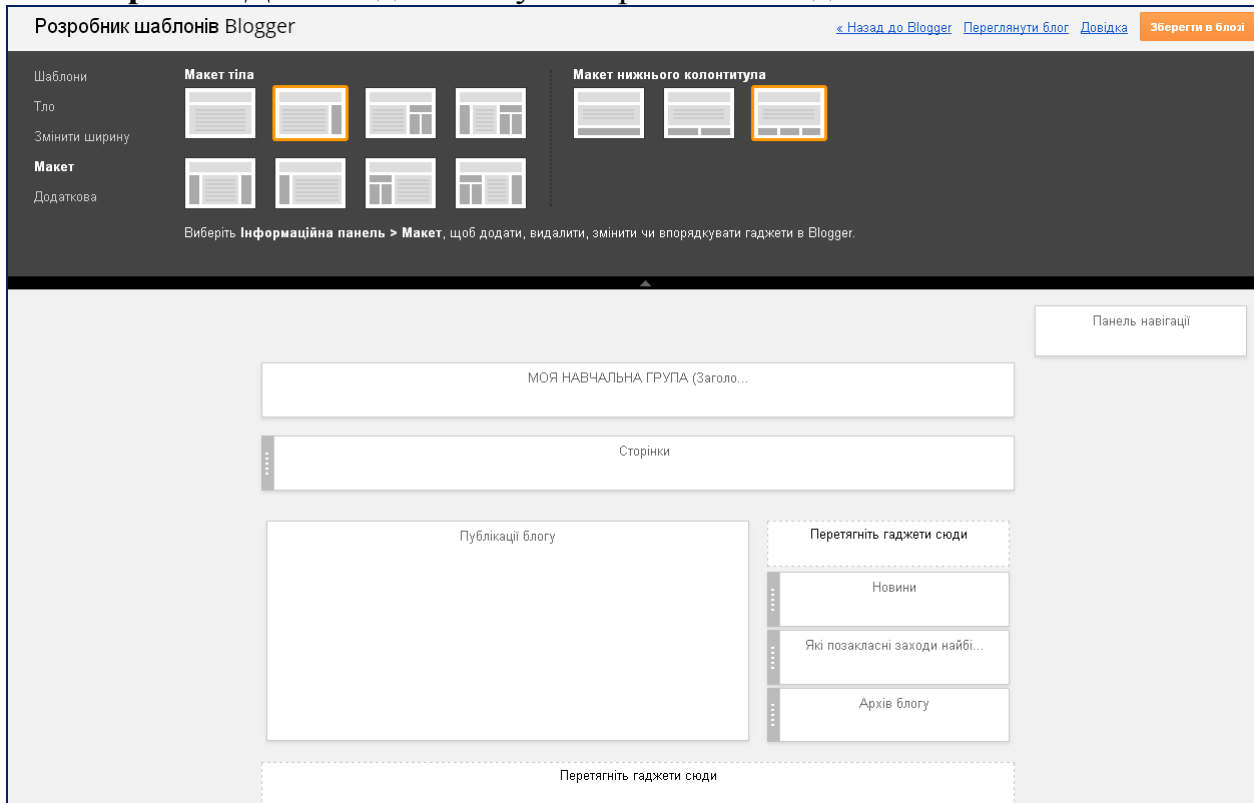
[« Назад до Blogger](#) [Переглянути блог](#) [Довідка](#) [Зберегти в блог](#)

Крок 14.Зміна ширини відбувається курсором

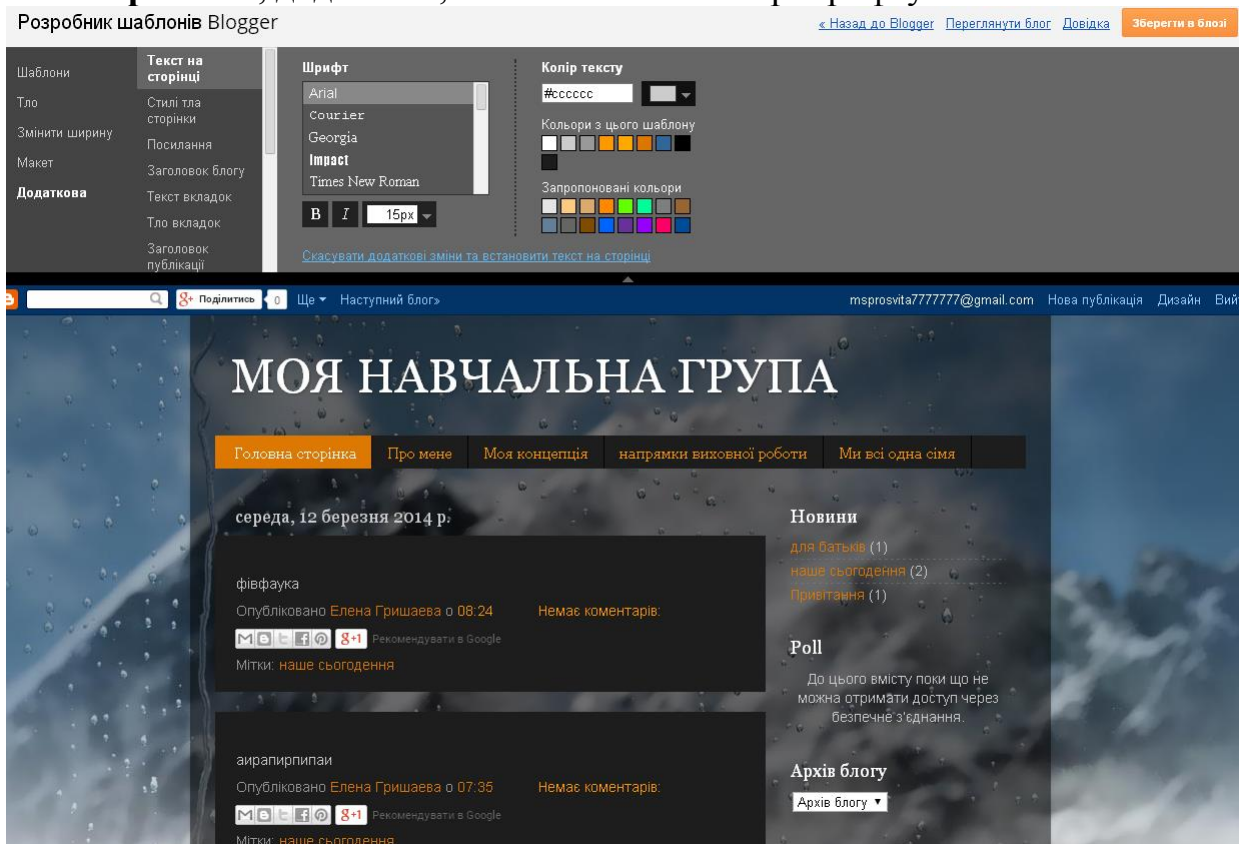
Розробник шаблонів Blogger

[« Назад до Blogger](#) [Переглянути блог](#) [Довідка](#) [Зберегти в блог](#)

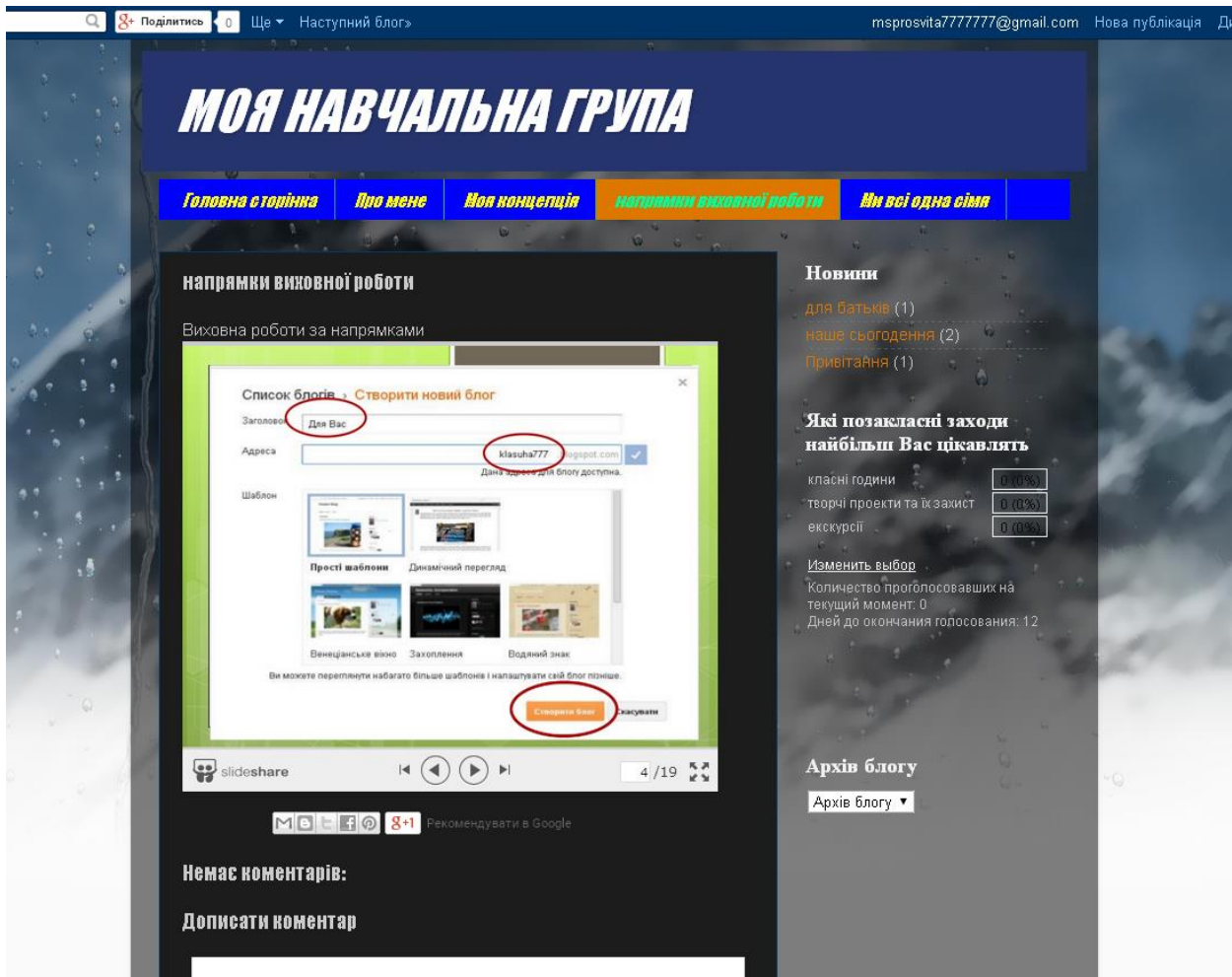
Крок 15. Дійшли до макету. Обирайте за вподобою та змістом

Крок 16. І, додатково, можна змінити колір шрифту

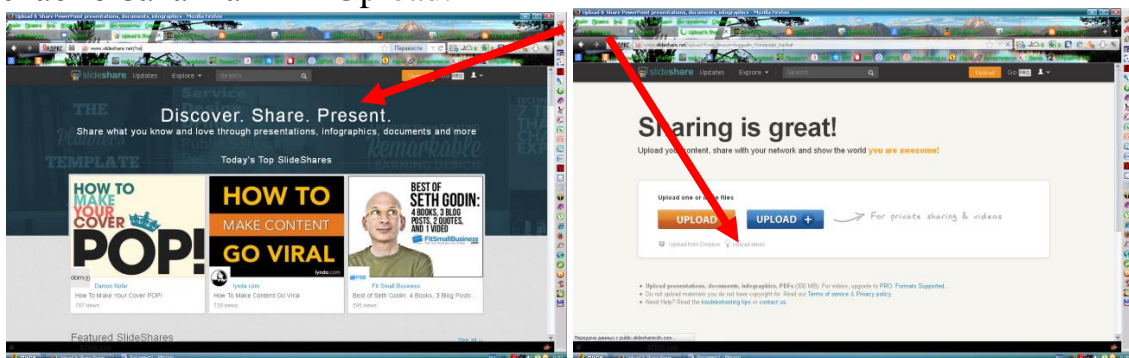

Ось такий кінцевий результат

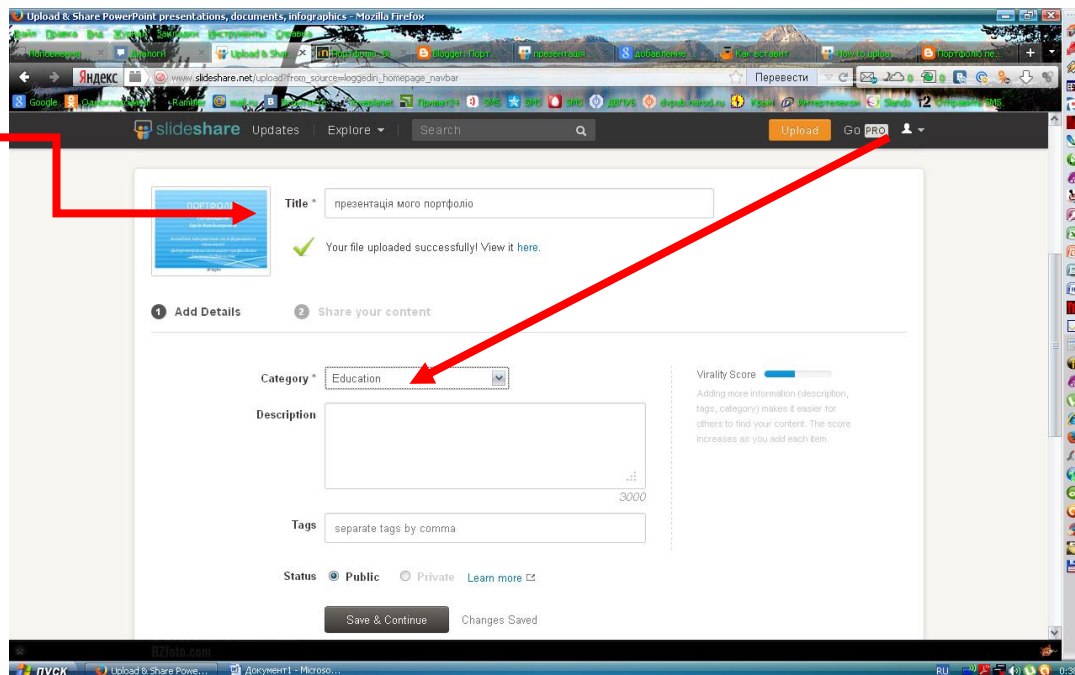

Покрокова інструкція вставки презентації в блог розроблена викладачем інформатики ДВПУБ Сорочкашиним С.В.

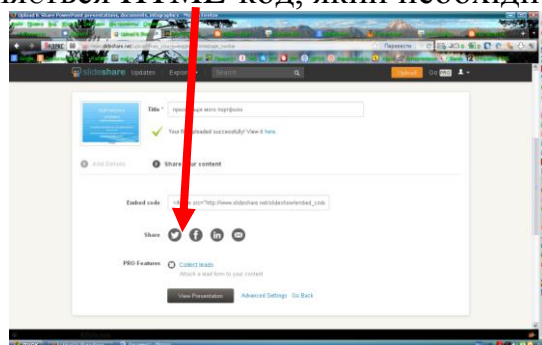
Реєструємося на сайті <http://www.slideshare.net>. Після реєстрації заходимо натискаємо Завантажити Upload.

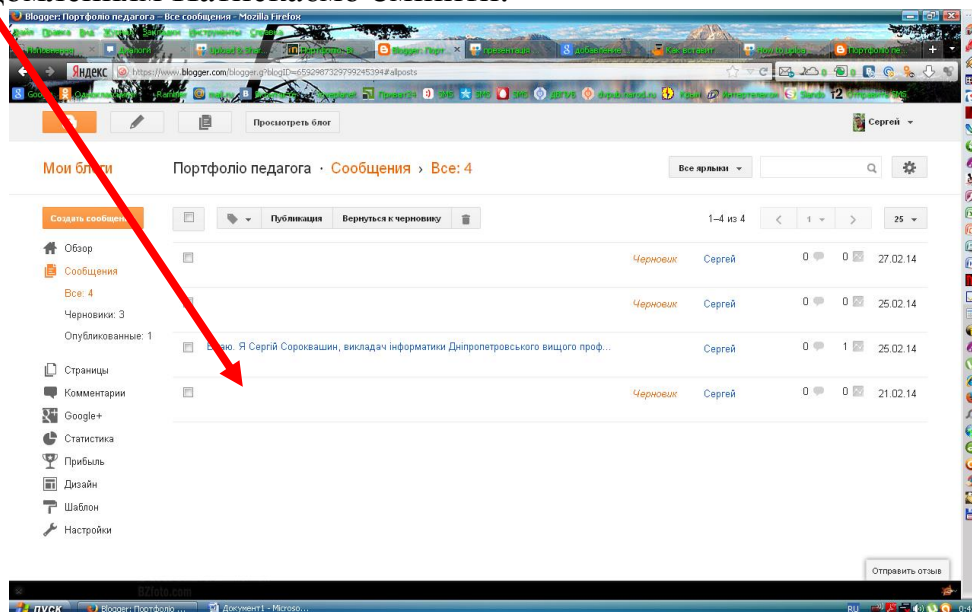
Обираємо файл для завантаження, заповнюємо поля Title, Category. Натискаємо Продовжити

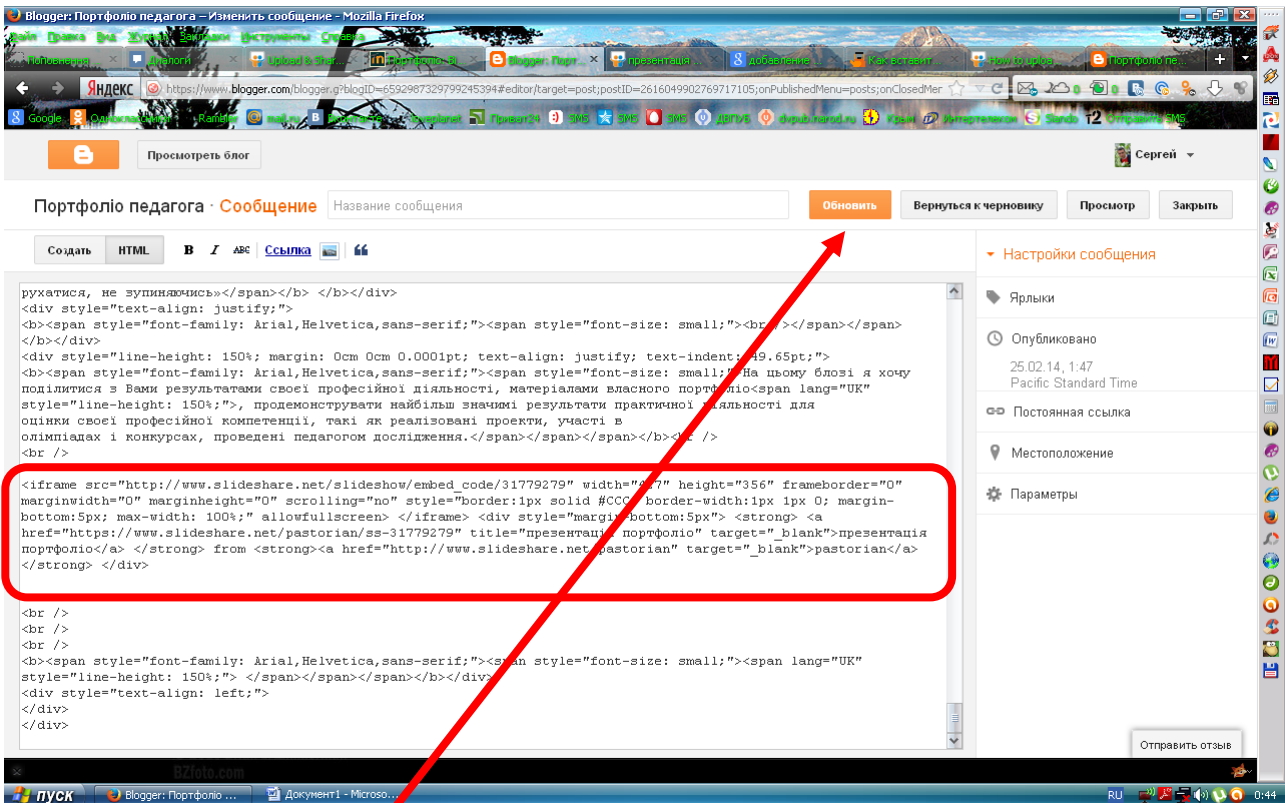
Після цього з'являється HTML-код, який необхідно скопіювати.

Переходимо у свій блог. Обираємо необхідну сторінку або повідомлення. Під повідомленням Натискаємо Змінити.

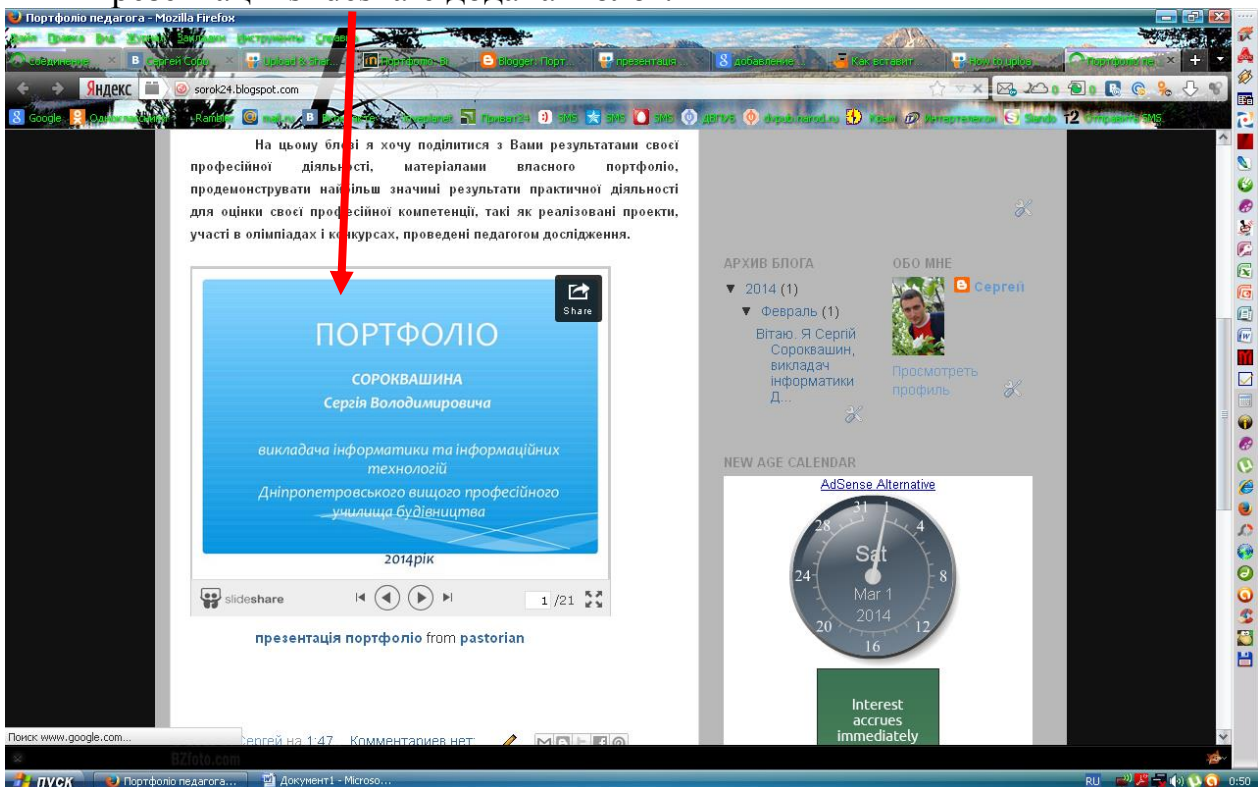

Переходимо в режим HTML. Обираємо те місце, де необхідно вставити фрейм презентації. Вставляємо скопійований код.

Натискаємо Оновити.

Презентація slideshare додана в блог.

2.3 Впровадження ІКТ в навчальний процес ПТНЗ

Процес входження навчальних закладів у світовий освітній простір вимагає удосконалення, а також серйозної переорієнтації комп'ютерно-інформаційної складової. Швидкий розвиток інформаційних та комунікаційних технологій відкриває людству нові можливості в освіті, висуваючи нові вимоги до навчання. Розвиток так званого «інформаційного простору» вимагає від сучасних закладів модифікації окремих аспектів її діяльності, які вже не задовольняють усіх потреб інформаційного суспільства.

Учні професійно-технічних навчальних закладів – це дорослі сформовані особи, які свідомо зробили свій вибір на користь робітничої професії. Це не просто особливий соціальний пласт, вони є пріоритетною групою, оскільки ступінь освіченості і соціалізованості, масштаби і рівень культури, їх професійне становлення та здобуття майбутньої професії з урахуванням особистісного потенціалу завтра матеріалізуються в нові технології і безпеку соціального життя, в авторитет країни в світі.

Здійснювати професійне навчання учнів з підручником і монотонною розповіддю викладача, це якщо не злочин, то як найменше – знущання з молодого, перспективного майбутнього працівника.

Наші учні – молодь вже нового інформаційного суспільства, на відміну від більшості викладачів, які виростили, здобули освіту та досягли певних кар'єрних успіхів за часів суспільства індустріального. Саме тому бачення мети та засобів навчання часто у викладачів та учнів не збігаються. Діти рухаються в ногу з часом. І щоб учні не вважали викладачів нездатними дати їм те, чого вони потребують, уроки нудними, а знання, які вони отримують на таких уроках, непотрібними, ми намагаємося їх наздогнати і при цьому зберегти певний статус.

Навчати учня професійно-технічного навчального закладу відповідно до державного стандарту професійно-технічної освіти стає дедалі важче. Мабуть, кожен сучасний педагогічний працівник, який працює у цій сфері, реально бачить недоліки як у своїй, так і у роботі колег. Це жодною мірою не означає, що він не працює. Дуже важко впроваджувати інформаційно-комунікаційні технології, не маючи у навчальному закладі комп'ютерної техніки, навіть, якщо викладач володіє навичками роботи з нею і має власний комп'ютер вдома, то, у кращому випадку, він буде працювати над самоосвітою, щоб мати змогу спілкуватися з учнями «їхньою мовою».

У навчальному процесі педагоги ПТНЗ області впроваджують найбільш поширені новітні інформаційно-комунікаційні технології:

- навчальні презентації (навчальний матеріал подається за допомогою програми Power Point, що дає змогу наочно представити основні моменти теми. Навчально-методичним центром профтехосвіти у Дніпропетровській області заплановано на початку 2014-2015 навчального року проведення майстер-класу для викладачів інформатики «Використання програми «Prezi» в навчальному процесі ПТНЗ області», які в подальшому навчать своїх колег застосовувати вищезазвану програму).

- навчальні електронні тести (ці тести завжди мають успіх в учнів, оскільки база даних запитань досить широка і може легко оновлюватися, а учні завжди намагаються пройти тест на «відмінно», бо не викладач виставляє оцінку. Профтехосвіта Дніпропетровщини понад 10 років всі обласні олімпіади та теоретичний тур конкурсів фахової майстерності проводить за тестовими електронними програмами);
- навчальні відеоролики та відеофільми (відзняті відеоматеріали виробничих процесів значно покращують рівень засвоєння вивченої теми, особливо вони є доцільними при вивченні нових технологій у тій чи іншій галузі виробництва, адже не секрет, що матеріально-технічна база професійно-технічних навчальних закладів бажає бути кращою. В минулому навчальному році у Всеукраїнському фестивалі навчальних фільмів «Урок майстра» взяли участь переможці обласного етапу - ВПУ-55 м. Дніпропетровська, Дніпропетровський центр професійної освіти, Орджонікідзевське професійно-технічне училище);
- електронні засоби навчального призначення (на жаль, така можливість є далеко не в кожного педагога професійної підготовки. Якщо загальноосвітні предмети забезпечені програмними засобами, то кількість їх професійної спрямованості дуже мала. Результати численних досліджень свідчать, що педагогічні програмні засоби, які централізовано розроблені та надіслані до професійно-технічних навчальних закладів, використовуються лише невеликою групою педпрацівників-ентузіастів, але переважна більшість педагогів не часто використовує їх у навчальному процесі. Головними причинами такого стану є відсутність у навчальних закладах умов для використання сучасних педагогічних програмних засобів та інформаційно-комунікаційних технологій, а також недостатня підготовка викладачів для використання електронних ресурсів. Незважаючи на те, що деякі педпрацівники успішно пройшли навчання за програмою «Intel@. Навчання для майбутнього», реально застосовувати їх на практиці не мають змоги. Згідно з державною програмою інформатизації та комп'ютеризації не всі професійно-технічні навчальні заклади області отримали навчальні комп'ютерні комплекси, та й ті на сьогодні вже застаріли. Але є ряд ПТНЗ, які самостійно придбали сучасну комп'ютерну та офісну техніку і намагаються впроваджувати інформаційно-комунікаційні технології та по-сучасному навчати молодь).

Слід зазначити, що з 2008 року на базі НМЦ ПТО працює постійно діючий семінар-практикум з проблем створення електронних засобів навчання, мета якого залучити творчо працюючих педпрацівників до розробки власних посібників. На цих семінарах надавалися методичні рекомендації щодо структури та змісту посібників для ПТНЗ, досвідчені розробники електронних посібників ділилися досвідом їх створення, презентували власні роботи. До роботи в цих семінарах запрошувалися фахівці з розробки ЕЗНП (директор ТОВ «СМІТ» Коряк С.Ф., викладач Центру профтехосвіти № 2 м. Харкова Подоліч Ю.Я.).

До речі, педпрацівники ПТНЗ нашої області є розробниками електронних підручників, які мають гриф МОН України: «Матеріалознавство в машинобудуванні», «Допуски, посадки та технічні вимірювання», «Загальний курс обробки матеріалів машинобудування», «Верстатник широкого профілю»,

«Слюсар з ремонту с/г машин та устаткування». На сьогодні педпрацівники ВПУ-17, ПТУ-2 входять до складу робочої групи МОН України з розробки електронного підручника з професії «Токар», Марганецького професійного ліцею – з професії «Штукатур».

В області вже сформовано групу творчих педагогів і майстрів виробничого навчання - авторів електронних посібників, які використовуються в навчально-виробничому процесі ПТНЗ області. НМЦ ПТО організовує проведення цими авторами майстер-класів зі створення електронних посібників. Учасники майстер-класів завжди отримують методичні рекомендації щодо структури створення електронних посібників у презентованих програмних середовищах.

Вже стало традицією після завершення навчального року проводити методичні фестивалі, ярмарки, виставки-презентації, де однією із номінацій є «Розробка та впровадження в навчально-виробничий процес електронних засобів навчання».

Сьогодні вже кількість створених електронних засобів навчання в ПТО області вимірюється не десятками, а сотнями. Цей процес з кожним роком розвивається, удосконалюється.

Творчими педагогами ПТНЗ постійно ведеться робота з розробки навчально-методичних посібників, збірників контрольно-перевірних завдань, тестових завдань, робочих зошитів, програмного забезпечення для тематичного обліку знань, лабораторних практикумів з предметів.

НМЦ ПТО проведено моніторинг наявності електронних засобів навчання в ПТНЗ області. За його результатами в навчальних закладах використовуються 548 електронних засобів навчання, із них:

- 418 примірників, авторами яких є педпрацівники ПТНЗ області;
- 129 примірників придбані з різних джерел.

Активно працюють над розробкою і створенням електронних засобів навчання педпрацівники Міжрегіонального вищого професійного училища з поліграфії та інформаційних технологій, Центру підготовки та перепідготовки робітничих кадрів № 1 м. Кривого Рога, ПТУ-2, Міжрегіонального центру професійної перепідготовки звільнених у запас військовослужбовців м. Кривого Рога, Дніпропетровського регіонального центру професійно-технічної освіти, Західно-Донбаського професійного ліцею, ВПУ-55, ордена «Знак Пошани» ВПУ-75, Інгулецького професійного ліцею, Першотравенського гірничого ліцею, Марганецького професійного ліцею, Апостолівського центру підготовки та перепідготовки робітничих кадрів, Томаківського професійного аграрного ліцею, Криворізького центру підготовки та перепідготовки робітничих кадрів торгівлі та ресторанного сервісу, Орджонікідзевського професійно-технічного училища, Дніпродзержинського центру підготовки та перепідготовки робітничих кадрів, Дніпродзержинського центру підготовки та перепідготовки робітничих кадрів будівництва і автотранспорту, Дніпропетровського центру професійно-технічної освіти туристичного сервісу, Нікопольського центру професійної освіти, Криворізького професійного ліцею, Криворізького центру професійної освіти металургії та машинобудування, Криворізького професійного будівельного ліцею.

Сьогодні постає багато питань щодо якості підготовки кваліфікованих робітників, адже державний стандарт як загальноосвітньої школи, так і професійно-технічної освіти містять предмети «Інформатика» та «Інформаційні технології». Ми повинні розуміти, що не маємо права позбавляти учня можливості отримати навички комп'ютерної грамотності, адже зараз практично немає жодної виробничої галузі, яка б працювала без комп'ютерних програм та мереж. І не випадково, з метою поширення використання інформаційно-комунікаційних технологій під час навчально-виховного процесу в загальноосвітніх та професійно-технічних навчальних закладах наказом Міністерства освіти і науки України від 07.08.2014 № 910 скасовано наказ МОН України від 24 травня 2007 № 420 «Про використання мобільних телефонів під час навчального процесу», яким оголошено про заборону мобільних телефонів під час проведення навчальних занять.

Розділ 3. З досвіду роботи

3.1 Впровадження сучасних будівельних технологій у підготовці кваліфікованих робітників-опоряджувальників

Професійно-технічна педагогічна діяльність є визначальним чинником успішності професійного навчання, яка залежить від професійної компетентності педагога та активності учнів. Сучасний етап розвитку професійно-технічної освіти потребує постійного впровадження інноваційних технологій у навчанні.

Багато років готую кваліфікованих робітників з опоряджувальних професій, постійно вивчаю та впроваджую в навчальний процес нові педагогічні та будівельні технології із застосуванням сучасних матеріалів та інструментів.

Активне відвідування тренінгів, семінарів, виставок, які проводять будівельні маркетингові кампанії, будівельні організації, спілкування з фахівцями-будівельниками, колегами-педагогами, використання профільних сайтів, професійної літератури допомагає мені в підвищенні компетентності як педагога та у здійсненні головного завдання - підготовка конкурентоспроможних робітників.

Останні роки працюю над методичною проблемою: «Впровадження нових будівельних технологій, матеріалів та інструментів». Очолюю роботу навчально-практичного будівельного центру «CERESIT», метою якого є вивчення та відпрацювання учнями нових будівельних технологій, вмінь і навичок застосовувати сучасні будівельні матеріали, інструменти.

Навчання в центрі значно підвищує інтерес учнів до професії, засвоєння сучасних будівельних технологій (утеплення фасадів; декоративне опорядження; плиткове облицювання; влаштування підлог; влаштування гідроізоляції); орієнтує їх на підвищення професійного рівня та набуття більш високого робітничого розряду.

Для досягнення кінцевого результату у підготовці кваліфікованого робітника найбільш широко впроваджую інноваційні педагогічні технології, серед яких технології особистісно орієнтованого, розвивального, проблемного на-

вчання та на основі дидактичного вдосконалення та реконструювання матеріалу. Застосування активних форм навчання на уроках професійно-теоретичної підготовки стимулюють, підвищують інтерес учнів до вивчення та засвоєння сучасних будівельних технологій. Уроки намагаюся проводити у тісному контакті з майстрами виробничого навчання опоряджувальних професій, створювати такі умови, щоб учні не тільки усвідомили корисне значення своєї праці, але і змогли проявити свої творчі здібності та застосувати їх у професійній справі. І цьому найкраще сприяє особистісно орієнтована технологія навчання, де поєднуються різні аспекти професійної підготовки, включаючи предметні компетенції в межах інтеграції навчальних предметів професії та з життям.

При вивченні технологічних процесів тих чи інших видів робіт:

- налагоджую взаємодопомогу сильніших учнів слабшим;
- тримаю весь час у полі зору найслабших учнів;
- надаю адресну допомогу у складанні інструкційно-технологічних карт;
- пропоную обговорення та захист своїх думок щодо послідовності виконання робочих операцій.

Використовуючи активні форми навчання (ділові ігри, критичне мислення, створення проблемних ситуацій), створюю умови для пізнавальної діяльності, систематичності навчання, намагання підвищувати свій професійний рівень. Така робота налаштовує на самостійне оволодіння учнями знань, об'єктивне мислення, вміння робити правильні висновки, розвивати технічну грамотність та технологічну культуру.

Працюю над створенням збірника презентаційних матеріалів з тем програми професійно-теоретичної підготовки за професіями «Штукатур», «Малляр», «Лицювальник-плиточник». Цей збірник містить презентаційні матеріали з впровадження як традиційних, так і нових будівельних матеріалів, інструментів, сучасних технологій.

Створено електронні презентації за допомогою Microsoft Power Point з таких тем програм:

➤ з професії «Штукатур 2 розряду» за темами:

- Накидання розчинових сумішей навкидь
- Намазування та розрівнювання розчинової суміші
- Затирання та загладжування накривних шарів

➤ з професії «Лицювальник-плиточник» 2 розряду за темами:

- Загальні відомості про лицювальні та плиткові роботи
- Технологія підготовки вертикальної поверхні під лицювання традиційними методами та з використанням сучасних технологій
- Технологія підготовки основи під настилення підлоги традиційними методами та з використанням сучасних технологій

Технологія приготування традиційних розчинів та із сухих сумішей.

➤ з професії «Лицювальник-плиточник» 4 розряду

- Технологія лицювання поверхонь керамічними та іншими плитками
- Технологія лицювання вертикальних поверхонь з використанням сухих будівельних сумішей.
- Технологія настилення підлог

- Технологія настилення підлоги з використанням сухих будівельних сумішей та з професій «**Маляр**», «**Штукатур**» **5 розряду**.

Електронні презентації в програмі Microsoft Power Point дали можливість підготувати наочність до уроків, а значить підвищити ефективність їх проведення. Інформація використовується в різноманітних формах представлення: текст, таблиці, діаграми, слайди, відео- та аудіо фрагменти тощо. Презентаційний матеріал використовую на будь-якому етапі вивчення теми і на будь-якому етапі уроку: пояснення нового матеріалу, закріплення, узагальнення, контроль. Це сприяє підвищенню ефективності уроків при підготовці майбутніх робітників.

Навчальні презентації використовуються для групового та індивідуального перегляду на персональному комп'ютері або при використанні мультимедіа. Кінцевим результатом буде створення навчально-методичного комплексу - електронного засобу навчання з професій опорядників. Складовою цього комплексу є більше 20 фільмів з технології штукатурних, малярних, облицювально-плиткових робіт компанії «Хенкель Баутехнік (Україна)», ДП «Кнауф Маркетинг», компанії «Капарол» та інших будівельних компаній.

За допомогою програми Macromedia Dreamweaver 8 розробила авторський посібник з професії «Облицювальник – плиточник» з теми «Технологія підготовки і обробки плиток» .

Вивчення учнями сучасних будівельних технологій у поєднанні з ІТ-технологіями дає певні результати - на II Всеукраїнському конкурсі фахової майстерності учениця ДВПУБ Щербина Ярослава стала призером.

Одним із прикладів використання інноваційних виробничих технологій в інтеграції з ІТ-технологіями є урок за темою: „Влаштування тротуарної плитки”.

Урок розроблено за технологією інтерактивного методу навчання „Робота в малих групах ”. Учні поділяються на чотири групи.

Кожна з них за комп'ютером самостійно вивчає свій розділ теми: розмітка покриття, виїмка ґрунту, влаштування гравійно-піщаної подушки, укладання плитки.

Від кожної групи визначається один учень, який розповідає вивчений матеріал, таким чином навчаючи інших учнів.

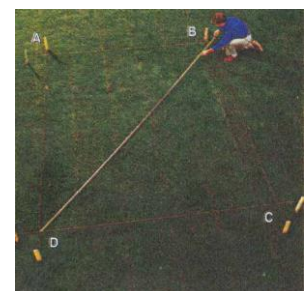
Після вивчення матеріалу теми з метою закріплення знань учні за комп'ютером виконують ряд завдань: тести, рішення задачі з розрахунку кількості плиток та заповнення електронної таблиці.

**Елемент уроку за темою: «Технологія влаштування тротуарної плитки»
(вивчення матеріалу за комп'ютером)**

Група №1 „Розмічання покриття”

Рисують планування ділянки (патію) , на якій буде укладатися плитка. Вимірюють ділянку, наносять розміри на план, потім підраховують необхідну кількість плиток для укладання.

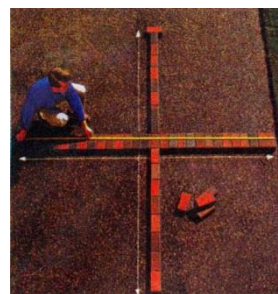
Необхідно постаратися спланувати ділянку таку, щоб звести до мінімуму розпилення плитки або зовсім по-

збавитися від цього. Якщо плитки все ж таки прийдеться різати, краще, вказавши розміри, зробити це на заводі, де будуть їх купувати.

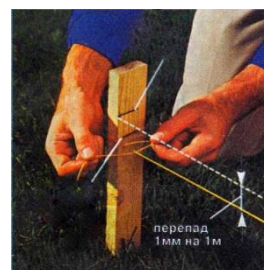
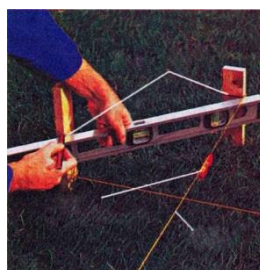
Розмічають прямокутник, який відповідатиме довжині і ширині ділянки. Кілочки забивають так, щоб вони стояли на відстані **30см** ззовні від майбутніх границь. Точки перетину шнурів – реальні кути ділянки.

Перевіряють правильність форми прямокутника виміром діагоналей. Якщо кути прямі, діагоналі рівні. Якщо ні, переносять кілочки зі шнуром так, щоб діагоналі стали однаковими. Шнури послужать обносом при виїмці ґрунту з ділянки. За допомогою рівня виставляють один шнур у горизонт і у кожного кінця по стовпчику роблять позначку висоти.

Інші шнури виставляють у горизонт по першому: за допомогою рівня переносять позначку по висоті на суміжний стовпчик, потім виставляють другий шнур по горизонту, і так до останнього стовпчика. Перевіряють, щоб усі шнури були на одному рівні. Для забезпечення хорошого дренажу вибирають один край ділянки як нижчий (для більшості випадків це край, дальший від будинку). Вимірюють відстань від високого краю до нижнього (в метрах).

Необхідний нахил визначають множенням отриманого числа метрів на **10мм** – отримаєте перепад в міліметрах. (Наприклад, $4,5 \times 10 \text{ мм} = 45 \text{ мм}$). На стовпчиках нижнього кінця відкладають цей розмір вниз від існуючої позначки.

Переносять шнури на стовпчиках нижнього краю на нижні позначки. При викопуванні ґрунту і установки окантовки обноска послужать орієнтиром.

Група №2 „Виїмка ґрунту”

Виїмку ґрунту виконують всередині обноска і на **15см** ззовні її. Якщо ділянка має заокруглені кути, для розмічання зовнішньої границі викопаної ділянки застосовують садовий шланг або гнучку пластмасову трубку.

Розпочинають із зовнішнього краю, знімають ґрунт з ділянки як мінімум на **12см** глибше, ніж висота плитки. Наприклад, якщо висота плитки **45мм**, то копати потрібно на глибину не менше **17см**. Копають по обводці і періодично перевіряють плоскість дна площадки рейкою в розрізі $40 \times 100 \text{ мм}$.

Група №3 „Влаштування гравійно-піщаної подушки (основи).”

Насипають на площадку гравій і розрівнюють його граблями рівним шаром завтовшки близько **10см**. Товщина подушки може змінюватися через нерівності дна площадки. За допомогою рейки в розрізі 40×100 мм перевіряють плоскість гравійної подушки. Ущільнюють засипку трамбівкою. Перевіряють нахил, вимірюючи проміжок між поверхнею і обноскою. Відстань між шнурами і подушкою повинна бути однаковою в усіх точках.

Нарізають стрічки плівки для мульчування і розстилають їх на гравійну подушку. Плівка не дає бур'янам пробитися назовні. Стрічки повинні укладатися внапусток на **15см**.

По периметру під обноскою встановлюють пластмасове огородження для утримання піску. Закріплюють його забиваючи оцинковані штирі в гравійну подушку. Отвори в огороженні просвердлюють раніше. В подальшому можливі коректування, тому забивають стільки штирів, скільки необхідно тільки для утримання огородження на місці. Перевіряють нахил огородження: заміряють відстань між шнурами і верхньою його кромкою. У будь-якій точці розмір повинен бути однаковим. Якщо це не так, регулюють положення огородження підсіпкою або виймають гравій під плівкою.

Для заокруглення кутів застосовують жорстке тверде пластмасове огородження з прорізами на зовнішній стороні. При закріпленні такого огородження штирі необхідно забивати в кожен секцію.

Знімають обноску. На майданчику кладуть труби діаметром **25мм** або дерев'яні рейки з шагом 1,8м. Ці маяки - висоти засипки піску (пісочної основи).

На плівку насипають 2,5см шару піску і розрівнюють його граблями. Пісок повинен тільки прикрити маяки. Сильно змочують його і злегка утрамбовують.

Розрівнюють пісок по висоті укладених маяків: рухами вліво в право по маякам рейкою в розрізі 40×100 мм. Додають пісок за необхідністю. Ще раз поливають водою, утрамбовують і розрівнюють пісок. Виймають маяки. Місця, які залишилися після маяків, засипають піском і утрамбовують.

Група №4 „Влаштування плитки.”

Кладуть першу плитку в кут ділянки (патію). Переконаються, що плитка міцно прилягає до огородження. Наступну плитку кладуть так, щоб вона міцно прилягала до першої. При укладанні осаджують плитки в пісок гумовим молотком.

Працюючи ззовні кута, викладають секцію бордюру довжиною **0,5м** і укладають зсередини її плитки по рисунку. Поверхня повинна бути рівною, а з'єднання міцними. Якщо для

роботи потрібні розрізані плитки, користуються болгаркою. При розпиленні плиток завжди одягають окуляри і робочі рукавиці. Правильність укладання систематично контролюють у всіх напрямках рівнем. Осілі плитки знімають, додають пісок і укладають знову, вирівнюючи з поверхнею підлоги.

Коли укладання плиток дійде до місця, де були маяки, підсипають на ці місця пісок і утрамбовують його трамбівкою.

Продовжують укладати бордюрні і внутрішні плитки півметровими секціями. Коли доходять до протилежної сторони ділянки, ставлять на місце огороження так, щоб можна було укласти цілі плитки без підрізання.

В заокруглених кутах бордюрні плитки встановлюють віялом з однаковими зазорами між ними. На дугах великого радіуса можна встановити цілі плитки, але для дуг з малим радіусом, можливо, прийдеться для підгонки розмістити і розпилити бокові грані деяких плиток.

Укладають залишені внутрішні плитки. Там, де потрібен обріз, поміщають плитку над вільним місцем і розмічають пропил по лінійці олівцем. Обрізають плитки пилкою з алмазним диском. Після установки всіх плиток прибивають залишені стежні ребер огороження і підсипають пісок позаду нього.

З допомогою рейки довжиною 2м перевіряють рівність покриття. Виступаючі плитки осаджують гумовим молотком, а осілі виймають, підсипають пісок і укладають на місце. Після цього шнуром перевіряють прямолінійність швів. Насипають зверху шар піску. Трамбівкою рівномірно осаджують всі плитки. Змітають зайвий пісок. Злегка змочують все покриття, в тому числі і пісок у швах. Дають поверхні повністю висохнути. Якщо необхідно, ще раз роблять підсипку, поки шви між плитками повністю не заповняться піском. Це дуже важливо для хорошого укладання плитки. Пісок, який правильно розподілений по стиках, буде сприймати навантаження, прилеглі до поверхні прилеглих плиток і допоможе зберегти тверду і надійну поверхню.

Вода не повинна збиратися на поверхні, а миттєво відходити в гравійно-піщану подушку, залишаючись сухою і красивою. Така технологія укладання дозволяє гарантувати довговічність.

Примітка №1

Застосування сухої суміші. Для того, щоб покриття мало гарний вигляд, плитки встановлюють з 10-мм зазором. Замість піску заповнюють шви сухою сумішшю (4 частини піску і 1 частину цементу). Після нанесення сухої суміші і трамбівки покриття поливають водою. Поки шви мокрі, опряджують їх V-подібною розшивкою. Після зчеплення розчину миють покриття водою і протирають грубою ганчіркою.

Примітка №2

Не дозволяється проїзд укладеною ділянкою до заповнення стиків піском.

Пісок, засипаний у стики, повинен бути чистим і не мати солей і органічних матеріалів, які можуть викликати появу в ньому рослин.

Примітка №3

Якщо при укладанні плитки не застосовується пластмасове огородження, то укладають спеціальні бордюрні плитки або можна використовувати тротуарні плитки, покладені на ребро для запобігання розповзанню плитки.

Для бордюрної плитки викопують траншеї. Глибина буде залежати від вибраного типу плитки і від необхідного влаштування основи (подушки). Укладають плитку строго по лінії розмічання. Заповнюють траншею матеріалом основи і утрамбовують його. Переконаються, що матеріалу досить і він добре утрамбований. Це запобігає перекиданню бордюрної плитки у м'якому ґрунті.

3.2. Покращення процесу підготовки учнів через впровадження в навчально-виробничий процес сучасних засобів навчання.

Одним із завдань професійно-технічної освіти є підготовка висококваліфікованих кадрів, які володіють необхідними знаннями та навичками. Сьогодні відбуваються зміни в методах навчання в напрямку інтенсифікації навчального процесу з одночасним підвищенням його якості.

Система навчання має бути гнучкою, інноваційною, продуктивною, здатною формувати потрібні вміння та відповідати потребам ринку праці. Запорукою успіху та впевненості майбутнього висококваліфікованого фахівця є професійна підготовка та творчий потенціал, а найголовніше, вміння швидко адаптуватися у ситуаціях сьогодення, які викликані необхідними змінами у виробництві.

У нашому Центрі в навчальному процесі широко використовуються активні засоби навчання, такі, як:

- Навчальні посібники
- Робочі зошити
- Щоденники з професійно-практичної підготовки
- Мультимедійні презентації
- Навчальні фільми
- Електронні навчально-методичні комплекси
- Плакати, муляжі
- Комп'ютери

Цей перелік засобів навчання не є вичерпаним, але він містить найбільш вживані з них.

Щоденник з професійно-практичної підготовки

Метою створення щоденника є: поглиблення знань учнів під час виробничого навчання, тобто диференціація процесу навчання.

Зусилля майстра виробничого навчання спрямовані на те, щоб учень навчався і основним завданням складання посібника безперечно було зацікавити учнів у вивченні навчального матеріалу. Ви розумієте, що сьогодні вимагає постійно вчитися ґрунтовно, але економно та швидко. Тож цей щоденник саме для стимулювання пізнавальної активності і самостійності учнів. Створюючи «Щоденник з професійно-практичної підготовки», ми намагалися у досить стилій, лаконічній та зрозумілій формі допомогти учню знайти відповіді на питання, які виникають у щоденній практиці — на уроці, перед тематичною атестацією, заліком тощо. Найціннішим вважаємо те, що основними методами цього навчання є: самостійна робота, проблемні і творчі питання, що розвивають творче мислення учня.

Зміст щоденника надає повну інформацію щодо об'єму викладеного матеріалу, а саме:

1. Інструкція по веденню щоденника
2. Освітньо-кваліфікаційна характеристика випускника професійно-технічного навчального закладу
3. Кваліфікаційна характеристика
4. Тематичний план з предмету «Виробниче навчання»
5. Критерії кваліфікаційної атестації випускника
6. Перелік навчально-виробничих робіт з виробничого навчання
7. Інструкція з охорони праці кухаря
8. Карти контролю відпрацювання тем програми з професійно-практичної підготовки
9. Навчальна література

Робочі зошити

Робочий зошит – це найбільш проста та реальна можливість впровадження надбань дидактики у навчальний процес. Головною метою використання робочого зошита у професійно-теоретичній підготовці є оптимізація та підвищення ефективності навчально-пізнавальної діяльності учнів на всіх етапах навчального процесу. Робочий зошит – це помічник в створенні орієнтовної основи дій учнів при виконанні практичних завдань різного рівня; контролер засвоєння навчального матеріалу; організатор самостійної роботи учнів.

Робочий зошит відрізняється від звичайного учнівського зошита наявністю друкованої основи. Під час роботи у такому зошиті учневі необхідно дописати, докреслити, виконати розрахунки безпосередньо на сторінках зошита. Тому завдяки робочому зошиту навчальний матеріал легше сприймається. При виконанні практичних завдань виключається механічна робота. За той самий час учень виконує більшу кількість завдань, збільшується обсяг його розумових і практичних дій. Крім того, методично грамотно побудована друкована основа спрямовує дії учня при виконанні завдань, привчає діяти за визначеним алгоритмом.

Електронний навчально-методичний комплекс

У сучасній професійній освіті інформатизація професійної підготовки майбутніх фахівців торгівлі та ресторанного сервісу нерозривно пов'язана із впровадженням у процес підготовки досягнень сучасних інформаційних технологій.

Одним з напрямків, який активно розроблюється, є застосування інформаційних технологій у професійній підготовці майбутніх фахівців, а саме використання електронних навчально-методичних комплексів.

Електронні навчально-методичні комплекси є на сьогодні одним із найбільш ефективних засобів навчання. Саме тут повною мірою реалізується давній, але до сьогодні правильний принцип методики викладання: краще один раз побачити, ніж сто разів почути. Комбіноване використання комп'ютерної графіки, анімації, живого відеозображення, звуку, інших медійних компонентів – усе це надає абсолютно унікальну можливість зробити предмет, що вивчається, максимально наочним, а тому зрозумілим та доступним.

У системі професійно-технічної освіти електронний навчально-методичний комплекс є програмно-інформаційним посередником між учнями і викладачами.

В КЦПОРКТРС на сьогоднішній день створені електронні навчально-методичні комплекси з предметів:

«Основи діловодства» (викладач Івахнюк Г.Ю.),

«Основи галузевої економіки та підприємництва» (викладач Івахнюк Г.Ю.),

«Професія «офіціант-бармен» (викладач Івахнюк Г.Ю.),

«Облік, калькуляція та звітність» (викладач Івахнюк Г.Ю.),

«Техніка обчислень, облік і звітність» (викладач Івахнюк Г.Ю.),

«Технологія приготування їжі з основами товарознавства» (викладач Письмоченко С.М.),

«Товарознавство непродовольчих товарів» (викладач Корененко Г.Г.),

«Технологія приготування борошняних кондитерських виробів» (викладач Письмоченко С.М.),

«Хімія» (викладач Глєбова-Сорокіна Н.В.),

«Українська мова» (викладач Носачова Т.С.),

«Інформатика» (викладач Борт Т.В.)

«Фізика» (викладач Голоденко О.М.),

Виробниче навчання з професії «продавець продовольчих товарів 3 розряду» (майстер виробничого навчання Тюменцева О.Г.),

«Всесвітня історія» (викладач Генслер Г.Є.),

«Організація обслуговування» (викладач Моторна О.О.),

«Англійська мова» (викладач Коляновська О.В.),

«Устаткування підприємств харчування» (викладач Орел О.Б.).

Всі електронні навчально-методичні комплекси створені за допомогою редактора Microsoft FrontPage та SharePoint Designer, які входять у склад додатків Microsoft Office.

Необхідність створення навчально-методичних комплексів була викликана тим, що на сьогоднішній день у професійно-технічних навчальних закладах повністю відсутні підручники з предметів (в основному з предметів професійно-теоретичної та загально-професійної підготовки), що відповідають темам типових навчальних планів Державних стандартів професійно-технічної освіти.

У 2013 році два електронних комплекси «Основи галузевої економіки та підприємництва» і «Основи діловодства» отримали Гриф Міністерства освіти і науки України.

Електронний навчально-методичний комплекс з предмета «**Основи галузевої економіки та підприємництва**» складається з таких розділів:

- Анотація
- Кейс викладача
- Кейс учня
- Контроль знань
- Словник
- Іменний покажчик
- Література

Кейс викладача:

- Інформація про курс
- Програми
- Поурочно-тематичний план
- Вимоги до знань і умінь учнів
- Методичні рекомендації
- Рекомендації щодо користування комплексом
- Збірник задач
- Словник
- Література

Кейс учня:

- Інформація про курс
- Рекомендації щодо користування
- Методичні рекомендації
- Зміст
- Умовні позначення
- Вимоги до знань і умінь учнів
- Збірник задач
- Словник

- Література
- Контроль знань
- Критерії оцінювання
- Іменний покажчик

Інформація про курс¹, яка дає змогу учневі ознайомитись з цілями та основними завданнями курсу, структурою навчального матеріалу, одержати інформацію про його розробників, викладача та ін.

Рекомендації² пропонують учням можливий шлях організації індивідуальної роботи з курсом.

Навчальна програма³ формує уявлення про терміни вивчення різних навчальних програм, перевірки виконавчих завдань, проведення контрольних робіт та іспиту.

Навчальний матеріал⁴ містить систему навчальних завдань.

Крім того, в розділі —Навчальний матеріал⁵ є посилання на: анотацію; електронний навчальний матеріал; практичний курс з предмету; словник економічних термінів; тематику рефератів; рекомендовану літературу.

Такий електронний навчальний методичний посібник може бути використаний під час традиційної системи навчання, а також за дистанційною формою та для самостійного опанування курсом, темою, окремими питаннями.

Практичний курс з предмету включає в себе: систему питань для поточного контролю; збірник задач (тренувальні вправи, ситуації, задачі); система тестування для реалізації зворотного зв'язку з метою визначення рівня початкової підготовки учня, проміжного та підсумкового контролю; плани практичних занять; критерії оцінювання знань. Такий практичний курс може забезпечити кілька видів контролю: вхідний, поточний, проміжний і підсумковий. В ЕНМК можлива реалізація декількох підходів до організації роботи з тестування; вона повинна забезпечувати різні форми контролю засвоєння навчального матеріалу.

ЕНМК «Облік, калькуляція і звітність»

Анотація

Рекомендації щодо користування комплексом

Державний стандарт

- Кухар 3 розряду
- Кухар 4 розряду
- Кондитер 3 розряду

Навчальна програма

- Кухар 3 розряду
- Кухар 4 розряду
- Кондитер 3 розряду

Поурочно-тематичний план

Критерії оцінювання

- Кухар 3 розряду

- Кухар 4 розряду
- Кондитер 3 розряду

Теоретичний матеріал

Тема 1. Господарський облік у закладах ресторанного господарства

Тема 2. Нормативно-технологічні документи: види, призначення, використання

Тема 3. Ціноутворення та калькуляція у закладах ресторанного господарства

Тема 4. Нормативні документи для професії «кондитер»: види, призначення, використання

Практичні роботи

Розв'язування задач

- Приклади розв'язування задач
- Задачі для самостійного розв'язування

Документи

- Калькуляційна картка
- Бланк технологічної карти
- Зразки технологічних карток
- Збірник рецептур страв та кондитерських виробів
- Збірник рецептур національних страв
- Збірник рецептур борошняних кондитерських та булочних виробів

Контроль знань

- Контрольні питання до тем
- Тестові завдання

Глосарій

Все це дає можливість значною мірою організувати навчання відповідно до можливостей учня, його власного темпу і швидкості засвоєння матеріалу, при цьому учень в більшій мірі самостійно навчається, здійснює самоконтроль за своєю діяльністю. Викладач лише спрямовує цю діяльність. А тому особливого змісту набуває створення ЕНМК, яке має підвищувати мотивацію до навчання, його ефективність.

Досвід використання електронних засобів показує, що найбільше ефективно їх використання на уроці вивчення нового матеріалу чи узагальнюючого повторення, а також учнями вдома. Викладачі відзначають, що використання таких засобів дозволяє зробити на уроці набагато більше, ніж за допомогою традиційних засобів, підвищити інтерес учнів до предмету вивчення.

Навчальні посібники

Окрім підручників та різноманітних методичних матеріалів в навчальному процесі дуже часто використовуються посібники. Навчальний посібник – це спеціальне видання, яке в певній мірі становить заміну основному підручнику.

В ньому подається навчальний матеріал, який допомагає краще опанувати певну дисципліну чи окремий розділ курсу.

З переходом професійно-технічної освіти на Державні стандарти змінилися типові навчальні плани і програми. На сьогоднішній день немає багатьох підручників, які б відповідали змісту навчальних планів і програм за Державними стандартами для професійно-технічних навчальних закладів. Тому педагогічні працівники вимушені самостійно складати навчальні посібники.

Посібник може бути представлений не лише окремим виданням, але й комплексом науково-методичних матеріалів, до яких включені робочий зошит і курс лекцій для учнів. Використання посібника в навчально-виробничому процесі дає змогу отримати більше корисної інформації та краще розібратися з тією чи іншою темою.

Перед тим, як використовувати навчальний посібник в своїй роботі і рекомендувати його учням, викладач має переконатися в його якості та відповідності навчальній програмі.

Посібники дають змогу отримати додаткову інформацію та поглибити вивчення того чи іншого предмету. Під час викладання певного курсу викладач може запропонувати своїм учням один чи декілька навчальних посібників, які стануть вдалим доповненням до основних підручників що використовуються в навчальному закладі.

Щороку в нашому Центрі педагоги укладають різноманітні посібники. Результатом їх роботи є підвищення якості знань учнів, перемоги наших учнів у олімпіадах різноманітних конкурсах. Також розроблені посібники виставляються на Міжнародних виставках «Сучасні заклади освіти».

Надалі педагоги нашого Центру будуть продовжувати роботу по створенню і вдосконаленню різноманітних засобів навчання.

3.3. Впровадження в навчально-виробничий процес сучасних засобів навчання

Здійснювані в Україні соціально-економічні перетворення диктують необхідність пошуку нових орієнтирів в освітній політиці, а також спонукають по-новому глянути на роль системи освіти, зокрема, професійно-технічної, в розвитку країни.

Сучасна людина живе й діє в умовах, які вимагають високого професіоналізму й значимих інтелектуальних зусиль. Ускладнення соціально-економічних процесів, підвищення впливу на людину зовнішніх факторів, збільшення інформаційних потоків, зростання конкурентності - усе це спричиняє досить високі вимоги до випускників професійно-технічних навчальних закладів. Сума професійних знань, навичок, одержаних у процесі навчання дозволяє молодим працівникам швидше адаптуватись на виробництві, бути мобільними в умовах процесу виробництва. Тому актуальною стає цілеспрямована підготовка майбутнього кваліфікованого робітника до життя в сучасному стрімко мінливому світі шляхом формування професійної мобільності як особ-

ливої особистісної якості на засадах компетентнісного підходу. В умовах ринкової економіки в силу дуже високої рухливості її кон'юнктури молодь зобов'язана одержувати таку професійну освіту, яка буде дозволяти їй відносно просто освоювати нові конкурентноспроможні професії в майбутньому, само реалізуватись як особистість.

Характерна для сьогоденної ситуації модернізація виробництва вимагає підготовки працівників, які швидко пристосовуються до змін, готових змінити свою професію й ступінь відповідальності, а це означає – і здатних навчитися нової професії. Тож сьогодні потрібен професійно мобільний кваліфікований робітник, готовий повноцінно жити й працювати навіть у стані невизначеності й непередбачуваності, готовий до саморозвитку й самовдосконалення.

Кваліфікований робітник - це освітньо-кваліфікований рівень робітника, який на основі повної або базової загальної середньої освіти здобув спеціальні уміння та знання, має відповідний досвід їх застосування для вирішення професійних завдань у певній галузі народного господарства.

Професійний розвиток кваліфікованого робітника неможливий без активного впровадження у навчально-виробничий процес, зокрема, в організацію творчої самоосвітньої роботи, перспективних технологій, електронних засобів навчання, новітніх методик викладання, які забезпечують професійні компетенції майбутнього фахівця за певною спеціалізацією. Забезпечення якісної професійної підготовки кваліфікованих робітників, ефективного використання сучасних методик і технологій неможливо без створення сучасних електронних засобів навчання, інструктивно-технологічних карт, тестів, програм, електронних посібників і щоденників з професійної підготовки.

Модернізація матеріально-технічної бази - необхідна умова впровадження сучасних виробничих технологій, використання відео матеріалів і програмного забезпечення. Сучасні освітні технології – це шлях до вирішення завдання розвитку професійної мобільності учнів.

Викладачі і майстри виробничого навчання центру постійно знаходяться у творчому пошуку використовуючи новітні досягнення науки і техніки, працюють над розробкою необхідного методичного забезпечення, дидактичних комплексів, навчально - методичних посібників, щоденників з виробничого навчання і виробничої практики, робочих зошитів з тем програм.

Політика держави, заснована на включенні професійно-технічної освіти в систему базових пріоритетів соціально-економічного розвитку, повинна бути орієнтована на:

- модернізацію матеріально-технічної бази державних професійно-технічних навчальних закладів;
- оснащення державних професійно-технічних навчальних закладів сучасними комп'ютерними комплексами, підключення їх до Інтернету;
- виготовлення дидактичного матеріалу з предметів за допомогою комп'ютерних технологій;
- поновлення та зміна всієї навчально-методичної роботи;

- розроблення та впровадження інтерактивних, електронних засобів навчання у підготовку майбутніх кваліфікованих робітників;
- надання можливості учням вивчати нову техніку, нові технології та працювати з сучасними матеріалами у навчальних майстернях центру.

Інтерактивні методи навчання, спрямовані на розвиток практичних умінь та навичок, допомагають педагогові, майстру виробничого навчання переконати учнів професійно-технічних навчальних закладів в тому, що вони вірно обрали професію, підкреслити її важливість і спонукати до подальшого вдосконалення.

Одним із першочергових напрямків підготовки робітничих кадрів є забезпечення навчально-виробничого процесу навчальними посібниками, щоденниками з виробничого навчання і виробничої практики, які відповідають сучасним організаційно-педагогічним умовам професійної підготовки.

«Електронний посібник, щоденник з виробничого навчання і виробничої практики – це навчальний матеріал нового покоління з навчальної дисципліни, який створений для освіти, виховання і розвитку учня», дає змогу одержати найвищий освітній, розвивальний і виховний результат у навчанні. Отже посібники нового покоління для професійно-технічної освіти потрібно розглядати як інтегровану систему підготовки кваліфікованого робітника за певною професією. Криворізький центр професійної освіти пропонує досвід використання електронних посібників, електронних систем тестування, електронних навчальних комплексів з окремих дисциплін, щоденників з виробничого навчання.

Я, як старший майстер виробничого навчання безпосередньо розробляю навчальний матеріал та намагаюсь зорієнтувати майстрів виробничого навчання розробляти різноманітні посібники, які професійно зорієнтовані, цікаві, мають право на існування і застосування в навчальному процесі і практично застосовуються у навчанні. (малюнок 1)

Як автор, таких електронних засобів навчання проводжу кропітку роботу, вкладаю в розробку електронних програмних засобів багато інтелектуальних сил. Таким чином покращую навчальний процес, проявляю свою професійну майстерність, творчість, бажання передати свій досвід учням.

Практика вивчення питань залучення сучасних інноваційних технологій потребує нового погляду на обґрунтування теоретичних основ побудови електронного посібника, щоденника професійного спрямування, спонукає на постановку таких проблемних питань:

- розробка методик аналізу й оцінювання цього виду навчального забезпечення;
- розробка навчальних програм.

Знання й уміння особливо потрібні в умовах варіативної системи освіти, що знаходить своє відображення у розробці та створенні альтернативних підручників і навчальних посібників з різними методичними системами реалізації змістових ліній відповідно до вимог державних стандартів освіти.

В зв'язку з інтенсивним зростанням потоку інформації через кожні 5-10 років необхідно поновлювати знання, щоб відповідати необхідним вимогам життя. Професійно-технічний навчальний заклад повинен випускати робітників не

тільки компетентних у своїй професії, а й «схильних до навчання», спроможних, при необхідності, змінити рід виконуваної роботи, підвищувати кваліфікацію, займати різні посади. Випускник повинен усвідомити, що реалізувати себе може лише людина активна, яка не схиляється перед обставинами, а вміє використовувати будь-які засоби, в тому числі й особисті задатки.

Тільки завдяки формуванню професійних авторських колективів по створенню посібників для навчання нового покоління є вірогідністю досягнення найкращого ефекту отримання творчого результату – посібника, який би відповідав вимогам сучасності, врахував би всі думки, пропозиції, рекомендації педагогів професійної підготовки робітничих кадрів.

Враховуючи те, що посібник нового покоління для професійно-технічної освіти – це комплекс дидактичного забезпечення організації навчання наукам, спрямований на формування професійної компетентності майбутніх фахівців, його потрібно структурувати як триєдину дидактичну систему навчання професії:

- загальноосвітній цикл (інтеграція фундаментальних та спеціальних знань);
- спецкурс (набуття професійних знань);
- виробничий цикл (практичне втілення набутих знань, вмінь та навичок, професійне вдосконалення) .

Методичні рекомендації до використання щоденника з професійно-практичної підготовки

Предметом розгляду «Щоденника з професійно-практичної підготовки» є контрольнo-корекційний етап діяльності учня під час виробничого навчання та виробничої практики.

Умовно контрольнo-корекційний етап може бути трьох видів:

- контрольнo-корекційний етап підчас виконавчого етапу діяльності,
- контрольнo-корекційний етап навчального заняття,
- контрольнo-корекційний етап теми або розділу.

Аналіз уроків майстрів виробничого навчання і конспектів уроків, які були надруковані у педагогічній періодиці, дозволяють зробити невтішний висновок, що майстри приділяють контрольнo-корекційному етапу недостатньо уваги.

Він виходить «змазаним», нечітким і не спроможний виконати тих дидактичних завдань, які на нього покладаються у системі діяльності.

До найбільш поширених помилок, яких припускаються майстри на цьому етапі, належать такі:

- на контрольнo-корекційний етап відводиться недостатньо часу (від 1 до 3 хв.);

- етап обмежується перевіркою нових знань, які вивчалися на уроці, тобто

контролююча діяльність майстра підмінюється повторенням вивченого на уроці матеріалу;

- перевірка здійснюється шляхом фронтальної бесіди, у якій беруть участь
принаймні 2—3 учні, що не дає підстав судити про рівень засвоєння матеріалу всіма або більшістю учнів групи;
- у випадку виявлення помилок корекція зводиться до того, що майстер
здебільшого сам дає на них правильні відповіді або їх дають учні, які засвоїли новий матеріал,
- причина помилок не виявляється, а отже, учні припускатимуться їх у подальшому;
- не відбувається узагальнення матеріалу в масштабах теми (тобто матеріал уроку не розглядається як часткова відповідь на основне питання теми);
- домашнє завдання задається без відповідного інструктажу, який повинен чітко окреслити учням очікувані результати діяльності, способи діяльності, матеріал для здійснення діяльності, можливі ускладнення та шляхи їх подолання.

Безумовно, однією з головних причин такого становища є нестача часу, яка відводиться на контрольню-корекційний етап. Це відбувається через те, що існує певна (а може, й повна?) невідповідність між обсягом навчального матеріалу, який виділяється на навчальне заняття, вимогами до рівня його засвоєння, які перевищують можливості учнів і часом, який надається для цього. Складність викладення матеріалу в підручниках робить неможливим самостійне засвоєння учнями хоча б його частини і примушує майстра витратити час заняття на розповідь і пояснення, а не на використання навчального матеріалу з метою розвитку особистості учня, його практичних навичок.

На мій погляд, подібне становище можна змінити шляхом більш раціональної організації і проведення етапу контролю і корекції полягає в удосконаленні його структури, змісту і способів взаємодії майстра та учнів.

Структура контрольню-корекційного етапу навчальних занять повинна включати наступні підетапи:

Підетап контролю: Метою контролю на контрольню-корекційному етапі навчального заняття є не оцінювання знань, вмінь та навичок учнів, набутих ними під час вивчення нового матеріалу, а виявлення типових помилок учнів, з'ясування їх причин з метою подальшої корекції. Це здійснюється шляхом порівняння реально досягнутих результатів з очікуваними. Майстер повинен зафіксувати факт і рівень засвоєння учнями матеріалу, вміння або навичок. Таким інструментом в руках майстра може бути тест досягнень, який складається з тестового завдання та еталону тобто зразка повних і правильних відповідей. Інший спосіб контролю відомий з тренінгів. Його суть полягає в тому, що учню запропоновані початки речень або речення з пропусками слів і пропонується написання недостатньої інформації, з якою учні знайомилися на мотиваційно-організаційному етапі. Якщо учні його вірно зазначили всю необхідну інформацію, майстер запитує, як вони діяли, щоб досягти результату. У випадку якщо учні не досягали очікуваного результату, майстер шляхом фронтальної бесіди з'ясовує, чому так сталося, яка причина цього, що необхідно зробити,

щоб виправити становище і досягти очікуваного результату. Тобто рефлексія результатів повинна проводитися не тільки за змістом, але й за способами діяльності учнів.

Для визначення рівня знань учням також пропонуються :

- таблиці різного складу, в яких одна з колонок не заповнена або відсутня

інформація по питанню. Потрібно заповнити і вказати відсутню інформацію;

- учням дається завдання: правильно вказати перелік сировини для різних технологічних схем приготування хлібобулочної продукції, тощо.

Підетап корекції

Цей етап має місце у тому випадку, якщо контроль виявив невідповідність отриманого результату очікуваному. Отже, він може бути відсутній у контрольно-корекційному етапі, чого і слід прагнути.

Корекція — це усунення причин, які привели до появи помилки, з метою приведення реально отриманого результату навчання до рівня очікуваних (еталонних) результатів. До корекції має сенс приступити тоді, коли на попередньому підетапі встановлені помилки і причині їх виникнення.

У зв'язку з тим що головним змістом цього підетапу є не виправлення помилки майстром або учнем, а усвідомлення учнями причин її виникнення. Тобто майстер повинен оперативно змінити мету навчання (допомогти учням усвідомити причину помилки й організувати роботу так, щоб вони знайшли шляхи її усунення), робочий матеріал (власне, це причина помилки) і метод роботи учнів. З огляду умови проведення контрольно-корекційного етапу (необхідність охоплення всіх учнів корекційною діяльністю й обмежений час), цей підетап доцільно провести методом заповнення завдань навчального посібника.

Щоб ця робота не захопила майстра зненацька, під час підготовки до навчального заняття він повинен передбачити можливість типових помилок, яких можуть припуститися учні, та заздалегідь підготувати матеріали до корекційної вправи.

Не слід лякатися в тому випадку, якщо часу на корекцію всіх помилок виявилось недостатньо, У такому випадку необхідно провести корекцію однієї (найсуттєвішої помилки), визначити шляхи виправлення інших помилок і дати завдання щодо їх корекції додому.

Підетап узагальнення вивченого матеріалу і набутих компетенцій у межах теми (розділу)

Зміст роботи майстра та учнів на цьому етапі полягає в тому, щоб знайти місце для набутих знань, вмінь та навичок у практичній роботі. Нагадаємо, що під час мотиваційно-організаційного етапу нової теми (тобто певної теорії) учні разом з майстром сформулювали основне питання теми, навколо якого розвивається весь діяльніший етап протягом декількох уроків. Це основне питання теми поділяється на ряд підпитань за кількістю уроків, які передбачені на її вивчення. Кожне підпитання — це основне питання конкретного уроку. Лише пошук відповідей на підпитання уроків (виконуючи поступово всі запропоновані завдання посібника) дасть змогу учням відповісти на основне питання теми. Тому,

закінчивши роботу, на кожному уроці необхідно, образно кажучи, «додати» нових знань до тих, що були здобуті раніше. Доцільним у цьому випадку є коротка фронтальна бесіда за наступними питаннями:

- Яким є основне питання нашої теми?
- Що ми вже встановили на попередніх уроках, щоб відповісти на нього?
- Яким є основне питання сьогоднішнього уроку?
- Як ми можемо відповісти на нього?
- Як наші нові знання допомогли наблизитися до відповіді на основне питання теми?

Підетап виходу, який передбачає оцінювання роботи учнів та інструктаж щодо домашньої завдання.

Останній підетап контроль-корекційного етапу є по суті інструкцією майстра виробничого навчання учням щодо виконання домашнього завдання. Важливим є те, що майстер повинен, не просто назвати дітям номер і назву теми яку необхідно вивчити, і додати традиційне «й відповісти на питання щоденника», а те, щоб ця інструкція містила вказівки щодо очікуваних результатів домашньої роботи, посилання на матеріал, який повинні використати учні, методи роботи, які їм у цьому допоможуть, вказівку на можливі (типові) складнощі, які можуть виникнути під час підготовки домашнього завдання, і можливі шляхи їх подолання.

Фактори, які повинен враховувати майстер виробничого навчання під час конструювання контроль-корекційного етапу:

- обсяг і складність матеріалу, який вивчався (великий за обсягом і складний матеріал тягне за собою необхідність збільшення часу і виділення лише основних, вузлових питань);
- модель, яка використовувалася на етапі (залежно від цього більший акцент робиться або на змістовій частині роботи (Чого досягли? Що нового дізналися?), або на аналізі діяльності (Як досягли? Що ми для цього зробили?);
- загальний рівень підготовки учня.

Метою створення щоденника є: поглиблення знань учнів під час виробничого навчання, аби диференціювати процес навчання. Актуалізація проблеми визначення критеріїв оцінювання і компетентності учнів під час виробничого навчання

Центральною особою у навчальному процесі є, безумовно, учень. Зусилля майстра виробничого навчання спрямовані на те, щоб учень навчався і основним завданням складання посібника безперечно було зацікавити учнів у вивченні навчального матеріалу. Ви розумієте, що сьогоднішня вимагає постійно вчитися ґрунтовно, але економно та швидко. Тож цей посібник саме для стимулювання пізнавальної активності і самостійності учнів. Створюючи «Щоденник з виробничого навчання», ми намагалися у досить стислій, лаконічній та зрозумілій формі допомогти учню знайти відповіді на питання, які виникають у щоденній

практиці — на уроці, перед тематичною атестацією, заліком тощо. Найціннішим вважаємо те, що основним методом цього навчання є: самостійна робота, проблемні і творчі питання, що розвивають творче мислення учня. Мотивація навчальної діяльності на основі діяльнішого підходу до навчання базувалась на основних моментах:

Навчальна діяльність під керівництвом майстром виробничого навчання:

Можливі варіанти завдань для учнів:

- Що саме буде результатом вашої роботи на уроці?
- Якими способами можна досягти результативності вашої роботи на уроці?
- Чи існують інші способи виконання роботи?
- Визначте завдання своєї навчальної діяльності, оберіть способи дій, що відповідають виконанню завдань.
- Самостійно та послідовно виконайте всі етапи конкретної роботи та подайте результати у вигляді графіка, схеми тощо.
- Сплануйте свою навчальну діяльність, визначивши віддалену та найближчу мету
- Визначте проміжок часу, необхідний для виконання всіх етапів роботи, та етап, що, на вашу думку, буде найбільш складним.

Самостійна навчальна діяльність

Здійснюється в тому випадку, коли окремі етапи роботи або робота загалом виконується учнем без допомоги майстра. Можливе використання алгоритму дій на уроці або переважної частини уроків з певної теми. Майстер виробничого навчання виступає в ролі консультанта.

Самоосвітня діяльність учня

Учень керує своєю пізнавальною діяльністю самостійно, виконуючи її відповідно до своїх знань, цілей і мотивів. Прийоми самостійної роботи учня:

✓ Прийом смислового опрацювання тексту, що передбачає збільшення обсягів матеріалу, який вивчається, виокремлення в ньому ідей, принципів, законів, осмислення узагальнених способів розв'язання задач.

✓ Прийом культури читання та культури слухання; прийоми стисло-го та найбільш раціонального конспектування (план, тези, конспект, анотація, рецензія, загальні прийоми роботи з книгою).

✓ Загальні прийоми запам'ятовування (структурування навчального матеріалу, використання прийому мнемотехніки: образної та слухової пам'яті), S Прийоми фокусування уваги, що базується на використанні різноманітних видів контролю, поетапної перевірки своєї роботи тощо. S Загальні прийоми пошуку додаткової інформації(робота з бібліографіями, довідниками, каталогами, словниками, енциклопедіями). S Прийоми підготовки до державної атестації, тематичного оцінювання, заліку, лабораторних і практичних робіт. </ Прийоми раціонального використання часу. Процес навчання складний і багатогранний взаємопов'язані діяльність учителя (викладання і організація навчальної діяльності учнів) і діяльність учня

(учіння), спрямовані на оволодіння учнями системою знань, умінь та навичок їх практичного використання, розвиток творчих здібностей учнів. І використовуючи принцип наочності в навчальному посібнику при виконанні завдань вимагає залучення до сприйняття всіх органів чуття шляхом використання зображувальних засобів.

У першій частині — «Щоденника з професійно-практичної підготовки за професією кухаря 4 розряду» — розглядаються основні моменти технологічного процесу у відповідності до кваліфікаційної характеристики «кухаря 4-го розряду» згідно Державного стандарту професійно-технічної освіти, особливу увагу звернено на сучасні підходи до тлумачення термінів, класифікації та характеристики технологічного процесу, методів та прийомів навчання, методики контролю та оцінювання.

Другий розділ — «Щоденника з професійно-практичної підготовки за професією кухар 4 розряду» — присвячено основній організаційній формі навчання — вивчення різноманітних термінів (підготовка сировини, характеристика основних типів та етапів обслуговування, нестандартним способам обслуговування, тощо).

Третій розділ — «Щоденника з професійно-практичної підготовки за професією кухар 4 розряду» — допомагає розібратися більш детально і поглиблено в технологічних аспектах обслуговування відвідувачів. Зв'язок із традиційними знаннями, уміннями та навичками, визначає шляхи формування основних компетентностей учнів і допоможе педагогам в оцінюванні рівня знань та умінь.

Отже, розглянемо етапи роботи з Щоденником з професійно-практичної підготовки.

Зміст щоденника надає повну інформацію щодо об'єму викладеного матеріалу, а саме:

Інструкція по веденню щоденника

Освітньо-кваліфікаційна характеристика випускника професійно-технічного навчального закладу

Кваліфікаційна характеристика

Тематичний план з предмету «Виробниче навчання»

Критерії кваліфікаційної атестації випускника

Перелік навчально-виробничих робіт з виробничого навчання

Інструкція з охорони праці кухаря

Карти контролю відпрацювання тем програми з професійно-практичної підготовки

Навчальна література Перед початком роботи з щоденником учням пропонується ознайомитись з **інструкцією по веденню щоденника**.

Подальшим кроком є актуалізація основних кваліфікаційних вимог згідно з кваліфікаційною характеристикою.

Щоденник допомагає учню чітко визначити об'єм і напрямок виконуваної роботи протягом дня опираючись на перелік навчально-виробничих робіт, що розміщені в посібнику.

У посібнику діють визначені правила, де кожне завдання супроводжується чіткою й зрозумілою інструкцією до виконання (впишіть пропущені слова, заповніть таблицю, тощо).

Розділ 4. Організація виховної роботи

4.1 Методичні рекомендації на допомогу молодим класним керівникам ПТНЗ

Класні керівники - педагоги, які постійно спілкуються з учнями, закріпленими за ними, різнобічно впливають на них і водночас працюють за предметною системою. Тобто, крім викладання певного предмета він дбає про об'єднання зусиль учителів, які працюють у певному класі, координацію їхніх вимог для поліпшення результатів виховної та навчальної роботи з учнями класу.

У своїй діяльності класний керівник тісно пов'язаний з іншими педагогічними працівниками. Із заступником директора з виховної роботи він планує свою діяльність, бере участь у підготовці й проведенні внутрішніх свят, урочистих подій, інших заходів. З викладачами з'ясовує питання профорієнтаційної виховної роботи; з бібліотекарем - проблеми забезпечення групи підручниками; з учителем фізичного виховання - участь у підготовці і проведенні спартакіад та ін. Тому класними керівниками призначають найдосвідченіших учителів-вихователів. Діяльність класного керівника урізноманітнює, поживляє виховну роботу в групі, спрямовує її на диференціацію та індивідуалізацію виховання, на ширший і глибший вияв здібностей та уподобань учнівської молоді.

Діяльність справжнього класного керівника сповнена педагогічною творчістю і не обмежується певними рамками.

Завдання і функції класного керівника визначають основні напрями, зміст, методи і форми його роботи. Практика роботи у професійно-технічних навчальних закладів області показує, що найважливішими **напрямами роботи класного керівника є:**

1. Вивчення особистості учня;
2. Створення і виховання учнівського колективу;
3. Розвиток талантів, розумових і фізичних здібностей учнів, формування у них високої пізнавальної культури, організація змістовного дозвілля школярів;

4. Створення необхідних умов для фізичного розвитку вихованців, збереження та зміцнення їхнього здоров'я;
5. Підготовка школярів до господарсько-трудової діяльності;
6. Робота з учителями;
7. Взаємозв'язок з сім'єю, робота з батьками учнів;
8. Співробітництво з позашкільними навчально-виховними закладами, громадськістю, різноманітними громадськими організаціями.
9. Планування класним керівником виховної роботи з дітьми, ведення потрібної документації.

Основними формами виховної діяльності класного керівника є:

- порядок організації конкретних актів, ситуацій, процедур взаємодії учасників виховного процесу, спрямованих на вирішення педагогічних завдань;
- сукупність організаційних прийомів та виховних засобів, що забезпечують зовнішнє вираження виховної роботи.

Форми виховання в класному колективі поділяються:

За часом – короткострокові, довготривалі, традиційні, що періодично повторюються;

За видом – навчальні, трудові, спортивні, художньо-естетичні;

За суб'єктом організації – організовані дорослими на основі співпраці, підготовлені учнями;

За результатами діяльності – для інформаційного обліку, спільного рішення, підготовки суспільно значущого продукту;

За кількістю учасників – індивідуальні, групові, масові;

За видом підготовки – імпровізовані, експромтні, підготовлені раніше.

Класифікація методів виховання в групі:

- переконання, вправа, заохочення, покарання;
- переконання, організація діяльності, стимулювання поведінки учня;
- пояснювально-репродуктивні, проблемно-ситуаційні, приручення чи вправи, стимулювання, гальмування, самовиховання;

- розповіді, пояснення, лекції, бесіди, диспути, доклади, приклади, виховні години.

Шляхи оновлення форм виховання:

- методична підготовка класних керівників до практичної діяльності через районних або внутрішніх методичних об'єднаннях класних керівників;
- проведення науково-практичних семінарів;
- узагальнення кращого педагогічного досвіду класних керівників.

Загальна відомість про учнів

№ з/п	ІМ'Я учня	Дата народження	Уподобання	Відомість про здоров'я	Адреса, телефон
1					
2					
3					
4					
5					
6					
7					
8					
9					
10					
11					
12					
13					
14					
15					
16					
17					
18					
19					
20					
21					
22					
23					
24					
25					
26					
27					
28					

Відомість про батьків

№ з\п	ПІБ учня	ПІБ батьків	Місто роботи, телефон
<i>1</i>			
<i>2</i>			
<i>3</i>			
<i>4</i>			
<i>5</i>			
<i>6</i>			
<i>7</i>			
<i>8</i>			
<i>9</i>			
<i>10</i>			
<i>11</i>			
<i>12</i>			
<i>13</i>			
<i>14</i>			
<i>15</i>			
<i>16</i>			
<i>17</i>			
<i>18</i>			
<i>19</i>			
<i>20</i>			

21			
22			
23			
24			
25			
26			

Вчителі – предметними, які викладають в групі

№ з/п	ПІБ викладача	Предмет	Телефон
1			
2			
3			
4			
5			
6			
7			
8			
9			
10			
11			
12			
13			
14			
15			
16			
17			
18			
19			

Розклад занять групи

Понеділок		Вівторок		Середа	
1.		1.		1.	
2.		2.		2.	
3.		3.		3.	
4.		4.		4.	
5.		5.		5.	
6.		6.		6.	
7.		7.		7.	
8.		8.		8.	
Четвер		П'ятниця		Субота	
1.		1.		1.	
2.		2.		2.	
3.		3.		3.	
4.		4.		4.	
5.		5.		5.	
6.		6.		6.	
7.		7.		7.	
8.		8.		8.	

Розклад особистого навчального навантаження

Понеділок		Вівторок		Середа	
1		1.		1.	
2		2.		2.	
3		3.		3.	

4		4.		4.	
5		5.		5.	
6		6.		6.	
7		7.		7.	
Четвер		П'ятниця		Субота	
1		1.		1.	
2		2.		2.	
3		3.		3.	
4		4.		4.	
5		5.		5.	
6		6.		6.	
7		7.		7.	

Режим роботи навчального закладу

Початок занять: _____

Завершення занять: _____

Розклад дзвоників

Канікули

Завершення навчального року: _____

Соціальний паспорт групи

№ з/п	Питання	Відповідь	
		Кількість	Прізвища
1.	Діти – сироти, діти позбавлені батьківського піклування та особи з їх числа		
2.	Сім'ї без матері		
3.	Сім'ї без батька		
4.	Діти «групи ризику»		
5.	Діти – інваліди у сім'ї		
6.	Діти з фізичними вадами		
7.	Батьки - інваліди		
8.	Неблагополучні сім'ї: -батьки п'ють ; -батьки, не виявляють потрібної уваги; -батьки не впораються з вихованням дитини; -батьки знаходяться на обліку в міліції.		
9.	Малозабезпечені сім'ї		
10.	Багатодітні сім'ї 3 дітей; 4 дітей; 5 дітей и т.д.		
11	Учні-переселенці із зони АТО		

Робота з батьками Батьківські збори

№ з/п	Дата проведення	Тема зборів	Кількість присутніх
1.			
2.			
3.			
4.			
5.			
6.			
7.			

Склад батьківського комітету

№ з/п	ПІБ батьків	Місто роботи	Телефон	Доручення
1.				
2.				
3.				
4.				
5.				
6.				
7.				

Індивідуальна робота з батьками

Дата	ПІБ	Проблема	Форма проведення	Результат
1.				
2.				
3.				
4.				
5.				
6.				
7.				
8.				
9.				
10.				
11.				
12.				
13.				
14.				

15.				

Індивідуальна робота з учнями

Дата	ІБ учня	Проблема	Форма проведення	Результат
1				
2				
3				
4				
5				
6				
7				
8				
9				
10				
11				
12				
13				

14				
15				

Робота з вчителями, які працюють в групі

Відвідування уроків

Дата	Предмет	ПІБ вчителя	Мета відвідування
1			
2			
3			
4			
5			
6			
7			
8			
9			
10			
11			
12			
13			
14			
15			
16			

Психолого – педагогічна характеристика класу

Аналіз виховної роботи за 20__-20__ навчальний рік

Участь у конкурсах, перемоги та нагороди

№ з/п	ІБ учня	Де прий-мав участь	Термін	Результати	Нагороди
1					
2					
3					
4					
5					
6					
7					
8					
9					
10					
11					
12					
13					
14					
15					
16					
17					
18					
19					
20					

Дні народження учнів

Січень	Лютий	Березень	Квітень	Травень	Червень
Липень	Серпень	Вересень	Жовтень	Листопад	Грудень

Ланцюжок для термінового повідомлення учнів

1 група	2 група	3 група	4 група

Відомість про зайнятість учнів у позаурочний час

№	ПІБ учня	Гуртки, секції		Дні зайнятості		Доручення у класі	
		1 семестр	2 семестр	1 сем.	2 сем.	1 семестр	2 семестр
1							
2							
3							
4							
5							
6							
7							
8							
9							
10							
11							
12							
13							
14							
15							
16							
17							
18							
19							
20							
21							
22							
23							
24							
25							

Поточні справи

(Чергування по класу, по школі, участь у генеральному прибиранні та трудових справах по місяцям)

№	Прізвище, ім'я	9	10	11	12	1	2	3	4	5
1										
2										
3										
4										
5										
6										
7										
8										
9										
10										
11										
12										
13										
14										
15										
16										
17										
18										
19										
20										
21										
22										
23										
24										
25										

Карта вихованості учнів

№	Критерії вихованості	Рівень вихованості		
		високий	середній	низький
1	Відношення до оточуючих людей			
2	Відношення до праці			
3	Відношення до навчальної праці та науковим заняттям			
4	Відношення до своєї Батьківщини, громадянським правам та обов'язкам			
5	Відношення до навколишнього сере-			

	довища			
6	Відношення до прекрасного, до мистецтва та культури, до естетичних цінностей			
7	Відношення до самого себе			

№	ПБ учня	Критерії вихованості						
		1	2	3	4	5	6	7
1								
2								
3								
4								
5								
6								
7								
8								
9								
10								
11								
12								
13								
14								
15								
16								
17								
18								
19								
20								
21								
22								
23								
24								
25								

Робота з батьківським активом
Листок обліку відвідування батьківських зборів

№	ПБ батьків	Дата проведення батьківських зборів						
1								
2								
3								
4								

5								
6								
7								
8								
9								
10								
11								
12								
13								
14								
15								
16								
17								
18								
19								
20								
21								
22								
23								
24								
25								

Короткий план батьківських зборів № _____

**Протокол
батьківських зборів № _____
від « _____ » _____ 2 _____ г.**

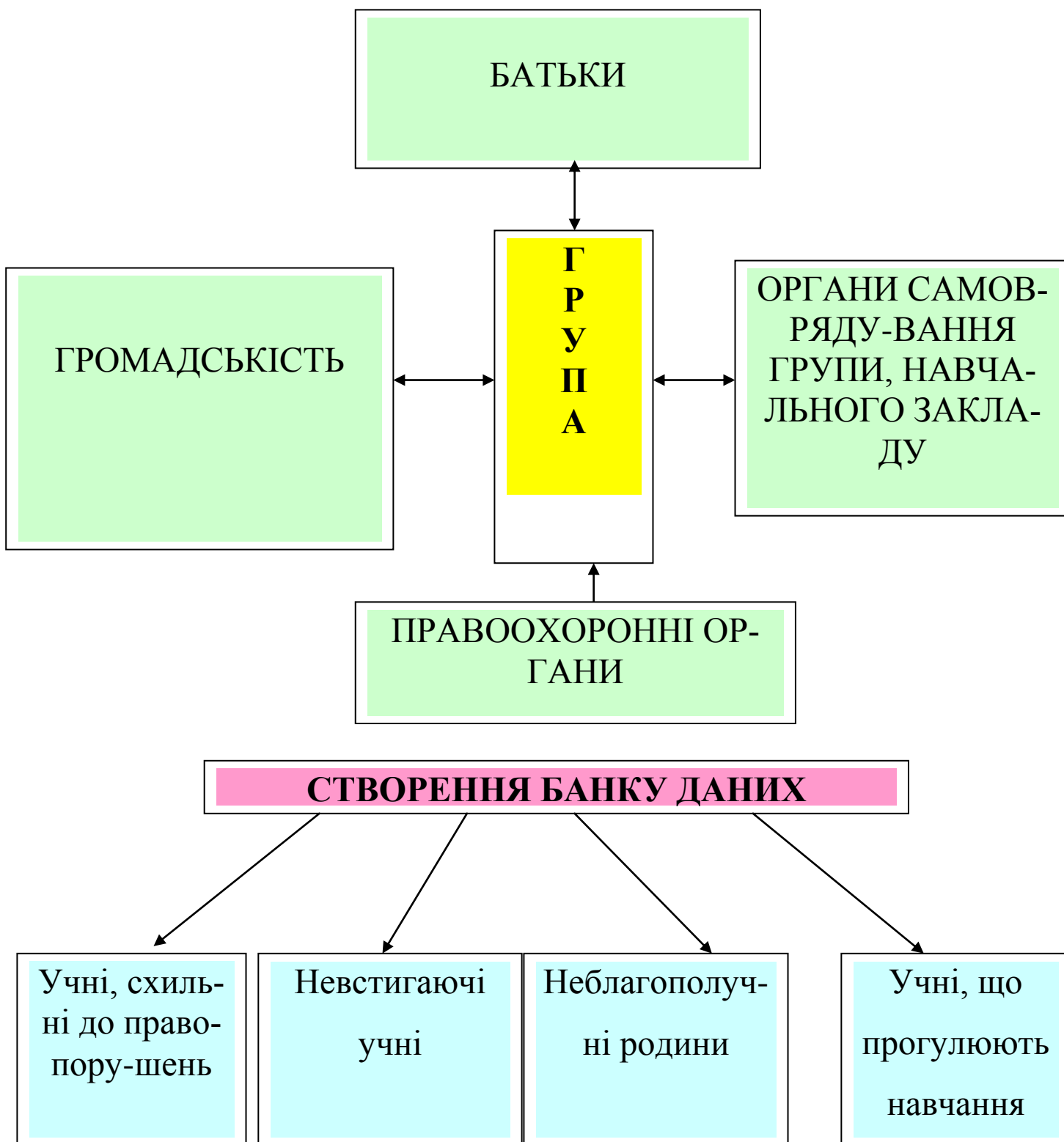
Присутні:
Запрошені:
Відсутні:
За темою зборів виступали:

5. Разом з батьками придумайте правила для учасників зборів. Наприклад: знімати верхній одяг обов'язково; не допускається мовчання під час обговорення проблеми; відкидаючи пропозицію (думку), необхідно вносити зустрічну; називати один одного по імені та по батькові або тільки по імені й т.д.
6. Бережіть час людей, запрошених на збори. Із цією метою встановіть регламент і суворо стежте за його дотриманням.
7. У ході зборів використовуйте ігри й групові форми організації взаємодії батьків.
8. Зробіть спілкування на зборах невимушеним і відвертим - може допомогти чашка чаю.
9. Під час обговорення проблемних питань опирайтеся на життєвий і педагогічний досвід найбільш авторитетних батьків, на думку членів батьківського комітету й ради навчального закладу.
10. Прагніть до того, щоб на зборах були прийняті конкретні рішення.

Правила поведінки класного керівника на батьківських зборах

1. Педагогові необхідно зняти власну напругу й тривогу перед зустріччю з батьками.
2. За допомогою мови, інтонації, жестів й інших засобів дайте батькам відчути вашу повагу й увагу до них.
3. Постарайтеся зрозуміти батьків; правильно визначити проблеми, що хвилюють їх найбільш. Переконайте їх у тому, що в навчальному закладі й родині одні проблеми, одні завдання, одні діти.
4. Розмовляти з батьками треба спокійно й доброзичливо. Важливо, щоб батьки всіх учнів - і благополучних, і дітей групи ризику - пішли зі зборів з вірою у свою дитину.
5. Результатом вашої спільної роботи на батьківських зборах повинна стати впевненість батьків у тому, що у вихованні дітей вони завжди можуть розраховувати на Вашу підтримку й допомогу інших учителів, майстрів виробничого навчання навчального закладу.

СХЕМА
ВЗАЄМОДІЇ НАВЧАЛЬНОЇ ГРУПИ З РІЗНИМИ ОРГАНІЗАЦІЯМИ ДЛЯ ЕФЕКТИВНОЇ РОБОТИ З НЕПОВНОЛІТНИМИ ЩОДО ВИХОВАННЯ ПРАВОВОЇ КУЛЬТУРИ ТА ПРОФІЛАКТИКИ ПРАВОПОРУШЕНЬ І БРОДЯЖНИЦТВА

Інноваційні виховні технології у роботі класного керівника

1. Навчаючи – учись, Навчаючись твори, У процесі творчості – навчай!»

2. У традиційному навчанні – увага акцентувалася на запам'ятовуванні і відтворенні інформації, у нових умовах – виникла потреба розвитку творчого (продуктивного) мислення учня, формування його комунікативних умінь та практичної підготовки до активної життєдіяльності у постійно мінливому соціальному середовищі.

3. Слід зважати на особливість сучасної системи освіти в Україні, де має місце співіснування традиційних та інноваційних технологій виховання.

4. Бесіди диспути лекції семінари форми роботи з періодичною пресою.

5. Поряд із традиційними методами вони почали широко використовувати інноваційні, які активізують енергію учнів та направляють її в потрібне русло. Інноваційні методи роботи, створюють умови для розвитку і саморозвитку особистості учня. Тому, нагальною постає потреба широкого упровадження інновацій у виховний процес.

6. Термін «інновація» походить від латинської мови і в перекладі означає оновлення, новина, змінювання – це введення нового в цілі, зміст, методи і форми навчання і виховання, в організацію діяльності класного керівника Під інноваціями у вихованні розуміють процес створення, поширення нових засобів (нововведень) для роз'яснення тих педагогічних проблем, які досі вирішувались по-іншому, а також результат творчого пошуку оригінальних, нестандартних розв'язань різноманітних педагогічних проблем: оригінальні виховні ідеї, нові виховні технології, форми і методи виховання Під інноваціями у вихованні розуміють процес створення, поширення нових засобів (нововведень) для роз'яснення тих педагогічних проблем, які досі вирішувались по-іншому, а також результат творчого пошуку оригінальних, нестандартних розв'язань різноманітних педагогічних проблем: оригінальні виховні ідеї, нові виховні технології, форми і методи виховання.

7. Поряд з поняттям інновації у вихованні вживається термін «інноваційні виховні технології», спрямовані на розвиток духовних здібностей учнів як вирішальних для розвитку ціннісної системи людини.

8. Мета інноваційного виховання спрямована на розвиток особистості учня, проектування і становлення унікального образу його життєдіяльності, зацікавленості кожної дитини у виявленні свого життєвого досвіду, прояву своєї індивідуальності.

9. Головною рушійною силою інноваційної виховної діяльності є класний керівник, який: Має творчі здібності, Враховує готовий до індивідуальні, вікові пошуку та психофізіологічні особливості учнів Здатний до організації своєї професійної діяльності на інноваційному рівні Хочє відкрити дітям можливості творчого розвитку Компетентний, креативний Ініціативний, активний

10. Класний керівник - універсальна особистість; - нитка, яка зв'язує в одне ціле дитину, вчителя-предметника, батьків, громадськість;- вихователь, психолог, соціальний педагог, педагог-організатор.

11. Класифікація інноваційних виховних технологій Технологія виховання успішної особистості Персоніфіковане (індивідуальне) виховання Технологія інтегрованого виховання Проектна, ігрова технологія Технологія саморозвитку особистості Виховання на основі систематичного підходу Розвивальне виховання Колективні творчі справи

12. У період стрімкого розвитку інформаційних та телекомунікаційних технологій, у часи переходу до високотехнологічного інформаційного суспільства, в якому якість людського потенціалу, рівень освіченості й культури всього населення набувають вирішального значення, важливим аспектом стає застосування цих технологій у роботі класного керівника

13. Форми застосування комп'ютерних технологій на виховних годинах Комп'ютер Редактори Енциклопедії Ігрові програми Комп'ютерні ігри Програми-тести Педагогічні програмові засоби Мультимедійні презентації Відео Кліпи

14. Використання комп'ютерних технологій у виховній роботі дозволяє формувати та розвивати в учнів такі компетентності: саморозвиток та самоосвіту, інформаційну, комунікативну, полікультурну, а умови залучення прикладних комп'ютерних програм, ще й компетентнісну продуктивну творчу діяльність

15. Використання ІКТ – не самоціль, не данина моді. Це – потреба часу Сучасному суспільству потрібна компетентна особистість, здатна брати активну участь у розвитку економіки, науки, культури. Тому сьогодні у шкільній освіті на перший план висувається завдання створення сприятливих умов для виявлення і розвитку здібностей учнів, задоволення їхніх інтересів та потреб, розвитку навчально-пізнавальної активності та творчої самостійності. Зреалізувати дане завдання зможе тільки той класний керівник, який має високу фахову та методичну підготовку, володіє ІКТ.

4.2. Рекомендації майстрам виробничого навчання та класним керівникам щодо організації роботи з учнями ПТНЗ

У процесі роботи майстра в/н чи класного керівника виникає безліч запитань, на які потрібно давати відповідь якнайшвидше, тому що кожним з них доля вихованця. Чому такий здібний учень став погано навчатися? Чому на заняття приходить не в настрої? Чому не дружить з одногрупниками? Скільки таких та подібних «чому?» виникає у пед.. працівників протягом навчального року ...

І не можна поспішати з висновками, доки не відкриється та сторона життя учня, яку ми називаємо домашніми умовами. Поспішиш - можеш нанести вихованцю серйозну душевну травму, можеш назавжди відштовхнути його від себе. Тут воістину: «Сім раз відмір - один раз відріж», а доводиться і сімдесят сім разів відміряти, перш ніж зробити правильний висновок.

За словами Гельвеція: «Чим досконаліше виховання, тим щасливіші народи».

Історично склалося, що реалізація виховної роботи в учнівських групах здійснюється через майстрів в/н. Це управлінська ланка, яка взаємодіє з іншими у системі позавиховної роботи ПТНЗ.

Результатом діяльності майстра в/н є набуття молодою людиною соціального досвіду поведінки, формування національної самосвідомості, ціннісних орієнтацій і розвиток індивідуальних якостей особистості.

Майстер в/н призначається наказом директора ПТНЗ на підставі подання заступника директора з питань НВЧ та виховання і заступник директора. Враховується профіль підготовки кваліфікованих робітників. Строк перебування на посаді майстра в/н - один або три навчальні ріки (згідно з наказом директора). Термін дії наказу щодо закріплення на групі може щорічно оновлюватися.

Обов'язковими умовами призначення на посаду є:

- стаж викладацької роботи у вищому навчальному закладі освіти;
- обов'язкове викладання одного з уроків чи проведення семінарсько-практичних занять в групі.

Посада майстра в/н передбачає дуже відповідальну та ретельну роботу, а значить і досягнення навчального закладу, учнівського колективу.

Діяльність майстра в/н групи здійснюється на підставі Статуту, Концепції з виховної роботи, з урахуванням особливостей і традицій. Зміст його діяльності визначається такими основними документами: Законом України «Про освіту», Державною національною програмою «Освіта. Україна XXI сторіччя», «Концепцією виховання дітей та молоді у національній системі освіти», «Національною доктриною розвитку освіти України у XXI столітті», Закон України «Про ПОТ», Закон України «Про вищу освіту» відповідними інструктивно-методичними документами Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України, а також положеннями, розробленими структурними ланками ПТНЗ. Згідно зі своїм соціальним статусом та функціональними обов'язками майстра в/н групи у своїй діяльності реалізує конкретні виховні функції.

Мудрість педагога-вихователя полягає в тому, щоб вихованці не відчували його дріб'язкової опіки і формального нагляду, щоб задум педагога діти висували як свій власний задум. Чим старші діти, тим вища їх вимогливість до наставника. Вихователь колективу є тією силою, завдяки якій ніколи не припиняється духовний, моральний, інтелектуальний, емоційний, естетичний розвиток колективу. Для того щоб цей розвиток був реальністю, необхідне повсякденне доторкання педагога до розуму і серця вихованців, необхідно постійно відкривати перед ними все нові й нові сторони життя і духовного світу людини.

Вимоги до наставника

Педагогічна майстерність	—————→	Ерудиція і культурний кругозір
Педагогічний такт	—————→	Моральний авторитет
Педагогічний оптимізм	—————→	Любов і повага до учнів
Організаторські вміння	—————→	Творчий підхід до виховання

Постійне підвищення кваліфікації

Діяльність майстра в/н групи здійснюється відповідно до плану виховної роботи, розробленого на навчальний семестр, рік згідно з перспективним та річним плануванням ПТНЗ.

Адміністративно майстер в/н та класні керівники групи підпорядковуються заступнику директора і погоджує свою діяльність із заступником директора з виховної роботи.

Організаційно-методична допомога майстрам в/н надається адміністрацією, згідно з їх посадовими обов'язками та рівнем професійної компетентності. Методична підготовка майстра в/н забезпечується різноманітними формами методичної роботи.

Права майстра в/н

Відвідувати заняття викладачів та позааудиторні заходи у своїй групі.

Проводити батьківські збори; відвідувати учнів за місцем проживання.

Відповідно до мети вибирати зміст, засоби, методи і форми організації виховного процесу у учнівському колективі.

Висувати на педагогічній раді пропозиції щодо морального та матеріального заохочення учнів.

Представляти і захищати інтереси учня як представник закладу.

Реалізовувати у навчально-виховному процесі різноманітні види діяльності: пізнавальну, трудову та ін.

Робити пропозиції на зборах групи щодо матеріального забезпечення, організації та проведення позааудиторних заходів, екскурсій, походів, поїздок.

Загальні обов'язки майстра в/н

Забезпечувати контроль щодо додержання учнями моральних та етичних норм, статуту ПТНЗ, внутрішнього розпорядку закладу.

Сприяти розвитку здібностей учнів, формуванню високих моральних якостей та національної самосвідомості.

Дбати про здоров'я учнів, їх інтереси, пропагувати здоровий спосіб життя.

Вести необхідну документацію відповідно до функціональних обов'язків, затверджених адміністрацією закладу.

Створювати в учнівському колективі умови для засвоєння навчальних програм.

Дотримуватись педагогічної етики, поважати гідність дитини, захищати від будь-яких форм фізичного, психічного насильства; своєю діяльністю стверджувати повагу до принципів загальнолюдської моралі.

Постійно підвищувати професійний рівень, педагогічну майстерність, загальну культуру.

Щорічно в ПТНЗ приходять працювати молоді викладачі, майстри в/н в яких виникає багато труднощів. Обов'язок старших колег-наставників - допомогти, порадити, підказати, поділитися багаторічним досвідом, адже така форма є переконливішою за матеріал багатьох посібників.

Обмін досвідом - це в першу чергу, дружнє запрошення до роздумів про складність педагогічної праці, про ті питання і проблеми, які хвилюють нас і

наших вихованців та батьків. Це спонукання до творчості, до пошуку нових ефективних шляхів виховання підростаючого покоління. Це, нарешті, прагнення попередити помилки.

Вагоме місце в системі виховної роботи займає робота майстрів в/н в методоб'єднання. На його засіданнях обговорюються актуальні питання, проблеми виховання молоді, організації побуду і культурного дозвілля учнів, форм і методів роботи майстрів в/н з активом групи, узагальнюється досвід роботи майстрів в/н з питання організаційної роботи в учнівських колективах та індивідуальних підходах до особистості. Щоб активізувати діяльність кожного учня, використовуються різні види і форми індивідуальної роботи.

Вирішення індивідуального підходу вимагає підвищення психолого-педагогічної культури викладачів, оволодіння ними досвідом наставництва, планування, а також методикою проведення організаційно-виховної роботи серед учнів. При організації виховної роботи майстру в/н та класних керівників слід виходити з того, що учнівська група - це центр формування фахівця. Саме тут виховуються моральні якості учня, формується його ставлення до навчання та суспільно корисної діяльності, до майбутньої професії. Якщо колектив є здоровим, він постійно сприятиме розвитку та закріпленню позитивних якостей учня, активізуватиме його діяльність.

Головне полягає у тому, щоб перетворити учнівську групу на колектив, створити в ній обстановку для напруженої навчальної праці, підвищити відповідальність кожного учня за своє навчання, виховувати у учнів непримиримість до порушення навчальної дисципліни, до моральних і протиправних учинків.

Мета майстра в/н та класних керівників групи – формувати цілісну, гармонійно розвинену особистість.

З чого розпочати

Першого вересня кожного року ПТНЗ створюється певна кількість груп нового набору. Це учні, які нещодавно були школярами. Вступивши до навчального закладу, діти потрапляють у нове середовище: з новими знайомими, новими викладачами, новими правилами поведінки та іншими факторами буття учнів.

Ще до першого вересня майстер в/н повинен вивчити особові справи учнів і заповнити журнал майстра. Ця робота може дати багато цінної і необхідної інформації про склад і характер сім'ї учня, успішність, стан здоров'я тощо.

Наступний важливий момент – це свято знань. Дуже добре, якщо серед маси учнів першокурсники не відчують себе розгубленими, кинутими, чужими. Починаючи з цього моменту, і далі протягом першого тижня майстер в/н повинен стати для своєї групи потрібною, компетентною людиною, в якій завжди можна спитати поради, попросити допомоги і, навіть, знайти потрібну аудиторію.

Упродовж перших тижнів майстер в/н повинен активно працювати на свій авторитет, він стає визнаним лідером і частиною групи.

На першому тижні варто дати детальні рекомендації і інструкції щодо розпорядку роботи, розкладу роботи, розкладу дзвінків, правил поведінки, прав і обов'язків учнів.

Багатьом учням важко звикнути до нового розпорядку, інтенсифікації навчального навантаження, збільшення числа дисциплін. Щоб активізація пройшла спокійно та безболісно, потрібно заходити до своїх учнів по декілька разів на день. Стосунки, які закладаються в перші місяці навчання, є запорукою подальшого успіху. На другому тижні навчання під час виховної години потрібно провести письмове психолого-педагогічне тестування, яке допоможе виявити особливості характеру, інтереси, нахили, страхи, вподобання учнів.

Далі слід поставити перед учнями завдання на наступні два тижні: приділяйтесь один до одного і шукати серед своїх однокласників людину, яка найбільш підходить за характером та іншими ознаками.

Початковий етап організації активу групи покладається перш за все на майстра в/н групи як досвідченого педагога. Розібратися в ситуації, коли перед вами знаходяться нові діти та ще й малознайомі, або зовсім незнайомі, а тим більше визначити в них активних учнів майже неможливо.

У цьому випадку прийнятною формою пізнання щойно сформованої групи є проведення анкетування. Таке анкетування проводиться під час прийому документів в абітурієнтів.

Анкетування учнів першого року навчання потрібно проводити у зв'язку з тим, що необхідно визначити з великої кількості осіб, які щойно вступили до лав учнів, тих, які можуть вже з перших днів навчання брати участь у необхідних заходах організації діяльності новоствореної групи, тобто вибрати тимчасовий актив.

Перш за все, за даними анкетування визначають тих дітей, які в школах займалися питаннями самоврядування або були задіяні в роботі класних активів чи інших шкільних заходах. Це можуть бути староста, заступник старости або виконавці інших відповідальних доручень.

Після проведення початкового анкетування серед відібраних з активних членів групи необхідно провести повторне анкетування з метою визначення серед них лідера, який стане старостою групи, а також розподілити за ініціативними учнями інші відповідальні посади та обов'язки: заступник старости, академічний сектор, відповідальні за збереження підручників, за спортивну роботу, редколегія тощо.

Щоб добре володіти ситуацією, знати контингент групи, розробляється «Аналіз контингенту групи»: (додаток 1)

АНАЛІЗ КОНТИНГЕНТУ
академічної групи № _____

Майстри в/н _____

Класний керівник _____

Профорг групи _____

Академсектор групи

_____	_____
_____	_____
_____	_____
_____	_____

Всього в групі _____ учнів
З них ___ дівчат, ___ юнаків.

Кількість неповнолітніх
Станом на 01.01.2013

_____	_____
_____	_____
_____	_____
_____	_____

Кількість учнів що мають постійну прописку:
У гуртожитку:

_____	_____
_____	_____
_____	_____
_____	_____

У місті:

_____	_____
_____	_____
_____	_____
_____	_____

У області:

_____	_____
_____	_____
_____	_____
_____	_____

Учні сироти:

Учні напівсироти:

Учні з багатодітних сімей:

Учні інваліди дитинства:

Учні, що потребують особливої уваги:

Учні, що мають малолітніх дітей

Учні, що змінили прізвище:

Учні, що постраждали внаслідок
Чорнобильської катастрофи:

Вже в перші місяці навчання в учнів з'являються проблеми, пов'язані із самопочуттям. Це обумовлено досить високим розумовим та емоційним навантаженням, високими до вимогами до особистості учня, його інтелектуальними можливостями, недостатнім перебуванням на свіжому повітрі, депресіями, психологічним дискомфортом у групі, скупченістю людей, несвоєчасним лікуванням, недосипанням тощо.

У такому випадку необхідно провести разом із психологом анкетування. Під час проведення анкетування учні вказують на труднощі, з якими вони стикаються на початку самостійного учнівського життя. Завдання майстра в/н і психолога, заступника директора дати учню слушну пораду, потрібну рекомендацію: як працювати над собою, що потрібно змінити в собі або які риси характеру розвивати.

У навчальному закладі розроблено ряд рекомендацій: як працювати на уроках, самостійно працювати з навчальною літературою, готуватися до навчальних занять та ін.

Адаптація учнів до навчального процесу - це проблема, що стосується всіх: і учнів, і керівників груп, і викладачів. Швидко вирішення проблем залежить від співпраці і зацікавленості усіх ланок.

Незважаючи на те, що учень уже починає виконувати роль дорослої, самостійної особистості, знаємо, що не за один день, і навіть місяць не можна переродитися, змінитися, стати іншим.

Важко знайти учня, який не хотів би вчитися на «відмінно» і «добре», але так само важко знайти учня, який не відчував би при цьому стану напруги, невпевненості в успіху, страху при опитуванні, екзаменах.

У науці ці стани називають стресорами, вони викликають стрес. А будь-який стрес не приходить безслідно для здоров'я підростаючої людини.

Значне місце у виховній роботі займає робота, яка спрямована на те, щоб допомогти учням адаптуватися до умов навчання, перебороти труднощі, зберегти здоров'я.

СПОСОБИ БОРОТЬБИ ЗІ СТРЕСОВИМ СТАНОМ (рекомендації для учнів)

1. Звертайте увагу на гарне і не концентруйте її на поганому.
2. Знайдіть знання, що приносить вам радість: заняття спортом, слухання улюбленої музики, читання книги, хобі, прогулянка, відвідування дискотек, танців, тощо.
3. Поділіться зі своїми близькими людьми тривогами, проблемами й не замикайтесь у собі.
4. Не соромтеся просити допомогу. Її можуть надати родина, друзі, психологи.
5. Не байдикуйте, будьте завжди зайняті, - це найдешевші і найефективніші ліки на землі.
6. Не панікуйте. Спокійно подумайте, як змінити ситуацію, а для цього виконайте три правила.
 - ❖ Запитайте себе: «Що мене очікує в найгіршому випадку?».
 - ❖ Приготуйтеся прийняти це як неминуче.

❖ **Спокійно подумайте, як змінити ситуацію.**

Так радить Дейл Карнегі.

Кожна людина повинна сама прагнути допомогти собі у вирішенні багатьох проблем, пов'язаних з навчанням. Але надійним помічником, порадиником повинен виступати майстер в/н групи.

Майстри в/н учнівських груп постійно підтримують, зв'язок з батьками, особливо тих учнів, які вступають до ПТНЗ на базі середньої школи. І звичайно ж, питання, які обговорюються з батьками - це ті, які стосуються успішності й відвідування занять, стану здоров'я. Справедливо говорять, що добре вчиться той, хто гарно відпочиває.

Керівництво групою

Для того щоб розподілити керівні посади і відповідальні обов'язки в новоствореній групі, необхідно ознайомити учнів з діючим розпорядком та правилами суспільного життя, довести до їх відома структуру організації самоуправління групою, участь адміністрації та майстра в житті групи.

На майстра групи покладаються первинні обов'язки керування навчальною групою. Насамперед це:

- рішення про висунення і обрання активу групи;
- подання клопотання до заступника директора щодо затвердження кандидатури старости та активу групи;
- вирішення поточних питань навчання, відвідування занять;
- співпраця з викладачами та батьками учнів;
- контроль та складання необхідної документації, затвердженої в навчальному закладі;
- інформація про групу (успішність та поведінка) для заступника директора;
- своєчасне виявлення, сприяння та керівництво розвитком різноманітних талантів своїх вихованців;
- висунення їх до нагород та підтримка в учнів групи власної творчої ініціативи.

Після обрання старости в групі, необхідно подати піклування на ім'я директора навчального закладу:

Дані подаються заступнику директора, після затвердження директором, відображаються у настановному наказі.

Якщо з тієї чи іншої причини староста не справляється зі своїми обов'язками, його переобирають. Для затвердження нової кандидатури подається нове піклування.

Розподіл обов'язків у групі

Для чіткого регулювання виконання обов'язків, учнями в групі необхідно створити, окреслити та ввести в дію «функціональні інструкції».

Староста - центральна особа в групі, завдяки їй підтримується зв'язок групи з майстром в/н, заступника директора, адміністрацією. Серед обов'язків старости:

- контроль виконання та розподіл розкладу в групі;

- контроль успішності учнів групи;
- відвідування занять групи в цілому і кожного учня окремо;
- введення відповідної документації діяльності групи, встановлених зразків та звітність;
- проведення зборів групи на вимогу майстра, заступника директора, чи іншого представника адміністрації;
- відвідування старостатів, загальних зборів групи, курсу, директор, навчального закладу;
- контроль за виконанням обов'язків; іншими членами групи;
- подання пропозицій щодо призначення або усунення виконуючих обов'язки.

Заступник старости - виконуючий обов'язки старости в разі відсутності старости - друга ключова фігура в групі.

Обов'язки:

- фіксування пропусків занять учнями групи;
- реєстрація здачі учнями медичних довідок;
- звітність перед майстром в/н і старостою за виконання своїх обов'язків.

Профорг - особа, яка пов'язана зі учнівською профспілкою.

Обов'язки:

- доводить до відома учнів групи про рішення засідань учнівської профспілкової організації;
- приймає пропозиції, скарги, клопотання до вищої організації,
- веде облік сиріт, напівсиріт, постраждалих від катастрофи на ЧАЕС та малозабезпечених сімей;
- проводить збори групи з приводу вирішення питань, які стосуються профспілкового комітету;
- організовує (за допомогою майстра) культмасові походи в театр, кіно-театр, екскурсії.

Фізорг - представник руху «За здоровий спосіб життя», який діє на базі ПТНЗ.

Обов'язки;

- веде постійний контроль за відвідуванням учнів групи занять фізичної культури;
- організовує групу на культурно-спортивні заходи;
- проводить на заняттях фізкультпаузи.

Відповідальний за чергування:

- веде відповідний журнал чергування групи в аудиторії, по навчальному закладу;
- призначає чергових;
- звітує перед майстром та старостою про виконання своїх обов'язків;
- подає інформацію щодо виконання учнями своїх обов'язків, а також повідомляє старосту у разі відмови учнів чергувати з тієї чи іншої причини.

Відповідальний за навчальний журнал:

- заповнює навчальний журнал (заповнює списки учнів);
- разом з майстром, старостою пише листи додому учням,
- складає списки групи (на різні потреби).

Створюються й інші підрозділи активу групи, які необхідні в повноцінному житті групи: редакційна колегія, яка займається підготовкою та виготовленням плакатів газет тощо.

Підтримання прямого зв'язку з учнями

В умовах виховання нинішнього покоління необхідно враховувати специфіку його менталітету. Справа в тому, що учні приходять до ПТНЗ в 15 років, а це як відомо, складний підлітковий період. Діти вже мають на все власну думку і бажають її відстоювати, навіть якщо вона й хибна. У зв'язку з цим необхідно швидко реагувати на зміни настрою учнів і тим самим показувати свою здатність тримати контроль над будь-якою ситуацією.

Майстер не має права командувати, вказувати. Спосіб його спілкування з учнями набагато складніший. Він передбачає високий ступінь такту, здатності проникнення в духовний світ особистості, співчуття, співпереживання, вміння знайти той правильний підхід до молодої людини, який змусить її проїнятися довірою до викладача.

Враховуючи ці обставини, виникає необхідність постійного вдосконалення взаємин між учнями та викладачами, зокрема із викладачами-предметниками, заступника директора та інші представники адміністрації.

Етичні правила стосунків педагогів із учнями

Не принижуйте учнів, а частіше говоріть про їхню гідність та успіхи.

Не конфліктуйте з учнями, а залучайте їх до співробітництва.

Не нарікайте на учнів, не надсилайте скарги їхнім батькам, а шукайте вихід із найскрутніших ситуацій.

Не ставтесь упереджено до своїх учнів.

Не розголошуйте секретів, якщо вам їх довірили.

Не перевантажуйте учнів непосильними для них завданнями.

Не поспішайте ставити учню низьку оцінку, не зацікавивши його, не доклавши зусиль, щоб навчити.

Не шукайте для всіх раз і назавжди встановлених вимог, а дійте з урахуванням ситуації і особливостей конкретного учня.

Не вдовольняйтесь високими, як на ваш погляд, педагогічними успіхами. Пам'ятайте, що у вас завжди є резерв для творчого саморозвитку.

Послідовна вимогливість усіх викладачів до виконання навчальних занять і правил внутрішнього розпорядку - допомагає учням успішно долати труднощі навчання.

У більшості випадків ці стосунки проявляються в процесі вирішення навчальних питань і в основному через безвідповідальне ставлення учня до своїх обов'язків: незадовільної поведінки, пропусків занять без поважних причин, ві-

дсутності позитивних оцінок. Отже, виникає потреба зворотного зв'язку з учнями, а також з їх батьками.

Серед численних завдань, які доводиться вирішувати майстру, найважливіше - вболівання за успішність учня, за якість його навчання. Навчання - найважливіша праця наших вихованців. У навчанні перевіряється і виховується характер молоді людини. Успішність - це своєрідний показник підготовленості учня до майбутньої трудової діяльності. І хоча з учнями працює великий педагогічний колектив, звітує про успішність групи майстра в/н.

Кожна не атестація, або низький рівень оцінок навчального досягнення в групі - це проблема, а правильніше - цілий комплекс проблем. Прямий обов'язок майстра розібратися в усіх питаннях, якими б складними вони не були, і допомогти учню. Залучити до цього можна актив групи, заступник директора, психолога, батьків, адміністрацію.

Взагалі, майстер повинен пам'ятати про індивідуальну роботу з кожним учнем окремо. Без цього не можна успішно вирішувати завдання попередження неуспішності, вірити в здібності учня, бути невтомним помічником у нелегкій дорозі до знань, пошуків, відкриттів.

З метою підвищення відповідальності учнів, зменшення пропусків навчальних занять в ПТНЗ діє «Положення про організацію відпрацювань пропущених навчальних занять».

Ще з перших днів навчання майстра групи необхідно повідомити учню, що за кожний пропуск занять повинна бути звітність: якщо захворіли - зателефонувати майстру в/н, старості, викликати лікаря і обов'язково отримати довідку про стан здоров'я ; на якій мають бути штамп лікувального закладу і печатка лікаря.

Майстер повинен ознайомити учнів зі змістом «Положення про організацію відпрацювань пропущених навчальних занять».

1. З метою підвищення відповідальності учнів, зменшення пропусків навчальних занять, відпрацювання лекцій і практичних занять проводиться за допусками в позанавчальний час згідно з графіком відпрацювань (в разі, пропущення навчальних занять у кількості 30 і більше навчальних годин).

2. Допуск на відпрацювання, який реєструється спеціальному журналі, видає заступник директора з НВР. Без цього документа викладач не має права допускати учня до відпрацювання.

3. У триденний термін після виходу на заняття учень повинен подати майстру в/н документи, що пояснюють причини пропуску.

4. Під час відпрацювання занять необхідно вимагати від учнів достатньо повного та якісного знання теоретичного по матеріалу та засвоєння практичних навичок з конкретної теми відповідно до відведеної кількості годин згідно з навчальним планом.

5. Під час відпрацювання лекцій учень зобов'язаний подати конспект та обов'язковим елементом відпрацювання є співбесіда з лектором, якщо тема не виноситься на практичне чи семінарське заняття.

6. Пропущені навчальні заняття у зв'язку з донорством укладанням шлюбу, у разі смерті найближчих родичів, викликами до військкомату відпрацьовуються на наступні заняттях з пропущеної дисципліни.

7. Навчальні заняття, пропущені учнями по хворобі відпрацьовуються за індивідуальними графіками, затвердженими заступником директора.

8. Викладач повинен зазначити в допуску дату відпрацювання та виставити оцінку. Ці дані зразу ж переносяться в навчальний журнал.

9. Питання відпрацювання пропущених занять регулярно розглядається на засіданнях методичних комісій; графіки консультацій викладачів затверджуються головами методичних комісій.

10. Контроль за відпрацюванням здійснюють заступники директора та голови методичних комісій.

Положення розроблено на підставі наказів МОН України від 2.06.1993р. № 161, МОЗ України від 16.04.1496р. №78 та правил внутрішнього розпорядку.

До п'ятого числа кожного місяця майстер групи повинен здавати звітність про пропуски занять заступнику директора, де обов'язково в графі вказати наявність довідки чи іншого документа, що виправдовує пропуск навчальних занять (Табель додається – додаток 2).

Всі наявні документи повинні бути правильно оформлені: на довідці - штамп лікарняного закладу, печатка лікаря, заява чи пояснювальна – написані за встановленою формою. Нижче наведені зразки заяви пояснювальної записки (додаток 3).

У пояснювальній записці підтвердження причини відсутності можуть писати батьки.

Кожна розмова, бесіда із слабовстигаючими учнями, порушниками дисципліни фіксується у журналі майстра в розділі - «Індивідуальна робота із учнями», а якщо для вирішення питання необхідно залучити батьків, то фіксується в тому ж журналі в розділі «Робота з батьками».

Правильне виховання неможливе без тісного контакту з сім'єю. Не можна серйозно говорити про виховання, перш ніж не зануришся в атмосферу сім'ї вихованця, не налагодиш дружніх стосунків з його батьками.

Бажання навчального закладу і батьків дати належну освіту і виховання учням залежить від взаємозв'язку: майстра групи - сім'я. Тісний зв'язок між навчальним закладом і батьками особливо необхідний у період початкового навчання, коли батьки проявляють найбільший інтерес до навчання і поведінки своїх дітей. Тому необхідно один раз на два місяці повідомляти їх про успішність та кількість пропущених занять їх дітей, або співпрацювати з засобами електронного Щоденника

Головною метою майстра групи і самих учнів у будь-якому навчальному закладі є поліпшення рівня навчання і збільшення відсотку учнів, які отримують державну стипендію. Протягом першого півріччя після вступу до навчального закладу учні, які навчаються за державною формою, всі отримують

стипендію. Тому іноді вони не усвідомлюють потреби добре навчатися і їх не лякає перспектива бути позбавленими стипендії. Переконати підлітка, що для цього краще проявляти старанність у навчанні, - дуже важливе – завдання майстрів в/н та класних керівників.

Майстер в/н має відвідувати помешкання своїх учнів, поспілкуватися з комендантом гуртожитку або з господарями квартир (щомісячно). Цієї роботою має бути охоплено 70% всіх учнів групи. Після відвідування складається «Акт обстеження». (Додаток 4)

Додаток 3

Зразок заяви про звільнення з заняття

Директору ДНЗ «МВ ПУ ПТ»
учень ____ групи

_____ (прізвище, ім'я по батькові)

Заява

Прошу звільнити мене з занять з _____ по _____ у зв'язку з
..... (вказати причину).

(дата)

(підпис)

Директору ДНЗ «МВ ПУ ПТ»
Майстер в/н _____
Учень ____ групи

_____ (прізвище, ім'я по батькові)

Пояснювальна записка

Я, Сич О.П., учень 10 групи був відсутній на заняттях 15 січня 2013 року у зв'язку з тим, що (вказати причину).

(дата)

(підпис)

Зразки листів батькам

ШАНОВНІ БАТЬКИ _____

Адміністрація навчального закладу повідомляє Вам, що учень(ця) _____ групи професією _____ має навчальну заборгованість за _____ р. та пропуски навчальних занять без поважних причин.

Просимо Вас терміново прибути до навчального закладу для вирішення питань про можливість його (її) подальшого навчання.

З повагою,
майстер в/н

Заступник директора

Шановні батьки _____

Адміністрація навчального закладу стурбована відсутністю учня (ці) _____ групи професією _____ на навчальних заняттях з _____ 20__ р.

Просимо Вас терміново прибути до навчального закладу для вирішення питань про можливість його (її) подальшого навчання.

З повагою,
майстер в/н

Заступник директора

А К Т
обстеження житлово-побутових умов проживання на
квартирі учня(ці) ___ групи спеціальності

Умови проживання

Майстер в/н _____
Голова профспілки учнів _____
Профорг групи _____

Дата обстеження _____